

Laagdrempelige hulp voor slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties

Roos de Wildt - Majone Steketee - Mathilde Compagner

Laagdrempelige hulp voor slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties

Roos de Wildt
Majone Steketee
Mathilde Compagner

Met medewerking van:
Suzanne Andeweg-van Leeuwen
Lindsey Kappelhof
Katinka Lünemann
Lars van Schalkwijk
Marije Voorwinden
Nienke de Wit
Donya Yassine

Utrecht, januari 2023

Inhoud

Samenvatting	5	3 Behoeften en ervaringen van specifieke groepen slachtoffers	37
1 Hoofdstuk 1	10	3.1. Inleiding	37
1.1. Aanleiding van het onderzoek	10	3.2. Huiselijk geweld en kindermishandeling	38
1.2. Doel van het onderzoek	11	3.3. Seksueel geweld	40
1.3. Methode van onderzoek	12	3.4. Ouderenmishandeling	43
1.4. Leeswijzer	13	3.5. Mensenhandel	45
2 Behoeften en ervaringen van slachtoffers met laagdrempelige hulp	14	3.6. Schadelijke praktijken	49
2.1. Inleiding	14	3.7. Grensoverschrijdend gedrag binnen sport- of hobbyclubs	51
2.2. Dataverzameling	14	3.8. Grensoverschrijdend gedrag en de ervaringen van jongeren (t/m 23 jaar)	52
2.3. Drempelverhogende en drempelverlagende factoren richting laagdrempelige hulp	15	3.9. Grensoverschrijdend gedrag en mensen met een migratieachtergrond	55
2.4. Vindbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige hulpdiensten	25	3.10. Grensoverschrijdend gedrag en nieuwkomers in Nederland die de Nederlandse taal niet machtig zijn	57
2.5. Rol van online hulpverlening	29	3.11. Grensoverschrijdend gedrag binnen de geloofsgemeenschap: reformatorische christenen	58
2.6. Ervaringen met en waardering van de hulp	31	3.12. Grensoverschrijdend gedrag binnen de LHBTIQ+ gemeenschap	60
2.7. Behoeften van slachtoffers aan specifieke laagdrempelige voorzieningen algemene hulpdiensten	34	3.13. Grensoverschrijdend gedrag en mensen met een lichamelijke beperking	62
2.8. Conclusie	35	3.14. Grensoverschrijdend gedrag en mensen met een verstandelijke beperking	63
		3.15. Conclusie	65

4	Behoeften en ervaringen van plegers met laagdrempelige hulp	69	7	Literatuurlijst	108
4.1.	Inleiding	69		Bijlage 1 Methodologische verantwoording	113
4.2.	Drempelverhogende aspecten richting hulpverlening	70		Bijlage 2 Overzicht aanbod laagdrempelige hulp	120
4.3.	Drempels tot hulpverlening verlagen voor plegers	72		Bijlage 3 Leden van de begeleidingscommissie	175
4.4.	Specifieke behoeften rondom hulp	74			
4.5.	Conclusie	75			
5	Signalen en behoeften versus landelijke aanbod	76			
5.1.	Landelijke aanbod	76			
5.2.	Mate van gebruik van het landelijke aanbod	81			
5.3.	Mate waarin huidige aanbod voldoet aan signalen en behoeften	87			
5.4.	Conclusie: Hoe kan het aanbod beter aansluiten op signalen en behoeften van hulpzoekenden?	92			
6	Samenvattende conclusie	93			
6.1.	Aanleiding onderzoek	93			
6.2.	Gehanteerde definities en begrippen als het gaat om laagdrempelige toegang voor slachtoffers van geweld	94			
6.3.	Behoefte aan ondersteuning en de belemmerende en bevorderende factoren in het zoeken naar laagdrempelige hulp of ondersteuning	94			
6.4.	Het hulpzoekgedrag van slachtoffers	99			
6.5.	Waar kunnen de slachtoffers terecht, hoe verloopt het proces van het vinden van de laagdrempelige help	101			
6.6.	Belangrijkste conclusies van het onderzoek voor plegers	102			
6.7.	Hoe verhoudt het bestaande aanbod ten aanzien van de behoefte van slachtoffers en plegers?	103			
6.8.	Suggesties om de laagdrempelige toegang te verbeteren	104			
6.9.	Mogelijke modellen voor de toegang die aansluit bij de behoefte van de slachtoffers	105			

Samenvatting

Aanleiding en methode van onderzoek

Jaarlijks krijgen meer dan een miljoen mensen in Nederland te maken met geweld in afhankelijkheidsrelaties. Mede in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft het Verwey-Jonker Instituut onderzoek gedaan naar laagdrempelige hulpverlening voor slachtoffers en plegers van dit geweld. De centrale vraag van dit onderzoek is: wat zijn de ervaringen en behoeften van slachtoffers en plegers van geweldsituaties in afhankelijkheidsrelaties ten aanzien van de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulp en hoe verhouden deze behoeften zich tot het aanbod van laagdrempelige hulp?

Om deze vraag te beantwoorden is een literatuuronderzoek en een deskresearch uitgevoerd. Tevens zijn focusgroepen en interviews gehouden met in totaal 60 slachtoffers, 3 plegers en 12 professionals werkzaam met slachtoffers en plegers. Specifieke kenmerken van slachtoffers en specifieke geweldservaringen kunnen invloed hebben op het hulpzoekgedrag. Daarom zijn slachtoffers geïnterviewd met specifieke kenmerken (jongeren, mensen met een migratieachtergrond, mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn, mensen uit verschillende geloofsgemeenschappen, mensen uit de LHBTIQ+ gemeenschap, mensen met een lichamelijke - of verstandelijke beperking) evenals slachtoffers met specifieke geweldservaringen (huiselijk geweld en kindermishandeling, seksueel geweld, ouderenmishandeling, mensenhandel en uitbuiting, schadelijke praktijken en grensoverschrijdend gedrag binnen sport- of hobbyclubs). Inzichten uit dit onderzoek zijn vervolgens voorgelegd aan 40 professionals in drie expertmeetings.

Inzichten voor slachtoffers

Uit de interviews en focusgroepen blijkt dat in het hulpzoekgedrag van slachtoffers grofweg drie fasen zijn te onderscheiden. Dit geldt voor bijna alle slachtoffers, onafhankelijk van specifieke kenmerken en specifieke geweldservaringen.

1. In de eerste fase herkennen slachtoffers niet dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Het niet herkennen van het probleem zorgt ervoor dat in deze eerste fase een hulpvraag vaak ontbreekt.
2. In de tweede fase zoeken slachtoffers naar informatie over hetgeen hen is overkomen. Zij proberen te duiden wat er is gebeurd, wat dit betekent en wat ze nu moeten doen. Drempels om hulp te zoeken bestaan er in deze fase veelal uit dat slachtoffers loyaliteit met en afhankelijkheid van de pleger ervaren. Dit gaat vaak gepaard met angst voor zichzelf of hun naasten als zij er wel over praten.
3. In de derde fase zoeken slachtoffers daadwerkelijk hulp. Veelal zoeken slachtoffers eerst naar informele hulp. Zij gaan bijvoorbeeld in gesprek met een vriend, vriendin, partner of familielid. Daarna komen zij pas bij formele hulpinstanties terecht.

Niet elk slachtoffer doorloopt deze drie fasen. Er is een groep slachtoffers die vrijwel meteen nadat zij te maken hebben gehad met geweld of grensoverschrijdend gedrag hulp zoeken of aangifte doen. Dit zijn voornamelijk slachtoffers van geweld bij wie de pleger een onbekende is. Er is dus geen sprake van een afhankelijkheidsrelatie. Er is echter een veel grotere groep slachtoffers die niet meteen hulp zoekt of aangifte doet. Voor hen is dit veelal een complex en langdurig proces dat weken, maanden of jaren in beslag kan nemen.

Het hulpzoekgedrag van slachtoffers is afhankelijk van de fase waarin zij zich bevinden. In elke fase spelen andere drempelverhogende en drempelverlagende factoren een rol in de behoefte aan, en eventuele zoektocht naar, laagdrempelige hulp. Voor de verschillende fasen van het hulpzoekgedrag is een overzicht gemaakt van de algemene drempelverhogende en drempelverlagende factoren. In het schema zijn ook specifieke factoren opgenomen die duidelijk gekoppeld zijn aan bepaalde kenmerken van slachtoffers of bepaalde geweldervaringen.

	Drempel verhogend	Drempel verlagend	Verantwoordelijk
Fase 1 Hulpvraag ontbreekt	- Schaamte en schuldgevoel. - Twijfel over geweldservaring en eigen rol. - Taboe op het bespreken van geweld. - Normaliseren en minimaliseren van geweld. - Vermijdingsstrategie om geweld te vermijden. - Onmacht jongeren ten aanzien van ouderlijk gedrag.	- Iemand die een spiegel voorhoudt aan slachtoffer en pleger. - Maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag. - Rust om te kunnen reflecteren: niet alleen maar bezig zijn met overleven. - Wake-up call, realiseren dat er een grens is bereikt. - Aandacht vanuit de hulpverlening voor pleger.	- Sociale omgeving slachtoffer. - Hulporganisaties. - Overheid via campagnes.
Fase 2 Anoniem informatie inwinnen	- Loyaliteit naar en afhankelijkheid van pleger. - Angst door dreigementen van pleger. - Genderstereotype beelden en taboes (mythes over seksueel geweld, mannelijke plegers). - Geen toegang tot internet of telefoon (mensenhandel).	- Sterke wens om naasten te beschermen. - Anonieme informatievoorziening over grensoverschrijdend gedrag, mogelijke hulp en wat er gebeurt als je om hulp vraagt. Via websites, social media, chatfuncties en telefonisch. - Goede eerste reactie op disclosure: de tijd nemen, vragen stellen en helpen met het verhelderen van situatie en problematiek. - Voorlichting sociale netwerk van slachtoffer van bijvoorbeeld ouderenmishandeling/slachtoffers met een fysieke beperking.	- Hulporganisaties. - Sociale omgeving. - Overheid als opdrachtgever van hulporganisaties.
Fase 3 Hulp zoeken	- Geen warm sociaal netwerk. - Ontbreken van vertrouwen sociaal netwerk. - Sociaal netwerk niet willen belasten. - Geen heldere hulpvraag. - Afgegeven signalen worden niet opgepikt. - Eerdere negatieve ervaringen met (in)formele hulp. - Angst voor negatieve consequenties (zoals uithuisplaatsing kinderen, verlies verblijfsvergunning) (bij plegers angst voor sociale en juridische gevolgen). - Angst voor pleger als over geweld wordt gesproken. - Geen duidelijk beeld van hulpverlening. - Weinig cultuur sensitieve hulp.	- Contact met lotgenoten en ervaringsdeskundigen. - Ondersteuning voor naasten van slachtoffers die informele hulp bieden. - Expliciet doorvragen bij signalen die mogelijk kunnen duiden op een geweldservaring. - Vragen stellen om slachtoffers te ondersteunen in het verhelderen van hun situatie. - Erkenning van verhaal. - Begeleiding richting passende hulp (inzet ervaringsdeskundigen, intermediairs of buddies). - Heldere informatievoorziening over wat er gebeurt als een slachtoffer om hulp vraagt en beschrijvingen van de ervaringen van slachtoffers die dit traject al hebben doorlopen. - Gender- en cultuur sensitieve hulp.	- Instellingen die verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de professionals. - Overheid als opdrachtgever van hulporganisaties, die verantwoordelijk is voor voldoende aanbod waarnaar verwezen kan worden.
Aangifte of melding doen	- Nadruk op feitelijke benadering bij aangifte en de duur en complexiteit van het proces. - Geen of gebrekkig bewijs. - Geen vertrouwen in officiële instanties.	Goede informatievoorziening over procedures van melding en aangifte.	- Politie. - Hulporganisaties.
Vindbaarheid en toegankelijkheid laagdrempelige diensten	- Verwarring over hetgeen een meldpunt of hulplijn kan doen. - Overweldigd door aanbod: niet weten waar je precies heen moet. - Hulpvragen worden niet altijd meteen opgepikt: vergt te veel om juiste hulp te vinden. - Hulp is moeilijk bereikbaar voor slachtoffer (slachtoffer te kwetsbaar om te reizen, geen financiële middelen voor vervoerskosten).	- Informatie verstrekken over grensoverschrijdend gedrag, de mogelijkheden en ervaringen met hulpverlening, bijvoorbeeld online en via social media. - Bij media aandacht voor grensoverschrijdend gedrag altijd informatie over waar hulp te vinden is voor andere slachtoffers. - Doorvragen naar situatie en behoeften van slachtoffer. - Tijd nemen om vertrouwensband op te bouwen. - Hulpinstanties ook buiten kantooruren en zonder afspraak bereikbaar. - Meer organisaties die ook outreachend werken en naar een slachtoffer toe gaan. - Actieve doorverwijzing naar passende hulp, eventueel via buddy/intermediair. - Minder wachtlijsten en hulp om wachttijd te overbruggen.	- Hulporganisaties. - Hulpverleners. - Media: informatievoorziening over hulpmogelijkheden na items die daar aan gerelateerd zijn. - Overheid.

Een van de conclusies is dat veel slachtoffers hulp zoeken voor klachten die een gevolg zijn van het meegemaakte geweld. Dat kunnen slaapproblemen, depressieve of suïcidale gevoelens zijn. Zij zoeken echter niet expliciet hulp voor de situatie die eraan ten grondslag ligt, namelijk het geweld zelf. Het is van belang dat professionals zich ervan bewust zijn dat slachtoffers het soms bewust vermijden om over geweldservaringen te praten, onder andere omdat zij bang zijn voor de mogelijke consequenties als het geweld bekend wordt. Overigens hoort het bij de professionele deskundigheid van hulpverleners om door te vragen naar oorzaken van psychische of fysieke klachten. Ook moeten ze niet schuwen door te vragen naar ongemakkelijke onderwerpen zoals seksueel misbruik of huiselijk geweld en angsten te benoemen. De inzet van ervaringsdeskundigen of lotgenotencontact kan de drempel tot hulp verlagen.

Daarnaast blijkt zowel de aard als de context van het geweld essentieel te zijn voor het zoek- en verwerkingsproces. Met name in die situaties waarin het geweld of misbruik langdurig en soms chronisch is en waar er sprake is van een afhankelijkheidsrelatie ten opzichte van de pleger. Voor veel slachtoffers is het van belang dat professionals de impact begrijpen van de context waarbinnen het geweld heeft plaatsgevonden. Hiertoe moeten professionals directe vragen stellen over de context van de slachtoffers en de impact van het soort geweld.

Uit de inventarisatie en de gesprekken met de slachtoffers blijkt dat toegang naar laagdrempelige hulp moeizaam verloopt. Er is sprake van een enorm aanbod van voorzieningen maar de juiste hulp blijkt moeilijk vindbaar. Ook is het aanbod niet voldoende voor bepaalde doelgroepen. Dit geldt met name voor niet-Nederlandstalige slachtoffers, slachtoffers met een fysieke beperking en voor plegers. Het aanbod voor deze specifieke doelgroepen kan verder worden geoptimaliseerd door een intermediair in te zetten en door te werken aan culturele sensitiviteit bij laagdrempelige voorzieningen. Daarnaast is zorg niet altijd direct toegankelijk; door wachtlijsten, herhaalde intakes of een advies of doorverwijzing waarna iemand zelf weer verder actie moeten ondernemen om het contact te zoeken. Als slachtoffers (en plegers, zie volgende sectie) eenmaal

de stap naar hulp hebben gezet, dan is het belangrijk dat ze gelijk goed verder geholpen worden. Zeker omdat het proces dat er aan vooraf gaat vaak lang is, veel drempels kent en mensen anders kunnen afhaken.

Inzichten voor plegers

In het onderzoek is alleen met mannelijke plegers van huiselijk geweld en seksueel geweld gesproken. In het hulpzoekgedrag van deze plegers zijn dezelfde fasen te onderscheiden als bij slachtoffers. In de eerste fase identificeren plegers zich niet als zodanig. In de tweede fase zoeken plegers veelal anoniem naar informatie over hun gedrag en situatie. Na het anoniem aftasten van de eigen situatie en mogelijke vervolgstappen zoeken sommige plegers in de derde fase daadwerkelijk hulp. In het volgende schema zijn drempelverhogende en drempelverlagende factoren per fase weergegeven:

	Drempel verhogend	Drempel verlagend
Fase 1	- Grensoverschrijdend gedrag niet herkennen. - Stereotype beelden over mannelijkheid (zoals taboe om kwetsbaar te zijn).	- Feiten bij geweld benoemen en normeren. - Op hulp mogelijkheden wijzen. - Maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag.
Fase 2	- Schaamte voor eigen gedrag. - Angst voor sociale gevolgen. - Angst voor juridische gevolgen.	- Anonieme informatievoorziening. - Mogelijkheden tot anoniem contact via chat of telefonisch.
Fase 3	- Pleger gerichte hulp moeilijk vindbaar. - Wachtlijsten. - Gebrek aan hulp om wachten te overbruggen.	- Makkelijk vindbare pleger sensitieve hulp. - Pleger sensitieve hulp snel beschikbaar. - Overbruggingshulp bij wachtlijsten. - Feiten bij geweld benoemen en normeren. - Luisterend oor. - Kinderen en (ex-)partner meenemen in perspectief waar naartoe gewerkt wordt.

Plegers hebben behoefte aan gendersensitief en traumasensitief werkende hulpverleners en waarderen de inzet van ervaringsdeskundigen. In gesprek met ervaringsdeskundigen wordt herkenning gewaardeerd en de aandacht die zij hebben voor de oorzaken die leiden tot geweld, zoals de stress die zij ervaren door allerlei problemen die er spelen.

Verhouding van aanbod en behoeften

Er is sprake van een uitgebreid en gevarieerd laagdrempelige hulpaanbod voor slachtoffers, maar er zijn geen volledige cijfers over de aantallen slachtoffers die hier gebruik van maken. Wel kan geconcludeerd worden dat maar een klein aantal van de slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt bereikt. Bij de inrichting van laagdrempelige hulp is het goed om aan te sluiten bij de behoeften per fase. In het rapport zijn suggesties gedaan om de toegang tot laagdrempelige hulpverlening verder te verbeteren. Voor plegers van geweld zijn zeer weinig websites te vinden die zich op deze specifieke doelgroep richten. Daarnaast zijn er geen organisaties die buiten kantooruren bereikbaar zijn voor plegers.

1 Hoofdstuk 1

1.1. Aanleiding van het onderzoek

Naar aanleiding van verschillende moties van Tweede Kamerleden¹ over de noodzaak van laagdrempelige voorzieningen voor slachtoffers van verschillende soorten van geweld, mishandeling of misbruik, heeft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport² het Verwey-Jonker de opdracht gegeven om een onderzoek te doen naar de ervaringen en behoefte van slachtoffers en plegers. Met dit onderzoek wordt de vindbaarheid, toegankelijkheid en waarderend van deze laagdrempelige hulpdiensten door slachtoffers en plegers van verschillende vormen van geweld nader onderzocht.

Het aantal slachtoffers dat geconfronteerd wordt met geweld in afhankelijkheidsrelaties is hoog. Jaarlijks krijgen naar schatting 1.2 miljoen Nederlanders van 16 jaar en ouder te maken met huiselijk geweld en 1,6 miljoen met seksueel

geweld.³ Geweld en intimidatie vindt plaats in alle sectoren van de samenleving, van sportwereld tot evenementensector, van jeugdzorgsector tot de intimiteit van gezinnen.

De negatieve gevolgen van geweld zijn voor slachtoffers meestal ernstig en langdurig. Veel slachtoffers van bijvoorbeeld partnergeweld geven achteraf aan dat zij eerder hulp hadden willen hebben, maar tevens dat er diverse belemmeringen zijn om hulp te zoeken. Dat slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag niet snel aangifte doen, laat de recente problematiek rond het programma The Voice of Holland zien, waar vrouwen pas jaren later melding durven te doen van seksuele intimidatie.

Onderzoek naar specifieke redenen waarom slachtoffers wel of geen hulp zoeken is nauwelijks beschikbaar. Uit meer algemeen onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld komt wel naar voren dat de stap naar hulpinstanties of politie door slachtoffers doorgaans als te hoog wordt ervaren. Slachtoffers zullen partnergeweld niet snel melden uit schaamte, maar ook uit angst dat dit ertoe leidt dat kinderen uit huis worden geplaatst.⁴ Ook bij laagdrempelige voorzieningen zoals de huisarts blijkt dat slachtoffers van geweld dit niet bespreken uit schaamte, of vaak pas na een tweede of derde huisartsbezoek over hun geweldservaring beginnen.⁵ Veel laagdrempelige hulp is gericht op slachtoffers. Voor plegers is veel minder aandacht, hoewel laagdrempelige hulp voor plegers van partnergeweld, door lotgenoten en ervaringsdeskundigen van de grond komt.⁶

1 Onder meer de motie van voormalig Tweede Kamerlid Wörsdörfer¹ over het laagdrempelig kunnen zetten van een eerste stap naar hulp in geval van mishandeling; de motie van Tweede Kamerlid Kuik en voormalig Kamerlid Van der Graaf² over het uitwerken van een plan om de minst zichtbare groep van slachtoffers van mensenhandel en uitbuiting beter in beeld te krijgen door middel van anonieme chatfuncties; maatregel 3 van de actieagenda SP3 die tot doel heeft te komen tot een laagdrempelige meldstructuur voor slachtoffers van schadelijke praktijken; de vraag van Tweede Kamerlid Van der Werf (D66) gesteld aan de minister van JenV tijdens het Commissiedebat Kindermisbruik en Seksueel geweld (16/9) om te reageren op het idee van een centraal loket voor slachtoffers van seksueel geweld; de motie Van der Laan over een volledig onafhankelijk Centrum Veilige Sport.

2 De directie Maatschappelijke Ondersteuning (DMO) van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is opdrachtgever maar werkt hierin samen met: de Directie Sancties en Slachtofferbeleid (DSS) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV); de Directie Rechtshandhaving en Criminaliteitsbestrijding (DRC) van het ministerie van JenV; de Directie Samenleving en Integratie (DSI) van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW); de directie Sport van het ministerie van VWS; de directie Jeugd van het ministerie van VWS en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

3 Centraal Bureau voor de Statistiek – Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, 2020.

4 Regioplan, 2017; Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020; Pels e.a. 2011; Van Eijkern e.a. 2018.

5 Drijber e.a., 2009.

6 Van Dam, e.a., 2015; Van Arum e.a., 2021.

Vanuit zowel de gemeenten als rijksoverheid wil men in beeld brengen wat de behoeften zijn van slachtoffers en plegers aan laagdrempelige voorzieningen en in hoeverre huidige laagdrempelige hulpdiensten aansluiten op deze behoeften. De centrale vraag van dit onderzoek is: wat zijn de ervaringen en behoeften van slachtoffers en plegers van geweldsituaties in afhankelijkheidsrelaties ten aanzien van de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulp en hoe verhouden deze behoeften zich tot het aanbod van laagdrempelige hulp?

1.2. Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om zowel inzicht te krijgen in de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van het laagdrempelig hulpaanbod voor slachtoffers en plegers van geweldsituaties waarbij sprake is van afhankelijkheidsrelaties, als inzicht in de eventuele discrepantie tussen de behoeften aan laagdrempelige hulp en het aanbod ervan. Dit inzicht is nodig voor gemeenten en rijksoverheid om te kunnen afwegen hoe de infrastructuur van laagdrempelige hulp er in Nederland uit moet zien. Bij de inventarisatie van soorten laagdrempelige hulp hebben we gekeken naar het landelijke aanbod van zowel meldpunten als hulplijnen, online en offline; organisaties die alleen in een bepaalde regio actief zijn, hebben we niet meegenomen..

Verschillende categorieën factoren kunnen van invloed zijn op het leggen van contact met een laagdrempelige hulpdienst, na het meemaken van geweld. In het onderzoek onderscheiden we:

- Factoren die te maken hebben met het slachtoffer of de pleger, zoals sekse, leeftijd, migratieachtergrond, geloofsovertuiging, genderexpressie, seksualiteit, lichamelijke en/of verstandelijke beperking.
- Factoren die te maken hebben met de geweldservaring van het slachtoffer of pleger, zoals het soort geweld (huiselijk geweld, seksueel geweld, kindermishandeling, ouderenmishandeling, schadelijke praktijken,

mensenhandel, grensoverschrijdend gedrag) en de context waarbinnen het geweld plaats vindt (sport, geloofsinstituten, hobbyclubs).

- Factoren die te maken hebben met de laagdrempelige hulpdienst zelf, zoals de functie, scope en organisatiewijze van de laagdrempelige hulpdienst, de aangeboden diensten, mogelijkheid tot anonimiteit, domein specifieke of algemene hulpdienst.

In het onderzoek zijn slachtoffers met uiteenlopende achtergronden en geweldservaringen bevraagd over de behoefte die zij hebben aan laagdrempelige voorzieningen. Hierbij hebben we gesproken met slachtoffers van huiselijk geweld, seksueel geweld, ouderenmishandeling, mensenhandel, en schadelijke praktijken zoals eengerelateerd geweld. Daarnaast is gekeken naar slachtoffers uit bepaalde doelgroepen of binnen een bepaalde context, zoals slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in de sport, binnen een geloofsgemeenschap, of LHBTIQ+ personen. Ook is gekeken naar bepaalde doelgroepen zoals jongeren, mensen met een migratieachtergrond, nieuwkomers in Nederland, en mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking. Waar het niet mogelijk was om met mensen uit de doelgroep te spreken is met professionals gesproken, maar dat was maar in zeer beperkt aantal onderwerpen het geval. Ten slotte is apart aandacht besteed aan de behoefte van plegers als het gaat om laagdrempelige voorzieningen.

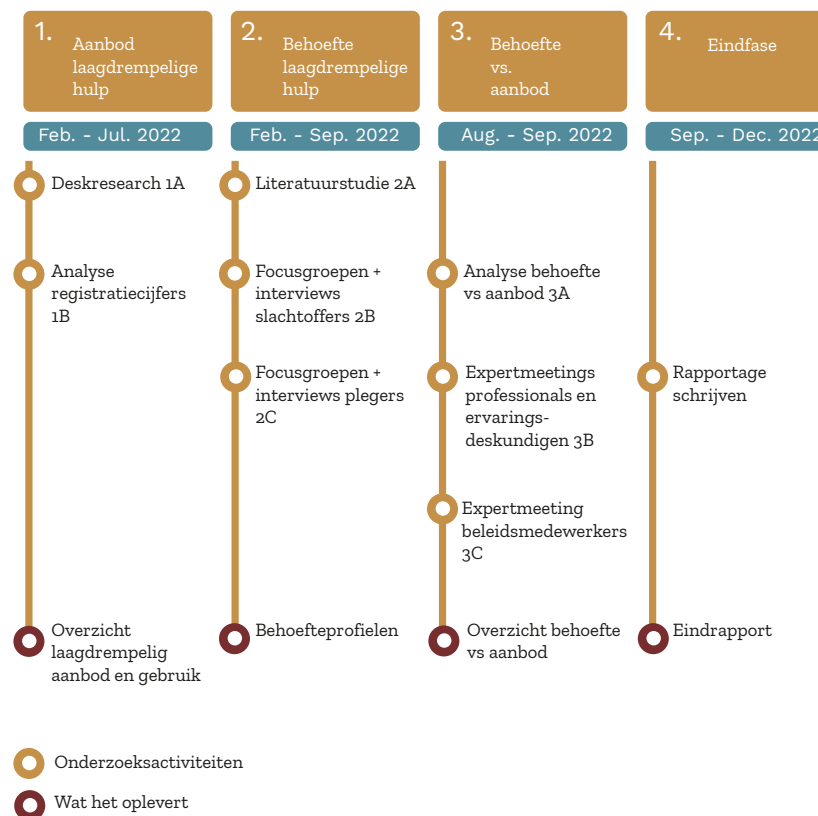
Er is een aanzienlijk aanbod van laagdrempelige voorzieningen zoals online meldpunten, lotgenotengroepen en hulpverlening voor slachtoffers van verschillende vormen van geweld. In dit onderzoek hebben we een brede definitie gehanteerd omdat we willen aansluiten bij de behoefte van de slachtoffers zelf. Het betreft het hele scala van voorzieningen op een breed terrein, van telefoonnummers en chatfuncties, tot de algemene voorzieningen zoals de huisarts en het wijkteam. Daarnaast zijn er allerlei instanties of stichtingen die zich richten op specifieke doelgroepen zoals ouderen, slachtoffers uit een geloofsgemeenschap of slachtoffers binnen de sport.

1.3. Methode van onderzoek

De vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulpdiensten is inzichtelijk gemaakt door de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

1. Welke behoefte aan ondersteuning en hulp hebben slachtoffers en plegers?
2. Welke drempelverhogende en drempelverlagende factoren hebben invloed op het zoeken van laagdrempelige hulp?
3. Waar kunnen slachtoffers en plegers terecht en weten ze deze plaatsen te vinden?
4. Wat is het huidige aanbod van laagdrempelige hulpdiensten voor slachtoffers en plegers?
5. Hoe verhoudt het aanbod zich tot de behoeften?

Deze vragen zijn beantwoord in drie deelonderzoeken. In deelonderzoek 1 is het aanbod en gebruik van laagdrempelige voorzieningen in beeld gebracht door middel van deskresearch en analyse van de registratie cijfers (geeft antwoord op onderzoeksvraag 3). In deelonderzoek 2 is inzicht gegeven in de behoeften van slachtoffers en plegers als het gaat om laagdrempelige hulp en de drempels die ervaren worden, door middel van literatuurstudie, focusgroepen en interviews met slachtoffers en plegers (geeft antwoord op onderzoeksvraag 1 en 2). Om inzicht te krijgen in de behoeften van slachtoffers en plegers aan laagdrempelige hulp, hebben wij gekozen voor een kwalitatieve insteek. Dit bood de mogelijkheid om slachtoffers en plegers zelf aan het woord te laten, uitgebreid bij ervaringen en behoeften stil te staan en te kunnen doorvragen om de juiste informatie naar boven te krijgen. Waar lopen zij tegenaan in het zoeken naar hulp, welke drempels ervaren zij, en waar hebben zij behoefte aan? In deelonderzoek 3 is vervolgens geanalyseerd hoe aanbod en behoeften zich tot elkaar verhouden en welke overlap en gaten hierin te ontdekken zijn (geeft antwoord op onderzoeksvraag 4). In de eindfase zijn de analyses verwerkt en beschreven in het voor uw liggende eindrapport. In onderstaande schema vatten we de deelonderzoeken samen.

Voor een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksmethoden verwijzen we u naar de bijlage 1.

1.4. Leeswijzer

In hiernavolgend hoofdstuk twee beschrijven we de behoeften aan en ervaringen met laagdrempelige hulp van slachtoffers van geweld. Dit beschrijven wij aan de hand van de behoeften en het hulpzoekgedrag van slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties, zoals door henzelf is beschreven. Specifieke kenmerken van slachtoffers en specifieke geweldservaringen kunnen invloed hebben op het hulpzoekgedrag. In hoofdstuk drie staat de invloed van deze persoonsgebonden en geweldservaring gebonden factoren op de behoeften en het hulpzoekgedrag van slachtoffers centraal. Wij beschrijven waar expliciet aandacht voor nodig is bij specifieke groepen slachtoffers om hen te ondersteunen om tot een hulpvraag te komen en daadwerkelijk hulp te zoeken. In hoofdstuk vier richten wij ons op plegers. Wat zijn de behoeften aan en ervaringen met laagdrempelige hulp van plegers van geweld? Hoofdstuk vijf beschrijft vervolgens in hoeverre het bestaande landelijke aanbod aansluit op de ervaringen en behoeften van slachtoffers en plegers. We beschrijven het huidige aanbod, in hoeverre dit voldoet aan signalen en behoeften, de mate waarin van dit aanbod gebruik wordt gemaakt en waar nog kansen liggen om het aanbod verder door te ontwikkelen. De voornaamste inzichten worden samengepakt in hoofdstuk zes.

2 Behoeften en ervaringen van slachtoffers met laagdrempelige hulp

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de ervaringen en behoeften van slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties ten aanzien van laagdrempelige hulp. Wat belemmert en motiveert slachtoffers om tot een hulpvraag te komen? Hoe vindbaar en toegankelijk is hulpverlening voor hen? En hoe waarderen zij hulp? Dit beschrijven wij aan de hand van de behoeften en het hulpzoekgedrag van slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties, zoals door henzelf beschreven in (groeps)interviews en weergegeven in literatuur. Alle in dit hoofdstuk opgenomen inzichten zijn veelvuldig door slachtoffers genoemd.

Specifieke kenmerken van slachtoffers en specifieke geweldservaringen kunnen invloed hebben op hulpzoekgedrag. Voordat we kijken naar de invloed van deze persoonsgebonden en geweldservaring gebonden factoren op de behoeften en het hulpzoekgedrag van slachtoffers staan in dit hoofdstuk overkoepelende conclusies centraal. Deze inzichten gelden voor de gehele groep slachtoffers, onafhankelijk van de kenmerken van een slachtoffer en de specifieke geweldservaring. In hoofdstuk drie wordt beschreven waar expliciet aandacht voor nodig is bij specifieke groepen slachtoffers om hen te ondersteunen om tot een hulpvraag te komen en daadwerkelijk hulp te zoeken.

In de volgende sectie geven wij allereerst een toelichting op de dataverzameling die aan dit hoofdstuk ten grondslag ligt. Vervolgens gaan wij in sectie 2.3 in op door slachtoffers ervaren drempels richting hulpverlening, evenals op drempelverlagende factoren en de behoefte van slachtoffers ten aanzien van hulp. Deze drempels en behoeften zijn afhankelijk van de fase waarin het slachtoffer zich bevindt, ongeacht van de situatie van geweld al voorbij is of nog voortduurt. Wij onderscheiden drie fasen en beschrijven drempels en behoeften, achtereenvolgens voor de fase waarin een hulpvraag ontbreekt (fase 1), fase 2 waarin slachtoffers informatie zoeken over hetgeen hen is overkomen en de derde fase waarin slachtoffers daadwerkelijk hulp zoeken. Vervolgens gaan wij in sectie 2.4 in op de vindbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige hulpdiensten door slachtoffers en hoe dit verbeterd kan worden. In sectie 2.5 wordt de rol van online hulpverlening beschreven en in sectie 2.6 worden de ervaringen met en waardering van de hulp weergegeven. Vervolgens wordt in sectie 2.7 ingegaan op de vraag of slachtoffers behoefte hebben aan specifieke laagdrempelige voorzieningen of algemene hulpdiensten. Het hoofdstuk sluit af met concluderende sectie 2.8.

2.2. Dataverzameling

Dit hoofdstuk is gebaseerd op de resultaten van de 15 focusgroepen (met 12 verschillende thema's) en 11 diepte-interviews die gehouden zijn met in totaal 60 slachtoffers en 12 professionals. Vrouwen zijn vaker slachtoffer van geweld in afhankelijkheidsrelaties dan mannen⁷, en ook de meerderheid van de slachtoffers die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zijn vrouw. Wij hebben gesproken met 44 vrouwelijke slachtoffers, 12 mannelijke slachtoffers en 4 slachtoffers met een andere genderidentiteit. Veel inzichten kwamen overeen maar verschillen in macht, gelijkheid, afhankelijkheid en verwachtingen ten

7 Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022; Ten Boom et al. 2019.

aanzien van gedrag die uit mannelijke en vrouwelijke rollen voortvloeien zorgen voor meer economische afhankelijkheid van vrouwen aan mannen en een ervaren taboe bij mannen om over slachtofferschap te spreken. Dergelijke nuances zijn in dit en volgend hoofdstuk opgenomen, evenals specifieke behoeften van jonge slachtoffers of slachtoffers op leeftijd.

Naast de focusgroepen en interviews met slachtoffers zijn er ook drie expert-meetings georganiseerd waaraan in totaal 40 experts, hulpverleners en beleidsmakers hebben deelgenomen. Alle gesprekken zijn gecodeerd en geanalyseerd in ATLAS.ti. Een uitgebreide methodologische beschrijving is te vinden in bijlage 1.

2.3. Drempelverhogende en drempelverlagende factoren richting laagdrempelige hulp

Uit de interviews en focusgroepen blijkt dat er in het hulpzoekgedrag van slachtoffers grofweg drie fasen zijn te onderscheiden:

1. In de eerste fase herkennen slachtoffers niet dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Het niet herkennen van het probleem zorgt ervoor dat in deze eerste fase ook een hulpvraag ontbreekt.
2. In de tweede fase zoeken slachtoffers naar informatie over hetgeen hen is overkomen. Zij proberen te duiden wat hen is overkomen, wat dit betekent en wat ze nu moeten doen.
3. In de derde fase zoeken slachtoffers daadwerkelijk hulp. Veelal zoeken slachtoffers eerst naar informele hulp. Zij gaan bijvoorbeeld in gesprek met een vriend, vriendin, partner of familielid. Daarna komen zij pas bij formele hulpinstanties terecht.

Niet elk slachtoffer doorloopt deze drie fasen maar een grote groep doet dat ook wel. Het hulpzoekgedrag van slachtoffers is afhankelijk van de fase waarin zij zich bevinden. In elke fase spelen andere drempelverhogende en

drempelverlagende factoren een rol in de behoefte en eventuele zoektocht naar hulp. Daarom zullen we deze drempelverhogende en drempelverlagende factoren nu per fase beschrijven.

2.3.1. Fase 1 Geen hulpvraag

In de eerste fase herkennen slachtoffers geregeld niet dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Zonder probleemarticulatie kan een hulpvraag maanden, jaren of in zijn geheel uitblijven. Dit speelt niet bij alle slachtoffers. Er zijn slachtoffers die na een geweldervaring direct erkennen dat hen iets naars is overkomen en om hulp vragen. Dit komt vooral voor bij slachtoffers van een onbekende, die gewelddadig was of seksueel geweld pleegde. Ook slachtoffers die fysiek letsel hebben opgelopen, hevige angst hebben ervaren of slachtoffer zijn geworden van geweld met een wapen, zoeken vaker hulp.⁸ Een grote groep slachtoffers definieert zichzelf echter niet meteen als zodanig. Een aantal aspecten kunnen hier, veelal in samenspel, aan bijdragen. Deze drempels hangen in deze fase vooral samen met jezelf niet (willen) identificeren als slachtoffer, onder meer als gevolg van schaamte, schuldgevoel, normalisering van geweld en een taboe op het bespreken ervan. Het helpt slachtoffers om te herkennen dat zij slachtoffer van geweld zijn geworden als iemand hen een spiegel voorhoudt, er een maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag plaatsvindt en/of slachtoffers de rust hebben om te reflecteren op hetgeen hen overkomen is. Wij lichten dit onderstaand nader toe.

Drempelverhogende factoren

Schaamte en schuldgevoel: Een voorname reden om niet gelijk hulp te zoeken is schaamte en het gevoel zelf debet te zijn aan hetgeen gebeurd is. Slachtoffers van verkrachting geven aan dat zij allerlei verwarrende gevoelens hebben, zoals: ik heb me te weinig verzet, misschien heb ik wel aanleiding

8 Bertling e.a., 2017.

gegeven. Ook kunnen zij een fysieke reactie op de verkrachting hebben gehad die hen verwart. Het krijgen van een erectie bij mannen en vochtig worden bij vrouwen zijn automatische reacties van het lichaam waar een slachtoffer geen controle over heeft.⁹ Desalniettemin kan het ervoor zorgen dat slachtoffers zich zodanig schamen en onzeker voelen over hetgeen gebeurt is dat ze er niets over durven zeggen. Een slachtoffer van seksueel geweld vertelt: *"Ik was veertien toen het gebeurde. Ik heb lang last gehad van schaamte. Ik was verliefd op mijn dader. Ik heb jarenlang mezelf voorgehouden dat ik zelf een groot aandeel had. De schaamte overheerste."* Dit slachtoffer heeft haar nare seksuele ervaringen tientallen jaren voor zichzelf gehouden.

Sommige mannelijke slachtoffers geven aan dat zij het moeilijk vonden om over hun ervaring met geweld te praten omdat zij slachtofferschap niet met mannelijkheid associeerden. Zij schaamden zich dat zij als man slachtoffer van partner- of seksueel geweld waren geworden.

Taboe op bespreken van geweld: Schaamte en schuldgevoelens hangen geregeld samen met een taboe. Slachtoffers ervaren taboes gerelateerd aan het bespreekbaar maken van geweld. Denk bijvoorbeeld aan terughoudendheid om het gesprek aan te gaan over een onveilig ogende thuissituatie in de eigen omgeving. Dergelijke taboes spelen in de gehele samenleving maar worden ook nadrukkelijk benoemd door slachtoffers binnen een gemeenschap van mensen met een bepaalde migratieachtergrond of binnen een gemeenschap met een religieuze overtuiging (zie hoofdstuk 3) Taboes op het bespreken van geweld kunnen ervoor zorgen dat slachtoffers hun ervaring voor zichzelf houden, maar ook dat zij het geweld bagatelliseren.

Normaliseren en minimaliseren van geweld: Slachtoffers geven geregeld aan dat zij het moeilijk vinden om te duiden wat hen overkomen is. Een slachtoffer van kindermishandeling vertelt: *"Ik heb lang gezweven over de mishandeling,*

over wat ik heb meegemaakt. Het was niet anders. Je hebt geen referentiekader. Je denkt dat het normaal is." Slachtoffers normaliseren geweld omdat ze, zoals dit slachtoffer, thuis geen omgangsvormen zonder geweld kennen. Ook als geweld zichzelf geleidelijk opbouwt en langdurig speelt, minimaliseren slachtoffers de ernst, impact en aard van geweld geregeld. Een slachtoffer vertelt dat haar ex drugsverslaafd was. Op de eerste klap volgde veel excuses. Langzaam escaleerde het geweld steeds verder: *"ik zag dat toetertijd niet duidelijk. Je raakt eraan gewend."* Het normaliseren en minimaliseren van geweld is een belangrijke barrière voor erkenning van het eigen slachtofferschap en het zoeken van hulp.

Twijfel over geweldservaring: Soms is er twijfel. Is het wel echt gebeurd? Is het wel echt erg? Klopt mijn verhaal? Dergelijke vragen kunnen jaren in beslag nemen: *"Eerst noem je het geen misbruik. Dan duurt het een tijdje, dan noem je het misbruik. Dan weer een tijdje later durf je 'seksueel' ervoor te zetten. En dat je dan eindelijk het woord incest durft te zeggen, ben je weer verder. Gedachten die door mijn hoofd gingen waren: klopt het wel wat ik denk dat er speelt? En dat wat ik voel, klopt dat bij het verhaal?"* Evenals eerder geciteerde slachtoffers van kindermishandeling en partnergeweld, had dit slachtoffer van seksueel geweld lange tijd geen definitie van hetgeen haar overkwam. Twijfel over een situatie die misschien niet goed voelt maar waar het slachtoffer nog geen duidelijke probleemarticulatie van heeft zorgt ervoor dat een slachtoffer zijn of haar situatie niet als een probleem ziet waar hulp voor nodig of mogelijk is.

Drempelverlagende factoren

Zoals uit de verhalen van de verschillende slachtoffers naar voren komt kan het een proces van maanden of meerdere jaren zijn voor een slachtoffer zichzelf als zodanig ziet. In sommige gevallen zullen mensen nooit herkennen dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Wat kan slachtoffers helpen in het herkennen dat hen iets is aangedaan?

9 Van Minnen, 2017.

Het voorhouden van een spiegel: Slachtoffers geven aan dat het helpend is als iemand een spiegel voorhoudt. Om zichzelf als slachtoffer te zien hebben ze nodig dat iemand anders aangeeft dat een ervaring grensoverschrijdend is of een situatie van voortschrijdend geweld moet stoppen. Een slachtoffer vertelt: *"Toen was ik nog getrouwd en toen had ik seksueel misbruik meegemaakt. En toen zei een hulpverlener waar ik bij kwam met burn-out klachten: dat is niet normaal, en toen schrok ik. Ik wist niet beter"*. Een vertrouwenspersoon, familielid, vriend of vriendin die een spiegel voorhoudt kan slachtoffers helpen om in te zien dat zij hulp nodig hebben.

Maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag: Een maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag, zoals recentelijk in de sportwereld en bij The Voice, kan ook als een spiegel werken. Een professional van het Centrum Veilige Sport Nederland geeft aan dat zij meer meldingen van slachtoffers krijgen als er in de media aandacht is geweest voor grensoverschrijdend gedrag. Mensen herkennen zich in een situatie en gaan zich afvragen of hun eigen ervaring ook als grensoverschrijdend te duiden is. Een slachtoffer van seksueel geweld vertelt dat een televisieprogramma voor haar deze functie vervulde, samen met gesprekken met een vriendin: *"Toentertijd was er een programma op tv: Geraldine en de vrouwen. Ik had behoefte om dat te kijken, ondanks dat het confronterend zou zijn. Sommige stukken waren echt aangrijpend. Heel herkenbaar. Dat, in combi met een vriendin die snel doorheeft als iets wel of niet klopt."* Om mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties te stimuleren om hun ervaringen te delen is het van belang om in maatschappelijke discussies ook aandacht te hebben voor mannelijke slachtoffers.

Rust om te kunnen reflecteren: Sommige slachtoffers zijn zo druk bezig met overleven dat er geen tijd of ruimte is om na te denken over slachtofferschap. Dit kan gelden voor vluchtelingen die met regelmaat moeten verhuizen tussen verschillende asielzoekerscentra. Op elke locatie zijn zij weer bezig met het organiseren van hun verblijf, eventuele school voor de kinderen en vragen

omtrent hun verblijfsvergunning. Zij ervaren dan niet de rust om uit te zoomen en na te denken over eventueel voortdurend partnergeweld of seksueel geweld waar zij tijdens de vlucht slachtoffer van zijn geworden, en mogelijk daaraan gerelateerde behoeften aan ondersteuning.

Ook slachtoffers van een langdurige geweldsrelatie kunnen zo bezig zijn met overleven dat ze de rust niet hebben om te realiseren dat deze situatie niet houdbaar is. Een slachtoffer vertelt: *"Ik was geïsoleerd in het gezinsleven. Ik zat in extreem gewelddadig relatie. Ik was alle ballen aan het hoog houden en mezelf aan het wegcijferen. Alles goed te doen. Pleasen. Om te zorgen dat spanning niet opliep."* Slachtoffers hebben rustig nodig om te kunnen reflecteren op hun situatie en tot een eventuele hulpvraag te komen.

Wake-up call: Soms gaat het echt niet meer en krijgen slachtoffers suïcidale gedachten of denken aan geweld tegen een pleger, zoals dit slachtoffer van ouderenmishandeling: *"Op dat moment denk ik: het is gebeurd maar het gebeurt niet meer. Toen gebeurde het weer. En die tweede keer dacht ik: weet je wat ik doe, ik ga gewoon het net op, ik koop een pistool en ik schiet hem dood. Dan zit ik maar 4 jaar, maar dan heb ik in ieder geval een oplossing voor de rest van de twintig jaar van mijn leven. Nou als je in dat beeld komt dan denk je: nu gaat het niet goed met me, ik moet de officiële hulptroepen in schakelen."* Een ander slachtoffer vertelt: *"Ik werkte bij de kinderopvang en ik sprak een tweejarig kind aan met de naam van mijn ex toen ik boos werd. Toen dacht ik echt: nu moet ik hulp zoeken. Ik had er niet meer alleen last van, maar anderen ook. Ik was bang dat ik mezelf in een black-out iets aan zou doen"*. Slachtoffers geven aan dat een gedachte om geweld tegen een pleger of zichzelf te gebruiken als een wake-up call kan functioneren. Een wake-up call kan ook voortkomen uit de realisatie dat de situatie voor naasten niet langer houdbaar is. Een slachtoffer van arbeidsuitbuiting vertelt: *"In totaal waren er tien mensen werkzaam voor de baas die niet betaald zijn. Ik heb er vijf verzameld om aangifte te doen. Er was voor mij een hele duidelijke aanleiding om te zeggen: en nu is het genoeg. Ik besloot aangifte te doen omdat we maar aan het wachten en wachten waren op ons geld. Toen kwam corona. Mijn moeder en mijn*

vader en mijn broers en zussen werden ziek. Maar het gezondheidssysteem in [Land van herkomst slachtoffer] is heel anders dan in Nederland. Voor goede klinieken heb je geld nodig. Zij waren aan het lijden. Ik kon ze geen geld geven want ik werkte wel hard maar ik was maar aan het wachten op mijn geld en ik werd gewoon razend. Ik besloot aangifte te doen en [medeslachtoffer] deed mee. Dan maar terug naar [land van herkomst] geschopt maar we gaan er mee door." Een wake-up call doet slachtoffers realiseren dat een situatie onhoudbaar is en zij hulp nodig hebben.

2.3.2. Fase 2 Op zoek naar informatie: wat is mij overkomen, wat betekent dit, en nu?

Uit voorgaande is naar voren gekomen dat slachtoffers in de eerste fase geregeld niet herkennen dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Zonder erkenning van het slachtofferschap kan een hulpvraag lang of helemaal uitblijven. In de tweede fase zoeken slachtoffers naar informatie over hetgeen hen is overkomen. Zij proberen te duiden wat er is gebeurd, wat dit betekent en wat ze nu moeten doen. In dat zoekproces zijn een aantal mechanismen van belang. Een persoonlijke relatie met de pleger kan het slachtoffers lastig maken om het taboe op spreken over geweld te doorbreken en hulp voor zichzelf te zoeken. Daarnaast zijn slachtoffers soms bang voor de consequenties die spreken over hun ervaring kan hebben voor zichzelf of hun naasten. Slachtoffers hebben er in deze fase dan ook behoefte aan om, veelal online en anoniem, te zoeken naar informatie over hetgeen hen overkomen is, wat dit betekent en wat er gebeurt als hulp wordt gezocht. Wat kan helpen is erover praten met anderen. Als slachtoffers met iemand over hun ervaring gaan praten dan is de eerste reactie essentieel. Een negatieve reactie van de ander kan ervoor zorgen dat het slachtoffer lange tijd niet meer naar buiten komt met het verhaal. Onderstaand lichten we dit toe.

Drempelverhogende factoren

Loyaliteit naar en afhankelijkheid van pleger: Bij geweld binnen afhankelijkheidsrelaties zijn slachtoffers veelal loyaal aan een partner, ouder of kind, ook als deze personen geweld tegen hen gebruiken. Dit is een direct gevolg van de persoonlijke relatie tussen de slachtoffer en de pleger. Een slachtoffer van kindermishandeling vertelt: *"In die tijd waren wij ook bang voor onze moeder. Wij durfden niks te zeggen. We hebben ons altijd schuldig gevoeld. Al vertellen we iets, dan zouden we weg moeten bij haar. Dus daarom hebben we nooit iets verteld. En er is nooit verteld van je hoeft niet weg thuis en we gaan je moeder ook helpen. (...) Wij hielden heel veel van haar, ondanks dat ze overspannen was. Onze vader was niet meer in beeld. Dus we hadden alleen haar."* Kinderen zijn veelal loyaal naar en afhankelijk van hun ouders. De angst dat een ouder problemen krijgt of uit het gezin zal verdwijnen als om hulp wordt gevraagd, kan een hulpvraag in de weg staan.

Dezelfde gevoelens van loyaliteit en afhankelijkheid kunnen spelen als de pleger een partner of een kind van het slachtoffer is. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt dat zij wel wilde dat het geweld zou stoppen maar niet wilde dat haar gewelddadige partner problemen zou krijgen of hun relatie zou eindigen: *"Ik wilde niet dat mijn partner gearresteerd zou worden."* Om dergelijke negatieve consequenties te voorkomen zag zij van een hulpvraag af. Verschillende vrouwelijke slachtoffers van geweld geven aan dat zij financieel afhankelijk van hun partner waren en daarom niet aan de bel durfden te trekken. Ook ouderen zijn vaak afhankelijk van hun kinderen en bang om eenzaam achter te blijven als zij het misbruik aan de orde stellen. Een angst die gedeeld wordt door slachtoffers met een lichamelijke beperking. Als een pleger ook zorgtaken voor het slachtoffer vervuld dan kunnen zij zich afhankelijk voelen en angst hebben om over het geweld te spreken.

Loyale en afhankelijke gevoelens van slachtoffer naar plegers spelen ook buiten de huiselijke kring. Slachtoffers in de sport- of kunstwereld kunnen zich afhankelijk voelen van een trainer, coach of in de sport of kunst gevestigd persoon. Slachtoffers zijn dan bang dat het consequenties voor hun carrière kan hebben als zij het geweld naar buiten brengen.

Angst door dreigementen van pleger: In sommige gevallen maken plegers bewust gebruik van dreigementen om te voorkomen dat een slachtoffer hulp gaat zoeken. Plegers kunnen inspelen op angsten over mogelijke negatieve consequenties die naasten zullen ondervinden als over geweld gesproken wordt of dreigen met het gebruik van geweld naar het slachtoffer of naasten. Slachtoffers van mensenhandel worden geregeld met dit dreigementen van geweld geconfronteerd. Bij hen speelt niet zelden angst dat familie of andere bekenden van hen bedreigd zullen worden als zij over hun situatie vertellen of om hulp vragen.

Soms kan de wil om naasten te beschermen echter ook een motivatie zijn om hulp te zoeken. De angst dat een pleger ook geweld tegen naasten gaat gebruiken is dan juist een reden om hulp te zoeken.

Drempelverlagende factoren

Vanuit onzekerheid over hetgeen hen overkomen is en mogelijke gevoelens van loyaliteit, afhankelijkheid en angst, gaan slachtoffers in deze fase veelal anoniem op zoek naar informatie. Zij proberen te duiden wat er gebeurd is, wat dit betekent en wat ze nu moeten doen.

Anonieme informatievoorzieningen, op afstand: Veel slachtoffers starten hun zoektocht op internet. Een slachtoffer met een licht verstandelijke beperking beschrijft: *“Ik lees wel via sociale media over de ervaringen van anderen. En via sociale media van organisaties die uitleggen hoe een mens wel en niet behandeld dient te worden”*. Lezen over omgangsvormen en hoe deze geschonden zijn,

helpt het slachtoffer om grip te krijgen op zijn eigen ervaringen. Slachtoffers ervaren websites en sociale media als laagdrempelige bronnen van informatie en herkenbare verhalen, zonder iets van zichzelf te hoeven laten zien. Slachtoffers vinden het prettig als ook informatie wordt gegeven met betrekking tot socio-culturele genderrollen. Concreet betreft dit bijvoorbeeld informatie voor vrouwelijke slachtoffers die zich afhankelijk voelen van een mannelijke pleger en voor mannelijke slachtoffers die onzeker zijn om hun ervaringen te delen vanuit maatschappelijke denkbeelden over mannelijkheid.

Soms maken slachtoffers vervolgens ook gebruik van online chatfuncties of bellen zij een telefonische hulplijn. Een slachtoffer van seksueel misbruik vertelt: *“Online of telefonisch voelde bij mij in het begin veiliger. (...) Het werkte om langzaam meer moed te verzamelen.”* In het telefonisch of online contact vertellen slachtoffers wat er met hen is gebeurd. Veelal gebeurt dit nog steeds anoniem en ligt de nadruk nog niet op een hulpvraag maar op grip krijgen op de eigen ervaring en mogelijke vervolgstappen.

Voorkeuren voor chatfuncties of telefonisch contact verschillen. Als plegers nog in de nabijheid van slachtoffers verkeren dan gaat de voorkeur vaak uit naar chatten. Een slachtoffer met een lichamelijke beperking vertelt: *“ik had het fijn gevonden als ik kon chatten. Ik kan niet een stil hoekje opzoeken om te bellen. Angst om ontdekt te worden door partner. Chatten was dan fijn geweest”*. Slachtoffers die minder bekwaam zijn op internet kunnen echter weer een voorkeur voor telefonisch contact hebben, denk aan oudere slachtoffers of slachtoffers die moeite hebben met schrijven.

Naast internet, chatten en bellen worden ook andere kanalen gebruikt om informatie in te winnen. Een slachtoffer vertelt: *“Podcasts met veel info over mezelf hielpen mij. Die gingen niet over waar ik hulp kon zoeken, maar over het begrijpen van mezelf.”* En sommige slachtoffers verwijzen naar boeken waar zij voor hun relevante informatie in vonden.

Welke vorm slachtoffers ook kiezen, in deze tweede fase waarin slachtoffers proberen te duiden wat hen is overkomen, wat dit betekent en wat zij moeten doen, is anonimiteit van belang. Slachtoffers willen informatie inwinnen zonder dat zit meteen consequenties heeft. Een slachtoffer van ouderenmis-handeling legt dit als volgt uit: *“Dat mensen hun verhaal kwijt kunnen in plaats van dat gelijk de angst komt dat er dingen aan vast zitten, zoals uithuisplaatsing of iets dergelijks.”* Andere slachtoffers vinden anonimiteit belangrijk omdat ze bang zijn dat instanties contact zoeken en een gewelddadige partner daar-achter komt of omdat zij slachtoffer zijn geworden op de werkvloer of bij een sport- of hobby vereniging en nog niet weten of zij naar buiten willen treden omdat dit invloed kan hebben op hun (sport)carrière of sociale leven. Anoniem contact op afstand en informatievoorziening over hetgeen er gebeurt als er wel hulp gezocht wordt past bij deze fase waarin duiding van de eigen situatie en mogelijke vervolgstappen centraal staat.

Goede eerste reactie op disclosure

Slachtoffers geven aan dat zij op internet veelal lezen dat het goed is om iemand in vertrouwen te nemen en te vertellen over het geweld. Vanwege eerderge-noemde twijfel over het eigen slachtofferschap, de impact die praten kan hebben op de relatie met pleger en andere onzekerheden, zijn slachtoffers zeer gevoelig voor afwijzende reacties op hun verhaal. Een slachtoffer vertelt: *“Op een gegeven moment ben ik op het punt gekomen dat ik iets vertelde over een bepaalde seksuele ervaring. Toen zei die hulpverlener van: nee joh, dat is niks ergs. Toen ben ik gestopt met hulpverlening, maar toen liep ik weer vast.”* Slachtoffers trekken zich terug in hun schulp als zij het gevoel hebben dat zij niet begrepen worden. Het kan dan lange tijd duren voordat een slachtoffer weer over het geweld begint, ook als een slachtoffer eigenlijk signalen afgeeft omdat het wel hulp zou willen. Een slachtoffer van mensenhandel vertelt: *“ja, ik had wel zeker eerder hulp gewild. En ook wel echt signalen laten merken. Ik deed een vervolgopleiding en daar kwam ik niet meer opdagen. Ik was zo afwezig. Mijn vader werkte op dezelfde school, dus mijn docenten waren zijn collega's. Ze hebben het hem nooit verteld. Er was niemand die tegen hem zei: 'ga vanavond praten met je dochter'. Er wordt heel erg verscholen*

achter dat geheimhouding. Als het ingewikkeld wordt, dan komen ze daarmee. Toen had ik een laatstekansgesprek, en toen dacht ik: ik ga het opbiechten. Uiteindelijk heb ik het verteld: ik moet van mijn vriend seks hebben met een oude man, die is 60 en moet ook met andere mannen naar bed. En ik gebruikte ook drugs. Toen ik op school heb gezegd wat er was gebeurd, hebben ze gezegd: dat is geen situatie voor een student. Toen kon ik niet meer verder op school. Ik denk dat het belangrijk is dat heel veel mensen niet het slachtofferschap zelf inzien. Als iemand signalen laat zien en je pakt niet meteen op dat moment terug, ben je diegene alweer kwijt.” De eerste reactie van een familielid, vriend, vriendin of kennis op disclosure is dus essentieel om te voorkomen dat een slachtoffer (weer) gaat zwijgen. De tijd nemen en vragen stellen om iemand te helpen met het verhelderen van de situatie en problematiek is helpend.

2.3.3. Fase 3 Hulp zoeken

Na het anoniem aftasten van de eigen situatie en mogelijke vervolgstappen zoeken slachtoffers in de derde fase daadwerkelijk hulp. Soms zoeken slachtoffers naar hulp voor lichamelijke klachten die voortkomen uit de geweldservaring. De onderliggende oorzaak van klachten wordt dan niet altijd benoemd. Als expliciet hulp wordt gezocht voor hetgeen slachtoffers is overkomen dan zoeken slachtoffers veelal eerst informeel naar hulp, in het eigen sociale netwerk. In deze fase van hulp zoeken spelen er weer verschillende drempels in het zoeken van zowel informele als formele hulp. Bij drempels voor het zoeken naar informele hulp valt te denken aan het ontbreken van (vertrouwen in) een sociaal netwerk, angst voor het belasten van anderen of negatieve reacties. Drempels richting formele hulp hangen samen met hulpverleners die signalen niet herkennen, negatieve ervaringen met hulpverlening en angsten voor de consequenties van het starten van een hulpverleningstraject. Ook het ontbreken van een duidelijk beeld van de hulpverlening en wat voor ondersteuning zij kunnen bieden kan meespelen. Het doen van aangifte voelt voor veel slachtoffers in het bijzonder als een zeer grote stap. Wij lichten deze drempels toe, en bespreken waar mogelijk wat kan helpen om deze drempels te beslechten.

Hulp zoeken voor andere problemen

Slachtoffers kunnen allerlei klachten ontwikkelen die een direct gevolg zijn van het geweld. Denk aan burn-out klachten, paniekaanvallen, slapeloosheid en negatieve gedachten. Een slachtoffer vertelt: *“Het heeft best lang geduurd, de tijd tussen dat ik hulp wilde en het naar buiten treden. Ik wist wat er gebeurd was. Maar ik ben lang weggelopen om de confrontatie aan te gaan. Ik heb lang gedacht: ik red het wel. Tot het punt dat ik veel paniekaanvallen kreeg en m’n leven beheerst werd door het verleden.”* Uiteindelijk zoeken deze slachtoffers hulp voor de klachten waar zij mee worstelen. Zij zijn zich er niet altijd van bewust dat klachten mogelijk verbintenis houden met hun geweldservaring. Soms is dit besef er ook wel maar vinden slachtoffers het lastig om dit bespreekbaar te maken. De onderliggende oorzaak van deze klachten komt lang niet altijd boven tafel, bijvoorbeeld als een huisarts niet expliciet vraagt naar geweldservaringen en signalen niet herkent. Een slachtoffer is dan wel in contact met hulpverlening maar het geweld blijft onbesproken.

Iets vergelijkbaars gebeurt met slachtoffers die ondersteuning zoeken voor praktische problemen waar zij tegenaan lopen. Een uit Oost-Europa afkomstige man vertelt dat hij op zoek ging naar een BSN-nummer om zijn positie te verbeteren ten opzichte van zijn werkgever in de tuinbouw die hem niet uitbetaalde, op de grond liet slapen en geweld tegen hem gebruikte. De instanties die hij contacteerde over een BSN-nummer vroegen niet door naar zijn situatie en de man wijdde hier uit zichzelf ook niet over uit. Maanden later kwam hij in contact met de politie na een inval in het bedrijf waar hij werkzaam was. *“Zij hebben ons de situatie uitgelegd. De politie heeft gezegd: wij hebben het vermoeden dat jullie slachtoffer zijn van mensenhandel. En ik heb gelachen. Mensenhandel? Ik heb gewoon een klacht. Mijn huis is slecht, mijn werk is slecht, omdat het werk dat wij hebben afgesproken is niet het werk dat ik heb gedaan, en ik krijg mijn geld niet. (...) Voor mij was het een shock.”* De politie identificeerde hem als slachtoffer maar de instanties waar de man al mee in contact was geweest hadden hier geen zicht op gekregen. Gesprekken gingen niet verder dan de praktische vragen

die de man stelde. Slachtoffers met lichamelijke klachten of praktische ondersteuningsbehoeften die samenhangen met hun geweldservaring, beginnen bij de hulpverlening lang niet altijd over het geweld omdat zij zichzelf niet altijd als slachtoffer definiëren of hier onzeker over zijn.

Eerst hulp zoeken in sociaal netwerk

Als slachtoffers toch hulp zoeken dan gaan zij veelal eerst op zoek naar informele hulp, door in gesprek te gaan met een vriend, vriendin, partner of familielid. Daarna komen zij pas bij formele hulpinstanties terecht. Dit wordt onderstreept in de Prevalentiemonitor

Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020¹⁰ en een analyse van wetenschappelijke publicaties over het hulpzoekgedrag van slachtoffers van misdaden. Slechts een kleine groep slachtoffers zoekt meteen formele hulp. Het overgrote deel van de slachtoffers begint met het zoeken naar hulp binnen informele sferen.¹¹

Een slachtoffer vertelt hoe zij, vijftientig jaar nadat zij slachtoffer werd van seksueel geweld in haar jeugd, bij formele hulpdiensten terecht kwam na hulp uit haar sociale netwerk: *“Ik heb het via mijn vriendin gedaan. Zij was van: dit is iets wat je niet alleen mag dragen. Ik ben toen begonnen met een brief schrijven naar mijn man. Die wist nog niks. Toen waren we met zijn drieën. Mijn vriendin heeft met mijn man gesproken: hoe pakken we dit aan. Alleen zal ze het niet doen. Toen heeft mijn man contact opgenomen met de huisarts en daar heeft hij een afspraak gemaakt. Daar zijn we met zijn tweetjes heengegaan. Ik zat daar van: ik ga je niks vertellen. De huisarts was heel prettig in haar manier van vragen stellen. Ze nam ruim de tijd. Ik dacht wel van zij is iemand die ik zou vertrouwen. Toen heb ik een en ander losgelaten. Niet volledige verhaal maar well stukje daarvan. Toen*

10 Centraal Bureau voor de Statistiek – Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, 2020.

11 McCart e.a., 2010.

is het balletje gaan rollen. Zij heeft mij doorgestuurd naar een psycholoog” Een sociaal netwerk kan een brugfunctie naar hulp vervullen, door het verhaal van een slachtoffer te bevestigen, een slachtoffer te steunen en te begeleiden richting formele hulpinstanties. Zoals eerder besproken is een juiste reactie op de eerste disclosure cruciaal om een slachtoffer niet terug in zijn of haar schulp te laten kruipen.

Drempels voor hulp zoeken in het sociale netwerk

Slachtoffers kunnen, ook als zij een hulpvraag hebben, echter verschillende drempels ervaren om hulp te zoeken in hun sociale netwerk. Veelal zorgen deze drempels in samenwerking met elkaar voor het uitstellen van een hulpvraag in het eigen sociale netwerk.

Ontbreken van een warm sociaal netwerk: Niet alle slachtoffers beschikken over een warm sociaal netwerk waar zij om hulp kunnen en durven vragen. Dit speelt bij slachtoffers met verschillende geweldervaringen en achtergronden, maar komt onder meer geregeld naar voren in de ervaringen van slachtoffers met een migratieachtergrond. Zij kunnen zich geïsoleerd voelen en hebben niet altijd familie of vrienden in Nederland. Ook slachtoffers uit de LHBTIQ+-gemeenschap geven aan niet altijd over een warm sociaal netwerk te beschikken waar ze zich vrij voelen om te zijn wie ze zijn en om hulp te vragen. Dit wordt geïllustreerd door een slachtoffer die nog niet met zijn sociale omgeving had durven praten over zijn seksuele voorkeur: *“Ik zat in de kast en had niemand waar ik erover mee kon praten.”*

Ontbreken van vertrouwen in sociaal netwerk: Andere slachtoffers beschikken wel over een netwerk maar geven aan dat de geweldservaring hun vertrouwen in mensen heeft aangetast. Een slachtoffer van seksueel geweld vertelt: *“Ik miste vertrouwen. (...) Ik snakke naar warmte en oprechte liefde, en mensen die je staan en zien. Maar wie vertrouw je dan? Wie heeft geen verkeerde bedoelingen?”*.

Slachtoffers geven aan dat ze in de war kunnen zijn over wie ze kunnen vertrouwen en het eng vinden om iemand in vertrouwen te nemen. Slachtoffers worstelen in het bijzonder met vertrouwen en zijn minder geneigd om ervaringen te delen als zij in het verleden geen steun van hun sociale netwerk hebben ontvangen of negatieve reacties hebben gekregen, terwijl zij op zoek waren naar steun.

Maar ook als een sociaal netwerk een slachtoffer in principe altijd gesteund heeft, dan kan de angst voor negatieve reacties slachtoffers belemmeren om hulp te vragen. Een slachtoffer geeft aan dat zij bang is dat mensen zullen zeggen dat het wel meevalt of haar de rug toe keren als zij vertelt wat haar is overkomen.

Anderen niet willen belasten: Slachtoffers willen anderen soms ook niet belasten met hun verhaal. Ze zijn bang dat zij een familielid verdrietig maken of een vriend afschrikken.

Drempelverlagend voor hulp zoeken in het sociale netwerk

Contact met lotgenoten en ervaringsdeskundigen wordt door veel slachtoffers gewaardeerd (zie sectie 2.6). Als slachtoffers niet over een warm sociaal netwerk (denken te) beschikken dan kan contact met lotgenoten of ervaringsdeskundigen de brugfunctie naar hulporganisaties vervullen. Slachtoffers geven aan dat het helpend is als lotgenoten groepen en ervaringsdeskundigen goed vindbaar en uitnodigend zijn, bijvoorbeeld via social media, op websites van hulpinstanties, of via flyers op plekken waar slachtoffers mogelijk komen (zoals huisartsen en ontmoetingsplekken voor senioren of mensen met een bepaalde migratie achtergrond).

Daarnaast kan het helpen als expliciet aandacht besteed wordt aan naasten van slachtoffers. Informatie over het voeren van gesprekken met slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag kan hen ondersteunen als een familielid, vriend

of vriendin hen in vertrouwen neemt. Dergelijke informatie kan bijvoorbeeld onderdeel zijn van eerdergenoemde campagnes, verspreid worden via social media en toegankelijk zijn via websites. Ook lotgenotengroepen voor naasten kunnen hier van waarde zijn.

Drempels voor hulp zoeken bij instellingen

Hoewel veel slachtoffers eerst op zoek gaan naar informele hulp in hun eigen netwerk kunnen deze drempels ervoor zorgen dat slachtoffers meteen hulp zoeken bij organisaties. Als slachtoffers, via informele hulp van naasten of niet, hulp willen zoeken bij organisaties dan zijn ook daar drempels tot het vinden van de juiste hulpverlening.

Geen probleemarticulatie: Zoals in de eerste fase is beschreven worstelen slachtoffers veelal met onzekerheid en twijfel. Is het werkelijk zo gebeurd als ik me nu herinner? Maak ik het niet groter? Het meemaken van geweld tast bij veel slachtoffers de eigenwaarde aan. Slachtoffers geven aan dat zij zichzelf moeten overtuigen dat zij hulpwaardig zijn. Als zij hulp zoeken is dat in eerste instantie vaak voor lichamelijke klachten die het gevolg zijn van geweld: *“Mijn hulpvraag was niet over dat ik misbruikt was, maar: ik heb paniekaanvallen en ik functioneer niet goed. En zo is mijn therapietraject begonnen. Het heeft me tientallen jaren geduurd.”* En een man die als kind slachtoffer is geworden van seksueel geweld op zijn voetbalvereniging vertelt dat hij simpelweg te woorden niet kon vinden om te vertellen wat er was gebeurd: *“Ik hield het een week binnen. En die vrijdag dat we terug waren vroeg mijn mentor meermalen of er wat aan de hand was. En toen knapte dat en had hij door dat er echt iets aan de hand was. Toen vertelde ik dat er iets gebeurd was met die elftalleider. En hij vroeg door en ik bevestigde wat het was.”* Geen probleemarticulatie naar zichzelf, zoals beschreven in de eerste fase, maar ook naar een hulpverlener, is een drempel voor slachtoffers om bij de juiste hulpverlening terecht te komen. Het is helpend als hulpverleners en andere vertrouwenspersonen slachtoffers ondersteunen in het verhelderen van hun situatie en het probleem, door vragen te stellen.

Signalen worden niet opgepikt: Hulpverleners hebben een rol in het signaleren van de ervaringen met geweld die aan problemen ten grondslag liggen. Signalen van slachtoffers worden niet altijd herkend. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt: *“Als ik denk over laagdrempelige hulpverlening, waar het misgaat: de signalen die mensen afgeven die ervaringen hebben met wat wij gehad hebben, dat die niet opgepikt worden. Er wordt niet gekeken van waar komt dit vandaan. Het is afgaan op symptomen. Heb je depressieve klachten dan krijg je cognitieve gedragstherapie en pillen. Er wordt niet verder gekeken. Het is ook lastig voor hulpverlening om erachter te komen.”* Slachtoffers van geweld ervaren dat hulpverleners lang niet altijd expliciet vragen naar eventuele oorzaken van klachten waarvoor zij in behandeling zijn. Maar expliciet doorvragen is juist van belang. Een slachtoffer van seksueel geweld legt dit als volgt uit: *“Jaren terug ben ik naar de hulpverlening geweest. Ik had overal last van. Ik was afwach- tend of ze door zouden vragen, ik durfde zelf niet te komen met hetgeen wat er was. Had het ver weggestopt. Als iemand niet doorvroeg stopte ik er mee.”* Voor het herkennen en duiden van signalen is doorvragen van groot belang.

Eerdere negatieve ervaringen met (in)formele hulp: Eerdere negatieve ervaringen met (in)formele hulp vermindert het hulpzoekgedrag. Slachtoffers vertellen dat het lang kan duren voordat zij weer contact zoeken met instanties als zij zich in het verleden niet begrepen hebben gevoeld, geen steun hebben ervaren of vooral negatieve consequenties hebben ondervonden. Slachtoffers geven aan dat het helpt in het opbouwen van vertrouwen als hulporganisaties uitstralen dat zij een slachtoffer tijd en ruimte geven, anoniem bereikbaar zijn zodat zij af kunnen tasten en informatie geven over hetgeen gebeurt als hulp wordt gezocht.

Angst voor de consequenties van het starten van een hulpverleningstraject: Een veelgenoemde drempel om hulp bij instanties te zoeken is angst voor de consequenties van het starten van een hulpverleningstraject. De specifieke angsten van slachtoffers lopen uiteen.

Veelgehoord is de angst dat kinderen uit huis geplaatst worden als instanties, en in het bijzonder de Raad voor de Kinderbescherming, betrokken raken bij een gezin. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt dat iemand in haar omgeving haar aanraadde om een melding van het geweld bij de politie te maken: *“die zei: doe eerst een melding en daarna een aangifte en dan pakken ze hem op. Maar ik kijk ook naar mijn gezinssituatie en mijn kinderen en dan komt de kinderbescherming, dan komen ze voor mijn kinderen”*. Dit slachtoffer heeft lang geen contact met hulpinstanties gezocht vanuit de angst dat haar kinderen uit huis geplaatst zouden worden. Verschillende slachtoffers van huiselijk geweld hebben deze dreiging van uithuisplaatsing ook daadwerkelijk ervaren. Een slachtoffer vertelt: *“En je moet meewerken met die instanties, anders dreigen ze je kind mee te nemen. Ik was erg bang.”* Het vertrouwen in instanties is laag. Dit geldt voor veel slachtoffers maar komt nadrukkelijk naar voren in gesprek met slachtoffers met een migratieachtergrond.

Andere angsten hangen niet zozeer samen met beelden over het handelen van instanties maar met angsten voor de pleger als hulpverlening wordt ingeschakeld. Een slachtoffer van partnergeweld vertelt: *“Hij heeft met zulke verschrikkelijke dingen gedreigd dat je die stap bijna niet durft te zeggen. Dat ik dan verantwoordelijk ben voor het opblazen van het huwelijk is nog tot daaraantoe, maar wat gaat hij doen? Wat gaat hij met de kinderen doen? Zolang ik mijn mond houd, weet ik wat ik heb.”* Slachtoffers zijn bang voor hun eigen veiligheid, de veiligheid van hun kinderen of andere familieleden. Dit laatste speelt in het bijzonder bij veel slachtoffers van mensenhandel die geregeld te maken krijgen met dreigementen richting familieleden. Slachtoffers van huiselijk geweld delen angsten dat zij hun kinderen minder zullen zien na een scheiding.

Geen duidelijk beeld van hulpverlening: Slachtoffers vinden hulpverlening ook niet altijd toegankelijk. Het ontbreken van een duidelijk beeld van de hulpverlening en bewustzijn over hetgeen zij kunnen betekenen zorgt voor terughoudendheid. Slachtoffers weten niet waar ze moeten beginnen en stellen handelen uit. Heldere informatievoorziening over wat er gebeurt als een slachtoffer om hulp vraagt is helpend, evenals beschrijvingen van de ervaringen van slachtoffers die dit traject al hebben doorlopen.

Moeilijk vinden om aangifte te doen

Hoewel aangifte doen niet onder laagdrempelige hulpverlening valt willen veel slachtoffers benadrukken dat aangifte doen ook een aanzienlijke drempel voor veel slachtoffers is. Hoewel aangifte doen geen vorm hulp vragen voor jezelf kan het wel een eerste stap zijn om naar buiten te treden met wat jou is overkomen. Zij geven aan dat het tijd kost voordat ze hieraan toe zijn. Een slachtoffer van mensenhandel vertelt: *“Aangifte doen bij politie vind ik heel belangrijk, maar ik was er oprecht niet aan toe. Ik ben er geweest, maar ik kon mentaal niet alle stappen die je moest doorlopen aan.”* Evenals een aantal andere slachtoffers van mensenhandel voelde dit slachtoffer zich pas klaar voor aangifte na een behandeltraject.

Opvallend is dat slachtoffers zich niet altijd bewust zijn van het verschil tussen een melding van geweld maken en aangifte doen. Dergelijke onduidelijkheid kan ertoe leiden dat slachtoffers teleurgesteld raken. Soms hadden zij meer verwacht van de politie na een melding omdat het onderscheid met een aangifte niet helder is.

Goede informatievoorziening over procedures van melding en aangifte is dus van belang. Tegelijkertijd vinden slachtoffers van geweld dat de wijze waarop zij over het proces van aangifte doen geïnformeerd zijn, drempelverhogend kan werkt. De uitleg dat er nadruk zal liggen op harde feiten schrikt slachtoffers af, met name omdat slachtoffers met regelmaat twijfelen aan hun eigen verhaal. Ze vragen zich af of ze het niet zelf hebben uitgelokt, of aanleiding hebben gegeven. Soms vragen ze zich af of het wel echt zo gebeurd is zoals ze zich herinneren. Slachtoffers beschuldigen zichzelf en hebben angst om niet geloofd te worden. Ook de duur en complexiteit van het aangifte proces dat geschetst wordt kan afschrikwekkend werken.

2.4. Vindbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige hulpdiensten

In sectie 2.3 is aan de orde gekomen welke drempels de slachtoffers ervaren in het zoeken naar laagdrempelige hulp en welke hulpbehoeften zij hebben. In deze sectie gaan we in op de vindbaarheid van voorzieningen en hoe de toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige diensten verbeterd kan worden. Er zijn een aantal drempels met betrekking tot de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van voorzieningen, zoals onduidelijkheid over hetgeen een meldpunt kan betekenen, überhaupt niet weten waar je terecht kan omdat het aanbod zo groot en diffuus is, hulpvragen die niet direct opgepikt worden en praktische financiële en geografische barrières. Slachtoffers hebben echter ook suggesties gegeven om de vindbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige hulpdiensten te verbeteren. Naast eerdergenoemd belang van de mogelijkheid om anoniem in contact te treden, variëren deze van het praktisch verbeteren van de bereikbaarheid door 24/7 en outreachend te werken tot suggesties met betrekking tot de omgang met slachtoffers, zoals het advies voor hulpverleners om door te vragen naar wat er werkelijk aan de hand is en het faciliteren van een buddy die kan helpen in het contact met instanties. Deze facetten worden onderstaand toegelicht.

Drempels in vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van voorzieningen

Slachtoffers noemen een aantal drempels met betrekking tot de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van voorzieningen.

Verwarrende over hetgeen een meldpunt of hulplijn kan doen: Uit de gesprekken blijken verschillende percepties te bestaan over meldpunten en hulplijnen. Waar professionals het nog wel eens hebben over een meldpunt, hebben slachtoffers het over een hulplijn: iemand die ze kunnen contacteren voor hulp bij hun problemen. Slachtoffers kunnen een meldpunt associëren

met het melden van een voorval zonder dat hier hulp aan gekoppeld is. Dit zorgt ervoor dat sommige slachtoffers minder geneigd zijn om contact op te nemen met een meldpunt. Zij verwachten daar niets te kunnen halen, alleen een voorval te kunnen melden.

Niet weten waar je terecht kan: Veel slachtoffers zien door de bomen het bos niet meer als zij op zoek gaan naar passende hulp. Er zijn zoveel verschillende vormen waar je informatie en hulp kan vinden, zoals websites, telefoonnummers, chats en een zeer veel instellingen. Maar waar kan je terecht voor jouw probleem en ervaring? Een slachtoffer van mensenhandel vertelt: *“Ik ben intelligent, vindingrijk, hoog opgeleid en zelfs ik liep vast.”*

Vergt veel om de juiste hulp te vinden: Het vraagt om doorzettingsvermogen om de juiste hulp te vinden. Slachtoffers ervaren dat een hulpvraag niet altijd goed wordt opgepikt. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt: *“Ik ben meerder keren bij de huisarts terecht gekomen. Helaas leed ik aan depressie. En ik moest veel aan mezelf werken. Ik heb meerdere keren aan de bel getrokken. De laatste keer heeft de huisarts doorgezet. Ook meer om het feit dat we uit elkaar waren en dat de kinderen toen schade lieten zien.”* Juist doorzettingsvermogen en zelfvertrouwen om, ook als signalen niet opgepikt worden, verder te zoeken naar hulp, ontbreekt soms bij slachtoffers. Zij kunnen de zoektocht naar hulp opgeven omdat het te veel vergt om de juiste hulp te vinden.

Praktische barrières: Ook zijn er praktische barrières. In sommige gevallen ervaren slachtoffers financiële drempels tot hulpverlening. Zij kunnen zich geen hulp veroorloven, bijvoorbeeld omdat ze (bang zijn voor) een eigen bijdrage van de zorgverzekering of reiskosten. Soms zijn slachtoffers financieel afhankelijk van een pleger en willen ze niet bij de pleger aankloppen om geld voor deze zaken te vragen als dat nodig zou zijn.

Ook spelen er geografische drempels. Een slachtoffer van arbeidsuitbuiting uit Oost-Europa die verbleef in landelijk gebied vertelt over een hulpinstantie

die hem mogelijk zou kunnen ondersteunen: *“Die was ver. Er was geen openbaar vervoer, ik heb geen auto of fiets. Gewoon pak maar een richting en ok lopen, waar is precies de stad.”* Er is niet altijd hulpverlening in de buurt aanwezig en niet iedereen heeft de mogelijkheid om ver te reizen. Slachtoffers kunnen geen beschikking hebben over eigen vervoermiddelen of terughoudend zijn om dit te gebruiken. Een slachtoffer vertelt: *“de extreme benzineprijzen is ook een ding. Ik woon in een dorp dus soms is het erg ver rijden. Brengt veel kosten en tijd met zich mee.”* Daarnaast kan openbaar vervoer te duur of niet beschikbaar zijn. En slachtoffers kunnen zich te kwetsbaar voelen of simpelweg niet in staat zijn om alleen een reis te ondernemen, bijvoorbeeld door een lichamelijke beperking. Een slachtoffer van huiselijk geweld met een lichamelijke beperking geeft aan: *“Ik kan ook nergens zelf naar toe door mijn handicap”*.

Drempelverlagende factoren met betrekking tot vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulpdiensten

Slachtoffers hebben verschillende behoeften om de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulpdiensten te verbeteren. Deze handvatten ter verbetering hebben allereerst te maken met het wegnemen van praktische barrières tot hulpinstanties.

Informatievoorziening: Zoals beschreven kunnen slachtoffers terughoudend zijn om contact met hulpinstanties op te nemen omdat zij bang zijn voor de consequenties die dit zal hebben, voor zichzelf, eventuele kinderen en soms de pleger. Ook kunnen slachtoffers bang zijn dat hulpverlening kosten met zich meebrengt die zij zich niet kunnen veroorloven. Informatie over dergelijke onderwerpen op de websites van hulpinstanties kan de toegankelijkheid van organisaties voor slachtoffers vergroten.

Bereikbaarheid van 24/7: Slachtoffers geven aan dat het de toegankelijkheid van hulpinstanties zou bevorderen als zij juist ook in de avonduren en weekenden, en bij voorkeur 24/7, bereikbaar zouden zijn. Dit vinden zij van belang omdat geweld in veel gevallen ook in de avond, nacht of weekenden plaatsvindt en slachtoffers juist in de avonden of nacht gaan piekeren over hetgeen hen is overkomen. Een slachtoffer van mensenhandel verwoordt deze behoefte aan contact met hulpverlening in het midden van de nacht: *“Om 4 uur ‘s nachts sowieso, wanneer ik er midden in zat. Wanneer je je alleen voelt, wanneer je gaat douchen omdat je weer een hoop dingen hebt moeten doen die je niet wilde”*. Slachtoffers ervaren echter dat de bereikbaarheid van veel hulpinstanties zich beperkt tot kantoor tijden, zo beschrijft ook dit slachtoffer van huiselijk geweld: *“Nu merk ik ook bij alle instellingen dat werkdagen van 9 tot 5 zijn. Maar dan gebeurt er niet zo veel. Want dan zijn we allebei aan het werk. Terwijl ‘s avonds juist problemen beginnen. En dan kan je nergens met je gevoel naar toe. Bij iemand je verhaal doen. (...) niet toegankelijk voor wanneer wij het nodig hebben. Het is altijd op afspraak. Soms zit je wel eens thuis aan een bakje koffie en dat stort je naar de grond en dan moet je het er mee doen. Morgenochtend hoop je iemand te bellen of internetverbinding mee te krijgen”*. Het is belangrijk dat hulpinstanties ook buiten kantoor tijden en zonder afspraak bereikbaar zijn, als slachtoffers behoefte hebben aan contact. Dit geldt juist ook voor instanties anders dan de politie omdat slachtoffers lang niet altijd meteen een melding of aangifte willen doen.

Outreachend werken: Zoals beschreven zijn slachtoffers niet altijd in staat om naar hulpinstanties toe te gaan. Zij voelen zich te kwetsbaar om te reizen, hebben lichamelijke beperkingen die reizen uitdagend maken of beschikken niet over vervoersmiddelen. Desalniettemin kunnen slachtoffers behoefte hebben aan face-to-face contact. De toegankelijkheid van hulpdiensten is te bevorderen als meer instanties outreachend werken en desgewenst naar slachtoffers toe gaan. Een slachtoffer met een lichamelijke beperking vertelt: *“Als je niet mobiel bent, kan je al niet naar de psycholoog toe. Dan moet je dus iemand vinden die bij je thuis komt. Veel praktijken zijn niet rolstoeltoegankelijk”*.

Slachtoffers vinden het fijn als hulpverleners ook naar hen toe kunnen komen als dit gezien hun omstandigheden wenselijk is. Dit kan ook voor slachtoffers van huiselijk geweld gelden. Als thuis afspreken niet mogelijk is dan behoort outreachend werken in de buurt misschien wel tot de mogelijkheden: *“als je leven bedreigd voelt dan is alles eng en spannend. Dan juist iemand nodig die zegt: als je een rondje om gaat, dan sta ik daar om de hoek dan loop ik stukje met je verder”* (slachtoffer huiselijk geweld). Het gaat in deze fase dus om een behoefte aan professionals die slachtoffers in hun eigen omgeving op komen zoeken en niet om outreachend werken in de zin van actief contact leggen met mensen die daar niet zelf om gevraagd hebben.

Doorverwijzen hulp: De vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van hulpdiensten kan bevorderd worden als hulpverleners een slachtoffer die zijn of haar verhaal gedeeld heeft actief doorverwijst naar passende hulp. Een slachtoffer vertelt: *“Soms is het juist goed als een hulpverlener aangeeft niet te kunnen helpen. Dan moet er wel een warme overdracht plaatsvinden naar een nieuwe. Ik had een therapeut die dat deed en vrienden die in de psychiatrie werkten”*. Deze doorverwijzing naar passende hulp verloopt echter lang niet altijd goed, zoals ook blijkt uit de ervaring van een ander slachtoffer: *“Ik heb autisme. Ik wil traumatherapie. Maar dan zeggen ze: dat is ingewikkeld, je hebt ook autisme. Ik heb geleerd te vragen: wie kan mij wel helpen? Verwijs me dan door. Maar dan is het expertisecentrum wegbezuinigd. Daar zit de grootste drempel.”* Als hulpverleners zelf niet de juiste hulp kunnen bieden dan zou het helpend zijn als zij zorgdragen voor doorverwijzing naar passende hulp.

Geen wachtlijsten: Wachtlijsten staan de toegankelijkheid van hulpverlening in de weg. Wachten is veelal onwenselijk bij laagdrempelige hulpverlening, zoals geïllustreerd door de ervaring van een slachtoffer van huiselijk geweld die door de huisarts doorgestuurd werd naar de praktijkondersteuner GGZ: *“Ik kon daar pas 3 weken daarna terecht. Dat was eigenlijk bijna te laat. Want op het moment dat je beseft er moet meer hulp komen, heb je acuut hulp nodig. Ik heb toen het eerste gesprek gehad bij de praktijkondersteuner. Toen zei zij: over*

drie weken weer afspreken? Ik zei: nee, ik moet nu acuut hulp. Je hebt geluk dat ik hier nog ben. Ik heb zelfmoordneigingen gehad. Ik wil nu doorpakken. Want er is echt iets aan de hand. Wil er zo vlug mogelijk van af. Over drie weken... dan kom ik hier niet meer. Ik wil nu hulp waar ik naar toe kan.” Daarnaast zijn wachtlijsten ook een probleem voor meer op de behoeften van het slachtoffer toegesneden hulp waar zij mogelijk naar doorverwezen worden. Slachtoffers hebben tal van voorbeelden van wachtlijsten die hulp in de weg staan. Dit slachtoffer uit de LHBTIQ+ gemeenschap vertelt bijvoorbeeld: *“Het beginnen aan de daadwerkelijke therapie duurde maanden. En nog meer maanden voor de psycholoog constateerde dat ik EMDR-therapie nodig had en dat ging toepassen. Daadwerkelijke hulp bij geweldsincidenten duurt lang”*. Het inkorten van wachttijden bij hulpinstanties zou de toegankelijkheid van hulpverleningsinstanties aanzienlijk bevorderen.

Naast deze handvatten voor het wegnemen van praktische barrières tot hulpinstanties delen slachtoffers ook behoeften ten aanzien van de wijze waarop hulpinstanties met slachtoffers omgaan die de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering kunnen bevorderen.

Actief op sociale media zijn: Zoals eerder beschreven gaan slachtoffers in de tweede fase op zoek naar informatie over hetgeen hen is overkomen en wat dit betekent. Aangezien slachtoffers deze zoektocht veelal online beginnen komt het de vindbaarheid van organisaties ten goede als zij actief zijn op sociale media. Een slachtoffer vertelt hoe hij geholpen is door informatiedeling via sociale media: *“Nu merk ik dat via sociale media zoals Instagram, veel activisten informatie graphics delen. Dat is een laagdrempelige manier om mensen uit te leggen hoe zij hulp moeten vinden. Het helpt mij bijvoorbeeld in hoe ik moet omgaan met mijn autisme en ADHD en PTSS. Het zijn een soort wegwijzers. Dat soort laagdrempelige info via sociale media is behoefte aan”*. De gedeelde informatie kan verschillende functies vervullen, variërend van het helpen duiden van een ervaring met geweld tot de weg wijzen in de hulpverlening.

Media-aandacht: Aandacht in de media voor onder meer huiselijk en seksueel geweld kan eenzelfde functie vervullen. Berichtgeving over hetgeen andere slachtoffers is overkomen en definities van grensoverschrijdend gedrag helpen slachtoffers om vat te krijgen op hun eigen ervaring. Informatie over hulpinstanties die vervolgens ondersteuning kunnen bieden verbetert de vindbaarheid van deze organisaties.

Doorvragen naar wat er werkelijk aan de hand is: Om slachtoffers naar de juiste hulpverlening te geleiden is het van belang dat hulpverleners doorvragen, ook als mensen in eerste instantie aankloppen met lichamelijke klachten. Zoals meerdere slachtoffers, heeft een slachtoffer van seksueel geweld echter de ervaring dat professionals dit niet altijd doen: *“Jaren terug ben ik naar de hulpverlening geweest. Ik had overal last van. Ik was afwachting of ze door zouden vragen, ik durfde zelf niet te komen met hetgeen wat er was. Had het ver weggestopt. Als iemand niet doorvroeg stop ik er mee. Dan denk ik: je hebt het toch niet door. Je bent afwachting en dan heeft niemand je door”*. Slachtoffers hebben er behoefte aan dat hulpverleners hen ondersteunen in het bespreekbaar maken van problematiek en inzichtelijk maken in hetgeen er aan de hand is. Een slachtoffer van seksueel geweld legt uit dat professionals hier niet altijd toe in staat lijken: *“Waar ik tegenaanloop, heel veel hulpverleners en huisartsen en verzekeringsartsen hebben geen benul van trauma-gevolgen. Ik word gekeurd als: ga maar werken. Men kan daar niet achter kijken en denken van: goh ze heeft misschien altijd alle ballen in de lucht gehouden, waardoor ze niet kan werken. Daar hebben ze geen benul van, ook de huisartsen niet. Voor dat je zover bent dat ze denken van: goh dat kan erachter zitten, dan ben je jaren verder. Je hebt hoofdpijn, dan krijg je een pilletje. Symptoombestrijding. Er is niet alleen een disconnectie van ons naar de hulpverlening, maar ook van de hulpverlening naar ons”*. Om goed door te vragen moeten hulpverleners over de kennis en vaardigheden beschikken die dit mogelijk maken. Dit zou de toegankelijkheid van hulpverlening ten goede komen.

Erkenning slachtofferschap: Erkenning van het slachtofferschap is van belang voor slachtoffers. Een slachtoffer van seksueel geweld legt dit als volgt uit: *“In het begin, toen ik bij goede hulp kwam, zat ik te vechten met dat ik niet precies meer wist te herinneren wat er gebeurd was. Was het wel of niet gebeurd? Mijn bezwaar was van dat als ik het zei, dat ik dan bang was dat ik 3 weken later dacht dat het toch niet gebeurd was. Maar ze (hulpverlener) zei: alles wat je zegt geloof ik. Er viel 5 kilo ballast van mijn schouders af.”* Door slachtoffers expliciet te vertellen dat ze geloofd worden en hun ervaring te erkennen groeit het vertrouwen in de hulpverlening en daarmee ook de waardering ervan.

Vertrouwen winnen: Het creëren van een vertrouwensband tussen een hulpverlener en slachtoffer kost tijd. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt: *“Vertrouwen in de ander hebben is ingewikkeld. Dat is beschadigd. Het eerst wat een hulpverlener zou moeten doen is vertrouwen kweken. En dat gaat niet met 1 vraag. Dat heeft tijd nodig.”* En in de tijd die het kost om vertrouwen te creëren is het van belang dat slachtoffers zich niet afgewezen voelen. Een slachtoffer van mensenhandel legt dit uit: *“Wat ik denk dat bij laagdrempelige hulp heel belangrijk is, is dat een slachtoffer, dat zij ook weleens de wens mogen hebben om niet mee te mogen werken. Als je in een situatie zit en je vertrouwt niemand, dat slachtoffers afhaken bij laagdrempelige hulp. Als je ziet dat een slachtoffer terugkomt bij dezelfde hulpverleningsvorm, dat ze dan zeggen ja wacht even je bent hier al een keer geweest, en toen wilde je niet meewerken. Een slachtoffer moet een paar keer terug kunnen stappen voor ze klaar zijn voor de hulp”*.

Het bevordert het vertrouwen in de hulpverlening, en daarmee de toegankelijkheid, als slachtoffers zich altijd welkom voelen. Ook als zij even afhaken, bijvoorbeeld door angsten voor bepaalde negatieve gevolgen van contact met de hulpverlening of omdat slachtoffers zich niet in staat voelen om door te gaan. Daarnaast geven slachtoffers aan dat het helpt in het opbouwen van vertrouwen om een slachtoffer tijd en ruimte te geven, zolang de acute veiligheid van slachtoffers of anderen niet in het geding is. Een slachtoffer van mensenhandel beschrijft hoe de politie dit op een voor haar fijne manier deed:

"ik vertrouwde de politie ook niet. Ik ben pas na al m'n behandelingen aangifte gaan doen. Dat was twee jaar later. Toen hebben ze eerst.. hun zijn mij op komen zoeken. Dat hielp voor mij. Er is zo'n dag dat je naar de plek teruggaat, en een dag dat je verhoord wordt en nog een dag. Ze zijn mij komen ophalen, en ze zijn met me gaan lunchen, dat is mij altijd bijgebleven. En ik mocht roken tijdens mijn verhoor en toen dacht ik dit zijn gewoon mensen".

Buddy: Omdat slachtoffers het soms onduidelijk vinden waar zij terecht kunnen, het veel kan vergen om de juiste hulp te vinden en doorverwijzingen niet altijd soepel lopen hebben slachtoffers behoefte aan een buddy. Een jong slachtoffer vertelt: *"Ik had vanaf het begin iemand nodig die met mij meeloopt met hele traject. Er is wel hulp, maar is heel erg versnipperd. Maar is best lastig om dat allemaal uit te zoeken en daar staat je hoofd ook niet naar. Dat je gewoon iemand hebt die van begin tot einde met je mee blijft lopen."* Deze behoefte geldt echter zeker niet alleen voor jongeren. Veel slachtoffers geven aan dat zij het fijn zouden vinden als een vast contact hen naar de juiste hulpinstanties zou loodsen en hen gedurende langere tijd, ook bij een eventuele aangifte, zou begeleiden: *"iemand die als een soort havik boven het geheel hangt"*.

2.5. Rol van online hulpverlening

Slachtoffers ervaren het internet als een zeer belangrijke bron van informatie en hulp, bijvoorbeeld via online chats. Dit is met name van belang in de tweede fase, als zij proberen te duiden wat hen is overkomen en wat dit betekent. Een slachtoffer van seksueel geweld vertelt: *"online of telefonisch voelde bij mij in het begin veiliger. Je kunt het niet vergelijken met elkaar. Sommige therapievormen kunnen alleen fysiek. Maar voor mij was online wel een laagdrempelige manier toen ik nog niet helemaal durfde maar wel contact had. Het werkte om langzaam meer moed te verzamelen"*. Online hulpverlening kan, door de anonimiteit en toegankelijkheid, als een laagdrempelige springplank naar verdere hulpverlening fungeren.

Dit wordt onderstreept door het onderzoek van Lubbers (2021) waaruit blijkt dat de chatfunctie van Veilig Thuis vooral wordt gebruikt door betrokkenen die nog niet via een andere weg contact (durven te) zoeken en om laagdrempelig advies vragen. Vooral jongeren maken hier gebruik van.

Als slachtoffers, in de derde fase, daadwerkelijk therapie of andere ondersteuning krijgen dan hebben zij over het algemeen de voorkeur voor face-to-face hulpverlening. Slachtoffers geven aan dat het opbouwen van vertrouwen makkelijker is als slachtoffer en hulpverlener elkaar daadwerkelijk ontmoeten en er ook non-verbaal gecommuniceerd kan worden. Een slachtoffer van huiselijk geweld beschrijft deze voorkeur voor de vorm waarin hulpverlening plaatsvindt als volgt: *"eerst chatten, dan bellen en dan fysiek ontmoeten. Stapsgewijs opbouwen"*. Maar online hulp kan ook als ondersteuning van fysieke behandelingen plaatsvinden en, naast outreachend werken, van waarde zijn in het overbruggen van afstanden die soms belemmerend kunnen werken.

Slachtoffers noemen een aantal voordelen van online hulp. Over het algemeen ervaren zij het als een laagdrempelige bron van informatie, wordt gewaardeerd dat het anoniem en discreet kan zijn en slachtoffers niet hoeven reizen. Nadelen van online hulpverlening zijn dat sommige groepen slachtoffers beperkt toegang hebben tot internet, online hulpverlening niet altijd passend is voor de doelgroep en er minder ruimte is voor non-verbale communicatie. Deze aspecten lichten we hieronder toe.

Voordelen van online hulpverlening

Laagdrempelige informatievoorziening: *"Internet is toch wel dé plek waar je op zoek gaat naar informatie"*, zegt een slachtoffer in de focusgroep voor jongeren. Zoals eerder ook beschreven vinden veel slachtoffers het internet een belangrijke bron van informatie. Dit geldt voor jongeren en volwassenen, met uitzondering van een aantal groepen slachtoffers die minder vaardig zijn op het internet of hier minder toegang tot hebben (hierover meer bij de nadelen).

Slachtoffers lezen informatie op websites of sociale media accounts van hulporganisaties en spiegelen hun ervaringen aan lotgenoten. Zo onderzoeken zij wat hen is overkomen, wat dit betekent en wat ze nu kunnen doen. Soms treden slachtoffers ook online voor het eerst in contact met hulporganisaties of lotgenoten, bijvoorbeeld via chatfuncties.

Anonimiteit: Een veelgenoemd voordeel van online hulpverlening is de anonimiteit. Slachtoffers geven aan dat zij in de tweede fase, waarin zij het internet veelvuldig raadplegen, onzeker zijn over hetgeen hen overkomen is en hier nog niet mee naar buiten willen treden. Ze hebben behoefte om anoniem informatie in te winnen en eventueel ervaringen te delen. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt dat zij bang was dat haar kinderen onder toezicht zouden worden gesteld als zij instanties zou vertellen wat er thuis gebeurde: *“Belangrijk dat het anoniem kan en je niet gelijk raar wordt aangekeken. En geen oordeel krijgt of gelijk maatregelen krijgt”*. Alvorens zij naar buiten wilde treden met haar ervaringen bracht zij online anoniem in kaart brengen wat de mogelijke consequenties zouden zijn.

Anonimiteit is in de derde fase, als daadwerkelijk hulp wordt gezocht, minder van belang. Een slachtoffer zegt hier over: *“In therapie is totale anonimiteit onmogelijk, maar in het begin zorgt anonimiteit voor laagdrempeligheid,”* Anonimiteit is dus specifiek van belang in de tweede fase, waarin online hulpverlening voor veel slachtoffers een belangrijke rol speelt.

Niet hoeven reizen: Omdat slachtoffers voor online hulpverlening niet hoeven te reizen wordt de drempel om toenadering tot hulpverlening te zoeken verlaagd. Dit voordeel wordt met name benoemd door slachtoffers die zich door de geweldervaring en eventueel daaruit voortkomend trauma te kwetsbaar voelen om te reizen, lichamelijke beperkingen hebben die reizen uitdagend maakt of niet beschikken over (geld voor) vervoersmiddelen. Een slachtoffer met een lichamelijke beperking vertelt over online hulpverlening: *“Ja, vind het zelf juist veiliger. Omdat je een handicap hebt kan het heel vermoeiend zijn: het*

reizen. En ik merk nu gewoon dat ik het heel fijn vind gesprekken, zoals nu, thuis. Dat scheelt veel reizen en energie. Dan heb je die spanning niet, omdat reizen een hele spannende situatie is.”

Discreet: Verschillende slachtoffers geven tenslotte aan dat online hulpverlening relatief onopvallend kan plaatsvinden. Discretie is met name essentieel voor slachtoffers die in de nabijheid van de pleger verkeren. Een slachtoffer van partnergeweld met een lichamelijke beperking vertelt: *“toen ik in een acute situatie zat, waarin zorg werd onthouden en huiselijk geweld speelde, toen had ik het fijn gevonden als ik kon chatten. Ik kan niet een stil hoekje opzoeken om te bellen uit angst om ontdekt te worden door mijn partner. Chatten was dan fijn geweest.”*

Om discretie te waarborgen is het van belang dat websites snel te verbergen zijn. Een slachtoffer van mensenhandel vertelt: *“de stichting waar ik zat had hier iets op bedacht. Die dachten als meiden aan het werk zijn en ze erop zitten, ze hadden een knop bedacht waar je op kon drukken, en dan werd het een make-up site.”* Meerdere hulpinstanties hebben websites met in het oog springende knoppen om een website snel te verbergen.

Nadelen van online hulpverlening

Sommige groepen beperkt toegang tot internet: Bepaalde kwetsbare doelgroepen hebben minder of geen toegang tot online hulpverlening. Denk bijvoorbeeld aan anderstaligen die moeite hebben met de overwegend Nederlandstalige informatievoorziening, laagbegaafden en ouderen met lagere digivaardigheid. Ook slachtoffers van mensenhandel kunnen beperkt toegang tot internet hebben omdat hun telefoon is afgenomen. Voor een deel van deze slachtoffers kan telefonisch contact een alternatief voor online hulpverlening zijn. Een ouder slachtoffer is misschien niet vaardig op het internet maar kan de mogelijkheid waarderen om telefonisch laagdrempelig informatie in te winnen. Andere slachtoffers kunnen daarentegen afhankelijk zijn van plekken waar zij binnen kunnen lopen als de mogelijkheid zich voordoet.

Niet altijd passend voor de doelgroep: Online hulpverlening is niet altijd passend voor de doelgroep. Als er in de thuissituatie geweld heeft plaatsgevonden dan is het lastig om vanuit diezelfde context het geweld te verwerken. Dit kan gelden voor slachtoffers van huiselijk of seksueel geweld waarbij geweld bijvoorbeeld thuis in de slaapkamer plaatsvond.

Minder ruimte voor non-verbale communicatie: Bij online contact, via een chatfunctie of via videobellen, ligt de nadruk van de communicatie op hetgeen gezegd of geschreven wordt. Slachtoffers ervaren het gebrek aan non-verbale communicatie als een gemis. Een slachtoffer van seksueel geweld beschrijft dit als volgt: *"Fysiek is voor mezelf wel beter, dan zien ze mijn hele lijf, je ziet dan waar de spanning zit. Voor mij is het beter, anders ziet niemand wat er met mij aan de hand is."* Daadwerkelijke ontmoetingen, buiten het internet om, zijn voor slachtoffers van belang voor het oppikken van non-verbale signalen. Ook geven zij aan dat het kan bijdragen aan vertrouwen. Een slachtoffer van huiselijk geweld zegt hier over: *"Eerst kennismaking door haar in de ogen te kijken om te peilen of ik haar in vertrouwen kan nemen. Ik had zoiets van ik moet haar vertrouwen want ik moet met de billen bloot."*

2.6. Ervaringen met en waardering van de hulp

Als slachtoffers in de derde fase daadwerkelijk contact opnemen met hulpverlening dan zijn de ervaringen met en waardering van hulp wisselend. Een aantal negatieve ervaringen komen meermaals naar voren in gesprekken met slachtoffers. Een aantal van deze zaken zijn al eerder aan de orde gekomen zoals: moeite om de juiste hulp te vinden omdat zij door de bomen het bos niet meer zien (zie ook sectie 2.4); de ervaring dat hulpverleners niet altijd doorvragen naar het daadwerkelijke probleem, waardoor het gesprek bijvoorbeeld blijft hangen op het bestrijden van lichamelijke klachten zonder dat de onderliggende gewelddadige oorzaak daarvan boven tafel komt (zie ook sectie 2.3.3). Daarnaast geven slachtoffers aan dat zij niet altijd acute hulp ontvangen als zij aan de bel trekken terwijl de nood hoog is en dat de juiste hulp niet altijd aanwezig is. Deze laatste twee aspecten beschrijven we hieronder wat uitgebreider.

Vervolgens worden aspecten beschreven die slachtoffers waarderen in laagdrempelige hulpverlening. Slachtoffers vinden het van belang dat hulpverleners kennis hebben van (de impact van) seksueel geweld en traumasensitief, cultuursensitief en gendersensitief werken. Daarnaast waarderen zij het als een hulpverlener signalen oppikt en hierop doorvraagt, lotgenotencontact en de inzet van ervaringsdeskundigen.

Geen acute hulp als de nood hoog is: Zoals uit de reeds besproken ervaringen van slachtoffers naar voren komt, kan er veel tijd zitten tussen een ervaring met geweld en eerste hulpvraag. Verschillende slachtoffers geven aan de zoektocht naar hulp uit te stellen tot de nood zo hoog is dat zij gedachten hebben aan geweld tegen de pleger of zichzelf. Een slachtoffer vertelt: *"Ik voelde veel druk, ik was destijds mantelzorger van mijn partner. Ik kon de druk na het incident niet aan. Ik had paniekaanvallen en huilbuien. Ik kon niet meer functioneren en had suïcidale klachten. Toen dacht ik dat ik toch hulp nodig had."* Als slachtoffers om hulp vragen als de nood hoog is dan hebben zij veelal behoefte aan onmiddellijke ondersteuning. Dit is echter lang niet altijd te realiseren aangezien hulpverleners de urgentie niet altijd herkennen. Een slachtoffer van partnergeweld met een lichamelijke beperking kreeg hier mee te maken: *"En later toen het echt escaleerde, toen ik naar de huisartsenpost belde, dat ik geen zorg had, en dat ik onveilig was, toen hadden ze me op dat moment op moeten nemen. In een ziekenhuis of verpleeghuis. Ze hadden een verpleegkundig naar mij toe moeten sturen om de situatie in te schatten."* Hulpverleners vragen dan niet genoeg door en schatten de urgentie van de situatie verkeerd in. Daarnaast kan onmiddellijk ondersteuning als de nood hoog is uitblijven omdat hulporganisaties beperkt bereikbaar zijn buiten kantoor tijden, geen tijd beschikbaar hebben en met wachttijden zitten. Een slachtoffer van partnergeweld beschrijft haar ervaring: *"Ik heb ook altijd gezegd: bel niet terug. Dan was ik bang dat de telefoon af zou gaan. Wat moet ik zeggen als mijn man op zou nemen. Mailtjes durfde ik ook niet. Hij controleert mijn mail. Ik ging in het geheim (fysiek) naar instanties toe. Ik wil nu mensen spreken. Maar ze hadden nooit tijd, en ik stond dan weer op de stoep."* Slachtoffers hebben er behoefte aan dat acute hulpvragen, als de nood hoog is, direct worden opgepikt.

Juiste hulp is niet aanwezig: Slachtoffers worden er regelmatig mee geconfronteerd dat de juiste hulp niet aanwezig lijkt. Dit kan, in het verlengde van voorgaande, te maken hebben met beschikbaarheid. Maar slachtoffers geven ook aan dat passende hulp simpelweg niet bestaat. Een slachtoffer vertelt: *“Ik heb vooral de ervaring dat als je een dubbele diagnose hebt dat je dan niet adequaat geholpen kan worden. Als je niet in een hokje past dan wordt het heel lastig.”* Een slachtoffer van huiselijk geweld werd hiermee geconfronteerd: *“Toen ik therapie wilde kreeg ik te horen dat mijn hulpvraag te complex was omdat ik naast mijn trauma ook gehandicapt ben en pijnproblematiek heb”*. Naast het ontbreken van passende hulp door dubbele diagnoses kan ook ander taligheid juiste hulp in de weg staan. Slachtoffers die de Nederlandse taal niet machtig zijn worstelen met het vinden van passende hulp in de eigen taal.

Tenslotte geven slachtoffers aan dat het aanbod van hulp niet altijd bij hun behoefte past. Een slachtoffer van seksueel geweld illustreert dit door te beschrijven dat zij hulpverlening te eenzijdig gericht vindt op communicatie: *“Ik ben op zoek gegaan naar holistisch werken. Ik had niet alleen behoefte aan dat praatstuk, maar waar zit het in je lichaam? Ik ben lang vaak gedissocieerd geweest. Je moet leren je lichaam te voelen. Als je bij de psycholoog zit, die begint daar niet over. Eén, twee jaar geleden ben ik bij de psycholoog geweest, dat was echt de laatste keer. Ik ben het zat. (...) We zitten altijd alleen maar op dat praatstuk”*.

Van belang in hulpverlening

Slachtoffers geven ook aan wat zij juist waarderen in de hulpverlening.

Sensitiviteit voor trauma, gender, cultuur, seksuele voorkeur: Slachtoffers benadrukken het belang van sensitiviteit voor trauma, gender, cultuur, seksuele voorkeur. Om traumasensitief te kunnen werken is het voor hulpverleners van belang dat zij kennis hebben van de impact van ingrijpende ervaringen op het gedrag van mensen en weten hoe zij hier rekening mee kunnen houden in hun contact met slachtoffers die een trauma kunnen hebben.

Cultuursensitief werken betekent dat hulpverleners bewust zijn van de culturele en levensbeschouwelijke achtergronden van mensen en rekening houden met het effect dat dit kan hebben op slachtoffers, de impact van hun geweldervaring en behoefte aan hulp. Slachtoffers ervaren dat hulpverlening in Nederland lang niet altijd cultuursensitief is. Hulpverleners hebben vaak een Nederlandse achtergrond en het aanbod sluit niet altijd aan op de belevingswereld van slachtoffers met een andere culturele achtergrond. Een slachtoffer vertelt: *“Ik merk dat er geen respect is voor de normen en waarden die belangrijk zijn voor ons. Bijvoorbeeld onze feestdagen. Er wordt geen gehoor aan een andere cultuur gegeven. Te weinig aandacht ervoor.”*

Gendersensitief werken betreft de aandacht voor verschillende sociaal-culturele rollen die aan seksen gekoppeld zijn: de verschillen in macht, gelijkheid, afhankelijkheid en verwachtingen ten aanzien van gedrag die uit mannelijke en vrouwelijke rollen voortvloeien.¹² Inzicht in het verschil in rollen is van belang als hulpverleners een slachtoffer proberen te ondersteunen. In de gesprekken met slachtoffers zijn twee aspecten ten aanzien van gendersensitief werken expliciet naar voren gekomen, namelijk de economische afhankelijkheid van vrouwen aan mannen en het taboe bij mannen om over slachtofferschap te spreken. Wat betreft het eerste punt geven verschillende vrouwelijke slachtoffers aan dat zij financieel afhankelijk zijn van hun partner. Financiële afhankelijkheid van vrouwen hangt samen met bestaande ideeën over rollen van mannen en vrouwen. Vrouwen nemen traditioneel gezien meer onbetaalde zorgtaken op zich. Dit zorgt ervoor dat vrouwen over het algemeen minder uren betaald werken dan mannen. Daarnaast ligt het gemiddelde uurloon van vrouwen lager dan dat van mannen.¹³ Als vrouwen slachtoffer worden van huiselijk (seksueel) geweld of partnergeweld, en financieel afhankelijk zijn van een geweld plegende partner, dan kan dit een drempel voor haar vormen om hulp te zoeken of aanvaarden. Sensitiviteit vanuit hulpverlening voor dergelijke

¹² De Vaan e.a., 2021. Zie ook Regioplan en Geweld Hoort Nergens Thuis 2021.

¹³ Centraal Bureau voor de Statistiek (2022).

afhankelijkheid is van belang. Dit wordt ook onderstreept door de Groep van deskundigen inzake actie tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (GREVIO). GREVIO heeft de maatregelen onderzocht die Nederland neemt om uitvoering te geven aan de bepalingen van het Verdrag van Istanbul, gericht op het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. In dit onderzoek bekritiseert GREVIO de genderneutrale visie op huiselijk geweld in Nederland. Hierdoor wordt niet erkend dat vrouwen een bijzonder groot risico lopen om slachtoffer te worden en bestaat het gevaar dat hulpverlener interventies uitvoeren zonder aandacht te hebben voor genderspecifieke aspecten (zoals bovenstaand geïllustreerd). Dit kan leiden tot onvolledige bescherming en ondersteuning.¹⁴

Het tweede, door mannelijke slachtoffers aangedragen ervaring die het van belang van gendersensitief werken onderstreept, betreft een ervaren taboe op mannelijk slachtofferschap. Wereldwijd komt naar voren dat het vooral vrouwen zijn die slachtoffer zijn van structureel en ernstig geweld.¹⁵ In Nederland laat het derde prevalentieonderzoek van huiselijk geweld en kindermishandeling een duidelijk sekseverschil zien: vrouwen zijn vaker slachtoffer van structureel en ernstig geweld dan mannen.¹⁶ En in de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld (2020) komt naar voren dat mannen en vrouwen vrijwel even vaak verbale agressie en fysiek geweld in huiselijke kring meemaken, maar dat vrouwen vaker slachtoffer zijn van dwingende controle in huiselijke kring. Ook slachtoffers van stalking door een ex-partner, van niet-fysieke seksuele intimidatie, van fysiek seksueel geweld en van online seksuele intimidatie zijn voornamelijk jonge vrouwen. In lijn met de constatering dat vrouwen vaker slachtoffer zijn van geweld, is ook de meerderheid van de slachtoffers die hebben deelgenomen aan dit onderzoek zijn vrouw. Mannen worden

echter ook slachtoffer van geweld in afhankelijkheidsrelaties.¹⁷ Verschillende mannelijke slachtoffers beschrijven zij het moeilijk vonden om te vertellen dat zij slachtoffer van geweld waren geworden, omdat zij slachtofferschap niet met mannelijkheid associeerden. Deze mannelijke slachtoffers geven aan dat het zou helpen als hulpinstanties de ervaringen van mannelijke slachtoffers onder de aandacht blijven brengen. Het maatschappelijke verschil tussen mannen en vrouwen doet niets af aan de noodzaak om aandacht te hebben voor het feit dat ook mannen slachtoffer kunnen zijn van ernstig geweld in afhankelijkheidsrelaties.¹⁸

Tenslotte is ook sensitiviteit richting slachtoffers uit de LHBTIQ+gemeenschap van belang. Een slachtoffer vertelt: *“ik moest ook uitleggen wat non-binair is aan mijn hulpverlener. Zij is 33, niet oud, dus dat moet verbeterd worden.”*

Houding van hulpverlener: Slachtoffers hebben een aantal behoeften ten aanzien van de houding van professionals. Zij hebben geregeld zelf nog geen helder beeld van hetgeen hen overkomen is. Om grip te krijgen op een ervaring is het daarom ten eerste van belang dat hulpverleners de tijd nemen voor een slachtoffer en vragen stellen over hetgeen gebeurd is. Hiertoe is het van belang dat hulpverleners (subtiele) signalen herkennen en hierop doorvragen. Dit kan voorkomen dat een slachtoffer het idee heeft dat hij of zij het probleem op tafel heeft gelegd maar het niet is opgepikt door de hulpverlener. Als een slachtoffer vervolgens grensoverschrijdende ervaringen deelt dan is het van belang dat hulpverleners erkennen dat iemand slachtoffer is geworden van geweld. Slachtoffers hebben erkenning nodig dat hetgeen hen overkomen is niet had mogen gebeuren en zij terecht op zoek gaan naar hulp.

14 GREVIO (2019).

15 Van Eijkern e.a., 2018; Steketee e.a., 2020; Tanha e.a., 2009; Van Veen e.a., 2010; Römken e.a., 2010; Reed e.a., 2010; Graham-Kevan & Archer, 2003.

16 Ten Boom e.a., 2019.

17 In de Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020 komt naar voren dat mannen en vrouwen vrijwel even vaak verbale agressie en fysiek geweld in huiselijke kring meemaken, maar dat vrouwen vaker slachtoffer zijn van dwingende controle in huiselijke kring. Slachtoffers van stalking door een ex-partner, van niet-fysieke seksuele intimidatie, van fysiek seksueel geweld en van online seksuele intimidatie zijn voornamelijk jonge vrouwen.

18 De Vogel & Uzieblo, 2020.

Over het algemeen hebben slachtoffers er begrip voor als een specifieke hulpverlener hen niet kan helpen. Zij verwachten dan wel dat een hulpverlener ondersteunt in het zoeken naar de juiste hulp en zich niet afzijdig houdt, als zij niet of maar op een deel van de problematiek toe kunnen zien. Het verhaal van dit slachtoffer laat zien dat deze aspecten nu nog niet altijd geborgd zijn: *"In begin toen ik voorzichtig aangaf bij de huisarts en revalidatiearts dat er dingen waren. Toen hadden zij dingen kunnen zeggen als: dit is niet oké, dit hoef je niet te accepteren, we gaan jullie helpen. Ik werd wel behandeld voor mijn beperking. Maar dat stuk van trauma bleef liggen."*

Lotgenotencontact en inzet van ervaringsdeskundigen: Veel slachtoffers vinden lotgenotencontact en de inzet van ervaringsdeskundigen van grote waarde. Een slachtoffer van ouderenmishandeling beschrijft de meerwaarde als volgt: *"Ik ben ervan overtuigd dat het vertrouwelijk met elkaar praten als lotgenoten, en dat hoeft niet eens over de oplossing te gaan, maar alleen al delen van gedachtes van: ben ik nou de enige? Dat dat al het gevoel geeft: gelukkig ben ik niet de enige en kan ik mijn hart luchten, zonder het gelijk te professionaliseren."* Lotgenotencontact wordt door een deel van de slachtoffers als laagdrempelig ervaren. Dan kan het, zoals bij dit slachtoffer, ondersteuning bieden voordat (ook) professionele hulp wordt gezocht.

Echter, lotgenotencontact of ondersteuning van een ervaringsdeskundige kan ook opgestart worden als slachtoffers al in contact zijn met hulpinstanties. Het wordt dan juist gewaardeerd in combinatie met ondersteuning vanuit een therapeut of andere hulpverleners. Een slachtoffer van huiselijk geweld vertelt: *"En dan kom je met lotgenoten in contact, (...) En dan krijg je herkenning: shit dit is mijn verhaal! Dan ga je zelf delen, dan krijg je erkenning door reacties. Het is een heel proces waar je doorheen gaat. Voor mij is dat mijn redding geweest. Toen heb ik iemand leren kennen. Daar heb ik een hele goede vriendschap aan overgehouden. Wij spreken elkaar dagelijks. Al is het een incheckmoment van hoe gaat het met je. Op de dag dat je naar de therapeut of psycholoog moet. Dat je bij elkaar je verhaal kwijt kunt. En iemand die je aanvoelt. Hoort, ziet en vooral ook voelt."* Slachtoffers geven ook aan dat lotgenotencontact of ervaringsdeskundigen ingezet kunnen

worden terwijl zij op de wachtlijst staan. Dit kan het wachten verlichten. Ook kunnen lotgenoten of ervaringsdeskundigen soms waardevolle suggesties hebben over waar passende hulp gevonden kan worden.

2.7. Behoeften van slachtoffers aan specifieke laagdrempelige voorzieningen algemene hulpdiensten

Goede reactie op disclosure, waarbij de tijd wordt genomen en vragen worden gesteld om iemand te helpen met het verhelderen van de situatie, is van belang of dit nu lokaal bij een huisarts, bij een algemene hulpinstantie of een gespecificeerde hulpinstantie is. Dit vraagt kennis en kwaliteit van de professional waar de slachtoffers als eerste hun verhaal vertellen. Waarbij er zowel specialistische kennis aanwezig is over het soort geweld dat slachtoffers hebben meegemaakt als brede kennis over de context waarbinnen het geweld plaatsvindt en de impact daarvan op het slachtoffer. Deze kennis is zo essentieel dat dit zou pleiten voor één algemene hulpdienst/voordeur met een deskundige professional die een goede triage kan doen om slachtoffers vervolgens te verwijzen naar een meer specialistische professional die meer gericht zorg op maat kan bieden. Dat wil zeggen een goed gesprek kan voeren over wat nodig en wenselijk is gezien de soort geweldservaring en context waarbinnen het geweld heeft plaatsgevonden en wat de behoefte van het slachtoffer is (luisterend oor; informatie; hulpvraag of de noodzaak van directe hulp). Waarbij standaard ook de mogelijkheid geboden kan worden om naast een professional ook met een ervaringsdeskundige te spreken.

Het beeld wordt geschetst van een voordeur met een team van deskundigen daarachter. Waar samengewerkt wordt tussen hulpinstanties/ hulpverleners van belang zodat een slachtoffer niet tussen wal en schip valt, als hij of zij bijvoorbeeld een complexe hulpvraag heeft. Hulpinstanties/ hulpverleners met specifieke kennis: bijvoorbeeld met kennis van bepaalde geweldservaringen (bijv. seksueel) of van slachtoffers met bepaalde kenmerken (bijv. met een licht verstandelijke beperking of die de taal niet machtig zijn). Anderzijds is er ook

het beeld van meerdere voordeuren die allen leiden naar een team van deskundigen die ingezet kunnen worden al naar gelang het probleem en vraag van het slachtoffer. Verwachting dat slachtoffers altijd verschillende ingangen zullen gebruiken, juist omdat zij verschillende wegen bewandelen.

Algemene hulpdiensten zou eventueel ook campagnes over grensoverschrijdend gedrag kunnen coördineren. Het is van meerwaarde om deze campagnes niet alleen via traditionele media, zoals televisie, radio en / of kranten te laten lopen, maar ook online uit te rollen. Dit vanwege de belangrijke rol die internet speelt in het zoekproces van slachtoffers naar laagdrempelige hulpverlening.

2.8. Conclusie

In het hulpzoekgedrag van slachtoffers, onafhankelijk van het type geweld dat zij hebben meegemaakt, zijn grofweg drie fasen te onderscheiden. In de eerste fase herkennen slachtoffers niet dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Het niet herkennen van het probleem zorgt ervoor dat in deze eerste fase een hulpvraag ontbreekt en maanden, jaren of in zijn geheel uit kan blijven. In de tweede fase zoeken slachtoffers naar informatie over hetgeen hen is overkomen. Zij proberen te duiden wat er is gebeurd, wat dit betekent en wat ze nu moeten doen. In de derde fase zoeken slachtoffers daadwerkelijk hulp. Veelal zoeken slachtoffers eerst naar informele hulp. Zij gaan bijvoorbeeld in gesprek met een vriend, vriendin, partner of familielid. Daarna komen zij pas bij formele hulpinstanties terecht.

Niet elk slachtoffer doorloopt deze drie fasen. Er zijn slachtoffers die na een geweldervaring direct erkennen dat hen iets naars is overkomen en om hulp vragen. Dit komt vooral voor bij slachtoffers van een onbekende, die gewelddadig was of seksueel geweld pleegde. Ook slachtoffers die een grotere impact (meer klachten) ervaren, zoeken vaker hulp. Een grote groep slachtoffers definieert zichzelf echter niet meteen als zodanig.

Het hulpzoekgedrag van slachtoffers is afhankelijk van de fase waarin zij zich bevinden. In elke fase spelen andere drempelverhogende en drempelverlagende factoren een rol in de behoefte en eventuele zoektocht naar hulp. Deze drempelverhogende en drempelverlagende factoren, die veelvuldig door slachtoffers zijn genoemd, zijn in onderstaand schema per fase weergegeven.

Schema 2.1 Overzicht van drempelverhogende en drempelverlagende factoren

	Drempel verhogend	Drempel verlagend
Fase 1 Hulpvraag ontbreekt	- Schaamte en schuldgevoel. - Twijfel over geweldservaring en eigen rol daar in. - Taboe op het bespreken van geweld. - Normaliseren en minimaliseren van geweld.	- Iemand die een spiegel voorhoudt aan het slachtoffer. - Maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag. - Rust om te kunnen reflecteren: niet alleen maar bezig zijn met overleven. - Wake-up call.
Fase 2 Anoniem informatie inwinnen	- Loyaliteit naar en afhankelijkheid van pleger. - Angst door dreigementen van pleger.	- Sterke wens om naasten te beschermen. - Anonieme informatievoorziening over grensoverschrijdend gedrag, mogelijke hulp en wat er gebeurt als je om hulp vraagt. Via websites, social media, chatfuncties en telefonisch. - Goede eerste reactie op disclosure: de tijd nemen, vragen stellen en helpen met het verhelderen van situatie en problematiek.
Fase 3 Hulp zoeken	- Geen warm sociaal netwerk om om hulp te vragen. - Ontbreken van vertrouwen in sociaal netwerk. - Anderen niet willen belasten. - Onzekerheid en zelf de woorden niet kunnen vinden om te vertellen wat er is gebeurd. - Afgegeven signalen worden niet opgepikt. - Eerdere negatieve ervaringen met (in)formele hulp. - Angst voor negatieve consequenties (zoals uithuisplaatsing kinderen) als om hulp wordt gevraagd. - Angst voor pleger als over geweld wordt gesproken. - Geen duidelijk beeld van hulpverlening. - Nadruk op feitelijke benadering bij aangifte en de duur en complexiteit van het proces.	- Contact met lotgenoten en ervaringsdeskundigen. - Ondersteuning voor naasten van slachtoffers die informele hulp bieden. - Expliciet doorvragen bij signalen die mogelijk kunnen duiden op een geweldservaring. - Vragen stellen om slachtoffers te ondersteunen in het verhelderen van hun situatie. - Erkenning van verhaal. - Begeleiding richting passende hulp. - Heldere informatievoorziening over wat er gebeurt als een slachtoffer om hulp vraagt en beschrijvingen van de ervaringen van slachtoffers die dit traject al hebben doorlopen. - Goede informatievoorziening over procedures van melding en aangifte.
Vindbaarheid en toegankelijkheid van laagdrempelige diensten	- Verwarring over hetgeen een meldpunt of hulplijn kan doen. - Overweldigd door aanbod: niet weten waar je precies heen moet. - Hulpvragen worden niet altijd meteen opgepikt: vergt te veel om juiste hulp te vinden. - Geen geld voor hulp: eigen bijdrage, vervoerskosten. - Hulp is moeilijk bereikbaar voor slachtoffer.	- Informatie over grensoverschrijdend gedrag, de mogelijkheden en ervaringen met hulpverlening verstrekken, bijvoorbeeld online en via social media. - Bij media aandacht voor grensoverschrijdend gedrag altijd informatie over waar hulp te vinden is voor andere slachtoffers. - Doorvragen naar situatie en behoeften van slachtoffer. - Tijd nemen om vertrouwensband op te bouwen. - Hulpinstanties ook buiten kantoortijden en zonder afspraak bereikbaar. - Meer organisaties die ook outreachend werken en naar een slachtoffer toe gaan. - Actieve doorverwijzing naar passende hulp, eventueel via buddy. - Minder wachtlijsten en hulp om wachttijd te overbruggen.

Als slachtoffers eenmaal hulp ontvangen dan waarderen zij het als deze hulp sensitief is voor trauma, gender, cultuur en seksuele voorkeur. Ook hebben zij een aantal behoeften ten aanzien van de houding van professionals. Om grip te krijgen op een ervaring is het voor slachtoffers van belang dat hulpverleners de tijd nemen, (subtiele) signalen herkennen, doorvragen, erkennen dat iets

grensoverschrijdends is gebeurd en slachtoffers ondersteunen in de zoektocht naar passende hulp als een specifieke hulpverlener hen niet of alleen deels verder kan helpen. Ook waarderen veel slachtoffers de inzet van lotgenoten en ervaringsdeskundigen.

3 Behoeften en ervaringen van specifieke groepen slachtoffers

3.1. Inleiding

In voorgaand hoofdstuk beschreven we wat slachtoffers helpt in hun zoektocht naar hulp en wat hierin drempelverhogend of juist verlagend werkt. Dit waren factoren die voor vrijwel alle slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties gelden. In dit hoofdstuk bespreken we waar expliciete aandacht voor nodig is bij specifieke groepen slachtoffers om hen te ondersteunen om tot een hulpvraag te komen en daadwerkelijk hulp te zoeken. Zoals aangegeven willen we enerzijds kijken naar factoren die te maken hebben met slachtoffers zelf zoals migratieachtergrond, geloofsovertuiging of lichamelijke en/of verstandelijke beperking en anderzijds kijken naar factoren die gekoppeld zijn aan de soort geweldservaring die het slachtoffer heeft meegemaakt zoals huiselijk geweld, ouderenmishandeling, schadelijk praktijken, of mensenhandel. In onderstaande tabel hebben we een overzicht gemaakt van de verschillende vormen van geweld en kenmerken van de slachtoffers.

Tabel 3.1 Overzicht van de verschillende vormen van geweld en de specifieke kenmerken van het slachtoffer waarvoor focusgroepen zijn georganiseerd.

Focusgroepen gericht op specifieke vormen van geweld	Focusgroepen gericht op specifieke kenmerken van hulpzoekende
• Huiselijk geweld en kindermishandeling • Seksueel geweld • Ouderenmishandeling • Mensenhandel en uitbuiting • Schadelijke praktijken • Grensoverschrijdend gedrag binnen sport- of hobbyclubs	• Jongeren • Mensen met een migratieachtergrond • Nederlandse taal niet machtig • Geloofsgemeenschap • LHBTIQ+ • Lichamelijke beperking • Verstandelijke beperking

In deze paragraaf gaan we vooral in op de behoefte die er is aan laagdrempelige hulp vanuit de specifieke positie van het slachtoffer naar de onderscheiden vormen van geweld of kenmerken van het slachtoffer. Waar we naast de andere onderzoeksvragen zoals die ook in hoofdstuk 2 zijn behandeld ook richten op de volgende vragen:

1. Is het belangrijk algemene laagdrempelige hulp meer zichtbaar te maken voor de diverse doelgroepen en contexten, of moeten er meer specifieke voorzieningen komen?
2. Hoe divers en lokaal moet de infrastructuur zijn om aan te sluiten bij de behoefte aan laagdrempelige hulp?

Inzichten over de ervaringen en behoeften van specifieke groepen slachtoffers in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de literatuurstudie en de focusgroepen en interviews (zie bijlage 1 voor de methodologische verantwoording). Wij beschrijven allereerst de behoeften van slachtoffers van specifieke vormen van geweld, achtereenvolgens volgens secties gericht op slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling, seksueel geweld, ouderenmishandeling, mensenhandel en uitbuiting, schadelijke praktijken en grensoverschrijdend gedrag in de sport- of hobbyclubs. Vervolgens bespreken wij waar expliciete

aandacht voor nodig is bij slachtoffers met specifieke kenmerken. Deze secties richten zich achtereenvolgend op slachtoffers met een migratieachtergrond, slachtoffers die de Nederlandse taal niet machtig zijn, slachtoffers uit geloofsgemeenschappen, slachtoffers uit de LHBTIQ+ gemeenschap, slachtoffers met een lichamelijke beperking en slachtoffers met een verstandelijke beperking. De voornaamste inzichten uit het hoofdstuk komen samen in concluderende sectie 3.15.

3.2. Huiselijk geweld en kindermishandeling

3.2.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling zien we een aantal specifieke factoren rondom de zoektocht naar en waardering van hulp. Een aantal van de drempels die we in het algemene deel tegen kwamen gelden ook voor slachtoffers van huiselijk geweld, zoals jezelf niet willen definiëren als slachtoffer. Daarnaast speelt loyaliteit ook hier een belangrijke rol: loyaliteit van kinderen naar ouders maar ook van volwassenen naar hun partner. Net zoals bij alle andere groepen speelt ook schaamte en het taboe.

Uit de focusgroepen en literatuurstudie kwamen echter ook factoren naar voren die specifiek zijn voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling. Typerend voor huiselijk geweld en kindermishandeling is het chronische karakter ervan. Voordat gezinnen of huishoudens gemeld worden bij Veilig Thuis is er veelal sprake van veelvuldig en langdurige geweldsincidenten, soms jarenlang.¹⁹ Het chronische karakter van huiselijk geweld en kindermishandeling maakt dat slachtoffers hun gedrag aanpassen om escalatie te vermijden en daardoor zichzelf wegcijferen en geen hulp zoeken. Het chronische karakter maakt ook dat er sprake is van gewenning aan de situatie en dat men zwijgt over wat er binnenkamers gebeurt.

Escalatie vermijden als beschermingsmechanisme: In de gesprekken met slachtoffers van kindermishandeling en partnergeweld kwam naar voren dat zij hebben geleerd hun gedrag aan te passen omdat zij de vrede thuis proberen te bewaren. Dit is een drempel om de stap te zetten naar hulp zoeken. Deze slachtoffers proberen escalatie van spanning en geweld te vermijden en relaties in het gezin te bewaken, waarbij zij zichzelf wegcijferen en hun eigen ervaringen als slachtoffers niet vertellen aan anderen in het gezin. Zowel kinderen als volwassenen geven aan dat zij zich thuis onveilig voelden en zich aanpasten aan de situatie om meer geweld te voorkomen. Ook uit de literatuur komt naar voren dat slachtoffers aangepast gedrag gaan vertonen zoals vermijdend gedrag, weggaan of heel stil zijn, geen aanleiding geven voor irritatie, of bemiddelen en pleasen.²⁰ Deze reactiepatronen zijn nuttig en effectief als het onveilig thuis is, maar niet op de langere termijn. Als het gevaar langdurig aanwezig is, treedt er geen gewenning op, integendeel er treedt steeds sneller een stressreactie op, de zogeheten sensitisatiehypothese.²¹ Zo vertelde een slachtoffer van kindermishandeling: *“Ik weet ondertussen dat ik een aanpasser ben geweest. Voor iedereen zorgen behalve voor mezelf. (...) Ik heb het [misbruik, red.] op mijn 12e verteld aan mijn ouders. Maar mijn vader dreigde altijd: als je vertelt over het misbruik dan huult mama zich dood. Ik vertelde het toen aan mijn moeder, die raakte overstuur. Toen heb ik gelijk gezegd: het is niet erg, het was maar 1 keer. Gelijk aan het aanpassen.”* Dit slachtoffer heeft zich aangepast door het misbruik lange tijd niet te noemen om de gevoelens van de moeder te sparen. Ook slachtoffers van partnergeweld geven aan dat zij zichzelf weg te cijferen om zo escalaties te voorkomen.

Normalisering van het geweld: Door het chronische karakter van het huiselijk geweld en kindermishandeling is er ook sprake van bepaalde mate van gewenning, het is vrij normaal gedrag in hun eigen beleving en veelal herkennen zij zich niet het huidige beeld van kindermishandeling zoals dat in de media vaak geschetst wordt.

¹⁹ Steketee e.a., 2020; Ten Boom & Wittebrood, 2019; Tierolf e.a., 2014.

²⁰ Davies, e.a., 2016; Meijer, 2018.

²¹ Cummings & Davies, 2010.

Geheimhoudingscultuur: Anderzijds is bij ouders en kinderen een 'samenzwering van stilte' ontstaan vanuit de situatie gedomineerd door geheimhouding, stilte en angst. Dit stiltepatroon is lastig te doorbreken doordat ouder en kind allebei geneigd zijn de geheimhoudingsnorm aan te houden en elkaar willen beschermen voor pijnlijke zaken.²² Toch zijn er een aantal redenen waarom het zwijgen doorbroken wordt.

Angst voor consequenties: De angst voor de consequenties voor het geheim te doorbreken en huiselijk geweld of kindermishandeling aan de orde te stellen is groot. Angst voor de consequenties voor de plegers, maar ook het ingrijpen door de jeugdbescherming is groot. Ouders zijn bang dat als zij hulp zoeken vanwege huiselijk geweld de kinderen uithuisgeplaatst worden. Deze angst maakt het **moeilijk om het taboe** op het spreken over geweld te doorbreken.

3.2.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Als het gaat om slachtoffers van huiselijk en kindermishandeling wordt er nauwelijks zelf direct hulp gezocht bij instellingen. De meeste gezinnen komen in zicht van de hulpverlening als er door externen gemeld wordt bij Veilig Thuis of omdat de politie bij een incident geroepen wordt. Hoewel de meeste meldingen bij Veilig Thuis vanuit de politie komen, zetten maar weinig slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling zelf de stap naar de politie.²³ In het geval zij dit wel doen, dan is het meestal omdat de pleger een familielid is die niet behoort tot het directe gezin of een huisvriend is.²⁴ Mogelijk spelen gevoelens van loyaliteit en afhankelijk die drempels voor hulpvragen vormen dan minder. Het lastige is dat in de meeste gevallen huiselijk geweld en kindermishandeling worden gepleegd door iemand uit het directe gezin.

Om anderen of zichzelf te beschermen: Hoewel er duidelijk angst is bij gezinnen dat kinderen uithuisgeplaats worden als kindermishandeling naar buiten komt, is een belangrijke reden om wel hulp te zoeken juist de wens is om het geweld te stoppen en om anderen (zoals andere kinderen in het gezin) te beschermen tegen de pleger.²⁵ Ook hulp willen zoeken voor de pleger is een belangrijke motivator.

Doorbreken van traditionele opvattingen over geweld en afhankelijkheid: Het hebben van meer liberale gendernormen is drempelverlagend voor het zoeken van hulp en het hebben van meer traditionele genderrollen juist belemmerend.²⁶ Dit past bij het feit dat traditionele genderrollen ook een risicofactor zijn voor partnergeweld (zowel het plegen als slachtoffer worden).²⁷ Stereotype sekserollen en (verschuivende) machtsverhoudingen naar gender en leeftijd vormen belangrijke oorzaken voor geweld in afhankelijkheidsrelaties. Seksespecifieke ondersteuning van emancipatie van moeders en vaders, evenals opvoedondersteuning met aandacht hiervoor, kunnen daarom een belangrijke rol spelen in het stoppen of voorkomen van geweld.²⁸

Rust om te kunnen reflecteren op je situatie: Om te kunnen reflecteren op de situatie waarin je je bevindt is het nodig om de rust te hebben om na te denken. Er zijn meerdere mogelijkheden om rust te creëren bijvoorbeeld door middel van een tijdelijk huisverbod waardoor er rust in de thuis situatie ontstaat. Maar dan moet het slachtoffer al een stap nemen om aangifte te doen. In Rotterdam is bijvoorbeeld de mogelijkheid gecreëerd om één of twee nachten een slaapplek te krijgen om daarna ambulante hulp te ontvangen. De ervaring is echter dat de meeste slachtoffers als zij tijdelijk even uit de onveilige situatie zijn en de rust krijgen om te reflecteren op hun situatie, zij de stap zetten om helemaal weg te gaan bij de gewelddadige partner.

²² Pels e.a., 2011; Thiara & Humphreys, 2017.

²³ Van Dijk e.a., 2010.

²⁴ Van Eijkern e.a., 2018.

²⁵ Van Dijk e.a., 2010.

²⁶ Okur e.a., 2016.

²⁷ Mancera e.a., 2017; Spencer e.a., 2019.

²⁸ Steketee e.a., 2016

Belang van inloop: De ervaring met de Barnahus en Family Justice centrum in het buitenland laten zien dat een toegang waar slachtoffers zelf kunnen aankloppen voorziet in een behoefte van slachtoffers.²⁹ In Rotterdam heeft het centrum Filomena recent een inloopspreekuur geopend waar slachtoffers kunnen binnenlopen voor hulp. Hoewel dit spreekuur nog maar twee ochtenden in de week open is, voldoet het wel aan een behoefte in de zin dat er daadwerkelijk slachtoffers gebruik maken van het spreekuur en men overweegt dan ook om de openingstijden uit te breiden.

Ondersteunende reactie disclosure: Deskundigheid bij professionals is van belang voor constructieve reactie. De meeste slachtoffers hebben uiteindelijk wel hun ervaring gedeeld met anderen zoals de familie of vrienden. Voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling is, naast het sociale netwerk, de huisarts een belangrijke ingang voor het zoeken van hulp.³⁰ Sommige slachtoffers gingen gericht naar de huisarts om over het geweld te vertellen, anderen liepen al langere tijd voor andere problemen bij de huisarts en werden door de huisarts gevraagd of er geweld speelde. *“Ja ik ging naar binnen en gaf aan: Ik heb iets moeilijks. Ik stortte toen in op dat moment. Zij heeft veel vragen gesteld. Toen doorgestuurd naar POH.”* Zoals ook in het voorgaande hoofdstuk besproken is het van belang dat professionals, zoals een huisarts, doorvragen om onderliggende problematiek boven tafel te krijgen. Een ondersteunende reactie op de eerste disclosure is vervolgens essentieel om te voorkomen dat een slachtoffer zich weer terugtrekt en zwijgt.

Voorkomen dat slachtoffer zich verantwoordelijk voelt voor de situatie: Slachtoffers van huiselijk geweld geven aan dat er behoefte is aan deskundigheid over huiselijk geweld om te voorkomen dat victim blaming ontstaat, of dat er niet adequate oplossingen gesuggereerd worden zoals de illusie dat als je gaat scheiden het probleem opgelost is. *“Er wordt alleen maar verteld van*

je bent ook dader, want je doet niks. Terwijl je zo’n stap hebt gemaakt, en je bent bang om doodgemaakt te worden. En dan zeggen ze: u bent ook een schuldige, u doet ook niks.” Aansturen op het beëindigen van de relatie werd bijvoorbeeld ervaren als het leggen van de schuld bij het slachtoffer. *“Je betreft alle ellende op jezelf. En dat wordt bevestigd door huiselijk geweld: jij moet je spullen pakken en scheiden.”* Ook de manier van vragen kan hierin veel uitmaken voor slachtoffers en maken dat zij zich niet of juist wel beschuldigd voelen: *“Als ik bij de POH zit, hij vroeg mij: waarom ben je nog niet gescheiden? Dan voelt het als falen. Dat is niet wat hij wil bereiken, maar ik kom niet meer terug. Hij berispte mij op iets. Angsten overmeesteren me dan. Je moet niet gaan zeggen: waarom ben je niet gescheiden. Beter vragen: wat maakt dat je nog bij elkaar ben?”*

Meer aandacht voor pleger: Het zou slachtoffers helpen als er meer aandacht komt voor de pleger zelf. Zo komt ook uit de literatuur dat vrouwen ervaren dat mannen te weinig betrokken worden bij de hulpverlening en dat een integrale aanpak van het geweld ontbreekt.³¹

3.3. Seksueel geweld

3.3.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Ook voor slachtoffers van seksueel geweld gelden een paar specifieke drempels en behoeften als het gaat om (de zoektocht naar) hulp. Tegelijkertijd zien we hier ook nadrukkelijk een aantal drempels die voor alle slachtoffers van geweld gelden, zoals schaamte, het gevoel te hebben medeverantwoordelijk te zijn voor wat er gebeurde, en het ontkennen van slachtofferschap.

We zien dat voor slachtoffers van seksueel geweld bepaalde factoren maken dat het lastiger of juist makkelijker is om de stap naar hulp te zetten. Literatuur laat zien dat slachtoffers waar het seksueel geweld een grotere impact heeft

²⁹ Promise 2.

³⁰ Van Dijk e.a., 2010.

³¹ Steketee e.a., 2020.

gehad, vaker (medische) hulp zoeken. Dit kan gaan om bijvoorbeeld meer klachten ervaren na het geweld, heviger angst hebben ervaren tijdens het geweld, ernstig gewond geraakt zijn, of wanneer tijdens het seksueel geweld ook sprake was van fysiek geweld of het gebruik van een wapen. Daarnaast zoeken slachtoffers sneller hulp en stappen ze sneller naar de politie als ze vrezen voor besmetting met een seksueel overdraagbare aandoening. Het hebben van kinderen blijkt ook drempelverlagend te zijn: deze slachtoffers zoeken vaker professionele hulp dan hulp in het informele netwerk.³² Andere drempels zorgen ervoor dat slachtoffers minder snel hulp zoeken: alcohol en/of drugsgebruik, beperkt bewijs van het geweld, maatschappelijke opvattingen rondom seksueel geweld en verkrachtingsmythes. Deze werken we hieronder gedetailleerder uit.

Seksueel geweld onder invloed van alcohol- en/of drugs: Zo besluiten slachtoffers die tijdens het seksueel geweld onder invloed waren van alcohol en/of drugs vaker om geen aangifte te doen bij de politie dan wanneer geen sprake was van middelengebruik tijdens het geweld.³³ Mogelijk vormt dit ook een drempel voor het zoeken van hulp omdat slachtoffers zich zelf mede schuldig voelen omdat teveel alcohol ertoe bijdraagt dat je niet goed je grenzen aangeeft wat je wel en niet wilt.³⁴

Geen of beperkt bewijs: Ook wanneer er geen bewijs is of geen getuigen waren van het seksueel geweld kan dit slachtoffers weerhouden om aangifte te doen. Verschillende slachtoffers van seksueel geweld gaven aan geïntimideerd te worden door de pleger. Plegers stelden dan dat niemand het slachtoffer zou geloven door gebrek aan bewijs. Een slachtoffer van seksueel geweld binnen de familie vertelde hier over: *“Mijn vader heeft altijd gedreigd met smaad. Hij wilde mij aanklagen als ik zou gaan praten. En als hij dat gedaan had, had ik een*

strafblad. Ik had geen bewijs en ik was te laat. Maar uiteindelijk heb ik dat doorbroken, omdat ik anders wist dat ik heel mijn leven bang voor hem zou zijn.” Geen of beperkt zorgt dat slachtoffers bang kunnen zijn dat niemand hen zal geloven. Dit is een drempel tot hulpverlening.

(On)bekende pleger: Met name wanneer de pleger van het seksueel geweld een onbekende is, speelt vergelding zoeken en/of schade willen verhalen op de pleger een rol in het doen van aangifte. Slachtoffers willen de leger straffen en voorkomen dat hij of zij meer slachtoffers maakt.³⁵ Tegelijkertijd vinden slachtoffers het juist lastig om aangifte te doen als de pleger een bekende is, uit angst voor de negatieve gevolgen die dat kan hebben. Maar ook omdat slachtoffers vaak twijfelen over de duiding van het geweld dat hen is overkomen, ben ik wel verkracht, heb ik het uitgelokt? Als er sprake is van incest vinden slachtoffers het bijzonder lastig om dit aan iemand te vertellen. Een slachtoffer vertelt: *“Het heeft jaren geduurd dat ik het woord misbruik in mijn mond heb genomen. Eerst zei ik dat mijn vader streng en boos is, dat soort dingen. Nu pas durf ik te zeggen dat ik door hem misbruikt ben.”* De drempel om over incest te spreken is nog groter als slachtoffers er al eens over hebben durven spreken maar toen niet geloofd zijn: *“Ik ben enig kind en misbruikt door mijn vader. Heb dat mijn familie laten weten, maar zij geloofden mij niet. Ik voelde mij totaal onveilig. Ik had de overtuiging dat niemand op de wereld mij zou geloven, wanneer ik zou vertellen over het misbruik. Ik heb het daarom lang zelf proberen op te lossen.”*

Maatschappelijke opvattingen rondom seksueel geweld en verkrachtingsmythes: Specifiek voor slachtoffers van seksueel geweld spelen maatschappelijke opvattingen rondom geslacht, seks en seksueel geweld en verkrachtingsmythes een rol.³⁶ Denk hierbij aan genderstereotypes en aan taboes die het bespreken en hulp zoeken voor seksueel geweld in de weg zitten. Voorbeelden

³² Ullman & Filipas, 2001.

³³ Bertling e.a., 2017.

³⁴ Trimbo, z.d.

³⁵ Bertling e.a., 2017.

³⁶ Zinzow e.a., 2022.

van verkrachtingsmythes zijn “vrouwen vragen erom” of “mannen kunnen niet verkracht worden”. Wanneer een verkrachting niet voldoet aan de stereotype verwachting dat het een onbekende dader is, die geweld of een wapen gebruikte en fysieke verwondingen heeft veroorzaakt, ervaren slachtoffers meer angst voor negatieve reacties als zij vertellen over het geweld.³⁷ Verder kan het geweld zelf bij slachtoffers zorgen voor verwarring wanneer zij een lichamelijke reactie hebben op het seksueel geweld. Zij kunnen denken dat dat betekent dat zij het prettig vonden, maar een erectie krijgen of vochtig worden is een geautomatiseerd proces.³⁸ Dit zorgt voor extra verwarring omdat slachtoffers gaan twijfelen of ze nou echt niet wilden en daarmee een extra drempel om hulp te zoeken.

Specifieke drempels voor mannelijke slachtoffers van geweld: Slachtoffer zijn wordt geassocieerd met zwakte, wat niet past bij het mannelijke genderstereotype.³⁹ Daarnaast kan bij mannen de angst spelen dat anderen denken dat hij homoseksueel of panseksueel is. Er is veel angst voor stigmatisering die mannen weerhoudt om te vertellen over hun ervaring en de impact die seksueel geweld op mannen heeft wordt over het algemeen onderschat.⁴⁰

3.3.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Maar een klein aantal slachtoffers van seksueel geweld (8%) schakelt professionele hulpverlening in.⁴¹ Meestal zoeken slachtoffers van seksueel geweld of gelijk (medische) hulp of zoeken uiteindelijk wel hulp maar veelal voor de klachten die een gevolg zijn van het meemaken van seksueel geweld. Slachtoffers van seksueel geweld delen hun ervaring eerst met iemand uit de naaste omgeving zoals ouders of een vriend(in).⁴² Een aantal factoren verlagen de drempel tot het zoeken naar hulp.

Media aandacht of landelijke campagnes: Landelijke campagnes of discussies, zoals de MeToo discussie of de media aandacht na de meldingen over seksueel grensoverschrijdend gedrag in het TV-programma de Voice, dragen ertoe bij dat slachtoffers een referentiekader hebben. Hierdoor realiseren zij zich dat hen ook iets grensoverschrijdends is overkomen en durven zij ermee naar buiten durven te komen.

Lotgenoten contact: Uit de focusgroepen komt ook hier naar voren dat men het gemakkelijker vindt om het met lotgenoten te bespreken dan met een hulpverlener. Tegelijkertijd wordt het als prettig ervaren dat de hulpverlener de kennis heeft om de juiste behandeling op te starten. Een combinatie van beiden, zowel ervarings- als vakkennis heeft volgens de deelnemers aan de focusgroepen een duidelijke voorkeur.

Deskundigheid professionals: Slachtoffers geven aan dat seksualiteit en seksueel geweld niet altijd aan de orde komt in het contact met de hulpverlening. *“Je hebt specialisten in het ziekenhuis en ik denk dat dat ook belangrijk is met seksueel misbruik. Dat vraagt specialisme en expertise. De meesten van ons zullen PTSS hebben. Een trauma therapeut kan dat wel behandelen, maar ik denk*

37 Resnick e.a., 2000.

38 Walker e.a., 2005.

39 Dorahy & Clearwater, 2012.

40 Bicanic & Van Minnen, z.d.

41 Centraal Bureau voor de Statistiek – Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, 2020.

42 Centraal Bureau voor de Statistiek – Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, 2020.

dat seksueel misbruik een stapje extra vraagt van een therapeut.” Slachtoffers geven aan dat het helpend is als professionals deskundig zijn in het houden van gesprekken over seksualiteit en seksueel misbruik, eventueel in combinatie met trauma.

Aandacht voor impact seksualiteit: Uit de focusgroep met slachtoffers van seksueel geweld kwam naar voren dat slachtoffers behoefte hebben aan het bespreken van de impact van het seksueel geweld op hun eigen seksualiteit. Zij geven aan dat het seksueel geweld doorwerkt in hun eigen seksuele relaties, maar dat dit onbesproken blijft binnen de hulpverlening. *“Seksualiteit is lastig bespreekbaar. Ik ben er al 20 jaar mee aan de slag. Af en aan. En eigenlijk is er geen therapeut geweest die met mij over mijn hedendaagse seksleven heeft gesproken. Heeft het invloed gehad op mijn seksualiteit. Daaruit blijkt dat het heel lastig bespreekbaar is. Je bespreekt van alles, maar dat stukje blijft onbesproken.”* Aandacht voor de impact van het geweld op de huidige seksuele relaties wordt van belang geacht.

3.4. Ouderenmishandeling

3.4.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Bij ouderenmishandeling zien we een aantal thema's die voor meerdere slachtoffers gelden maar hier wel een bepaalde kleur hebben. Met name vanwege de leeftijd en afhankelijkheid is een deel van het sociale netwerk verdwenen en zijn ouderen zeer angstig om ook hun kinderen of de mantelzorger kwijt te raken als zij misbruik aanklaarten. Daarnaast is de toegankelijkheid van voorzieningen voor deze groep van groot belang omdat ze veelal van de verzorgers afhankelijk zijn om naar buiten te gaan of een hulplijn in te schakelen.

We zien bij ouderenmishandeling een aantal drempels rondom het zoeken van hulp terugkomen die niet of in aanzienlijk mindere mate voorkomen bij andere slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Zo zien we dat zorgen om de toekomst een grote rol spelen, ontspoorde mantelzorg, dementie.

Zorgen om de toekomst, angst voor eenzaamheid: Ouderen hebben te maken met een vrij specifieke zorg: de nabije toekomst, waarin zij vaak afhankelijk zijn van hun familie voor zorg en sociaal contact. Het is niet zozeer dat ouderen niet erkennen dat er sprake is van oudermishandeling als wel dat de afhankelijkheidsrelaties zo sterk is dat zij bang zijn dat banden met de familie verstoord of verergerd worden door hulp zoeken. Veelal wordt het gedrag goed gepraat. Bij ouderenmishandeling zien we daar bovenop de angst dat hun kinderen hun verstoten en bijvoorbeeld niet bij hun begrafenis aanwezig zullen zijn, of dat hun kinderen hen naar een verpleegtehuis sturen.⁴³ Binnen de hulpverlening zien professionals bijvoorbeeld dat ouderen gedrag van de pleger goed praten: “Ook met kinderen, financieel misbruik is toch ook wel echt aan de orde, als je dan het gesprek aangaat, soms heel moeilijk om casus op te bouwen, want dan wordt er gezegd ‘ja maar de zoon doet ook goede dingen voor mij’, mensen proberen het goed te praten, terwijl het natuurlijk helemaal niet goed is.”

Ontspoorde mantelzorg: Wat daarnaast uniek is voor ouderenmishandeling is de situatie van ontspoorde mantelzorg. Dit kan bijvoorbeeld een familielid of een partner zijn. In het groepsgesprek met hulpverleners bij ouderenmishandeling kwamen veel voorbeelden naar voren waar binnen de relatie de ene partner mantelzorger was voor de andere partner en vanwege fysieke en/of psychische problemen de mantelzorg uiteindelijk ontspoorde. *“Ik ken veel mensen die in een relatie zitten, zeker op latere leeftijd waarbij eentje ziek wordt of het gaat slecht, waar het evenwicht uit de relatie gaat en dan wordt je onderdanig of wat dan ook en dan gaat het mis, dan ga je er aan onder door”.* Een van de hulpverleners die we over dit onderwerp spraken gaf aan dat zij bij ontspoorde mantelzorg twee slachtoffers ziet: zowel de pleger als het slachtoffer.

Financiële misbruik: De afhankelijk positie maakt ouderen ook kwetsbaar voor financiële uitbuiting. Voorbeelden zijn het wegnemen van geld, sieraden en goederen, maar ook extra pinnen met de bankpas van de oudere. In de meeste gevallen is de pleger een familielid. Maar ook mantelzorgers, andere

43 Adib e.a., 2019.

professionals en vrijwilligers kunnen zich hier schuldig aan maken. *“Soms woont familie in huis, die doen boodschappen, maar oma krijgt geen eten. Die eten letterlijk de AOW op, die nemen de vriezer weg, die nemen de wasmachine weg, en oma zit in dat zelfde huis en wordt fysiek bedreigd.”* Lastig is om het te bewijzen wat er gebeurd, het is het woord van de oudere tegen de kinderen. Er ligt echt een taboe op voor ouderen om erover te praten. *“Financieel misbruik is toch ook wel echt aan de orde, als je dan het gesprek aangaat, is het soms heel moeilijk om casus op te bouwen, want dan wordt er gezegd, ja maar mijn zoon doet ook goede dingen voor mij, mensen proberen het goed te praten, terwijl het natuurlijk helemaal niet goed is.”* Ter preventie zou door hulpverleners ouderen kunnen wijzen op de informatiebox financieel veilig ouder worden. *“Dan leg ik uit dat veel mensen hierover na denken en dat het misschien helpend is om hier met de kinderen over na te denken hoe willen wij het doen? Dan heb je eigenlijk al een stukje preventie; niet moeilijk; maar veel organisaties kunnen dat prima meenemen in hun gesprek.”*

Dementie: Vooral groepen ouderen die dementeren kunnen zich niet verweren, maar zij kunnen geweld ook niet meer melden. Zij zijn afhankelijk van de omgeving om iets op te merken, de huishoudelijke hulp of de wijkverpleegkundige die dingen zien en het melden. Ook noemen de hulpverleners in de focusgroep dementie of niet-aangeboren hersenletsel als factor in ontspoorde mantelzorg. *“(…) wat me is bijgebleven is een mevrouw die (...) enkel met de rollator binnen kan lopen binnenshuis; verzorgd door man als mantelzorger. Op een gegeven moment werd die vrouw aangemeld bij onze dagbehandeling; toen vertelde ze daar dat haar man haar mishandelde. Toen gingen we met iedereen in gesprek, ook met die man apart en met die vrouw apart. En dan blijkt die meneer cognitieve problemen te hebben en toen bleek dat hij al een tijdje dementie had. Eigenlijk was hij voor zijn dementie een heel aardige meneer en hadden ze een prima relatie, maar na de dementie kon hij het niet meer overzien. Door onmacht liep het uit de hand. Die man duwde de vrouw in de rolstoel veel te hard de stoep op dat ze bijna viel, hij schreeuwde tegen haar dat zij hem veel te veel wilde sturen, dat liet hij niet toe, hij vond haar eigenwijs en heeft haar ook lichamelijk mishandeld. Maar de thuiszorg kon nooit alleen praten met mevrouw, hij was er altijd bij.”* Hulpverleners

omschreven dat dementie ervoor kan zorgen dat een relatie die voorheen goed was verstoord wordt doordat dementie gedrag kan veranderen, naar bijvoorbeeld gewelddadig of vijandig gedrag. Uit literatuur volgt ook dat dementie (en andere cognitieve problemen) een risicofactor zijn voor het plegen dan wel slachtoffer worden van ontspoorde mantelzorg.⁴⁴ Aangeven dat wegens de dementie de mantelzorg teveel wordt blijkt lastig voor ouderen: *“Waarom is de drempel zo hoog om te melden dat je iets niet meer aankunt. Soms is er een vorm van dementie bij de partner, ik denk dat er heel veel taboe rust op het feit om te zeggen dat je iets niet aankunt.”*

3.4.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Wanneer slachtoffers van ouderenmishandeling de mishandeling bespreken met professionals, wordt dit overwegend gedaan met de huisarts of de politie/Veilig Thuis. Uit onderzoek blijkt dat circa drie op de tien slachtoffers melding van mishandeling maken bij Veilig Thuis en/of de politie.⁴⁵

Media-aandacht: Ook hier zien we dat media-aandacht een mogelijk effect heeft op het verlagen van de drempel om hulp te zoeken. Na een televisie uitzending door omroep Max over dit onderwerpen maakte dat er na de uitzending zo'n 3.000 telefoontjes bij de omroep kwamen over het onderwerp.

Voorlichting netwerk: Complicerend is dat als er sprake is van dementie dat het sociale netwerk een signalerende rol heeft. Volgens de deelnemers van de focusgroep is het belangrijk om daar ook de voorlichting op te richten. De huisarts, de wijkverpleegkundige, de thuiszorg kunnen een wakend oog hebben en alert zijn op ouderenmishandeling.

44 Roberto & Hoyt, 2021.

45 Regioplan, 2018.

Intermediair: Het belang van een intermediair wordt benadrukt voor deze doelgroep, aangezien het voor ouderen in een afhankelijke situatie zeer moeilijk is om zelf om hulp te vragen, waarbij de vertrouwensrelatie essentieel is om het te willen en kunnen bespreken: *“Ik denk dat persoonlijk contact drempelverlagend werkt, als het vertrouwen er is en dan zou je niet per se aan de telefoon dingen zeggen, misschien geven mensen wel heel subtiel signalen af en dan moeten mensen die maar net oppikken.”*

De luisterlijn: De luisterlijn wordt genoemd als een laagdrempelige voorzieningen waar ouderen naar kunnen bellen als zij te maken hebben met mishandeling of ontspoorde mantelzorg, waarvan ouderen gebruik kunnen maken om in ieder geval hun hart te luchten.

3.5. Mensenhandel

In deze paragraaf bespreken we de uitkomsten van de focusgroep, interviews en literatuurstudie voor slachtoffers mensenhandel. Er is sprake van mensenhandel als een slachtoffer wordt uitgebuit met dwang, (de dreiging met) geweld, misleiding of misbruik van een kwetsbare positie. Deze uitbuiting kan seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting of overige vormen van uitbuiting betreffen, zoals criminele uitbuiting of het verwijderen van organen.⁴⁶ Slachtoffers kunnen met verschillende vormen uitbuiting te maken krijgen. Seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting komt in Nederland al jaren het meest voor.⁴⁷ Over het algemeen zijn slachtoffers van seksuele uitbuiting vaker vrouw en jonger dan slachtoffers van arbeidsuitbuiting. Slachtoffers van arbeidsuitbuiting in Nederland betreffen zowel mannen als vrouwen, een kleine meerderheid is man, en de overgrote meerderheid heeft een migratieachtergrond.⁴⁸

Deze kenschets reflecteert in de slachtoffers van mensenhandel die deelnamen aan dit onderzoek. Wij hebben gesproken met slachtoffers van seksuele uitbuiting en slachtoffers van arbeidsuitbuiting. Overige vormen van uitbuiting zijn buiten beschouwing gelaten. De gesproken slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn allen jonge vrouwen die slachtoffer zijn geworden van gedwongen prostitutie. Eén van hen was daarnaast ook slachtoffer van criminele uitbuiting in de vorm van gedwongen drughandel. Ook is gesproken met slachtoffers van arbeidsuitbuiting, in de tuinbouw, huishouding en bij timmerbedrijven. Dit waren allen slachtoffers met een migratieachtergrond, de meerderheid van deze slachtoffers was man, maar er was ook één vrouwelijk slachtoffer van arbeidsuitbuiting. Tevens is gesproken met één professional werkzaam met slachtoffers van mensenhandel.

De context van mensenhandel maakt dat deze slachtoffers te maken hebben met een aantal specifieke factoren rondom laagdrempelige hulp. Wij beschrijven eerst factoren die voor slachtoffers van mensenhandel gelden. Daarna beschrijven wij factoren die specifiek voor slachtoffers van arbeidsuitbuiting gelden, deze hangen met name samen met de migratieachtergrond die de meeste van deze slachtoffers hebben. Specifieke factoren voor slachtoffers van seksuele uitbuiting overlappen met factoren genoemd door slachtoffers van seksueel geweld, zoals beschreven in sectie 3.3. Deze worden hier niet herhaald.

3.5.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Slachtoffers van seksuele uitbuiting en slachtoffers van arbeidsuitbuiting noemden een aantal drempels tot hulpverlening, onafhankelijk van het soort uitbuiting dat zij hebben meegemaakt. Deze staan in deze sectie beschreven.

Geen besef van slachtofferschap: Zoals beschreven in hoofdstuk twee beseffen slachtoffers lang niet altijd direct dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Dit geldt zeker ook voor slachtoffers van mensenhandel. Als slachtoffers op hun situatie terugkijken dan vinden zij veelal dat zij zich in een extreme

⁴⁶ CoMensha, z.d.; Rijken e.a., 2013.

⁴⁷ Nationaal Rapporteur, 2022.

⁴⁸ Van Meeteren & Heideman, 2021.

situatie van uitbuiting hebben bevonden.⁴⁹ Ten tijde van de uitbuiting is dit echter niet direct helder, bijvoorbeeld omdat een jonge vrouw is ingepalmd en losgeweekt uit haar sociale omgeving voordat seksuele uitbuiting startte of omdat slachtoffers van arbeidsuitbuiting lange tijd salaris wordt voorgehouden en het enkele maanden duurt voordat helder is dat nooit uitbetaald wordt. Slachtoffers van mensenhandel die niet uit Nederland afkomstig zijn kunnen hun situatie als een noodzakelijk kwaad zien, dat uiteindelijk bij zal dragen aan een betere economische positie. Deze slachtoffers zien zichzelf soms wel als slachtoffer van migratiebeleid dat hun mogelijkheden beperkt en hen kwetsbaar maakt voor uitbuiting, maar niet als slachtoffer van mensenhandel.

⁵⁰ Veelal ontbeert het slachtoffers aan kennis over hun rechten. Het is lastig voor slachtoffers om hier informatie over in te winnen als gevolg van eerder beschreven gebrekkige toegang tot (online) informatie, het sociale isolement waar ze zich in bevinden en eventuele taalbarrières.⁵¹

Geen toegang tot telefoon of internet: Slachtoffers van mensenhandel hebben niet altijd de beschikking over een telefoon. Hun telefoon kan afgenomen zijn door de persoon die hen uitbuit, of het gebruik van een telefoon wordt gecontroleerd. Slachtoffers van arbeidsuitbuiting verblijven geregeld op een plek waar ze geen toegang tot wifi hebben. Eén slachtoffer van arbeidsuitbuiting verbleef bijvoorbeeld op een afgelegen tuinbouwbedrijf zonder toegang tot wifi en een beperkt 4G-netwerk. Dit gebrek aan toegang tot telefoon of internet maakt het voor slachtoffers lastig of zelfs onmogelijk om online informatie te verzamelen, of hulp te zoeken een online chat of telefonische hulplijn. Een slachtoffer van seksuele uitbuiting vertelt: *“Een chat zou heel fijn kunnen zijn. Je kan bijvoorbeeld anoniem voor de eerste keer je verhaal doen. Maar als ik kijk naar mijn eigen situatie, mijn telefoon werd ook meteen afgenomen.”* Aangezien het voor slachtoffers van mensenhandel lastig kan zijn om telefonisch of via internet contact te leggen met hulpinstanties, is er behoefte aan andere manieren om instanties te bereiken. Te denken valt aan inlooplocaties (zie volgende sectie).

⁴⁹ Zie ook De Wildt, 2016.

⁵⁰ Van Meeteren e.a., 2019; De Wildt, 2020.

⁵¹ Van Meeteren e.a., 2019.

Inlooplocaties: Fysieke locaties waar inlopen mogelijk is, kunnen helpend zijn: *“In Utrecht heb je een inloop. Dus als je de vrijheid hebt om af en toe alleen te zijn, daar kan je inlopen. Daar kunnen ze gewoon naar binnen lopen en hulp vragen.”* Sommige slachtoffers geven aan dat een inloop alleen een optie is als inlooplocaties niet bekend zijn bij de mensen die hen uitbuiten. Slachtoffers beschrijven de angst dat de persoon die hen uitbuit bij een inlooplocatie staat, om het slachtoffer op te wachten. Dit kan ervoor zorgen dat slachtoffers geen toegang hebben tot dergelijke inlooplocaties.

Desalniettemin hebben een aantal gesproken slachtoffers positieve ervaring met een inlooplocatie. Een slachtoffer van arbeidsuitbuiting beschrijft: *“Ja toevallig toen ik liep door het centrum, dit was [plaatsnaam], en ergens daar heb ik de organisatie gezien. Van onze woning tot [plaatsnaam] was minimaal een uur lopen. Ik moest voldoende tijd hebben. De mensen zeiden: kun je met ons een afspraak maken de volgende keer? Maar ik zei: ik weet niet wanneer ik vrije tijd heb, en hoeveel vrije tijd. En misschien als het regent, ga ik niet naar [plaatsnaam], want ik heb geen vervoer, niks. Toen zeiden ze, ok, als je af en toe tijd hebt, kom dan maar gewoon hier naartoe. En zo ben ik er een keer of drie keer geweest.”* Voor slachtoffers van mensenhandel is het van belang om zonder afspraak bij een inlooplocatie om hulp te kunnen vragen. Slachtoffers weten namelijk niet altijd wanneer ze de mogelijkheid hebben om een locatie te bezoeken.

Bedreiging van henzelf of familieleden: Voor veel slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties is het ontvangen van bedreigingen een drempel tot hulpverlening. Plegers dreigen bijvoorbeeld met geweld als een slachtoffer vertelt wat er is gebeurd. Ook veel slachtoffers van mensenhandel krijgen te maken met bedreigingen. Bij hen zijn de bedreigingen vaak in het bijzonder gericht op familieleden. Degene die hen uitbuit dreigt familieleden van een slachtoffer iets aan te doen of om te brengen. Een slachtoffer van seksuele uitbuiting vertelt: *“Er werd gedreigd om ‘n ouders om te leggen en alles. Ik dacht: ik ben al niet in beeld bij m’n ouders en dan breng ik ze ook nog eens in gevaar. Waardoor ik ook echt niks durfde.”* Twee slachtoffers van arbeidsuitbuiting

hebben vergelijkbare ervaringen. Degene die hen uitbuitte dreigde met het gebruik van geweld in Nederland en in het land van herkomst als deze slachtoffers zouden vertrekken: *“ik ben ook echt door de baas bedreigd. Hij zei dat hij hier een junkie kan betalen om me te slaan of om me neer te steken. En dan zei hij: denk aan je vrouw en je dochter die worden ook gedeporteerd. (...) In [land van herkomst slachtoffer] is het makkelijk om iemand om te laten brengen. Het kost niet veel. Hier is het lastiger. Overal zijn veel camera’s. Maar in [land van herkomst slachtoffer] is het makkelijk. Het kost niks. We zijn niet veilig als we terug gaan naar [land van herkomst]. Daar kan de baas ons zo ombrengen.”* Als gevolg van dreigementen zijn slachtoffers van mensenhandel bang dat zichzelf en hun familieleden met geweld te maken krijgen, als zij aan iemand vertellen wat hen is overkomen. Zo weerhouden de dreigementen hen ervan om hulp te zoeken.

Betrokkenheid bij strafbare feiten: Slachtoffers van mensenhandel kunnen slachtoffer worden van verschillende soorten uitbuiting, waaronder ook criminele uitbuiting. Dit wordt geïllustreerd door één gesproken slachtoffer van seksuele uitbuiting. Zij werd ook gedwongen om strafbare activiteiten uit te voeren, zoals de verkoop van drugs: *“Je kan ook dader zijn. Dat wordt niet meteen gezegd. Dan heb je bijvoorbeeld ook drugs getransporteerd en je hebt er wat geld voor gekregen. Daarmee wordt je dealer en heb je een spanning tussen slachtofferschap en ouderschap. Dan hoef ik je niet uit te leggen in wat voor situatie je als slachtoffer terecht komt.”* Ook uit andere onderzoeken komt naar voren dat eventuele betrokkenheid bij strafbare feiten een drempel vormt voor slachtoffers om hulp te zoeken. Slachtoffers vragen zich af of ze nog wel echt een slachtoffer zijn of wat de consequenties zijn van betrokkenheid bij strafbare feiten.⁵²

Er bestaat wetgeving om slachtoffers in deze situatie te beschermen.⁵³ Slachtoffers zijn hier echter niet altijd van op de hoogte. En als slachtoffers hulp zoeken dan kunnen zij ondanks deze wetgeving wel worden aangesproken op

betrokkenheid bij strafbare feiten. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als politie nog niet helder heeft dat iemand slachtoffer van mensenhandel is. Eerdergenoemd slachtoffer ervaarde dit als een schok: *“Ik moest naar een politiebureau in de omgeving zelf. Toen kreeg ik termen van bijvoorbeeld strafvermindering. En toen dacht ik wat, waar hebben jullie het over.”* Betrokkenheid bij strafbare feiten kan slachtoffers ervan weerhouden om over hun ervaringen te spreken en hulp te zoeken, ondanks wetgeving om slachtoffers te beschermen.

Hier aan gerelateerd zijn slachtoffers van mensenhandel die niet in het bezit zijn van een geldige verblijfsvergunning soms bang dat zij een strafbaar feit plegen, of uitgezet zullen worden, omdat zij zonder toestemming in Nederland verblijven. Verblijf zonder verblijfsvergunning is niet strafbaar maar daar zijn deze slachtoffers van mensenhandel niet altijd van op de hoogte. Dit kan een drempel vormen om hulp te zoeken.

3.5.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Veiligheid eerste prioriteit: Bij slachtoffers van mensenhandel zien we dat de behoefte aan directe veiligheid sterk naar voren komt, en dat andere voorwaarden aan die directe veiligheid verbonden zijn dan bij andere slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Bij het zoeken van hulp stuitte een deel van de slachtoffers erop dat het vinden van een veilige plek erg lastig was, terwijl dit hun belangrijkste behoefte was in het moment. Het gaat hierbij om een plek waar ze voor de degene die hen uitbuitte niet te vinden zijn. Veel opvangadressen zijn volgens slachtoffers bekend bij mensenhandelaren en daardoor niet veilig. Zo vertelde één van de slachtoffers in het groeps gesprek: *“Ik had één duidelijke hulpvraag: ik wil vanavond veilig zijn. En daar kon niemand aan voldoen, want er was geen plek. Ik wilde gewoon veilig zijn op een menswaardige manier. De politie en mijn vader hebben toen besloten dat ik meteen ben gaan onderduiken bij een nicht van me. Zonder telefoon, zonder pinpas, zonder niks. Want hulp in een organisatie was er niet. Als ik het echt van de hulpverlening had moeten hebben, dan had ik hier nu niet zo gezeten. (...) Dan heb je al die blijf van*

⁵² Lavoie e.a., 2019.

⁵³ Aanwijzing Mensenhandel, 2022.

mijn lijfhuizen, maar daar staan ze [mensenhandelaren, red.] allemaal voor de deur. Dan ga je naar een andere opname, staan ze ook voor de deur. Die plekken zijn niet veilig. Voor je het weet zit je er [situatie van uitbuiting, red.] weer in. Ik weet nog dat ik het voorstel kreeg een nachtje op de cel te zitten, maar ik dacht sorry ja.. er was gewoon niks echt waarvan ik dacht: oh dat is fijn, daar zou ik me echt veilig voelen." Een hulpverlener die deelnam aan dit groepsgesprek noemde dat het belangrijk is om een 'verborgen sociale kaart' te hebben, waarvan de adressen niet algemeen bekend zijn bij hulpverlening en politie. "Het moet een plek zijn die daders niet kunnen vinden. Dat kan je bijna laagdrempelig niet bereiken. Dat kan eventueel met safehouses. De hulp die je er eigenlijk bij moet hebben om dit te kunnen dragen, is er bijna niet. Moet een tussenblok zijn die alleen bij bepaalde organisaties bekend is en die niemand weet. We hadden een paar adressen, niemand wist het, de politie ook niet. Je moet eigenlijk een verborgen sociale kaart hebben." Dergelijke plekken waar slachtoffers van mensenhandel terecht kunnen, die maar bij weinig mensen bekend zijn, zijn van belang om directe veiligheid te kunnen bieden: de eerste prioriteit bij veel slachtoffers.

Behoeftte aan rust en niet direct behandeling willen: Naast de behoefte aan directe veiligheid geldt voor deze slachtoffers dat zij behoefte hebben aan rust, en niet direct aan een behandeling. De gesproken slachtoffers van seksuele uitbuiting geven aan dat dit wel vaak verwacht werd binnen de hulpverlening waar zij terecht kwamen. Ook schetst een ander slachtoffer de regels die aan verblijf bij en hulp van een instantie kunnen worden gekoppeld en zet die af tegen een opvang waar ze zelf verbleef, waar het veel vrijer was en waar zij meer aan heeft gehad: "Ik heb nu ook weer gehoord van een bekende organisatie, je mag drie belmomenten in een week. Dan denk ik: why, je hebt zoveel sociale steun nodig. Je krijgt regels opgelegd. Die ervaringsdeskundige bij mij was ook heel erg van de deur is open, ik sluit je niet op, en ik ben er voor je. Begrepen worden, rust, veilig voelen."

3.5.3. Specifieke drempelverhogende factoren bij arbeidsuitbuiting

Uit de gesprekken met slachtoffers van arbeidsuitbuiting, veelal met een migratieachtergrond, komen een aantal specifieke drempels naar voren die een vraag om hulp belemmeren.

Financiële afhankelijkheid: Voor slachtoffers van arbeidsuitbuiting geldt vaak dat zij financieel afhankelijk zijn van degene die hen uitbuit: deze zorgt voor eten en onderdak en betaalt soms enig inkomen. De gesproken slachtoffers van arbeidsuitbuiting ontvingen geen van allen het inkomen dat zij voor aanvang hadden afgesproken. Sommige slachtoffers kregen lange tijd te horen dat zij binnenkort salaris zouden krijgen: "de hele periode hadden wij geen contract en ik vraag voor een contract, en zij zeggen straks straks straks, maar wanneer?" Bij anderen gaf degene die hen uitbuitte aan dat kosten werden berekend voor vervoer naar Nederland, boodschappen en de huur van de woning en salaris daarom uitbleef. Veel slachtoffers bleven doorwerken, ondanks het uitblijven van loon, omdat ze al veel uren gemaakt hadden en hoopten hier nog geld voor te ontvangen. Ook was het voor sommige slachtoffers de taak om geld te verdienen voor familieleden in het land van herkomst: anderen waren financieel afhankelijk van hen. Complete financiële afhankelijkheid van degene die hen uitbuit, in combinatie met angst dat slachtoffers het loon voor de reeds gewerkte uren zouden verliezen, weerhoudt hen ervan om hulp te zoeken. en complete

Gebrek aan bewijslast en angst voor uitzetting: Veel schrijnende situaties wijzen weliswaar op uitbuiting, maar het is niet eenvoudig om dit te bewijzen. Omdat het veelal gaat om illegale arbeid is het lastig om aangifte te doen als men niet betaald wordt voor het werk dat is uitgevoerd. Een slachtoffer van arbeidsuitbuiting vertelt: Toen ik besloot aangifte te gaan doen, heb ik dat tegen de baas gezegd. Toen zei de baas dat ik gedeporteerd zou worden en hij alleen een boete zou krijgen. [...] Uiteindelijk heeft die baas gelijk gekregen. Ik moet weg uit Nederland en hij kan gewoon doorgaan waar hij mee bezig is." Dit slachtoffers kon

niet voldoende bewijzen dat hij slachtoffer van arbeidsuitbuiting is geworden. Toen hij naar buiten trad met zijn verhaal is ook duidelijk geworden dat hij zonder geldige verblijfsvergunning in Nederland verbleef. Gebrek aan bewijslast en angst voor uitzetting omdat slachtoffers zonder toestemming in Nederland verblijven is een drempel om om hulp te vragen.

Wantrouwen ten opzichte van de politie : Onder veel slachtoffers van arbeidsuitbuiting vormt wantrouwen ten opzichte van de politie een drempel om contact met hen te zoeken. Dit wantrouwen kan voortkomen uit de reputatie van de politie in het land van herkomst of angst voor uitzetting. Een slachtoffer vertelt: *"Iedereen die uit het buitenland komt en hier in Nederland werkt is bang voor de politie. Beter niet met ze in aanraking komen want dan gaan ze ons deporteren. Ik kon me niet voorstellen dat we rechten hadden."*

3.5.4. Specifieke drempelverlagende factoren bij arbeidsuitbuiting

Meer bekendheid met Nederlandse situatie en rechtssysteem: Slachtoffers weten niet wat hun rechten zijn en waar zij hulp kunnen vinden. Daarnaast is hun beeld of ervaring dat advocaten en hulpverleningsinstellingen niet altijd goed bekend zijn met hun specifieke situatie en weinig voor hen kunnen betekenen. Een slachtoffer illustreert dit door te beschrijven dat zijn advocaat geen kennis heeft van de penibele situatie in zijn land van herkomst en niet lijkt te begrijpen dat hij weliswaar had ingestemd met slecht betaalde arbeid maar niet met de uitbuiting waar hij vervolgens mee te maken kreeg. Een taalbarrière kan deze problematiek vergroten. Brieven zijn in het Nederlands of het is moeilijk om bij instanties iemand te vinden die hun taal spreekt. Een slachtoffer uit Zuid-Amerika illustreert dit: *"Bij de politie was wel een tolk maar er is veel verschil in Spaans. Ik versta iemand uit Spanje niet per sé. Soms liep dat gesprek dus helemaal niet goed. De politie begreep ons niet. Letterlijk door de taal maar zeg hadden ook weinig begrip voor de context."* Het is helpend als slachtoffers informatie in hun moedertaal kunnen vinden over het Nederlandse rechtssysteem, hun rechten en organisaties waar zij hulp kunnen vinden.

Direct geholpen worden: Omdat slachtoffers van arbeidsuitbuiting bij aangifte gelijk hun woning en inkomsten kwijt zijn, is het van belang dat ze meteen geholpen worden en op meerdere vlakken hulp en ondersteuning krijgen: *"Je moet direct geholpen kunnen worden, je hebt als slachtoffer geen internet/telefoon en/of geen tijd om te wachten tot je geholpen wordt."* Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een slaappleats zijn, ook voor de andere gezinsleden.

3.6. Schadelijke praktijken

De brede definitie van schadelijke praktijken bevat uiteenlopende vormen van onderdrukking en geweld tegen kinderen (vooral meisjes), mannen en vrouwen, die voortkomen uit traditie, cultuur, religie of bijgeloof.⁵⁴ Centraal staat de beperking van het recht op zelfbeschikking.⁵⁵ Dit gaat geregeld samen met dwang of zelfs geweld. Schadelijke praktijken komen veelal voort uit de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. In dit onderzoek zijn de volgende verschijningsvormen van schadelijke praktijken aan de orde gekomen: eerge-relateerd geweld, huwelijksdwang en vrouwelijke genitale verminking. We lopen deze vormen van geweld langs voor specifieke drempels en/of behoeften rondom (toegang tot) hulp.

3.6.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

3.6.1.1. Eergerelateerd geweld

Onder eergerelateerd geweld wordt het geweld verstaan dat mensen begaan vanwege traditionele opvattingen over eer, gender en seksualiteit binnen een gemeenschap. De term wordt overkoepelend gebruikt voor alle vormen van dwang, psychisch en fysiek geweld ter bescherming of herstel van de familie-eer.⁵⁶

54 Askari e.a., 2019.

55 Bakker & Felten, 2019.

56 Askari e.a., 2019; Janssen, 2022.

Traditionele opvattingen over geweld: Eerverlies is een belangrijk thema in bepaalde gemeenschappen. Geweld binnen de relatie kan leiden tot eerverlies voor de families. Geweld in relaties bespreken en hier hulp voor zoeken, is daarom niet vanzelfsprekend.⁵⁷

Taboe: Als slachtoffers van eengerelateerd geweld wel over hun ervaring spreken dan doen zij dit doorgaans eerst binnen de eigen familie, zoals we ook zien na andere vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Slachtoffers zoeken niet meteen professionele hulp. Bij eerkwesties zorgen taboes ervoor dat slachtoffers alleen binnen de eigen kring hun problemen aankaarten en families deze kwesties vaak zonder hulp van buitenaf oplossen. Bij slachtoffers die deelnamen aan dit onderzoek merkten we ook veel aarzeling op om over psychisch en fysiek geweld te spreken. Bij eengerelateerd geweld kan de reactie vanuit de familie zijn dat zij in de relatie bemiddelen, het slachtoffer terugsturen naar de partner, aansturen op het intrekken van eventuele aangifte, een breuk met de (schoon)familie wanneer de relatie wordt beëindigd, en/of overgaan tot een gewelddadige vorm van eerherstel. De belangrijke rol die eerverlies speelt in bepaalde culturen zorgt dat slachtoffers het als een taboe ervaren om hier over te praten met iemand buiten de eigen familie. Dit vormt een drempel tot het zoeken van hulp, evenals de angst voor gewelddadig eerherstel die eerverlies met zich mee kan brengen.

3.6.1.2. Huwelijksdwang

Huwelijksdwang houdt in dat één van de twee huwelijkspartners onder fysieke of psychische bedreiging instemt met een huwelijk.⁵⁸ Wanneer sprake is van (dreiging met) fysiek geweld, valt huwelijksdwang onder huiselijk geweld of eengerelateerd geweld. Wij spraken met twee slachtoffers van huwelijksdwang die wilden scheiden en daar veel problemen mee ondervonden. Zij gaven aan

dat het vele verhuizen binnen asielzoekerscentra het opstarten van hulp en een scheiding in de weg stond: *“Lastig om hulp te krijgen en vooral door begintraject. Dat je zo vaak moest verhuizen. (...) Ik ben zestien keer van AZC verhuisd.”* Opmerkelijk was dat vrouwen met een vluchtelingenachtergrond vertelden dat zij in hun periode in asielzoekerscentra vooral bezig waren met strikt primaire noden zoals grip krijgen op hun verblijfplaats en de aanvraag van een verblijfsvergunning. Deze kwesties slokten veel van hun aandacht op waardoor het verwerken van traumatische ervaringen rondom schadelijke praktijken, zoals in dit geval huwelijksdwang, werden uitgesteld. Pas toen zij een vaste verblijfplaats hadden in een specifieke gemeente (als vergunninghouder) kwam hulp voor deze kwesties op gang. Vooral Stichting Vluchtelingenwerk heeft deze vrouwen geholpen door bijvoorbeeld contact te leggen met gemeenten en advocaten.

3.6.1.3. Vrouwelijke genitale verminking

Vrouwelijk genitale verminking is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen waar geen (medische) noodzaak voor is. De reden voor familie om over te gaan tot vrouwelijk genitale verminking is om de maagdelijkheid van een meisje of (jonge) vrouw te beschermen. Vrouwelijk genitale verminking vindt meestal plaats in het buitenland en de wijze van de besnijdenis hangt af van de lokale gebruiken; meestal leidt een dergelijke ingreep tot ernstige gezondheidsklachten. In Nederland komt vrouwelijk genitale verminking relatief vaak voor door immigratie van vrouwen uit landen waar dit een gangbaar gebruik is.⁵⁹

Voor slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking vormt schaamte een drempel om hierover te praten en fysieke onderzoeken te ondergaan.⁶⁰ Zij kunnen het bijvoorbeeld lastig vinden om tijdens een zwangerschap en de

⁵⁷ Nanhoe e.a., 2013.

⁵⁸ Bakker & Noor, 2015.

⁵⁹ Askari e.a., 2019; Pharos, 2019.

⁶⁰ Vloeberghs e.a., 2012.

postpartumperiode lichamelijke onderzoeken te ondergaan.⁶¹ Slachtoffers geven aan dat (huis)artsen soms weinig van het onderwerp weten, er niet sensitief mee omgaan en bijvoorbeeld verbijstering tonen. Dit maakt dat slachtoffers het lastig vinden om over vrouwelijke genitale verminking te praten en hulp te zoeken.

3.6.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

In dit onderzoek zien we bevindingen die eveneens in andere onderzoeken naar voren kwamen.⁶² De voorlichting aan (potentiële) slachtoffers is te beperkt en kan verbeteren. Eén landelijk centrum waarin de expertise over alle vormen van schadelijke praktijken samenkomt, ontbreekt maar zou volgens de respondenten en experts in een duidelijk behoefte kunnen voorzien voor slachtoffers van schadelijke praktijken. De kennis over schadelijke praktijken is nu versnipperd. Daarnaast is het aantal slachtoffers van schadelijk praktijken niet erg groot waardoor het beter is om de kennis ook bijeen te brengen in één landelijk centrum met een laagdrempelige (digitaal en anoniem) toegang voor slachtoffers. Gezien de verhalen van de vrouwen in dit onderzoek zien we dat de toegang tot laagdrempelige hulp vooral binnen de azc context ontbreekt. Pas toen zij een vaste verblijfplaats binnen Nederland kregen, was daadwerkelijke hulpverlening rondom schadelijke traditionele praktijken voorhanden. Momenteel loopt er een traject van Femmes for Freedom dat zich richt op inburgeringsplichtige vrouwen. Dit zou een eerste stap kunnen zijn dat laagdrempelige hulp niet wordt uitgesteld tot aan plaatsing in de gemeente, maar aangekaart wordt in de tijd op het azc.

61 O'Neill & Pallitto, 2021.

62 Askari, 2019; Butter & Omlo, 2021.

3.7. Grensoverschrijdend gedrag binnen sport- of hobbyclubs

3.7.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Er zijn een aantal drempels die specifiek gelden voor slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties binnen sport- of hobbyclubs. Daarnaast blijkt de afhandeling van meldingen in de sportwereld lastig.

Angst om als zwak gezien te worden: Naast angst voor exclusie van de sportwereld, repercussies voor het slachtoffer, niet geloofd worden of roddels, die we bij meerdere vormen van geweld zien, speelt voor deze slachtoffers een specifieke angst: de angst om als zwak gezien te worden.⁶³ Binnen de sportwereld geldt dat voor atleten een ideaal geldt waarbij zij en hun prestaties niet worden beïnvloed door emotionele of fysieke problematiek. Zij zouden zich niet mogen laten afleiden. Praten over het geweld in deze context zou betekenen dat zij zich hier wel door laten "afleiden", waardoor de angst is dat zij als zwak gezien worden. In sport speelt ook masculiniteit een sterke rol, zeker bij teamsporten. Melden strookt niet met de masculiniteit en daardoor is het een drempel om te melden.

Niet serieus nemen van meldingen: Een onderzoek naar geweld tegen scheidsrechters liet zien dat meldingen van geweld niet altijd serieus worden genomen en dat de scheidsrechters vinden dat opgelegde straffen te mild zijn.⁶⁴ Niet alle meldingen worden opgepakt en in hogere niveaus werden meldingen serieuzer opgepakt dan in lage niveaus. Sportorganisaties die zijn aangesloten bij het Instituut Sportrechtspraak (ISR) kunnen melding bij de ISR te maken van situaties zoals grensoverschrijdend gedrag. Echter bepaalt het bestuur van sportorganisaties doorgaans zelf of iets meldenswaardig is of niet, wat een

63 Solstad, 2019.

64 Webb e.a., 2020.

complexe vraag is volgens een geïnterviewde medewerker van het ISR: *“Het is wel risicovol. Er zitten aantal mensen die daar toch grote verantwoordelijkheid hebben om triage toe te passen. Je ziet het door hele proces, triage begint als iemand zich aanmeldt bij vertrouwenspersoon bij club, die vervolgens moet besluiten waar je heen gaat met de casus. Er is ook meldplicht in reglement, dat bestuurders die zaken die onder reglement vallen zich moeten aanmelden bij ISR. Maar wanneer is het meldingswaardig? Via-via? Zelf hebben meegemaakt/gezien?”*

3.7.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Begeleiding bij re-integratie: Daarnaast benoemen professionals dat zij zien dat er vaak behoefte is aan begeleiding voor re-integratie van slachtoffers en (vermeende) daders, ook na vrijpraak.

Onafhankelijke aanspreekpunt in de vorm van vertrouwenspersoon: Het zoeken van hulp hangt samen met wie binnen de sport het aanspreekpunt is voor het melden van het geweld. Vaak is dit iemand die in de sporthiërarchie hoger staat, zoals een coach, wat machtsverschillen met zich mee brengt. Hierdoor kunnen slachtoffers deze persoon als niet onafhankelijk en niet toegankelijk beschouwen. Er is behoefte aan een vertrouwenspersoon die wat lager in de hiërarchie staat en dus makkelijker aan te spreken is.

Anonimiteit: Uit een van de interviews met een professional van Centrum Veilige Sport blijkt dat anonimiteit voor sommige slachtoffers belangrijk is in het eerste contact. Dit gaat met name om slachtoffers die veel te verliezen hebben binnen de sportwereld. *“Mensen die veel te verliezen hebben maken er vaker gebruik van. Iemand heeft bijvoorbeeld een contract te verliezen of een selectie plek in het Nederlands elftal. Er zijn verschillende motivaties.”*

Luisterend oor: Bij Centrum Veilige Sport kunnen slachtoffers of betrokkenen (anoniem) contact opnemen. Zij vormen een laagdrempelige toegang tot hulp, als luisterend oor, of doorverwijzen naar psychische of juridische

ondersteuning. Zij lijken in hun werkwijze goed aan te sluiten op de behoeften van slachtoffers: zij krijgen volgens een professional van Centrum Veilige Sport vaak terug dat zij een goed luisterend oor bieden. Zij leggen de regie voor het vervolg na het contact bij het slachtoffer: willen zij melding maken, strafrechtelijk vervolgen, of het hierbij laten, de keuze en het tempo is aan het slachtoffer. Daarnaast noemt de professional dat ook vermeende plegers bij hen terecht kunnen: *“De pleger kan ook veel hulp nodig hebben. Loketten voor slachtoffers zijn vaker toereikender. Een beschuldigde hoeft ook niet altijd een pleger te zijn. Kan veel effect hebben op een persoon. Wanneer iemand beschuldigd is kan dit al heel veel gevolgen hebben op zijn of haar leven. Werk, familie, vrienden kan ineens storten. In hoeverre is het terecht dat iemand beschuldigd wordt. Bijvoorbeeld iemand die niet weet wat hem te wachten staat juridisch gezien. Beschuldigden hebben vaak ook een taboe om hulp te zoeken bij ons. Dat je je eigen ruit ingooit bijvoorbeeld.”*

3.8. Grensoverschrijdend gedrag en de ervaringen van jongeren (t/m 23 jaar)

Jongeren die slachtoffer zijn van geweld in afhankelijkheidsrelaties hebben te maken met een aantal specifieke drempels en behoeften. Juist de jongere slachtoffers van huiselijk geweld (t/m 23 jaar) zetten minder makkelijk de stap naar hulp, terwijl slachtoffers tussen de 35 en 39 jaar makkelijker de weg naar hulp zetten.⁶⁵ We zien dit ook in de focusgroepen, waar slachtoffers pas lange tijd na het meemaken van huiselijk geweld of kindermishandeling besluiten hulp te zoeken en meestal voor problemen die het gevolg zijn van het geweld (zoals een te laag zelfvertrouwen). Zo vertelde een van de slachtoffers: *“Toen kwam ik erachter dat ik niet alleen zelfvertrouwen mis, maar dat er nog meer aan de hand is wat je niet ziet. Toen dacht ik: ik moet verder, heb professionele hulp nodig. Toen ben ik naar de huisarts gegaan.”* Dit was lang na de situatie van geweld.

⁶⁵ Van Eijkern e.a., 2018; Van Dijk e.a., 2010.

3.8.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Jongeren praten uit zichzelf minder over het geweld: Uit verschillende onderzoeken blijkt dat jongeren minder vaak uit zichzelf praten over het geweld.⁶⁶ Maar de helft van de kinderen (56%) die te maken hebben met directe of indirecte kindermishandeling geeft aan dat zij er met anderen over gesproken hebben. Veelal met vrienden (58%), familie (55%) of de leraar op school (31%).⁶⁷ Waar in het algemeen geldt dat vaak het sociale netwerk een bron van steun en startpunt kan zijn in de zoektocht naar hulp, kiezen jongeren er vaak voor om er met niemand over te praten en te wachten tot het over gaat. School kan een belangrijke rol spelen in het boven tafel krijgen van het geweld.

Praten weinig met sociaal netwerk: Het hebben van een sociaal netwerk is in hoofdstuk 2 al genoemd als belangrijke drempelverlagende factor in het zoeken van hulp. Jongeren blijken hier echter weinig gebruik van te maken en ook met bekenden (familie, vrienden) niet over het geweld te praten.⁶⁸ *“Als ik klappen kreeg dan ging ik naar mijn kamer, en de volgende dag deden we net alsof er niet aan de hand was.”* Jongeren kiezen strategieën zoals verdringen en er niet aan herinnerd willen worden. Zij willen er niet over praten, zeker niet met een hulpverlener, een voor hen onbekende.⁶⁹

Wachten tot het over gaat: Uit recent onderzoek blijkt dat jongeren vaak lange tijd geen actie ondernemen nadat zij slachtoffer zijn geweest van een delict waar angst of schaamte bij komt kijken.⁷⁰ Bijna drie kwart van de jongeren (12 tot 18 jaar) die meededen aan dit onderzoek en slachtoffer waren geweest ondernamen lange tijd geen actie in de hoop dat de situatie vanzelf over zou

gaan. Als het gaat om huiselijk geweld en kindermishandeling geven jongeren bijvoorbeeld aan dat ze verder willen gaan met hun leven en zo snel mogelijk zelfstandig willen worden om de situatie te ontvluchten.⁷¹

Negatieve ervaringen met hulp: Als adolescenten al ervaringen hebben met hulp dan zijn dit veelal geen positieve ervaringen. Er is dan ook wantrouwen vanwege eerdere negatieve ervaringen. Ook bij adolescenten-slachtoffers van mensenhandel is er vaak al een voorgeschiedenis met veel negatieve ervaringen, waarin ze zijn mishandeld of uit huis zijn geplaatst, zijn weggelopen en/of seksueel zijn misbruikt. Al deze ervaringen maken dat zij minder snel volwassenen zullen vertrouwen om hulp te zoeken.

3.8.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

School kan belangrijke rol spelen: Beschermende factoren die in de literatuur genoemd worden zijn positieve ervaringen op school als een volwassen mentor die ondersteuning biedt en wiens gedrag een positief voorbeeld is voor het kind.⁷² Voorbeelden zoals Handle with Care⁷³ laat zien dat kinderen ervan profiteren. Bij ongeveer een kwart van de kinderen in het primair onderwijs nemen hun leerkrachten de dag na een Handle With Care signaal milde stresssignalen waar, zoals afhankelijke gedrag, teruggetrokken en angstig gedrag, opstandig en dwars gedrag, concentratieproblemen, broekplassen en plotselinge huilbuien. Dit is voor leerkrachten niet direct herleidbaar naar het hebben meegemaakt van huiselijk geweld. Leerkrachten geven aan dat een deel van dit gedrag hen zonder het Handle With Care signaal mogelijk niet als uitzonderlijk voor deze leerling was opgevallen.

66 Pels, 2014; Van Gemert, 2019.

67 Van Loon e.a., 2022.

68 Pels e.a., 2011.

69 Pels e.a., 2011.

70 Jongerenteam FOCUS, 2022.

71 Pels e.a., 2011.

72 Lenkens, 2022.

73 Augeo Foundation, z.d.

Uit focusgesprekken met ervaringsdeskundigen blijkt dat kinderen die thuis geweld meemaken, zich graag gezien en gesteund willen voelen op hun school. Regelmatig vertellen kinderen hoe de aandacht van een leraar hen "gered" heeft. Ook een van de jongeren uit onze focusgroep verwoordt dit: *"Ik was al vanaf m'n zevende bekend bij Jeugdzorg, ik ben later toen nog in Mensenhandel belandt. Eerste aan wie ik het vertelde was zorg coördinator van school. Die is best lang met mij meegelopen, die heeft voor mij veel gedaan."* Anderen nemen het hun school juist kwalijk dat zij er geen steun voelden, wat hun vertrouwen in volwassenen verder beschadigd. *"Geen leerkracht is ooit naar me toegekomen om te vragen: 'Meisje, wat is er aan de hand?'* Dat had wel gemoeten, ook al was ik maar een jaar of zes. In die tijd werden ingrijpende beslissingen over mijn hoofd heen genomen. Het is heel belangrijk dat mensen met kinderen gaan praten, het gaat om het kind, en dat kan meer aan dan we denken."

Hulp zoeken via internet: Bijna de helft van de jongeren die niet eerder slachtoffer is geweest, denkt informatie op internet op te zoeken als hen iets ernstigs overkomt. Het valt het jongerenteam van Defence for Children in hun onderzoek echter op dat uit de antwoorden van de minderjarige slachtoffers blijkt dat het internet in werkelijkheid veel minder vaak uitkomst biedt bij het zoeken naar hulp.⁷⁴ Ook geeft bijna een kwart aan geen idee te hebben waar hulp te zoeken en weten maar weinig minderjarige slachtoffers de weg naar professionele hulp te vinden. Slechts 18% gaat naar het meldpunt van Slachtofferhulp Nederland of de Kindertelefoon. Ook doet maar een klein aantal van de slachtoffers melding bij de politie en wordt er zelden aangifte gedaan: maar 11% gaat uiteindelijk naar de politie.

Lotgenotencontact faciliteren: Aangezien jongeren meer moeite hebben met het realiseren dat zij mogelijk hulp nodig hebben en de drempel om hulp vragen nog veel hoger ligt dan in de andere groepen, is contact met lotgenoten voor deze doelgroep een zeer belangrijke mechanisme om te kunnen praten over

hun klachten en problemen. De jongeren geven vooral aan behoefte te hebben met een bekende te praten of hulp te zoeken via een gesprek met lotgenoten of een ervaringsdeskundige.⁷⁵ Jongeren hebben baat bij een gesprekspartner die de gevoelens van angst en schaamte begrijpt uit eigen ervaring. Dit blijkt ook uit onze focusgroep met jongeren: *"Voor mij maakt het wel een heel groot verschil. Het is een andere manier van je begrepen voelen. Hoeveel je er ook over leest, je kan het niet echt begrijpen. Voor mij in ieder geval, ik ben er best wel gevoelig voor. En de mensen die wel iets vergelijkbaars hebben meegemaakt, dat is op zo'n diep niveau. Eerste keer dat ik met iemand sprak, ik moest gewoon huilen dat ik me zo begrepen voelde."* Lotgenoten of ervaringsdeskundigen kunnen de jongere verder op weg helpen of de weg wijzen naar hulp en eventueel de politie om een melding of aangifte te doen. Slachtofferhulp Nederland komt over het algemeen pas in beeld nadat een melding of aangifte is gedaan bij de politie, terwijl sparren en advies vragen juist in een eerder stadium al prettig zou kunnen zijn. Bijvoorbeeld met een vertrouwenspersoon of via lotgenotencontact bij Slachtofferhulp Nederland. Het Jongerenteam FOCUS raadt aan om met jongeren te bespreken hoe het lotgenotencontact (bijvoorbeeld via Slachtofferhulp Nederland) kan worden vormgegeven en hoe hieraan naamsbekendheid kan worden gegeven. Aanbevelingen die zij al doen zijn om informatie, ook over politie en Slachtofferhulp Nederland, online vindbaarder en begrijpelijker te maken voor jongeren, bijvoorbeeld met de hulp van sociale media.

Verwijzing naar juiste hulp: Een groot deel van de jongeren zoekt dus geen hulp. Van de jongeren die dat wel doen is maar 20% tevreden over de hulp die zij hebben ontvangen.⁷⁶ Een kwart tot een derde van de slachtoffers gaf een (of meer) van deze redenen aan voor hun ontevredenheid: er werd niet goed naar hen geluisterd en zij voelden zich niet begrepen, het was niet duidelijk wat er na het gesprek zou gebeuren, zij voelden zich niet veilig om hun verhaal goed

74 Jongerenteam FOCUS, 2022.

75 Jongerenteam FOCUS, 2022.

76 Jongerenteam FOCUS, 2022.

te doen, en/of het duurde lange tijd voordat zij werden geholpen. Ook ervaren jongeren dat zij zelf achter de hulp aan moesten als zij een andere vorm van hulp wilden naast de vorm die ze al ontvingen: *"Waar ik ook veel tegen aanliep, instanties doen heel veel op zich, maar samen niet. Als je van de een naar de ander wilt, moet je alles zelf doen. Kennis moet meer gedeeld worden."*

3.9. Grensoverschrijdend gedrag en mensen met een migratieachtergrond

Uit gesprekken met slachtoffers van huiselijk geweld met een migratieachtergrond kwamen meerdere specifieke factoren naar voren. Slachtoffers uit etnische minderheidsgroepen lijken minder vaak hulp te zoeken na huiselijk en seksueel geweld dan slachtoffers zonder een migratieachtergrond.⁷⁷ Cultuurgebonden belemmeringen spelen een rol in het zoeken van hulp. Culturele opvattingen over seksueel misbruik kunnen er bijvoorbeeld voor zorgen dat slachtoffers zichzelf niet zien als slachtoffer en daardoor geen hulp zoeken.⁷⁸

Meer dan in de andere groepen hebben slachtoffers met een migratieachtergrond het gevoel dat instellingen waar zij mee in aanraking komen als gevolg van hun ervaring met geweld, de situatie overgenomen hebben. Hierdoor ervaren zij dat zij de regie kwijt zijn over hun eigen situatie. Veel slachtoffers zijn onbekend met de functie en het doel van organisaties die zich met hun privéleven bemoeien. De slachtoffers met een migratieachtergrond die wij hebben gesproken hebben in overgrote meerderheid niet zelf hulp gezocht. Veelal zijn zij door omstanders of instanties gemeld bij Veilig Thuis of de jeugdbescherming. De specifieke factoren die wij hieronder noemen hebben daarom betrekking op de ervaringen met hulp.

⁷⁷ Bertling e.a., 2017.

⁷⁸ Okur e.a., 2016.

3.9.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Regie kwijt en gedwongen hulp: Veel slachtoffers van huiselijk geweld met een migratieachtergrond ervaren angst richting instanties. Meerdere slachtoffers uitten dat ze bang waren dat hun kinderen afgenomen zouden worden en voelden dat hiermee bedreigd werd. *"Ze dreigden de kindbescherming in te schakelen en mijn kind af te nemen. Hierdoor moest ik meewerken. Ik was erg bang."* Ook uit onderzoek weten we dat in gemeenschappen met een migratieachtergrond soms verhalen rond gaan dat instanties je kinderen afnemen. Dit zorgt ervoor dat er veel wantrouwen richting instanties heerst.⁷⁹ *"Ik ben de hele zwangerschap bang geweest dat zij mijn kind af zouden nemen na de bevalling, het heeft mij zoveel stress bezorgd. Het is gewoon bedreiging."* Deze angst ging vaak gepaard met de ervaring van slachtoffers dat ze gedwongen werden om mee te werken aan hulpverlening. Een van de slachtoffers noemt ook dat zij de regie kwijt was tijdens de hulpverlening. *"Zij hebben geen hulp gegeven, maar alles overgenomen. Nu heb ik als moeder niks meer te zeggen."*

Andere verwachtingen van Veilig Thuis: Veel van de slachtoffers waren niet tevreden over het werk van Veilig Thuis. Deels komt dit vanwege het beeld dat Veilig Thuis hun kinderen zal afnemen, deels omdat slachtoffers ervaren dat Veilig Thuis geen oog had voor hetgeen de slachtoffers zelf aangaven nodig te hebben. Slachtoffers hebben mogelijk de verwachting dat Veilig Thuis zelf ook hulp biedt, terwijl dit niet de wettelijke taak is van Veilig Thuis. Dit past bij wat slachtoffers aangaven: *"Veilig Thuis zorgt alleen voor acute veiligheid voor het kind en jou. Geen relatietherapie. Ik vind dat ze meer naar het gezin moeten kijken in plaats van alleen het contact wegnemen en uit elkaar halen."* en *"Veilig Thuis ingeschakeld. Die controleerden of het veilig was, niks gebeurd verder."* Slachtoffers met een migratieachtergrond zoeken iets vaker dan slachtoffers zonder migratieachtergrond als eerste hulp bij de politie of Bureau Slachtofferhulp.⁸⁰

⁷⁹ Bellaart e.a., 2018.

⁸⁰ Van Dijk e.a., 2010.

Eerdere negatieve ervaringen met hulpverleningsinstellingen: Meerdere slachtoffers met een migratieachtergrond geven aan dat zij in het verleden negatieve ervaringen hebben gehad met instellingen in Nederland. Een slachtoffer vertelt dat mensen die haar situatie niet goed kenden melding maakten van kindermishandeling en zij het gevoel had dat de melders eerder geloofd werden dan zichzelf. *“Terwijl ik al een half jaar niet meer in de situatie zat, werd er melding gedaan door onbekende mensen bij Veilig Thuis. Toen heeft Veilig Thuis vol op mij ingezet. (...) Mensen die ik niet ken doen meldingen, die geen idee hebben van mijn situatie.”* Een ander slachtoffer vertelt dat haar ex-partner geloofd werd en zichzelf niet toen het ging om haar eigen mentale gezondheid: *“[Er zijn] dingen gezegd die niet kloppen door mijn ex. Mijn ex is gesloten in het contact. [Ik] heb onderzoeken laten doen en de hulpverlening geeft dat moeilijker gemaakt. Daaruit is gekomen dat ik geen last heb van persoonlijkheidsstoornissen, terwijl zij deden alsof dat wel zo was.”* Eerdere negatieve ervaringen met hulpverleningsinstellingen zorgen ervoor dat slachtoffers een hogere drempel richting hulpverlening ervaren.

Weinig aandacht voor culturele achtergrond en vooroordelen: Onderzoek laat zien dat cultuursensitief handelen in de hulpverlening belangrijk is.⁸¹ In het contact met de hulpverlening ervaart het merendeel van de slachtoffers met een migratieachtergrond een gebrek hieraan. Slachtoffers ervaren weinig aandacht voor culturele verschillen of dat er geen rekening mee wordt gehouden. In sommige gevallen hebben hulpverleners geen ervaring met mensen met een migratieachtergrond. In andere gevallen ervaren de slachtoffers een gebrek aan bereidwilligheid om met culturele verschillen rekening te houden. *“Hulpverleners zijn inderdaad niet bekend met migratieachtergronden of andere culturen. Ze handelen bijvoorbeeld niet op een manier die anders voor hen is, als ik zeg dat dat past bij mijn cultuur. Mijn zoon is bijvoorbeeld opgevoed met ouderen aanspreken met u en met minimaal twee woorden spreken. Dat vond de hulpverlener te veel druk op mijn zoon, dat vonden zij niet nodig.”*

81 Distelbrink & Aarts, 2019; Dibi, 2020.

3.9.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Eigen kracht: haaks op het gevoel de regie kwijt te zijn staat het belang van de toename van 'eigen kracht' die slachtoffers ervaren naarmate zij zich aan de geweldsrelatie weten te onttrekken. Veel vrouwen ontbrak het voorheen aan de eigenschappen om zich autonoom op te stellen. De vrouwen waren sterk geneigd zich te conformeren aan de normen van de cultuur van hun partner, rekening met anderen te houden, conflicten vermijden en zich te schikken in hun lot.⁸² Het is van belang dat deze vrouwen hun eigen kracht ontdekken, vaak gesteund door een coach uit het eigen (in)formele netwerk.

Anonimiteit: In de focusgroepen komt het anoniem kunnen melden aan de orde, vanwege de culturele achtergrond dat je hierover niet met anderen spreekt. Als men anoniem erover kan praten dan betekent het dat ze meer open kunnen zijn over wat er gebeurd is.

Cultuursensitieve aanpak: Ook ervaart een deel van de slachtoffers dat er vooroordelen zijn rondom de culturele verschillen, die ook doorwerken in de hulpverlening. *“Ik ben bekeerd tot moslim en mensen denken dat ik dat doe voor mijn ex. [Ik] ben zelf op dat besluit gekomen. Mijn ex is geen goede moslim. Mensen denk dat ik gehersenspoeld ben. Zij oordelen erover. Terwijl ik blij ben met de keuze die ik zelf heb gemaakt.”* Dit slachtoffer vertelde dat het gunstiger was om zich “Nederlandser” voor te doen dan diegene zich voelde: *“Ik word heel erg als Nederlander gezien. Ik doe me ook voor als hetgeen wat het beste uitkomt voor mij bij de hulpverlening. Daar kan ik beter Nederlander zijn en thuis voel ik mij meer een Indonesiër.”* Het maakt ook uit wat het land van herkomst is. *“Als je uit Oekraïne komt of een Marokkaan bent, dat is er wel een verschil.”*

82 Pels e.a., 2011; Pels & Gruijter, 2006.

Een brugfunctie of intermediair: Omdat veel slachtoffers met een migratieachtergrond aangeven niet bekend zijn met hoe de Nederlandse gezondheidszorg en hulpverlening eruit ziet, kan het belangrijk zijn dat iemand hen begeleidt in dit proces, een brugfunctie vervult.

3.10. Grensoverschrijdend gedrag en nieuwkomers in Nederland die de Nederlandse taal niet machtig zijn

Een aparte groep van mensen met een migratieachtergrond zijn slachtoffers die de Nederlandse taal niet machtig zijn. Zij lopen tegen specifieke problemen aan in de zoektocht naar hulp. Bij het opzoeken van informatie, over het geweld zelf of over hulp, lopen zij tegen een taalbarrière aan. Ook is er een lage bekendheid met hoe het Nederlandse systeem werkt en het zorglandschap eruit ziet. Daarnaast speelt angst rondom verlies van verblijfsvergunning en uitzetting.

3.10.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Taalbarrière: Veel informatie wordt in het Nederlands aangeboden of in het Engels. Voor slachtoffers die de Nederlandse taal niet machtig zijn is deze informatie niet goed toegankelijk, zeker als zij ook geen Engels kunnen. Informatie wordt vaak talig en niet visueel geboden.⁸³ De taalbarrière geldt ook voor het bellen of chatten met instanties. Een voorbeeld is de chat van Veilig Thuis (tijdens de covid19 pandemie in het leven geroepen), die in het Nederlands en Engels beschikbaar is. Ook bij formele communicatie levert de taalbarrière problemen op, blijkt uit een interview met een slachtoffer van arbeidsuitbuiting: *“Alle brieven die we krijgen zijn in het Nederlands en als je vertaling vraagt dan krijg je alleen een hele korte Spaanse samenvatting. Een paar zinnen over een brief van acht pagina’s.”* Een ander slachtoffer van arbeidsuitbuiting, die met 19 mensen in een huis woonde, geeft ook aan dat het voor toegang tot hulp noodzakelijk is informatie in de eigen taal te kunnen vinden, bijvoorbeeld via

de eigen ambassade: *“het moet in de taal van de mensen zijn, want veel mensen spreken niet Engels. Van de 19 bij ons spraken ik en twee kindjes Engels, niemand anders.”*

Onbekend met Nederlandse systeem: Ook zien we dat anderstalige slachtoffers het Nederlandse systeem vaak niet goed kennen. Zij baseren hun verwachtingen op hoe zaken geregeld waren in het land van herkomst. Zo is het in andere landen niet gebruikelijk om op afspraak te werken. Ook het systeem bij de huisarts, waar één consult gelijk staat aan 10 minuten, is voor deze slachtoffers vaak nieuw en kan het onbeleefd voelen dat een huisarts niet meer tijd voor je kan nemen (zeker wanneer het gaat om zwaar beladen thema’s als geweld in afhankelijkheidsrelaties of specifiek de familiesfeer). In sommige landen staat de politie bekend als corrupt, waardoor slachtoffers de politie in Nederland ook als onbetrouwbare partij zien. *“Hier kun je de politie goed vertrouwen, in Bulgarije geeft de politie alleen boetes en hier kun je altijd een politieagent vragen wat is dat en wat is dat, het is de bedoeling om te helpen. Dat is mentaliteit, wij zijn gewend dat politie slechte gedrag doen, ze zijn corrupt”.* Van bepaalde hulp kennen anderstaligen het bestaan in hun land van herkomst niet, waardoor ze ook niet weten dat ze ernaar kunnen zoeken in Nederland: *“Nee, ik wist niet dat er hulp bestond zoals dit. Dit was voor mij een hele goede manier, verbazend, in Bulgarije hebben we dat niet.”*

Angst voor verlies van verblijfsvergunning: Ten slotte zien we dat anderstalige slachtoffers een specifieke angst kunnen ervaren: de angst om verlies van hun verblijfsvergunning en uitzetting. Deze angst kan een drempel vormen om hulp te zoeken.⁸⁴ Bij slachtoffers van huiselijk geweld bleken partners van Nederlandse herkomst in te spelen op deze angst, door bijvoorbeeld te zeggen dat slachtoffers geen recht zouden hebben op hulp omdat ze *“geen officiële Nederlander”* zijn. Ook bij slachtoffers van arbeidsuitbuiting speelt deze angst: *“Iedereen die uit het buitenland komt en hier in Nederland werkt is bang voor de*

83 Asmoredjo e.a., 2019.

84 Bakker & Felten, 2012; Alliantie Verandering van Binnenuit, 2020.

politie. Beter niet met ze in aanraking komen want dan gaan ze ons deporteren. Ik kon me niet voorstellen dat we rechten hadden." De mensenhandelaar speelde hier ook op in: "Toen ik besloot aangifte te gaan doen heb ik dat tegen de baas gezegd. Toen zei de baas dat ik gedeporteerd zou worden en hij alleen een boete zou krijgen. Bij [naam instelling] hebben ze mijn angst ook niet weg kunnen nemen. Uiteindelijk heeft die baas gelijk gekregen. Ik moet weg uit Nederland en hij kan gewoon doorgaan waar hij mee bezig is." Bij een slachtoffer dat met familie over naar Nederland was gekomen werd ook gedreigd met deportatie van diens vrouw en kind.

3.10.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Hier gelden eigenlijk dezelfde behoefte al bij de vorige sectie genoemd zijn. Anoniem je verhaal kunnen vertellen, de cultuursensitieve aanpak en de brugfunctie zijn belangrijke elementen op de drempel naar de hulp te verlagen voor deze groep. Daarnaast speelt het beschikbaar zijn van een tolk een belangrijke rol, waarbij ook rekening gehouden moet worden dat het soms gevoelig kan liggen als in de eigen gemeenschap bekend wordt dat iemand hierover met hulpverleningsinstanties praat.

3.11. Grensoverschrijdend gedrag binnen de geloofsgemeenschap: reformatorische christenen

In deze paragraaf bespreken we de drempels en behoeften onder reformatorische christelijke slachtoffers. We gaan niet in op reformatorisch christelijke plegers of andere geloofsgemeenschappen, omdat we daar vrijwel geen literatuur over hebben gevonden en de deelnemers aan de focusgroep enkel reformatorische christelijke slachtoffers waren. Aan de focusgroep met slachtoffers van huiselijk geweld en de focusgroep van slachtoffers met een migratieachtergrond namen een aantal slachtoffers deel met een islamitische achtergrond. Hier is gezien de focus van deze groeps gesprekken echter niet specifiek op doorgevraagd. Verder onderzoek naar ervaringen met en behoefte aan laagdrempelige hulpverlening van slachtoffers met een andere geloofsovertuiging dan reformatorisch christelijk is nodig.

Binnen de reformatorisch christelijke gemeenschap zijn er verschillende stromingen, daardoor kan het zijn dat bepaalde drempels binnen de ene stroming meer voorkomen dan binnen de andere stroming. Veel algemene drempels (zie hoofdstuk 2) worden ook door reformatorische christenen ervaren, echter liggen er andere accenten. Zo kan in de eerste fase van het ontbreken van de hulpvraag spelen dat slachtoffers het geweld of grensoverschrijdende gedrag relativeren vanuit de christelijke overtuiging dat elk mens zonde doet. In de tweede fase waarin informatie gezocht wordt, kan ook de vraag spelen wat de Bijbelse visie is op wat er is gebeurd en hoe hier het beste mee om kan worden gegaan. Bijvoorbeeld als het geweld zeer ernstig is en het slachtoffer zich afvraagt of scheiding een optie is. In de derde fase van het hulp ervaren reformatorische christenen vaak drempels om hulp te zoeken in het sociale netwerk. Het zijn hechte gemeenschappen, waardoor slachtoffers bang kunnen zijn voor de reacties van anderen. Ook bij het hulp zoeken bij instanties, zien we enigszins andere accenten: vaak bespreken christenen het geweld eerst met de kerkenraad of de predikant of zijn christenen geneigd via een christelijke instantie hulp te zoeken. Als sprake is van geweld binnen een pastorale relatie dan kan het bespreken extra moeilijk zijn. Als het gaat om behoeften, dan zien we dat geloof en de rol van de kerk een belangrijke rol spelen.

3.11.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Geen oplossing zien door visie op scheiding: In de Bijbel staat dat het huwelijk niet verbroken mag worden en dat overspel niet is toegestaan. Dit kan ervoor zorgen dat slachtoffers niet willen of niet durven te kiezen voor een scheiding en het geweld voortduurt. In de praktijk zien we binnen de verschillende reformatorisch-christelijke stromingen verschillende visies op scheiden na geweld of na overspel. De laatste jaren neemt het aantal scheidingen onder reformatorische christenen toe.⁸⁵ Als slachtoffers wel kiezen voor scheiding of dit overwegen, speelt vaak sociale controle ('wat zullen anderen ervan denken?'), omdat het vaak om hechte gemeenschappen gaat. De reacties van anderen, of

85 Bakker & Felten, 2012; Reformatorisch Dagblad, 2022.

angst voor mogelijke reacties van anderen, kunnen een extra drempel vormen. Slachtoffers zijn bijvoorbeeld bang voor afkeuring of plegers om 'met de nek' aangekeken te worden.⁸⁶ Daarnaast wordt er ook gesproken over sociale uitsluiting in de vorm van negeren, dit beeld herkennen we niet vanuit de focusgroepen.

Zelf ook niet zonder zonde zijn: Een andere drempel die reformatorische christenen kunnen ervaren is dat zij het geweld relativiseren. De pleger heeft zonde gedaan door het geweld te plegen, maar ook zichzelf hebben zonden gedaan in hun leven. Slachtoffers kunnen het daarom moeilijk vinden geweld bespreekbaar te maken, omdat zij zelf ook niet zonder zonde zijn en wie zijn zij dan om de zonde van een ander aan te kaarten? Ook hierin speelt de reactie van de gemeenschap een rol, zoals een van de slachtoffers in de focusgroep vertelt: "Ik denk dat het schaamtevol is. Ieder mens heeft een geweten. En op het moment dat je iets schaamteloos meemaakt, dan weet je ook dat het zondig is. En van daaruit is het moeilijk om daar woorden aan te geven, omdat je weet dat er dingen niet goed zijn. En dat mensen zeggen het is niet goed."

In eigen kring oplossen: Slachtoffers hebben over het algemeen de neiging en behoefte om het geweld binnen eigen kring op te lossen en 'de vuile was' niet buiten te hangen⁸⁷, zoals ook een slachtoffer in de focusgroep aangeeft: *"laten we eerlijk zijn, we gaan er vanuit dat onze Bijbelse normen, dat het niet mag voorkomen. Hier wil je eigenlijk niet mee naar buiten treden, dat is wel echt een schaamtegevoel. (...) Wij willen toch maar alles onder het vloermatje vegen en er vooral niet over praten, want dan is het er niet."*

In eerste instantie wordt vaak geprobeerd het geweld of grensoverschrijdende gedrag op te lossen door het voeren van (pastorale) gesprekken. De stap om professionele hulp in te schakelen kan groot zijn, zowel voor het slachtoffer zelf als de pastoraal werker. Pastoraal werkers geven aan dat ze vanuit hun

functie niet de expertise hebben om signalen en vermoedens van geweld hard te maken. Als wel hulp wordt ingeschakeld, gaat de voorkeur uit naar christelijke professionele hulpverlening. De drempel om de stap naar niet-christelijke professionele hulpverlening te zetten is nog hoger, om de 'vuile was' niet buiten de gemeenschap te hangen. Anderzijds wordt soms genoemd dat het prettig kan zijn om een hulpverlener te hebben die buiten de eigen gemeenschap staat. Voor de groep gemoedsbezwaarden zonder zorgverzekering - slechts één procent binnen de gehele christelijke reformatorische gemeenschap - kan het een financiële drempel zijn om niet-christelijke professionele hulp te ontvangen.⁸⁸

3.11.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Duidelijk normbesef: Binnen de meeste christelijk reformatorische gezinnen is een duidelijk normbesef: het gebruik van geweld en het plegen van incest gaan tegen de Bijbelse visie in. De duidelijke Bijbelse normen helpen om te beseffen dat het geweld niet goed is. Dit kan de drempel verlagen om als slachtoffer het geweld te bespreken als dit ondanks de Bijbelse normen toch gebeurt.⁸⁹ Voor plegers kan dit wisselend liggen: enerzijds kan het bespreken van geweld moeilijk zijn omdat dit zonde is, anderzijds is er ook aandacht voor vergeving.

Schuldbelijdenis en vergeving, maar ook aandacht voor voorkomen geweld: Slachtoffers hebben behoefte aan meer aandacht voor het voorkomen van nieuwe geweldsincidenten. De insteek in pastorale gesprekken is vaak op het belijden van schuld (van pleger richting God en het slachtoffer) en vergeving (van God richting de pleger en van slachtoffer richting de pleger).

86 Bakker & Felten, 2012.

87 Bakker & Felten, 2012.

88 Bakker & Felten, 2012; Centraal Bureau voor de Statistiek - Religie, 2020.

89 Bakker & Felten, 2012.

Daarnaast wordt vaak gebeden om het geweld te stoppen. Kerkenraadsleden of predikanten gaan er soms vanuit dat schuldbelijdenis en vergeving voldoende zijn om het geweld te stoppen.⁹⁰ Schuldbelijdenis en vergeving zijn voor slachtoffers uit de reformatorische gemeenschap van belang, maar er is daarnaast ook behoefte aan steun en aandacht voor het voorkomen geweld.

(H)erkenning en steun voor slachtoffers door kerkenraad, predikant of pastoraal werker: Slachtoffers hebben behoefte aan (h)erkenning van het geweld en steun door predikant of kerkenraadsleden tijdens pastorale gesprekken, zo komt uit de focusgroep naar voren. Het hangt van de persoon af binnen de kerkenraad of predikant of slachtoffers dit krijgen. Zo geeft een van de slachtoffers in de focusgroep aan: *‘als je pech hebt, krijg je iemand die het helemaal niet snapt’*, zij had liever haar situatie besproken met een vrouw in plaats van een van de mannelijke kerkenraadsleden.

Na (h)erkenning van het geweld en slachtofferschap, verwachten slachtoffers ook steun: “[De kerkenraadsleden] zeggen dan een keer tegen je man: ‘ja, die excessen zijn niet goed he’. Maar je wordt helemaal niet gesteund. Je gaat er dan vanuit dat die man thuis ook wel een paar klappen geeft. Dan zeiden ze ja, je huwelijk hoeft geen 10 te zijn toch, een 6 kan ook”. Een ander slachtoffer vertelt hoe de predikant de ernst van het geweld doorzag en haar steunde en stimuleerde in het hulpzoekproces: *“Als je een partner treft, in mijn geval iemand met een narcistische persoonlijkheidsstoornis, die geeft ook continue de boodschap het ligt aan jou, jij doet het verkeerd. Dus dan ga je ook denken ‘ik ben gek’, en ga je niet met je verhaal naar buiten. Daar zijn jaren over heen gegaan. Uiteindelijk zat ik zo klem dat ik het echt niet meer wist en ging mijn man mij klem zetten met Bijbelteksten. Toen ben ik naar onze predikant gegaan en die is zich helemaal lam geschrokken. Die heeft het heel goed opgepakt, die heeft hulp gezocht. En hij zei als dit niet werkt, vertrek je morgen met de kinderen. Toen ben ik een beetje gaan zien, dat wat gebeurde echt niet normaal was.”*

⁹⁰ Bakker & Felten, 2012.

3.12. Grensoverschrijdend gedrag binnen de LHBTIQ+ gemeenschap

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een verhoogd risico om geconfronteerd te worden met diverse vormen van geweld. Partnergeweld is één van de meest voorkomende vormen van geweld die deze doelgroep ondervindt.⁹¹ Het prevalentie onderzoek aangaande huiselijk en seksueel geweld bevestigt deze bevinding.⁹² Uit dit onderzoek blijkt daarnaast dat heteroseksuelen minder vaak slachtoffer zijn van (seksueel) geweld dan homoseksuelen en biseksuelen. Slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties die LHBTIQ+ zijn ervaren een aantal specifieke drempels in het zoeken naar hulp en specifieke behoeften voor laagdrempelige hulp.

3.12.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Acceptie van LHBTIQ+: De eerste specifieke drempel voor het zoeken naar hulp betreft het de acceptatie van de LHBTIQ+ status, zowel door anderen als door zichzelf. Slachtoffers die negatieve gevoelens hebben met betrekking tot hun eigen LHBTIQ+ status en/of in hun sociale netwerk niet open zijn over hun geaardheid of gender zijn minder geneigd om hulp te zoeken.⁹³ Ook is het lastiger om hulp te zoeken wanneer de partner die het geweld pleegt niet openlijk uitkomt voor diens geaardheid of gender. Door hulp te zoeken zou de partners LHBTIQ+ status onthuld worden.

Vooroordeel ten aanzien van LHBTIQ+: Negatieve reacties en afwijzingen van anderen gerelateerd aan de eigen LHBTIQ+ status vormen ook een drempel om hulp te zoeken, evenals negatieve opvattingen van het sociale netwerk aangaande LHBTIQ+ in het algemeen.⁹⁴ Hierdoor ervaren slachtoffers dat zij

⁹¹ Scheer e.a., 2020.

⁹² Centraal Bureau voor de Statistiek – Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, 2020.

⁹³ Scheer e.a., 2020.

⁹⁴ Meyer, 2003.

niet bij hun sociale netwerk terecht kunnen voor hulp, terwijl we weten dat het sociale netwerk een belangrijke steunfactor is voor alle slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Ook bredere normen en waarden, bijvoorbeeld binnen een culturele gemeenschap, kunnen een drempel vormen wanneer deze niet overeenkomen met de leefstijl van de persoon met LHBTIQ+ status.⁹⁵

“Chosen family”: Binnen de LHBTIQ+ gemeenschap zien we vaak dat mensen een groep vrienden verzamelen die zij de “chosen family” noemen, waar acceptatie en (h)erkenning van elkaars LHBTIQ+ status is. Dit is een hechte gemeenschap. Een specifieke drempel rondom geweld in afhankelijkheidsrelaties kan zijn dat de partner die geweld pleegt onderdeel is van dezelfde chosen family.⁹⁶ Dit maakt het lastiger om over het geweld te praten binnen de chosen family.

3.12.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Geen hokjes waarin je geplaatst wordt: Slachtoffers met een LHBTIQ+ status die hulp hebben gezocht ervaren een aantal problemen hierbinnen. Ten eerste ervaren zij vooroordelen en discriminatie bij hulpverleners of maatschappelijke diensten rondom de LHBTIQ+ status. Hulp wordt bijvoorbeeld vaker geweigerd dan aan mensen zonder LHBTIQ+ status, zij ervaren discriminatie op opvangcentra door hulpverleners en andere cliënten, en hulpverleners en maatschappelijke diensten hebben het vooroordeel dat binnen LHBTIQ+ koppels het geweld minder ernstig en meer gelijkwaardig is dan in heteronormatieve koppels.⁹⁷ Een van de slachtoffers met LHBTIQ+ status die we in de focusgroep spraken vertelde: *“Ik merk dat mensen van onze groep vaker te maken krijgen met meer moeite. Hulpverleners kunnen ook discrimineren. Dat mensen zeggen dat iets een fase is of dat je bij het VU moet bewijzen dat je echt transgender bent. Het is sowieso moeilijk ongeacht wie je bent, maar specifiek voor onze groep krijg je*

sneller te maken met discriminerende opmerkingen.” Vanwege deze discriminatie geven slachtoffers aan dat opvangcentra voor hen niet helpend zijn, zij hebben meer baat bij individuele begeleiding.⁹⁸ Vindbaarheid van hulporganisaties die sensitief omgaan met de LHBTIQ+ status zijn lastig vindbaar.

Passende hulp: *“Probleem is niet het vinden van hulp, maar de zoektocht naar passende hulp is moeilijk. Iedereen heeft een andere vorm nodig.”* De problematiek voor de slachtoffers is volgens henzelf veel complexer waardoor het moeilijk is om de juiste hulp te vinden. Je wordt dan al snel verwezen naar specialistische hulp, waar de wachtlijsten lang zijn. *“Mijn partner heeft drie jaar op hulp moeten wachten.”*

Sociale media en internet: Sociale media en internet zijn voor de slachtoffers met een LHBTIQ+ achtergrond een goede manier om informatie te vinden die aansluit bij de eigen situatie.

Professionele lotgenoten: Lotgenoten worden genoemd als een mogelijk manier om laagdrempelige hulp te zoeken. Maar de hulp van professionals wordt ook als onmisbaar ervaren. *“Lotgenoten kunnen je bevestiging geven en begrijpen. Professionals zijn belangrijk om te vertellen hoe je ermee moet omgaan.”*

Gespecialiseerde kennis is wenselijk: Men wil niet hoeven uit te leggen wat interseksueel is of panseksueel. Maar voor de ervaringen met het geweld is men van mening dat een professional nodig is om je te helpen in het verwerken. Anderzijds is het geweld ook verweven met de LHBTIQ+ achtergrond van het slachtoffer en is daar kennis over nodig. Professionals moeten experts zijn die deze kennis hebben of zich deze kennis eigen maken als ze ermee geconfronteerd worden. *“Mijn psycholoog vroeg gelijk of er accounts zijn die zij moest gaan volgen om mij beter te begrijpen. Dit moet standaard gebeuren.”*

⁹⁵ Scheer e.a., 2020.

⁹⁶ Scheer e.a., 2020.

⁹⁷ Scheer e.a., 2020.

⁹⁸ Brown & Herman, 2015.

3.13. Grensoverschrijdend gedrag en mensen met een lichamelijke beperking

Mensen met een lichamelijke beperking hebben een hoger risico om in aanraking te komen met geweld.⁹⁹ Veelvoorkomende vormen van geweld zijn fysieke, seksuele en emotioneel geweld, maar geweld kan ook specifiek gericht zijn op de beperking. Hierbij kun je denken aan het inhouden/weigeren van medicatie, noodzakelijke hulp/verzorging, of het ontzeggen van toegang tot mobiele apparaten, zoals rolstoelen en krukken. Slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties met een lichamelijke beperking hebben te maken met een aantal specifieke drempels en hulpbehoeften.

3.13.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Geweld gericht op de beperking: Zoals hierboven genoemd kan geweld bij deze slachtoffers ook betrekking hebben op medicatie, noodzakelijke hulp of verzorging, en toegang tot mobiele apparaten. De erkenning dat dit ook valt onder geweld is voor zowel slachtoffers als hulpverleners lastiger.¹⁰⁰ Hierdoor is er geen besef van slachtofferschap en wordt er geen stap gezet richting hulp.

Extra afhankelijkheid: Afhankelijkheid van de dader is een drempelverhogende factor om hulp te zoeken in alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Voor slachtoffers met een lichamelijke beperking geldt dat deze drempel extra hoog is wanneer de dader degene is van wie zij afhankelijk zijn voor hun zorg, bijvoorbeeld het voorzien in maaltijden, of hun vrijheid in beweging. Deze extra afhankelijkheid maakt het lastiger om hulp te zoeken.¹⁰¹ Een van de slachtoffers die we spraken in een focusgroep vertelt dat binnen de hulpverlening werd gereageerd dat zij dankbaar moest zijn voor haar partner, die haar verzorgde maar ook geweld pleegde: *“In eerste instantie is mijn man bij een POH geweest.*

We zijn eerst samen op gesprek geweest. Uiteindelijk ben ik daar ook geweest. Die man begon met: jullie relatie is uit balans. Toen kreeg ik allerlei verwijten. Wat ik van hem altijd kreeg te horen, kreeg ik nu van POH terug. Ik moest vooral dankbaar zijn van wat hij allemaal deed voor mij. Daar ben ik niet serieus genomen”

De fysieke handicap is een praktische barrière: Een tweede drempel hangt samen met de lichamelijke beperking van het slachtoffer. De beperking kan een praktische drempel vormen in het proces van het stellen van de hulpvraag of het doen van aangifte.¹⁰² Iemand die een visuele beperking heeft kan bijvoorbeeld niet of minder goed de dader omschrijven, of het pand van de hulpverleningsorganisatie is niet toegankelijk voor iemand met beperkte mobiliteit. Slachtoffers vertellen ook dat hun fysieke beperking een reden was om bij bepaalde hulporganisaties niet geholpen te kunnen worden: *“Ik zat vast in mijn huis. Een blijf van mijn lijf huis is niet rolstoeltoegankelijk. Er is geen enkele voorziening voor mensen met een handicap. Mijn hulphond kon ook niet mee. Je zit in een situatie waar je een punt achter je relatie zet, en waardoor mijn partner door het lint ging. Hij heeft mij 3 dagen geterroriseerd. Maar je kunt niet weg.”* Omdat slachtoffers naast bijvoorbeeld traumaklachten ook de lichamelijke beperking hebben worden ze vaak als te complex gezien en is het een hele zoektocht naar hulp die toegankelijk en aansluitend is.

Aseksueel: Tenslotte merken slachtoffers van seksueel geweld met een lichamelijke beperking dat zij als aseksueel worden gezien: men verwacht dat zij zelf seksueel niet actief zijn of niet begeerlijk zijn vanwege de lichamelijke beperking.¹⁰³ Deze stereotypering merken slachtoffers in hun sociale netwerk en in de hulpverlening: men vindt het lastig het onderwerp seksueel misbruik en de impact daarvan op hun seksualiteit te bespreken met deze slachtoffers.

99 Findley e.a., 2016.

100 Findley e.a., 2016.

101 Browne e.a., 2016.

102 Browne e.a., 2016; Findley e.a., 2017.

103 Browne e.a., 2016.

3.13.2. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Kennis van het voorkomen van seksueel geweld bij mensen met een lichamelijke beperking: de slachtoffers geven aan dat door de lichamelijke beperking de hulp voor (seksueel) geweld lastig is omdat het als complex ervaren wordt. Bij medicamenteuze behandeling moet de arts goed op de hoogte zijn van de gevolgen gezien de handicap die zij hebben. Men heeft nu het gevoel dat ze tussen de wal en het schip vallen, doordat ze al in zorg zijn. Het zou standaard gevraagd moeten worden of aandacht hebben in de revalidatie van mensen met een lichamelijke beperking.

Chatfunctie: Voor mensen met een fysieke beperking kan de chatfunctie de drempel om hulp te zoeken verlagen. *“Toen ik in een acute situatie zat door het onthouden van zorg en huiselijk geweld, toen had ik het fijn gevonden om te kunnen chatten. Ik kan niet in een stil hoekje zitten om te bellen, uit angst om ontdekt te worden door mijn partner. Chatten was dan fijn geweest.”*

Ervaringsdeskundigen: Het is van belang dat mensen die hetzelfde meemaakt hebben je tot steun kunnen zijn. *“Ik heb heel erg ervaringsdeskundigheid gemist. Ik zou ervoor willen pleiten dat mensen zoals ik andere mensen kan helpen. Van waar moet je zijn, hoe kom je zoiets door.”*

3.14. Grensoverschrijdend gedrag en mensen met een verstandelijke beperking

Van de mensen met een licht verstandelijke beperking blijkt uit onderzoek dat 61% van de vrouwen en 23% van de mannen seksueel geweld heeft meemaakt.¹⁰⁴ Dit aantal ligt een stuk hoger dan bij mensen zonder licht verstandelijke beperking. De vorm van het seksueel geweld varieert van gedwongen seksuele plaatjes bekijken en seksuele aanrakingen tot verkrachting.

¹⁰⁴ Van Berlo e.a., 2011.

3.14.1. Specifieke drempelverhogende factoren in het zoeken naar hulp

Kwetsbaarheid vanwege licht verstandelijke beperking: Slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties met een lichtverstandelijke beperking (LVB) hebben een extra kwetsbaarheid om slachtoffer te worden van geweld, zoals seksueel geweld. Dit komt onder andere door een grotere beïnvloedbaarheid, die de kans op slachtoffer worden vergroot en ook het zoeken van hulp in de weg kan zitten¹⁰⁵, maar ook door een lagere taalvaardigheid waardoor het lastiger is om onder woorden te brengen wat er is gebeurd.¹⁰⁶ Een vader van een slachtoffer vertelt tijdens een interview: *“Ze zijn niet weerbaar. Je kan het niet trainen, ze leren niks van de vorige ervaringen. Het zijn echt de zwakste in onze samenleving. Sociaal wenselijk gedrag is ingebakken. Dat komt ook omdat ze altijd afhankelijk zijn van anderen, altijd.”* Bovendien is signaleren vanuit het sociale netwerk lastiger omdat signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag niet als dusdanig herkend worden, maar miskend worden als horend bij de LVB. Tenslotte vraagt actief hulp zoeken een zekere mate van zelfredzaamheid die voor mensen met een LVB te hoog gegrepen is.¹⁰⁷ Een geïnterviewde woonbegeleider beaamt dit: *“Zelf hulp zoeken is te moeilijk. Ook omdat ze graag normaal willen zijn en mee willen doen met alles. Ze spelen een soort rol in de wereld, de meesten. Ze weten soms niet wat er echt normaal is. Normaal begaafde mensen snappen beter wanneer er iets niet klopt. Zij snappen wanneer je ergens hulp bij kan zoeken. Bij LVB is dit anders.”*

¹⁰⁵ Bouhaj-Vrij & Kaal, 2020.

¹⁰⁶ Van Berlo e.a., 2011.

¹⁰⁷ Bouhaj-Vrij & Kaal, 2020.

Seksualiteit: minder kennis en minder bespreekbaar: Evenals bij slachtoffers met een lichamelijke beperking worden slachtoffers met een LVB niet als seksueel gezien. Bij slachtoffers met een LVB betekent dit dat zij vaak geen seksuele voorlichting hebben gehad.¹⁰⁸ Hun kennis over seks, en daarmee over grensoverschrijdend gedrag, is daardoor beperkt. Dit maakt het lastiger herkennen en lastiger bespreken voor deze slachtoffers. Omdat hun netwerk, zowel familie en vrienden als hulpverleners, hen niet als seksueel ziet en gêne ervaren rondom het onderwerp, herkennen omstanders daarnaast signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag minder goed. Zo vertelt een ouder dat signalen van seksueel misbruik van zijn zoon niet herkend werden door de professionals van de instelling: *"Onze zoon, die ging op logeerweekend daar naar toe. Om te wennen, ging hij daar logeren. [Dochter] ging goed, maar [zoon] zei daar ga ik niet naar toe na het eerste weekend. Gedragswetenschapper zei hij moet wennen. Hij kon niet beslissen, wij moesten voor hem beslissen. Het bleek dat hij vanaf de eerste dag dat hij misbruikt werd door een medewerker daar. Daar kwamen ze pas achter toen hij [de medewerker, red.] met z'n buurkinderen zat te klooiën en er kinderporno was gevonden. (...) Die gedragswetenschapper.. de signaalherkenning waarvan je mag verwachten dat professionals het kunnen, die was nihil. Wij zagen hem helemaal veranderen in zijn gedrag. Je moet je voorstellen dat je letterlijk je zoon door het hek duwt in de armen van de dader. Ik ben niet schuldig, maar ik heb wel een schuldgevoel. En dat gaat nooit meer weg."*

Schuldgevoel richting sociale netwerk: Een laatste drempel die slachtoffers met een LVB kunnen ervaren is schuldgevoel richting hun sociale netwerk. Hierbij kunnen zij ervaren dat zij hun familie en vrienden al genoeg belasten zonder het seksueel geweld te bespreken.¹⁰⁹ Ook kan een gevoel spelen dat zij het signaal afgeven dat hun familie hen niet voldoende heeft beschermd, wat ook een drempel kan zijn.

¹⁰⁸ Van Berlo e.a., 2011.

¹⁰⁹ Van Berlo e.a., 2011.

3.14.1.1. Specifieke drempelverlagende factoren in het zoeken naar hulp

Veiligheid moet geborgd zijn: Onderzoek laat zien dat slachtoffers met een LVB meer geneigd zijn om te vertellen over wat hen is overkomen als zij zich veilig voelen en voor die tijd minder geneigd zijn om te vertellen.¹¹⁰ Dit zien wij ook terug in een interview over een slachtoffer van seksueel geweld met een LVB: *"Wij merkten het in gedragsverandering, maar dan is het heel moeilijk om erachter te komen wat de reden is. Ze willen niet ons verdriet doen. Misschien weten ze wel van dit is niet goed, maar ze zeggen het niet. Pas op het moment dat ze zich veilig gaan voelen, als de dader niet meer in hun omgeving is, dan zeggen ze dat heeft hij ook met mij gedaan."*

Volledige informatie: Ook vertelt een geïnterviewde woonbegeleider van mensen met een LVB dat zij bij de plaatsing regelmatig niet alle informatie gekregen hebben die later wel beschikbaar blijkt. Zo worden jongeren geplaatst van wie bekend is dat er eerder seksueel geweld is geweest of vormen van huiselijk geweld, waardoor zij beschadigd zijn, maar deze informatie werd niet gedeeld bij plaatsing. Hierdoor worden jongeren geplaatst, bijvoorbeeld in een groep, waarvan naderhand blijkt dat dit geen passende omgeving was. In de nieuwe instelling kunnen zich dus (opnieuw) problemen voordoen: *"Plaatsers denken: 'we vertellen zo weinig mogelijk, want anders wordt het plaatsen te ingewikkeld'. We hebben vaak gehad dat mensen die al een traject bij jeugdzorg hebben gehad en hechtingsproblematiek hebben. Dat er dan bepaalde dingen weggelaten worden. Wij denken dan dat het hanteerbaar is, maar het blijkt dan veel heftiger. (...) Bijvoorbeeld: een jongen had autisme, ons viel het op dat hij hele heftige smetvrees had. Hij ging zelfs in de bosjes poepen om niet naar de wc te hoeven. Toen heeft een collega dat besproken met zijn moeder. Die moeder zei dat er op de groep, waar de jongen eerst woonde, iets is gebeurd met een ouder kind. De moeder zei dat een pedagogisch werker er met de jongen over gesproken heeft en dat het zo goed is."*

¹¹⁰ Bouhaj-Vrij & Kaal, 2020.

Beleid met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend geweld binnen de instelling: Niet bij elke instelling is er beleid met betrekking tot seksueel geweld, waardoor melden binnen de instelling lastig is.¹¹¹ Wanneer slachtoffers wel vanuit de instelling hulp kregen, was dat bijvoorbeeld psychische hulp van een intern begeleider. De meerderheid van de slachtoffers die deze hulp kreeg was hier echter niet tevreden over en gaf aan liever een onafhankelijke externe hulpverlener te spreken. Een geïnterviewde woonbegeleider geeft daarnaast aan dat in groepsverband therapie volgen niet werkt voor slachtoffers met LVB omdat dit voor hen te snel gaat. Individuele therapie is noodzakelijk.

Een vader van een slachtoffer gaf aan dat de instelling wees op de mogelijkheid van intern een klacht indienen (die in dit geval ongegrond werd verklaard), maar dat aangifte doen werd ontmoedigd: *“Een teamleider zei jullie hebben een aangifte gedaan, denk je dan niet dat het ten koste gaat van de zorg aan jullie kinderen. Hij heeft erin gezegd we vinden het heel vervelend, dan zegt die [de directie, red.] erbij: het is nu eenmaal een feit dat gehandicapten meer slachtoffer zijn. Dus niet van we moeten meer letten op de veiligheid, we moeten beter gekwalificeerd personeel hebben, maar nee, punt. Dat is een mentaliteitskwestie.”* Een slachtoffer van seksueel geweld met een LVB vertelde dat zij direct na haar verkrachting dit vertelde aan de instelling waar zij woonde, maar dat zij niet geloofd werd: *“Ik had natuurlijk de begeleiding huilend gebeld, in eerste instantie omdat zij mij hulp bieden, maar die gaven niet het gevoel dat ze naar mij luisterden. En toen dacht ik, hoe moet ik mijzelf laten zien dat het wel echt is. En toen heb ik daarna [zorgmoeder voor haar kind] gebeld, waardoor ze een bewijs kregen van de politie en dat hij ook is opgepakt, dus dat het wel is gebeurd.”*

3.15. Conclusie

Hoewel de overeenkomsten tussen de verschillende soorten van geweld en de verschillende doelgroepen in hoofdstuk 2 zijn besproken, zien we vanuit de specifieke achtergrond wat betreft het soort geweld en de context van de slachtoffers toch een aantal rode lijnen in wat de slachtoffers nodig hebben.

Wat naar voren komt is de aslachtoffers die nog in een onveilige situatie bevinden behoefte aan rust en bescherming, een time-out. Veel slachtoffers die te maken hebben met geweld waar sprake is van langdurig aan blootgesteld zijn zoals slachtoffers van huiselijk geweld, seksueel geweld door bekenden en mensenhandel dat zij bescherming en rust nodig hebben om uit hun overlevingsstand te komen en te kunnen reflecteren op hun situatie. Zij geven aan dat er veelal nog niet een directe hulpvraag hoeft te zijn maar vooral een behoefte is aan rust en veiligheid.

Wat ook als rode lijn naar voren komt is de behoefte aan een luisterend oor waarbij het van belang is dat degene kennis heeft over de specifieke context van het slachtoffer of soort geweld of misbruik. In het proces van erkenning van je eigen slachtofferschap is de anonimiteit belangrijk, maar in het proces van het verwerken is voor de erkenning voor het specifieke karakter van hun ervaringen van belang. Lotgenoten, ervaringsdeskundigen zijn hierin belangrijk, maar men benoemt ook dat in het proces van verwerking hulpverleners nodig zijn, maar dat dan wel kennis over de specifieke situatie nodig is. Deze kennis kunnen professionals zich eigen maken als ze zich bewust zijn hoe bepaalde context bepalend is voor het verwerkingsproces. Maar dan moet de context wel bekend zijn. Direct vragen naar deze context van het slachtoffers en de impact van het soort geweld zou helpen.

111 Van Berlo e.a., 2011.

Kennis over de context van het geweld en de achtergrond van de slachtoffers kan voorkomen dat verkeerde aannames gemaakt worden of dat er strake is van secundaire victimizatie omdat de vragen van hulpverleners het gevoel van het slachtoffer bevestigen dat zij mede de oorzaak van het ongewenste geweld zijn.

Een intermediair, een vertrouwenspersoon is van belang voor degenen die niet rechtstreeks toegang tot de zorg en hulp hebben met name voor slachtoffers die nog in een onveilige situatie zich bevinden, zoals mensen met een migratieachtergrond of zonder verblijfsstatus die niet bekend zijn met het Nederlandse systeem. Maar ook voor ouderen of mensen met een lichamelijke handicap kan het sociaal netwerk of de zorg vanuit de huisarts of de wijkverpleegkundige een belangrijke signalerende functie hebben ten aanzien van de onveilige situatie waarin deze slachtoffers zich nog bevinden en een intermediair zijn in de toegang tot de zorg.

Ten slotte is het vooral van belang dat instituties en organisaties goede procedures hebben met vertrouwenspersonen die men 'echt' kan vertrouwen en heldere klachtenregelingen om ongewenst gedrag aan de orde te kunnen stellen. Waarbij het van belang is dat slachtoffers beschermd worden tegen negatieve reacties van plegers als het slachtoffer binnen de organisatie of instelling het grensoverschrijdend gedrag aan de orde heeft gesteld. .

Veel slachtoffers zien door de hoeveelheid websites en telefoonnummers de bomen het bos niet meer, en zijn op zoek naar specifieke informatie over hun eigen unieke situatie. De meeste slachtoffers zijn van mening dat het belangrijker is dat hulpverleners kennis hebben over hun specifieke situatie dan dat er een specifieke ingang is voor de verschillende doelgroepen. Helder moet zijn waar je terecht kan voor informatie over je eigen probleem, een luisterend oor en waar je terecht kan voor directe hulp. Daarnaast zijn er ook bepaalde groepen die het wel prettig zouden vinden als er een specifieke ingang is voor hun situatie zoals slachtoffers van schadelijke praktijken. Tenslotte geven bepaalde groepen van slachtoffers zoals mensen met een migratieachtergrond, LHBTIQ+'ers of jongeren aan dat zij het wenselijk vinden dat gender en cultuursensitieve hulp geboden wordt, maar dit zou een kwaliteit van alle hulpverleners moeten zijn en niet van een specifieke organisatie of toegang.

Slachtoffers geven aan dat het een moeizaam en lastig proces is om ten eerste te herkennen dat je een slachtoffer bent en hulp nodig hebt. Het heeft voor slachtoffers geen zin om de toegang goed te organiseren als de zorg daarna niet geboden kan worden doordat er een verkeerde diagnose gesteld wordt of dat zij geconfronteerd worden met lange wachtlijsten.

In schema 3.1 zijn de drempelverhogende en drempelverlagende factoren die expliciet zijn genoemd per doelgroep in dit hoofdstuk nog eens op een rij gezet. Hoewel de meeste drempels ook door meerdere groepen genoemd zijn is de context soms wat anders waardoor het toch aan de orde is gekomen in dit hoofdstuk.

Schema 3.1 Overzicht van de specifieke drempelverhogende en drempelverlagende factoren per doelgroep

	Drempels verhogend	Drempels verlagend
Huiselijk geweld	• Escalatie vermijdend gedrag als bescherming. • Normalisering van geweld. • Geheimhoudingscultuur. • Angst voor negatieve consequenties.	• Anderen willen beschermen. • Doorbreken van traditionele opvattingen over geweld en afhankelijkheid. • Rust om te reflecteren op je situatie. • Inloop mogelijkheid die de link kan leggen naar vervolghulp. • Ondersteunende reactie disclosure. • Aandacht voor pleger.
Seksueel geweld	• Zelf schuldig voelen (middelengebruik). • Geen of beperkt bewijs. • Bekende dader. • Mythes seksueel geweld.	• Media aandacht voor wat grensoverschrijdend gedrag is. • Deskundigheid professionals. • Aandacht impact eigen seksualiteit.
Ouderenmisbruik	• Ontspoorde mantelzorg. • Financieel misbruik. • Angst voor eenzaamheid, wegvallen sociaal netwerk. • Dementie.	• Voorlichting netwerk. • Intermediair. • Luisterlijn die de link kan leggen naar vervolghulp.
Mensenhandel	• Geen telefoon of internet. • Angst familie. • Financiële afhankelijkheid (loon en woning). • Angst voor uitzetting. • Wantrouwen politie.	• Veiligheid borgen, ook als slachtoffer nog geen behandeling wilt. • Meer bekendheid met het Nederlandse gezondheidszorg en juridische systeem. • Hulp gericht op directe levensbehoeften (woning, geld). • Inloop mogelijkheid die de link kan leggen naar vervolghulp.
Eergerelateerd geweld	• Traditionele opvattingen over geweld (=gewoon). • Taboe. • Pleger denkt te handelen in belang van slachtoffers (bv genitale verminking).	• Meer centrale kennis over de slachtoffers van schadelijke praktijken en mechanismen die hierin een rol spelen.
Sport/hobbyclubs	• Angst om als zwak gezien te worden. • Afhandeling meldingen.	• Begeleiding re-integratie. • Luisteren oor met ondersteunende regierol.
Jongeren	• Praten niet vanzelf over problemen. • Praten niet met sociaal netwerk. • Onmachtig gaat om gedrag volwassenen. • Negatieve ervaringen met hulp (gevoel gestraft ipv geholpen).	• Uitnodigen om te spreken, onderwijs van belang. • Via internet hulp zoeken, anonimiteit. • Lotgenoten. • Begeleiding naar juiste hulp omdat jongeren zelf niet denken in termen om hulp te zoeken voor problemen.
Migranten	• Regie kwijt op hulp. • Angst voor uithuisplaatsing kinderen. • Angst onterecht beschuldigd worden vanwege cultuurverschillen. • Weinig cultuur sensitieve hulp.	• Meer uitgaan eigen kracht van betrokkenen door hulpverleners. • Anonimiteit. • Cultuur sensitieve hulp. • Intermediair (brugfunctie naar instanties).

	Drempels verhogend	Drempels verlagend
Migranten die de Nederlandse taal niet beheersen	• Onbekendheid met Nederlandse systeem. • Angst voor verlies verblijfsvergunning.	• Cultuur sensitieve hulp. • Intermediair (brugfunctie naar instanties).
Geloofsgemeenschap	• Zelf schuldig voelen (zondig zijn). • In eigen kring willen oplossen.	• Duidelijk normbesef over wat grensoverschrijdend gedrag is. • Meer aandacht dat het niet vanzelf verdwijnt. • Herkenning en steun binnen de eigen gemeenschap.
LHBTIQ+	• Vooroordelen. • Deel uit willen maken gemeenschap en dan hangt je de vuile was niet buiten.	• Acceptatie LHBTIQ+ status. • Niet in hokjes plaatsen. • Geen wachtlijsten vervolghulp. • Ervaringsdeskundige professionals. • Cultuur sensitieve hulp.
Lichamelijke beperking	• Gebrek aan kennis dat handicap inzet van geweld kan zijn. • Extra afhankelijkheid. • Stereotype beeld dat mensen met een handicap geen slachtoffer zijn van seksueel geweld.	• Kennis van behandeling na seksueel geweld. • Chatfunctie (vanwege afhankelijkheid pleger die ook mantelzorger is). • Inzet zorgsysteem. • Outreachende/online hulp ivm mobiliteit.
Verstandelijke beperking	• Kwetsbaarheid van LVB. • Stereotype beeld dat mensen met een handicap geen slachtoffer zijn van seksueel geweld. • Eigen netwerk niet nog meer willen belasten.	• Seksueel misbruik in verleden dient bekend te zijn bij hulpverlening. • Beleid ten aanzien van seksueel overschrijdend gedrag.

4 Behoeften en ervaringen van plegers met laagdrempelige hulp

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk staan plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties centraal. Prevalentiecijfers laten zien dat bij alle vormen van huiselijk geweld de pleger vaker man is dan vrouw. Dit geldt ook voor alle vormen van seksueel geweld, al zijn hier de verschillen wel groter.¹¹² Als we verder inzoomen op plegers, dan zien we dat er een diverse groep mensen achter schuil gaat. Leeftijden variëren (van jongeren, jongvolwassenen, volwassenen tot ouderen) en ook geweldsvormen en geweldscontexten lopen sterk uiteen.¹¹³ Daarnaast zijn plegers vaak ook zelf slachtoffer of slachtoffer geweest van geweld in hun eigen jeugd.

Al deze verschillen tussen plegers hebben ook invloed op de behoeften en ervaringen van plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties ten aanzien van laagdrempelige hulp. De behoeften van mannelijke plegers verschillen deels van die van vrouwelijke plegers. En ook het soort geweld speelt een rol in de behoeften ten aanzien van hulpverlening. Bij een pleger van eergereleerd geweld zijn zorgen om eerverlies bijvoorbeeld een geoorloofd motief voor geweld en kan het zo zijn dan de familie van het slachtoffer instemt met

gewelddadige maatregelen.¹¹⁴ Dit beïnvloedt de behoeften en ervaring met laagdrempelige hulp van deze plegers. Voor specifieke behoeften en ervaringen van plegers van verschillende soorten van geweld, evenals voor de specifieke behoeften en ervaringen van vrouwelijke plegers is aanvullend onderzoek nodig.

In dit hoofdstuk beschrijven wij welke drempels mannelijke plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties over het algemeen ervaren richting hulpverlening. Een overeenkomstigheid tussen plegers is dat het zoeken naar hulp, over het algemeen, een lang proces van bewustwording en acceptatie is.¹¹⁵ Een internationale studie onder plegers van seksueel geweld tegen kinderen laat zien dat slechts één op de vijf van deze plegers over seksuele interesse richting kinderen heeft proberen te praten, voordat zij gearresteerd werden voor het plegen van seksueel geweld.¹¹⁶ En een Nederlandse studie onder plegers van huiselijk geweld concludeert dat het lastig is om plegers te motiveren om hulp te accepteren om geweld te beëindigen.¹¹⁷ Na het beschrijven van de drempels gaan wij vervolgens in op handvatten om deze drempels te beslechten en staan wij stil bij de behoeften van plegers aan laagdrempelige voorzieningen.

Inzichten zijn gebaseerd op literatuurstudie, aangevuld met een groepsgesprek met twee plegers van huiselijk geweld en interviews met vier professionals werkzaam met plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

¹¹⁴ Bakker & Storms, 2016.

¹¹⁵ Barendregt e.a., 2021.

¹¹⁶ Levenson e.a., 2017.

¹¹⁷ Barendregt e.a., 2021.

¹¹² Centraal Bureau voor de Statistiek – Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld, 2020.

¹¹³ Van Arum e.a., 2021.

4.2. Drempelverhogende aspecten richting hulpverlening

In hoofdstuk twee beschreven wij dat in het hulpzoekgedrag van slachtoffers grofweg drie fasen zijn te onderscheiden. De eerste fase kenmerkt zich door het ontbreken van een hulpvraag omdat slachtoffers niet herkennen dat er sprake is van grensoverschrijdend gedrag. In de tweede fase proberen slachtoffers te duiden wat hen overkomen is en gaan anoniem op zoek naar informatie. In de derde fase zoeken slachtoffers daadwerkelijk hulp. Deze fasen, en de drempels die slachtoffers per fase ervaren, zijn grotendeels ook te herkennen in de ervaringen van plegers met hun eventuele zoektocht naar hulp. Accenten zijn wel anders. De voor plegers drempelverhogende aspecten richting hulpverlening lichten wij hieronder toe.

In de eerste fase identificeren plegers zich niet als zodanig. De drempel om eigen gedrag als gewelddadig of grensoverschrijdend te herkennen is groot. Stereotype beelden over mannelijkheid kunnen hieraan bijdragen en ook schaamte, vooroordelen en angst voor de sociale en juridische gevolgen weerhouden plegers ervan om over geweld te praten. In de tweede fase is anonieme informatievoorziening en hulpverlening dan ook van belang. In de derde fase is een drempel tot hulpverlening dat er (met name in bepaalde regio's) weinig hulpverlening is die specifiek gericht is op plegers.

4.2.1. Fase 1: Geen probleemarticulatie en hulpvraag

Grensoverschrijdend gedrag niet herkennen: Plegers identificeren zich niet meteen als zodanig na grensoverschrijdend gedrag. Een pleger vertelt: "Ik had een burn-out en weinig geld. Er waren veel dingen waar ik stress van kreeg. Daardoor nam de agressiviteit toe. Dat is echt zo. Maar het inzicht dat ik een agressieprobleem had, kwam pas later." Het kan lange tijd duren alvorens iemand eigen grensoverschrijdend gedrag herkent, vertelt ook een andere pleger: "Ik koppelde dit niet aan huiselijk geweld. Ook toen de hulpverleners dat zeiden dacht ik: 'nee dit is toch geen huiselijk geweld'. Nu vind ik dat gek, want ik

heb dit vroeger zelf meegemaakt als kind. Ik dacht het is pas huiselijk geweld als ik mijn kinderen sla. Toen ik doorhad dat het wel huiselijk geweld was, dacht ik: 'dan moet ik wat veranderen'. Ik wil niet zoals mijn vader zijn." Zolang zij niet erkennen dat hun gedrag problematisch is, formuleren plegers geen hulpvraag voor hun gewelddadige gedrag. In deze fase blijft een hulpvraag dus uit omdat probleemarticulatie ontbreekt.

Hulpverleners die werkzaam zijn met plegers vertellen dat plegers het spannend kunnen vinden om hun eigen rol en gedrag te onderzoeken: "Wat betekent dat dan als je dat [geweld gebruiken] gaat erkennen en er wat mee gaat doen."

Stereotype beelden over mannelijkheid: In het geval van mannelijke plegers kunnen stereotype beelden over mannelijkheid de drempel verhogen om hun eigen gedrag te onderzoeken. Een hulpverlener legt dit als volgt uit: "We leren mannen dat ze niet kwetsbaar mogen zijn. Mannen zijn zorgvermijdend want je moet als man altijd sterk zijn. (...) Kijk naar huiselijk geweld. Zodra dat misgaat en er is frictie, dan komt er boosheid.' the go-to' emotie voor mannen. En dat klinkt onbenullig, maar dat begint met tegen je zoon zeggen 'mannen huilen niet'. Dat is superschadelijk." Dergelijke stereotype beelden over mannen die hun eigen problemen oplossen, in plaats van hulp te zoeken, kunnen ertoe bijdragen dat mannen ervaren dat het taboe is om kwetsbaar te zijn. Dit geldt niet voor alle plegers en niet voor alle mannen en betekent evenmin dat vrouwen zich per definitie makkelijk kwetsbaar opstellen en hulp zoeken. Maar stereotype beelden over mannelijkheid zorgen er wel voor dat sommige mannen een drempel tot zelfreflectie en gesprekken over grensoverschrijdend gedrag ervaren.¹¹⁸ Reflectie is echter van belang om eigen gedrag te duiden, jezelf als pleger te identificeren en tot een hulpvraag te komen.

¹¹⁸ Addis & Mahalik, 2003; Barendrecht e.a., 2021; Howerton e.a., 2007.

4.2.2. Fase 2: Op zoek naar informatie

In de eerste fase herkennen plegers hun eigen gewelddadige gedrag niet en blijft een hulpvraag uit. Vervolgens zoeken plegers in de tweede fase wel naar informatie over hun gedrag en situatie. Dit komt bijvoorbeeld geregeld voor vlak na een incident: plegers ervaren dan dat het anders moet en hebben een grotere motivatie om hulp te zoeken (zie sectie 4.3). Plegers willen hun gedrag en situatie duiden en willen weten wat ze kunnen doen. Schaamte, vooroordelen en angst weerhouden plegers ervan om openlijk informatie in te winnen over hun gewelddadige gedrag. Zij zoeken bij voorkeur dan ook anoniem naar informatie.

Schaamte en angst voor sociale en juridische gevolgen: In een onderzoek naar de acceptatie van vrijwillige hulpverlening door plegers van huiselijk geweld geven plegers aan dat zij geen geweld willen plegen, maar het zien als emotie gestuurd gedrag dat hen overkomt. Plegers schamen zich geregeld voor dit gedrag, wat hen er vervolgens van weerhoudt om het geweld met vrienden, kennissen of hulpverleners te bespreken.¹¹⁹

Schaamte speelt ook een grote rol bij (potentiële) plegers van kindermisbruik of kijkers van kinderpornografie. Een medewerker van Stop it now vertelt: *“Voor hulp van een psycholoog moet je bijvoorbeeld naar de huisarts voor een verwijzing, maar ze willen niet dat de huisarts van deze problematiek op de hoogte is. Tegelijkertijd is juist het naar buiten komen met deze problematiek belangrijk om het kinderpornokijkgedrag te doorbreken en seksueel misbruik te voorkomen.”* Schaamte weerhoudt ook deze plegers ervan om het gesprek aan te gaan en hulp te zoeken.

Schaamte en terughoudendheid naar hulpverlening kan worden vergroot door het maatschappelijke debat over bepaalde categorieën plegers. Een hulpverlener

vertelt: *“Het stigma van ‘pedofiel’ is groot. Er zijn, zoals ook uit de media blijkt, ‘pedojagers’. Dit zorgt voor een hoge drempel om hulp te vragen. Mensen zijn heel angstig. Zij vinden het heel moeilijk om erover te praten.”* Plegers kunnen bang zijn voor reacties uit de omgeving als gedrag naar buiten komt.

Bovendien zijn plegers bang voor de mogelijke juridische gevolgen die hulp zoeken kan hebben.¹²⁰ Een pleger van huiselijk geweld legt dit als volgt uit: *“Mensen reageren in je gezicht dat je het niet had moeten doen en daar blijft het bij, maar daarna bellen ze stiekem de politie. Hoe kan je het juridisch kader erbuiten houden? Zodat mensen wel aan zichzelf gaan werken, voordat ze direct worden opgepakt.”* Angst voor de sociale en juridische gevolgen weerhoudt plegers ervan om over hun gedrag te praten in hun eigen sociale kring en met hulpverleners. Plegers geven aan dat het strafrechtelijk kader hulp in de weg kan zitten.

Plegers hebben er in deze fase dan ook behoefte aan om anoniem informatie in te kunnen winnen. Dat biedt de mogelijkheid om zonder directe consequenties informatie te verzamelen (zie sectie 4.3).

119 Barendregt e.a., 2021.

120 Levenson e.a., 2017.

4.2.3. Fase 3: Laagdrempelige hulp zoeken

Na het anoniem aftasten van de eigen situatie en mogelijke vervolgstappen zoeken sommige plegers in de derde fase daadwerkelijk hulp. In deze fase is de voornaamste drempel dat laagdrempelige pleggergerichte of plegersensitieve hulp moeilijk vindbaar is.

Pleggergerichte/plegersensitieve hulp moeilijk vindbaar: Eén van de plegers in het groeps gesprek vertelt over zijn zoektocht naar hulp: *“Ik heb op verschillende plekken gezocht, maar nergens was het juiste loket”*. Hij wist niet waar hij naartoe kon, benaderde een aantal instanties, maar ervaarde dat hij daar niet welkom was. Toen hij uiteindelijk passende hulp vond, was dit lange tijd niet beschikbaar door wachtlijsten en ontving hij tussentijds geen andere hulp. Als hulp door wachtlijsten op zich laat wachten dan kan dit demotiverend werken omdat het moment waarop de hulpvraag urgent is voorbij gaat.

Ook de door ons geïnterviewde hulpverleners geven aan dat passende laagdrempelige hulp voor plegers niet altijd voorhanden is. *“Wij zoeken ook nog naar een plek om mannen naartoe door te verwijzen”*, geeft één van hen aan. En ook uit andere onderzoeken komt naar voren dat hulpverlening voor plegers beperkt, versnipperd en weinig overzichtelijk is.¹²¹ In hoofdstuk 5 wordt nog verder in gegaan om het beperkte aanbod van laagdrempelige hulp voor plegers.

Inmiddels zijn er in Groningen, Eindhoven, Den Bosch en Utrecht praatgroepen voor mannen over huiselijk geweld. Aan de praatgroep in Eindhoven nemen jaarlijks zo'n 30 tot 40 mannen deel en de evaluatie van alle deelnemers van deze groep laat zien dat 35% minder kampt met klachten zoals agressie, hoofdpijn, slecht slapen of een minderwaardigheidsgevoel. De praatgroep in Eindhoven draait al 16 jaar en is een initiatief van de reclassering. De initiatiefnemers in Groningen benadrukken dat het belangrijk is om deze mannen niet aan te

spreken als plegers maar als betrokkenen.¹²² Die benadering werkt volgens hen. Het is belangrijk dat er écht naar hen geluisterd wordt en dat het gevoel hebben dat ze niet in een hokje gestopt worden.

4.3. Drempels tot hulpverlening verlagen voor plegers

De drempels van plegers in de verschillende fasen, bieden ook handvatten om de drempel tot hulpverlening te verlagen. Het kan plegers in de eerste fase en ook als zij eenmaal hulp krijgen, helpen om hun eigen gewelddadige gedrag te herkennen als feiten bij geweld benoemt en genormeerd worden. In de tweede fase is anonieme hulpverlening drempelverlagend. In de tweede en derde fase is het helpend als informatie en hulp makkelijk vindbaar is en snel geboden kan worden, met name kort na een incident. Ook helpt het hierbij om de situatie van kinderen en een (ex-) partner mee te nemen in het perspectief waar hulpverlening over informeert en eventueel gezamenlijk naartoe gewerkt wordt. Wij lichten dit toe.

Feiten bij geweld benoemen en normeren : Evenals slachtoffers geven plegers aan dat het hen kan helpen als iemand anders aangeeft dat een ervaring grensoverschrijdend is of een situatie van voortschrijdend geweld moet stoppen. Een pleger vertelt dat hem een dergelijke spiegel werd voorgehouden door de politie en dit hem zijn eigen gedrag in liet zien: *“De blauwe plekken die ik mijn ex gaf, drongen pas tot mij door toen de politie die lieten zien via foto's. Toen ik in de cel zat. Je weet dat er agressie is, maar je praat het goed voor jezelf.”*

Hulpverleners kunnen echter terughoudend zijn om te benoemen wat er speelt. Een pleger ervaarde deze terughoudendheid bijvoorbeeld in relatietherapie: *“Er wordt vaak gekeken alsof er een relatieprobleem is. Mensen moeten doorhebben dat het huiselijk geweld is. Hulpverleners van relatieproblemen durven dat niet aan te gaan. Het heeft dan niks te maken met problemen in een huwelijk, maar*

¹²¹ Barendregt e.a., 2021.

¹²² Bastiaanse, 2022.

met huiselijk geweld. Benoem wat er speelt.” Een aarzeling bij professionals om feiten bij geweld te benoemen en te normeren, om zo de band met een plegger maar niet te beschadigen wordt ook geconstateerd in onderzoek.¹²³ Zij pleiten echter voor motiverende gespreksvoering met plegers waarbij gewelddadige feiten concreet benoemd worden, niet veroordelend maar wel grenzen stellend en normerend.

Anonieme informatievoorziening en hulpverlening: Schaamte, vooroordelen en angst kunnen plegers ervan weerhouden om over hun gedrag te praten met vrienden, familieleden of hulpverleners. Anonimiteit is dan ook van belang als plegers in de tweede fase informatie inwinnen over hun situatie en mogelijke vervolgstappen. Zij willen namelijk niet dat hun gedrag naar buiten komt en dat het inwinnen van informatie meteen consequenties heeft. Een plegger vertelt hier over: *“In het begin vond ik het ook lastig om mijn naam te zeggen. In onze groep boeide het niet en toen vond ik het niet meer belangrijk om anoniem te zijn. Dus als zoekende vind ik het redelijk belangrijk, maar als je verder bent maakt het niet meer uit.”* Juist in de tweede fase werkt anonieme informatievoorziening en hulpverlening drempelverlagend. Hulpinstanties kunnen hier bijvoorbeeld op in spelen door informatievoorziening gericht op plegers van geweld beschikbaar te maken op websites en anoniem contact op afstand, via de chat of telefonisch, mogelijk te maken.

123 Van Arum e.a., 2021.

Inspelen op specifieke situaties waarin de motivatie om hulp te zoeken hoger is: Hoewel de motivatie om hulp te zoeken onder plegers over het algemeen laag is, is deze op specifieke momenten hoger. Dit is bijvoorbeeld het geval direct na een incident. Kort na het plegen van grensoverschrijdend gedrag is het besef dat het anders moet veelal sterk aanwezig. Dit besef ebt weg naarmate de tijd verstrijkt. Als wij een plegger vragen wat hem helpt om hulp te zoeken vertelt hij: *“Gelijk aanpakken in het moment en niet wachten tot daarna. Het had mij geholpen om op het politiebureau gelijk hulp te krijgen. Zij gaan het gesprek even met je aan of ze bellen”*. Hulpinstanties kunnen hier op inspelen door te zorgen dat zij makkelijk vindbaar zijn, bijvoorbeeld voor een plegger die na een incident informatie zoekt. Ook de politie, als zij betrokken zijn bij een incident, zou op hulp kunnen wijzen, zoals deze plegger voorstelt. Vervolgens is het wel van belang dat hulp dan ook snel geboden kan worden.

De motivatie van plegers om hulp te zoeken is veelal ook hoger als een plegger kinderen heeft. Een hulpverlener benadrukt het belang van het expliciet benoemen van kinderen om plegers te motiveren om hulp te zoeken: *“Ons doel is niet een ander doel dan jouw doel. Het moet goed gaan met jou en met de kinderen. Dat is het perspectief. Als we elkaar tegenkomen over een jaar of 10 / 20 dat je kunt zeggen: het was even heel ingewikkeld, maar het gaat goed met ons.”* Kinderen meenemen in het perspectief waar hulpverlening en plegger samen naartoe werken kan de motivatie om hulp te zoeken vergroten.

Tenslotte kan het beëindigen van een relatie, zeker als er kinderen in het spel zijn, of een partner die aanstuurt op hulp in een relatie die de moeite waard lijkt, de motivatie om hulp te zoeken vergroten.¹²⁴ Inspelen op specifieke situaties waarin de motivatie om hulp te zoeken hoger is, kan de drempel richting hulp verlagen.

124 Barendregt e.a., 2021.

4.4. Specifieke behoeften rondom hulp

Plegers hebben een aantal behoeften met betrekking tot het hulpaanbod voor plegers. Dit betreft meer laagdrempelige hulpverlening gericht op plegers, waar traumasensitief en gendersensitief gewerkt wordt. Ook waarderen zij de inzet van ervaringsdeskundigen.

Meer laagdrempelige hulpverlening gericht op plegers: Vanuit de constatering dat hulpverlening voor plegers beperkt, versnipperd en weinig overzichtelijk is, is er behoefte aan meer laagdrempelige hulpverlening gericht op plegers.¹²⁵ Zoals uit voorgaande naar voren komt is het van belang dat dit aanbod snel beschikbaar is en er geen sprake is van wachtlijsten. Als wachtlijsten onvermijdelijk zijn dan moet worden gezorgd voor overbruggingshulp. Tevens is het van belang dat hulp uitnodigend, niet veroordelend, maar wel grenzen stellend is en een veilige setting biedt.¹²⁶ En plegers hebben behoefte aan meer aandacht voor de oorzaken die leiden tot geweld, zoals de stress die zij ervaren door allerlei problemen die er spelen.

Er is een roep om meer aandacht voor traumasensitief en gendersensitief werken. Het belang van traumasensitief en gendersensitief werken is ook door slachtoffers onderstreept (zie sectie 2.6). Veel plegers van huiselijk geweld hebben zelf in hun jeugd huiselijk geweld meegemaakt. Uit onderzoek in gezinnen waar partnergeweld of kindermishandeling speelt blijkt dat bijna de helft van de ouders uit deze gezinnen (46%) in hun jeugd te maken hebben gehad met huiselijk geweld, terwijl dit slechts voor 10% van de ouders uit de algemene Nederlands bevolking geldt.¹²⁷ Dit slachtofferschap en mogelijk daaruit volgende traumaklachten vragen om traumasensitief werken.

Daarnaast geven plegers aan dat zij veel stress ervaren door allerlei omstandigheden en zien dat ook als belangrijke oorzaak van hun agressie. Traumasensitief werken kan onder meer bewerkstelligen dat plegers minder stress ervaren, meer oplossingsgericht kunnen denken, minder geweld plegen in hun relatie en meer eigen inzicht en positief gedrag ontwikkelen. Eerdergenoemde stereotype beelden over mannelijkheid vragen daarnaast om gendersensitief werken. Dit betekent dat professionals zich bewust zijn van mogelijke eigen vooroordelen en blinde vlekken en inzicht hebben in patronen en ongelijkheden evenals in risico's die daarmee samenhangen.¹²⁸

In hoofdstuk 5 gaan we nader in op het huidige hulpaanbod en de specifieke gaten in het huidige aanbod.

Inzet van ervaringsdeskundige: Evenals slachtoffers waarderen de geïnterviewde plegers de inzet van ervaringsdeskundigen. Eén van hen vertelt: “[Het besef is gekomen door] gesprekken met een ervaringsdeskundige. Hij hielp mij kijken naar mezelf, waardoor ik doorhad dat het niet goed gaat. Schreeuwen en dingen gooien is ook huiselijk geweld. Hoe kan ik dat oplossen?” De inzet van ervaringsdeskundigen is volgens plegers belangrijk omdat zij meer begrip en een luisterend oor hebben ten aanzien van hoe het zover is gekomen.

De meerwaarde van het inzetten van ervaringsdeskundigen, in aanvulling op professionals, in het hulpaanbod voor plegers wordt ook onderstreept in onderzoek.¹²⁹ Er wordt gesteld dat ervaringsdeskundigen onder meer bepaalde onderwerpen kunnen normaliseren waardoor het makkelijker wordt om deze te bespreken. Ook kunnen ervaringsdeskundigen een rol spelen bij het krijgen van een ingang bij de pleger.

¹²⁵ Barendregt e.a., 2021.

¹²⁶ Van Arum e.a., 2021.

¹²⁷ Steketee e.a., 2020.

¹²⁸ Van Arum e.a., 2021.

¹²⁹ Van Arum e.a., 2021.

4.5. Conclusie

In het hulpzoekgedrag van plegers zijn grofweg dezelfde fasen te onderscheiden als bij slachtoffers. In de eerste fase identificeren plegers zich niet als zodanig. In de tweede fase zoeken plegers veelal anoniem naar informatie over hun gedrag en situatie. Na het anoniem aftasten van de eigen situatie en mogelijke vervolgstappen zoeken sommige plegers in de derde fase daadwerkelijk hulp. In het volgende schema zijn drempelverhogende en drempelverlagende factoren per fase weergegeven.

Schema 4.1 Overzicht van drempelverhogende en drempelverlagende factoren

	Drempel verhogend	Drempel verlagend
Fase 1	• Grensoverschrijdend gedrag niet herkennen. • Stereotype beelden over mannelijkheid, zoals taboe om kwetsbaar te zijn.	• Feiten bij geweld benoemen en normeren. • Op hulp mogelijkheden wijzen. • Maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag.
Fase 2	• Schaamte voor eigen gedrag. • Angst voor sociale gevolgen. • Angst voor juridische gevolgen.	• Anonieme informatievoorziening. • Mogelijkheden tot anoniem contact via chat of telefonisch.
Fase 3	• Pleger gerichte hulp moeilijk vindbaar. • Wachtlijsten. • Gebrek aan hulp om wachten te overbruggen.	• Makkelijk vindbare pleger sensitieve hulp. • Pleger sensitieve hulp snel beschikbaar. • Overbruggingshulp bij wachtlijsten. • Feiten bij geweld benoemen en normeren. • Luisterend oor. • Kinderen en (ex-)partner meenemen in perspectief waar naartoe gewerkt wordt.

Plegers hebben behoefte aan gendersensitief en traumasensitief werkende hulpverleners en waarderen de inzet van ervaringsdeskundigen. In gesprek met ervaringsdeskundigen wordt herkenning gewaardeerd en de aandacht die zij hebben voor de oorzaken die leiden tot geweld, zoals de stress die zij ervaren door allerlei problemen die er spelen.

5 Signalen en behoeften versus landelijke aanbod

Uit de focusgroepen en interviews met slachtoffers en plegers kwamen verschillende signalen en behoeften ten aanzien van hulp naar voren, zoals beschreven in de voorafgaande hoofdstukken. In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag in hoeverre het aanbod dat landelijk beschikbaar is aansluit op deze signalen en behoeften. Om deze vraag te beantwoorden is allereerst een deskresearch gedaan naar het huidige aanbod van laagdrempelige hulp. Via Google is gezocht naar organisaties die laagdrempelig hulp bieden voor de geweldsvormen die in dit onderzoek centraal staan met daarbij aandacht voor specifieke doelgroepen. Deze zoekresultaten zijn aangevuld met organisaties via experts. Vervolgens is via de websites van de gevonden organisaties in kaart gebracht: welke organisaties zijn er? Welke hulp bieden zij? In hoeverre is er aandacht voor specifieke vormen of specifieke doelgroepen in het aanbod? Vervolgens is dit naast de signalen en behoeften gelegd zoals naar voren gekomen uit de eerdere hoofdstukken.

Een belangrijke kanttekening of beperking is dat de deskresearch wel een eerste overzicht geeft van organisaties die laagdrempelige hulp bieden, maar geen uitputtend overzicht biedt. Daarnaast konden we sommige meer inhoudelijke signalen ten opzichte van de hulp, zoals geen veroordelende houding en goed doorvragen, niet toetsen aan de hand van de deskresearch; dat vereist ander type onderzoek waaronder tekstuele analyses, interviews met professionals en observaties. In Bijlage 1.3 en 1.4 geven we een uitgebreide methodologische verantwoording.

We beschrijven allereerst het huidige aanbod (paragraaf 5.1), vervolgens mate waarin van dit aanbod gebruik gemaakt wordt (paragraaf 5.2) daarna in hoeverre het huidige aanbod voldoet aan signalen en behoeften van slachtoffers en plegers (paragraaf 5.3); en tot slot, beantwoorden we de vraag in hoeverre het landelijke aanbod aansluit en waar nog kansen liggen om het aanbod verder door te ontwikkelen (paragraaf 5.4)

5.1. Landelijke aanbod

In deze paragraaf schetsen we het aanbod dat landelijk beschikbaar is. Grofweg zijn er drie categorieën van organisaties binnen het landelijke aanbod te onderscheiden:

- **Algemene lokale ingangen (n=9):** hiermee bedoelen we ingangen die in elke gemeente of regio beschikbaar zijn en die voor iedereen vrij toegankelijk zijn ongeacht achtergrond.
- **Algemene landelijke organisaties (n=32):** hiermee bedoelen we organisaties die landelijk opereren en voor iedereen vrij toegankelijk zijn ongeacht achtergrond.
- **Specifieke landelijke organisaties (n=22):** hiermee bedoelen we organisaties die landelijk opereren en vrij toegankelijk zijn maar alleen aanbod voor specifieke doelgroepen.

In paragraaf 5.1.1. bespreken we het aanbod van algemene lokale ingangen. Vervolgens bieden we in paragraaf 5.1.2 een overzicht van de algemene landelijk en de specifieke landelijke organisaties.

5.1.1. Algemene lokale ingangen

Algemene lokale ingangen spelen een belangrijke rol in het bieden van laagdrempelige hulp bij geweld, zoals de huisarts, wijkteams, het welzijnswerk (die wij onder de wijkteams behandelen) en Veilig Thuis. Deze ingangen zijn vrij toegankelijk voor inwoners van de betreffende gemeente. Algemene lokale ingangen moeten vaak volgens de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling werken of in geval van huisartsen de KNMG meldcode. Dit betekent dat zij ook een rol hebben in signaleren en handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling en afhankelijk van de beroepsgroep ook in het bieden van hulp. Hieronder gaan we kort in op de belangrijkste algemene lokale ingangen en hun rol bij het bieden van laagdrempelige hulp bij geweld.

Huisarts en praktijkondersteuner GGZ: Inwoners die te maken hebben gehad met geweld, kunnen hiervoor bij de huisarts terecht. Huisartsen werken volgens de KNMG meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld. Het motto van de meldcode is 'spreken, tenzij' (zwijgplicht). De huisarts kan doorverwijzen naar specialistische hulp: voor letsel, maar ook voor bijvoorbeeld geestelijke gezondheidszorg of maatschappelijke ondersteuning (in tegenstelling tot Veilig Thuis en het Wijkteam, kan de huisarts wel verwijzen naar volwassen ggz). Ook kan de huisarts – als de inwoner dit wil – lichamelijk onderzoek doen om bijvoorbeeld verwondingen vast te stellen, deze te behandelen of bewijsmateriaal te verzamelen voor als de inwoner (later) aangifte wil doen van geweld.¹³⁰ Naast de huisarts, kunnen inwoners ook terecht bij de praktijkondersteuner GGZ (POH GGZ) om hun verhaal te vertellen. Via de POH-GGZ is ook een doorverwijzing naar meer specialistische GGZ hulp mogelijk. Over het algemeen zijn huisartsen en praktijkondersteuners GGZ alleen binnen kantoortijden bereikbaar; buiten kantoortijden is er de huisartsenpost of in geval van spoed, de spoedeisende hulppost

Wijkteam: Voor veel praktische of sociale hulpvragen kunnen inwoners bij het wijkteam terecht. Ook in geval van geweld of grensoverschrijdend gedrag kan het wijkteam meedenken over passende ondersteuning. Het wijkteam **kan aanvullend** specialistische WMO en Jeugdhulp organiseren. Wat het wijkteam precies doet, verschilt per gemeente. Vaak kunnen wijkteams zelf laagdrempelige ondersteuning bieden.¹³¹

Veilig Thuis: Veilig Thuis fungeert als advies- en meldpunt voor signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling voor zowel burgers als professionals. Indien nodig of gewenst zoekt Veilig Thuis samen hulp. Burgers kunnen voor advies 24/7 gratis bellen naar het landelijke nummer (0800-2000) en overdag is er een chat beschikbaar. Veilig Thuis onderzoekt de melding en als daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld, draagt Veilig Thuis de wettelijke verantwoordelijkheid om vervolgstappen te zetten, door de melding over te dragen naar vrijwillige hulp, de Raad voor de Kinderbescherming te informeren en/of een melding te doen bij de politie. Indien nodig zet Veilig Thuis actieve bemoeienis in via de dienst Voorwaarden & Vervolg of de dienst Onderzoek. Alle Veilig Thuis organisaties geven op hun website aan expertise te hebben op huiselijk geweld, kindermishandeling en oudermishandeling. De meeste Veilig Thuis organisaties noemen op hun website ook expertise te hebben voor mensenhandel. Expertise op schadelijke praktijken wordt door enkele Veilig Thuis organisaties genoemd.¹³² In gesprek met Veilig Thuis werd aangegeven dat Veilig Thuis ook expertise heeft voor bepaalde specifieke doelgroepen, waaronder mensen met een migratieachtergrond.

¹³⁰ Landelijke Huisartsen Vereniging, z.d.

¹³¹ Movisie, 2019.

¹³² Veilig Thuis, z.d.

Centrum Seksueel Geweld: Het Centrum Seksueel Geweld richt zich op iedereen die een ongewenste seksuele ervaring heeft meegemaakt. Het Centrum Seksueel geweld biedt onder andere forensische, medische en psychische hulp aan slachtoffers van aanranding of verkrachting. Slachtoffers kunnen 24/7 terecht bij het Centrum Seksueel geweld en gratis en anoniem bellen met 0800 0188 of chatten. Bij het Centrum Seksueel Geweld werkt een team van artsen, verpleegkundigen, politie en andere hulpverleners samen om slachtoffers van aanranding en verkrachting specialistische zorg te geven. Er zijn zestien locaties in Nederland, dit betekent dat elk slachtoffer van aanranding of verkrachting altijd binnen een uur op een locatie terecht kan. Het Centrum Seksueel Geweld biedt zowel acute eerste hulp als latere hulp. Het Centrum Seksueel Geweld heeft extra aandacht voor verschillende specifieke doelgroepen, waaronder mannelijke slachtoffers, LHBTIQ+ en mensen met een lichtverstandelijke beperking.

Politie: Slachtoffers en plegers kunnen bij acuut geweld 24/7 terecht bij de politie via het nummer 112. Om niet acuut geweld te melden of om aangifte te doen kunnen burgers 24/7 terecht bij het telefoonnummer 0900 8844. Binnen de politie zijn er aandachtfunctionarissen huiselijk geweld en ook aandachtfunctionarissen eengerelateerd geweld. Ook is er de afdeling Vreemdelingenpolitie, Identificatie en Mensenhandel (AVIM). Slachtoffers kunnen niet zelf rechtstreeks contact leggen met deze speciale afdelingen binnen de politie. Wel heeft de politie in elke regio een Slachtofferloket waar slachtoffers terecht kunnen met vragen over aangifte en het daarop volgende onderzoek.¹³³ Speciaal voor jongeren heeft de politie de website vraaghetdepolitie.nl, waar jongeren terecht kunnen voor al hun vragen over veiligheid. Elke dinsdag en donderdag is er de mogelijkheid privé te chatten met de politie en ongeveer één keer per maand is er een groepsthema chat waarbij een politie-expert aanwezig is, bijvoorbeeld een themachat zeden, mensenhandel, pesten of kindermishandeling.

¹³³ Politie, z.d.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD): De GGD heeft regionale centra voor seksuele gezondheid en biedt voor jongeren de dienst JouwGGD.nl. Eén van de doelen van de regionale centra voor seksuele gezondheid van de GGD is om hulp en advies te geven aan kwetsbare groepen. Ze bieden onder andere testen aan voor seksueel overdraagbare aandoeningen. Deze zorg is kosteloos en vertrouwelijk. Er wordt zonder toestemming van de cliënt geen informatie gedeeld met de huisarts, zorgverzekering, ouder(s)/verzorger(s) of anderen.¹³⁴ De dienst JouwGGD.nl is een gratis online jongerenplatform met informatie over alles wat met gezondheid te maken heeft. Jongeren tot 23 jaar kunnen hier anoniem terecht voor vragen over hun lichaam, seks, relaties, hun gevoel of dingen waar ze thuis moeilijk over kunnen praten. JouwGGD.nl is er voor chat, luisteren, advies, tips en tricks, doorverwijzing en zelfhulp.

Vrouwen/mannenopvang: De vrouwen/mannenopvangen bieden eveneens tijdelijk onderdak en begeleiding aan mensen die hun thuissituatie hebben verlaten in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.¹³⁵ De vrouwen/mannenopvang wordt gefinancierd door de gemeenten. De meeste vrouwen of mannen komen hier terecht na een doorverwijzing. Slachtoffers kunnen bij de meeste organisaties ook zichzelf rechtstreeks melden. Als slachtoffers zichzelf melden, wordt op basis van een risicoscreening bepaald of opvang of andere hulp wordt verleend. Tijdens verblijf in de vrouwen/mannenopvang ontvangen slachtoffers begeleiding van de opvangorganisatie en wordt toegewerkt naar veilige uitstroom of doorstroom. In elke provincie zijn een of meerdere vrouwenopvangorganisaties actief. Voor de mannenmishandeling is er in Nederland een landelijk netwerk van zes organisaties die voor heel Nederland hulp bieden.

¹³⁴ GGD GHOR, z.d.

¹³⁵ Wet Wmo, 2015.

Maatschappelijke opvang: Mensen die hun thuissituatie hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving kunnen tijdelijk onderdak krijgen via de maatschappelijke opvang.¹³⁶ De gemeente betaalt de maatschappelijke opvang; soms vraagt de gemeente een eigen bijdrage voor het gebruik maken van de opvang. Slachtoffers en plegers kunnen zich zelf – zonder doorverwijzing – melden. Tijdens de opvangperiode is er vanuit de opvang vaak aandacht voor terugkeer naar een eigen woonplek. Hoe lokaal invulling wordt gegeven aan de maatschappelijk opvang verschilt van regio tot regio. De maatschappelijke opvang biedt tijdelijk eerste opvang, waar mensen meestal maximaal enkele maanden kunnen verblijven. Het is mogelijk om daarna met een doorverwijzing door te stromen naar andere voorzieningen.¹³⁷

Formele vertrouwenspersonen voor geweld of grensoverschrijdend gedrag binnen bepaalde context/settings: Binnen veel terreinen (waaronder werk, sport en school) zijn er vertrouwenspersonen waar hulpzoekenden terecht kunnen om grensoverschrijdend gedrag of geweld te bespreken en advies kunnen krijgen. Daarnaast is het bij grotere organisaties vaak mogelijk om bij ongewenst gedrag een formele klacht in te dienen bij een klachtcommissie.

5.1.2. Overzicht landelijke aanbod

In tabel 5.1 geven we een overzicht van hoe het aanbod er uit ziet, voor de drie categorieën organisaties zoals beschreven aan het begin van paragraaf 5.1. In de tabel geven we weer voor welk type geweldsvorm de organisaties aandacht hebben, het type hulp dat geboden wordt, de toegankelijkheid van de geboden hulp en de aandacht voor specifieke doelgroepen. Het overzicht laat zien dat er voor alle geweldsvormen laagdrempelige hulp beschikbaar is. Ook voor het merendeel van de specifieke doelgroepen. Alvorens we verder op het aanbod ingaan, gaan we in paragraaf 5.2 eerst in op de mate waarin gebruik gemaakt wordt van deze diensten.

¹³⁶ Wet Wmo, 2015.

¹³⁷ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport - Algemene voorzieningen vanuit Wmo, z.d.; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport - Maatschappelijke opvang, z.d.

Tabel 5.1 Aanbod via algemene lokale ingangen, algemene landelijke organisaties en specifieke landelijke organisaties

	Algemene landelijke organisaties (n=31)	Specifieke landelijke organisaties (n=23)		Algemene landelijke organisaties (n=31)	Specifieke landelijke organisaties (n=23)
Aandacht voor type geweldsvormen			Contactmogelijkheden		
Huiselijk geweld	16	6	Telefonisch	19	17
Kindermishandeling	13	9	Mail	25	17
Seksueel geweld	24	17	Website chat	9	7
Ouderenmishandeling	5	2	Contactformulier	14	9
Mensenhandel en uitbuiting	9	1	WhatsApp	4	1
Schadelijke praktijken	11	2	Andere sociale media dan WhatsApp	26	14
Grensoverschrijdend gedrag binnen specifieke contexten	-	Kerkelijke relaties: 5 Sport: 2 Cultuur: 1	Aandacht voor specifieke doelgroepen		
Type hulp			Jongeren	3	8
Meldfunctie	7	5	Mensen met een migratieachtergrond	4	3
Informatievoorziening	14	12	Geloofsgemeenschap: christelijk	1	9
Wegwijs maken in aanbod	20	19	Geloofsgemeenschap: anders dan christelijk	1	0
Luisterend oor	17	18	LHBTIQ+	2	1
Advies	17	11	Lichamelijke beperking	0	0
Hulp en zorg	9	8	(Licht) Verstandelijke Beperking	1	0
Lotgenotencontact	10	9	Plegers	2	4
Outreaching	2	3			
Toegankelijkheid					
24/7 bereikbaar	7	1			
Anonimiteit mogelijk	14	14			
Website ook beschikbaar in het Engels of andere talen	8	6			

5.2. Mate van gebruik van het landelijke aanbod

In deze paragraaf geven we een overzicht van de mate waarin gebruik gemaakt wordt van het landelijke aanbod zoals beschreven in de voorgaande paragraaf. Tabel 5.2 hieronder geeft een overzicht van acht hulporganisaties en -diensten, waarin per organisatie of dienst is uitgezet welke cijfers er beschikbaar zijn. Onder de tabel geven we een toelichting over de rapportage per organisatie, omdat elke organisatie verschillend rapporteert. Voor een methodologische verantwoording verwijzen we naar Bijlage 1.4.

De hulporganisaties en -diensten die zijn meegenomen in de tabel, rapporteren hun cijfers op verschillende manieren. Sommige organisaties rapporteren het aantal unieke personen dat hulp zocht, anderen rapporteren het aantal adviezen, meldingen of gesprekken. Hoewel beide vormen van informatie inzicht geven in hoe vaak er aanspraak wordt gemaakt op laagdrempelige hulp, kunnen deze gegevens niet één op één met elkaar worden vergeleken. Eén persoon kan bijvoorbeeld verschillende keren contact opnemen met de hulporganisatie. Daarbij richten sommige organisaties zich alleen op slachtoffers van geweld of grensoverschrijdend gedrag, terwijl anderen er (ook) zijn voor plegers, betrokkenen of professionals. We hebben ons enkel gericht op landelijke hulporganisaties en -diensten waarbij geweldsslachtoffers en/of -plegers direct om hulp kunnen vragen (zie de exacte inclusiecriteria in Bijlage 1.4). In de onderstaande overzichtstabel rapporteren we echter ook meldingen die niet door slachtoffer of plegers zijn gemaakt. In veel van de beschikbare cijfers wordt namelijk geen expliciet onderscheid gemaakt in de relatie die de melder heeft tot het geweldsprobleem (bijvoorbeeld slachtoffer, pleger, betrokkene of professional).

Soms rapporteren de hulporganisaties en -diensten die zijn meegenomen in de tabel nog andere informatie die niet in de tabel is opgenomen. Dit is vaak informatie die relevant is voor het specifieke probleem waar ze zich op richten. Zo rapporteert het Centrum Seksueel Geweld of de persoon al eerder seksueel is misbruikt, of de persoon acute medische zorg heeft ontvangen, of er forensisch medisch onderzoek in gang is gezet, of er aangifte is gedaan en of er een casemanager bij betrokken was. Het Centrum Veilige Sport Nederland rapporteert bijvoorbeeld het niveau van sport waar het probleem zich voordoet en of er een vertrouwenspersoon bij betrokken was. Ook splitst het Centrum Veilige Sport Nederland leeftijd en geslacht uit voor slachtoffer, melder en beschuldigde. Dit laat zien dat bijvoorbeeld 85% van de beschuldigten mannelijk is. Ook de positie van de beschuldigde (bijvoorbeeld trainer, sporter, etc.) wordt gedocumenteerd. Fairwork rapporteert bijvoorbeeld de verblijfsstatus van de hulpbehoevende en de arbeidssector en arbeidssituatie. Stop it Now rapporteert hoe vaak er door een individu contact is gezocht, de telefonische bereikbaarheid (hoeveel telefoontjes niet zijn beantwoord) en hoe mensen bij de organisatie terecht komen. Chat met Fier rapporteert de relatie van de chatter met de pleger (familie, partner, leeftijdsgenoten, etc.).

Belangrijk is dat de cijfers inzicht kunnen geven in het gebruik van laagdrempelige hulpdiensten, maar geen compleet beeld geven. Door gebrek aan beschikbare en betrouwbare data is het onmogelijk een volledig beeld te schetsen van hoe vaak aanspraak wordt gemaakt op laagdrempelige hulpdiensten in Nederland.

Tabel 5.2 Overzicht gebruik laagdrempelige hulp in cijfers (zie paragraaf 5.2.1 voor een toelichting op de cijfers)

	Slachtofferhulp	Veilig Thuis	Centrum Seksueel Geweld	Kindertelefoon	Stop it Now	Chat met Fier	Centrum Veilige Sport Nederland	Fairwork
Jaartal cijfers	2019	2020	2020	2021	2021	2020	2020	2020
Aantallen	70.350 unieke personen	249.455 adviezen en meldingen	4.777 unieke personen	41.610 gesprekken	367 unieke personen	13.936 unieke personen	631 adviezen en meldingen	1831 unieke personen
Sekse	54% mannelijk 56% vrouwelijk		92% vrouwelijk	44% mannelijk 52% vrouwelijk 4% overige		14% mannelijk 76% vrouwelijk 10% onbekend	26% mannelijk 67% vrouwelijk 7% onbekend	54% mannelijk 41% vrouwelijk 5% onbekend
Leeftijd	23% < 20 jaar 25% 20 tot 30 jaar 18% 30 tot 40 jaar 14% 40 tot 50 jaar 15% 50 tot 65 jaar 4% ≥ 65 jaar		31% < 18 jaar 69% ≥ 18 jaar	84% < 16 jaar 16% 16 t/m 17 jaar	6% < 18 jaar 37% 19 t/m 25 jaar 20% 26 t/m 35 jaar 19% 36 t/m 45 jaar 12% 46 t/m 60 jaar 7% > 60 jaar	49% < 18 jaar 42% ≥ 18 jaar 8% onbekend	60% < 16 jaar 14% 16 t/m 20 jaar 13% 21 t/m 30 jaar 6% 31 t/m 40 jaar 3% 41-50 jaar 4% ≥ 51 jaar	
Land van herkomst / migratie-achtergrond	63% Geen migratie achtergrond 6% Marokko 4% Turkije 5% Suriname 2% NL Antillen + Aruba 10% Overig niet-westers 10% Westers							58% Polen 5% Hongarije 4% Roemenië 3% Bulgarije 3% Filipijnen 3% Brazilië 13% overige landen 10% onbekend
Type probleem	90% geweldsdelicten 10% zedendelicten	40% kindermishandeling 3% geweld tegen ouders 24% (ex-) partnergeweld 2% ouderen-mishandeling 9% huiselijk geweld overig 21% andere problematiek 0% geen kindermishandeling / huiselijk geweld 1% onbekend		14% seksualiteit 13% emotionele problemen 12% relatie en liefde 11% thuis en familie 10% pesten 10% geweld 31% overig	42% kinderporno-kijker 5% potentieel kinderpornokijker 11% pleger 2% potentieel pleger 31% seksuele gevoelens minderjarigen 10% overig	19% huiselijk geweld/ kindermishandeling 30% seksueel geweld 10% relatie-problemen 2% uitbuiting 3% online misbruik 2% eengerelateerd geweld 1% ongewenste zwangerschap 1% seksualiteit 32% onbekend	14% seksuele intimidatie fysiek 5% seksuele intimidatie (non-verbaal) 5% aanranding of poging daartoe 8% verkrachting of poging daartoe 2% grooming 12% sociale media/film/foto 32% intimidatie/machtsmisbruik 6% pesten en uitsluiting 2% discriminatie 4% agressie en geweld verbaal 5% agressie en geweld fysiek 3% stalking 3% niet ingevuld	33% corona gerelateerd 26% andere arbeidsrechtelijke klacht 19% salaris niet betaald 17% ontslag 15% problemen rond ziekte 9% te laag loon 8% pesterijen 7% te weinig werk 7% huisvesting 4% lange dagen / veel uren

	Slachtofferhulp	Veilig Thuis	Centrum Seksueel Geweld	Kindertelefoon	Stop it Now	Chat met Fier	Centrum Veilige Sport Nederland	Fairwork
Jaartal cijfers	2019	2020	2020	2021	2021	2020	2020	2020
Aantallen	70.350 unieke personen	249.455 adviezen en meldingen	4.777 unieke personen	41.610 gesprekken	367 unieke personen	13.936 unieke personen	631 adviezen en meldingen	1831 unieke personen
Relatie tot probleem	96% slachtoffer 3% betrokkene 1% overige type cliënten				49% bezorgd over zichzelf 20% bezorgd over een ander 9% professionals 22% overig		11% slachtoffer	
Moment van contact			45% 7 dagen na het geweld of minder 55% meer dan 7 dagen na het geweld			33% < 7 dagen na het geweld 8% 7 dagen tot 3 maanden na het geweld 5% 3-12 maanden na het geweld 21% ≥ 12 maanden na het geweld 33% onbekend		
Vorm van contact			64% telefoon 36% chat	74% telefoon 26% chat	71% telefoon 29% email		58% telefoon 31% email 11% overige	

5.2.1. Toelichting mate van gebruik per organisatie

Hieronder volgt een toelichting op tabel 5.2 per organisatie.

Slachtofferhulp

Slachtofferhulp werd in 2019 door 180.490 unieke personen benaderd voor hulp.¹³⁸ 63.120 personen zochten hulp naar aanleiding van een geweldsdelict en 7.230 personen zochten hulp naar aanleiding van een zedendelict, wat neerkomt op een totaal van **70.350 unieke personen** die hulp zochten na een situatie gerelateerd aan (seksueel) geweld. 96% van deze personen geeft aan zelf slachtoffer te zijn van dit geweld.¹³⁹

Veilig Thuis

Veilig Thuis rapporteerde over 2020 **249.455 adviezen en meldingen**. 40% van deze adviezen en meldingen ging over situaties gerelateerd aan kindermishandeling.¹⁴⁰ Als we kijken naar de aard van het geweld, dan zien we dat verhoudingsgewijs er een gelijke verdeling is bij adviezen en meldingen; behalve als we kijken naar andere gemelde problematiek dan huiselijk geweld of kindermishandeling, we zien dat bij de adviezen een relatief groot deel (bijna een derde) andere problematiek dan huiselijk geweld en kindersmishandeling betreft. Het is niet bekend hoe de mensen die Veilig Thuis om hulp vroegen zich tot de geweldsituatie verhouden. Ook instanties, zoals politie of het wijkteam, kunnen melding doen bij Veilig Thuis. De meeste meldingen die bij de FrontOffice binnenkomen zijn afkomstig van politie. Meldingen van professionals betreffen vaak ernstiger huiselijk geweld en multiproblematiek. In de CBS data over Veilig Thuis is uitgebreid onderscheid te maken in typen geweld. In de tabel hebben we er voor gekozen om algemene typen problemen (zoals

¹³⁸ Centraal Bureau voor de Statistiek - Slachtofferhulp, 2019.

¹³⁹ Centraal Bureau voor de Statistiek - Slachtofferhulp, 2019.

¹⁴⁰ Centraal Bureau voor de Statistiek – Huiselijk geweld, 2020.

bijvoorbeeld kindermishandeling) te benoemen en niet alle specifieke typen geweld (zoals seksueel misbruik). Ook is in de CBS data informatie bekend over de regio's en gemeenten waar personen uit afkomstig zijn.

Centrum Seksueel Geweld

Centrum Seksueel Geweld geeft aan dat zich in 2020 **4.777 unieke personen** hebben gemeld als slachtoffer van seksueel geweld.¹⁴¹ Het aantal gesprekken dat in tabel 5.2 staat weergegeven betreft het aantal telefoongesprekken plus het aantal chatgesprekken dat langer duurde dan vijf minuten en door de chatmedewerker is aangeduid als legitiem. Het moment van contact gaat over het totaal aantal unieke personen (dus ook niet-acute slachtoffers). Geslacht, leeftijd en regio gaan alleen over de 1.738 acute slachtoffers die binnen 7 dagen na het geweld contact zochten; over de overige personen zijn deze gegevens niet bekend. Ook is informatie bekend over de regio's waar personen uit afkomstig zijn.

Kindertelefoon

De Kindertelefoon heeft in 2021 1.200 gesprekken per dag gevoerd, wat neerkomt op ongeveer 438.000 gesprekken per jaar. 9,5% van deze gesprekken ging over geweld, wat neerkomt op ongeveer **41.610 gesprekken** over geweld.¹⁴² Het is niet bekend hoe de kinderen die deze gesprekken voerden zich tot de geweldsituatie verhouden. Ook kan het aantal gesprekken dat over geweld ging kan in de praktijk wat hoger liggen. We weten niet of er in gesprekken die zijn gecategoriseerd als 'overig' (31%) of bijvoorbeeld 'thuis en familie' (11%) ook geweld aan de orde was. De cijfers met betrekking tot geslacht, leeftijd, type probleem en vorm van contact gaan over alle gevoerde gesprekken, dus ook de gesprekken die niet over geweld gingen; er zijn geen aparte gegevens hierover beschikbaar van alleen de gesprekken die over geweld gingen.

¹⁴¹ Centrum Seksueel Geweld, 2020.

¹⁴² Kindertelefoon, 2021.

Chat met Fier

De hulpdienst Chat met Fier heeft in 2020 chatgesprekken gevoerd met **13.936 unieke personen**. 30% van deze personen nam contact op over seksueel geweld en 19% over huiselijk geweld inclusief kindermishandeling.¹⁴³ Bij een groot deel is het onbekend van wat voor geweldssituatie er sprake was. Het is ook niet bekend hoe de mensen die deze gesprekken voerden zich tot de geweldssituatie verhouden. Chat met Fier verzorgt ook de chat van het Centrum Seksueel Geweld en het Centrum Veilige Sport Nederland. De chatgesprekken via het Centrum Seksueel Geweld en het Centrum Veilige Sport Nederland is in het bovenstaande aantal unieke personen meegenomen. Uit de jaarverslagen van het Centrum Seksueel Geweld en het Centrum Veilige Sport Nederland blijkt dat er 3.812 chatgesprekken zijn gevoerd met Chat met Fier via het Centrum Seksueel Geweld en dat 43 unieke personen gebruik hebben gemaakt van Chat met Fier via het Centrum Veilige Sport Nederland. De cijfers van Chat met Fier kunnen dus deels overlappen met die van het Centrum Seksueel Geweld en het Centrum Veilige Sport Nederland.

Stop it Now

De hulpdienst Stop it now geeft aan in 2021 door **367 unieke personen** te zijn benaderd die zich zorgen maken over gedrag tegenover minderjarigen. 49% van die personen is bezorgd over zichzelf.¹⁴⁴ Van veel mensen heeft Stop it Now geen informatie over hun leeftijd. Het is onbekend om welk percentage het gaat. De genoemde percentages gaan over het onbekend aantal mensen waarover de leeftijd wel bekend is. De cijfers over de vorm van contact gaan over alle unieke personen, dus niet alleen over 'mensen die bezorgd zijn over zichzelf', maar ook over 'professionals', 'mensen die bezorgd zijn over een ander' en 'overig'. De cijfers over het type probleem gaan alleen over mensen die bezorgd zijn

¹⁴³ Fier, 2020.

¹⁴⁴ OEKM, 2021.

over zichzelf. Cijfers over het type probleem waar anderen zich zorgen over maken, zijn niet in de tabel opgenomen.

Centrum Veilige Sport Nederland (CVSN)

Het Centrum Veilige Sport Nederland heeft 828 meldingen in 2020 ontvangen en adviesgesprekken gevoerd.¹⁴⁵ **631** van deze meldingen en adviezen zijn aangemerkt als grensoverschrijdend gedrag, zoals intimidatie, machtsmisbruik, seksuele intimidatie en seksueel misbruik. In 11% van alle adviezen en meldingen heeft het slachtoffer zelf contact opgenomen. Geslacht en leeftijd gaan over de 544 adviezen en meldingen waarin een slachtoffer is benoemd. Dus ook over adviezen en meldingen die niet als grensoverschrijdend gedrag zijn aangemerkt. Relatie tot probleem gaat over alle 792 adviezen en meldingen waarin een melder is benoemd. Dus ook over adviezen en meldingen die niet als grensoverschrijdend gedrag zijn aangemerkt. Vorm van contact gaat over alle 828 adviezen en meldingen. Dus ook over adviezen en meldingen die niet als grensoverschrijdend gedrag zijn aangemerkt. Type probleem gaat alleen over de 631 adviezen en meldingen die als grensoverschrijdend gedrag zijn aangemerkt

Fairwork

In totaal heeft de organisatie Fairwork 1.831 personen in 2020 individueel advies gegeven. Bij **412** van deze mensen was sprake van een of meer signalen van mensenhandel.¹⁴⁶ Hoewel dit niet expliciet door Fairwork wordt benoemd, lijken veruit de meeste adviezen te zijn gegeven aan mensen die zelf slachtoffer zijn van mensenhandel. In het jaarprogramma staat vermeld dat de grootste groep tussen de 20 en 40 jaar oud is. Er konden meerdere typen probleem per uniek persoon gerapporteerd worden. Vandaar dat de percentages bij 'type probleem' niet optellen tot 100%.

¹⁴⁵ Centrum Veilige Sport Nederland, 2020.

¹⁴⁶ FairWork, 2020.

5.2.2. Duiding cijfers gebruik aanbod

Hieronder duiden we de cijfers over de mate waarin van het aanbod gebruik wordt gemaakt.

Typen probleem: Veel hulporganisaties en -diensten geven vrij specifiek aan met welk type probleem er bij hen wordt aangeklopt. De data geven bijvoorbeeld inzicht in hoe vaak er sprake is van seksueel geweld. Zo klopte bij Chat met Fier bijvoorbeeld 30% aan met een probleem gerelateerd aan seksueel geweld en bij Slachtofferhulp had 10% te maken met een zedendelict. Ook bij het Centrum Veilig Sport Nederland heeft in ieder geval 34% van de adviezen en meldingen te maken met seksueel geweld. Het Centrum Seksueel Geweld maakt geen onderscheid in type probleem, maar deze organisatie richt zich volledig op slachtoffers van seksueel geweld.

Genderverdeling: De data laten ook zien dat de genderverdeling sterk afhankelijk is van het type probleem. Bij organisaties die zich richten op een breed scala aan typen problemen (zoals Slachtofferhulp en de Kindertelefoon) kloppen ongeveer net zo veel vrouwelijke als mannelijke personen aan. Bij Centrum Seksueel Geweld, dat zich specifiek richt op seksueel geweld, zien we dat veel meer vrouwelijke hulpvragers aankoppen (92%). Ook bij Chat met Fier en Centrum Veilige Sport Nederland, waar veel hulp en advies wordt gevraagd over seksueel geweld, is het merendeel van de hulpvragers vrouwelijk (respectievelijk 76% en 67%).

Moment van contact: Twee van de hulporganisaties en -diensten (Centrum Seksueel Geweld en Chat met Fier) rapporteren het moment van contact. Deze cijfers laten zien dat mensen vaak lang wachten met het zoeken van hulp. Bij Centrum Seksueel Geweld zoekt een minderheid (45%) binnen een week na het geweld contact. De rest (55%) zoekt pas later contact. Bij Chat met Fier zoekt een derde (33%) binnen een week na het geweld contact, 34% zoekt later contact en bij 33% is dit onbekend. Cijfers over het moment van contact zijn niet bekend bij andere organisaties of diensten.

Weinig bekend over relatie tot het probleem: Weinig hulporganisaties en -diensten verschaffen informatie over hoe degene die hulp zoekt of melding maakt zich verhoudt tot het probleem. Hierdoor weten we meestal dus niet of degene die hulp zoekt of melding maakt zelf slachtoffer is, of een betrokkene, professional of pleger. Een aantal organisaties rapporteert hierover wel cijfers en deze cijfers geven een uiteenlopend beeld. Bij Slachtofferhulp is 96% die om hulp of advies vraagt zelf slachtoffer, terwijl bij Centrum Veilige Sport Nederland slechts 11% zelf slachtoffer is. Bij Stop it Now, een organisatie die zich richt op mensen die zich zorgen maakt over hun seksuele gevoelens en/of gedrag richting minderjarigen, is 49% van de hulpvragers bezorgd over zichzelf.

5.3. Mate waarin huidige aanbod voldoet aan signalen en behoeften

Uit de bevindingen uit de literatuur, focusgroepen en interviews zijn een aantal signalen en behoeften af te leiden van slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties ten aanzien van laagdrempelige hulp. Hieronder gaan we aan de hand van de deskresearch in op de mate waarin het huidige aanbod hierin voorziet; we bespreken niet alle signalen en behoeften van slachtoffers uit de voorgaande hoofdstukken omdat deze zich niet allemaal lenen om te toetsen aan de hand van een deskresearch (bijvoorbeeld open houding).

5.3.1. Mate van vindbaarheid en zichtbaarheid van het aanbod

Veel slachtoffers starten hun zoektocht naar hulp op het internet. Slachtoffers geven aan soms te verdwalen in alle informatie op het internet. Dit leidt tot de vraag: in hoeverre zijn organisaties die laagdrempelige hulp bieden online zichtbaar zijn en in hoeverre zijn organisaties vindbaar?

Overweldigende hoeveelheid zoekresultaten: De deskresearch bevestigt de overweldigende hoeveelheid informatie waar slachtoffers op kunnen stuiten. Een zoekactie op Google naar bijvoorbeeld 'hulp bij huiselijk geweld' levert al snel ruim meer dan een miljoen zoekresultaten op. Tussen de zoekresultaten zitten naast landelijke organisaties, ook organisaties die alleen regionaal of lokaal hulp bieden. Google geeft hulpzoekenden suggesties via 'Featured Snippet'¹⁴⁷ (uitgelicht fragment) en 'People also ask'¹⁴⁸ (veelgestelde vragen). Vragen die Google bijvoorbeeld oppert zijn 'wat is [type geweld]', 'hoe herken

je [type geweld]' 'hoe help je iemand die te maken heeft met [type geweld]', 'wat kan je doen bij [type geweld]'. Google gebruikt hierbij vaak informatie van Rijksoverheid, hulporganisaties als Veilig Thuis en Centrum Seksueel Geweld, onderzoeksinstituten als het Nederlands Jeugdinstituut en Movisie, maar ook regionale organisaties of Wikipedia.

Organisaties maken via websites hulpzoekenden wegwijs in enorme hoeveelheid aanbod: De meeste organisaties in de deskresearch zijn gevonden via Google. Drie kwart van de gevonden organisaties richt zich onder andere op het wegwijs maken van slachtoffers in het aanbod. Zo geven ze overzicht van welke organisaties hulp kunnen bieden voor welke problematiek of type hulpvraag. Een website die voor vrijwel alle geweldsvormen hoog scoort in de Google zoekresultaten is SlachtofferWijzer.nl. Deze website biedt voor slachtoffers en naasten per soort geweld een overzicht van: wat het is, strafbaarheid, aangifte doen, waar hulp te vinden (met onderscheid tussen praktische, juridische, financiële en emotionele hulp) en veel gestelde vragen. Op de website SlachtofferWijzer.nl worden veel hulporganisaties genoemd, echter een deel is alleen regionaal beschikbaar.

Soms lastig om juiste informatie eruit te filteren: Soms kan het lastig zijn om als hulpzoekende informatie bedoeld voor slachtoffers of plegers eruit te filteren. De meeste websites gaven dit duidelijk aan door middel van een aparte websitepagina voor hulpzoekenden en een aparte websitepagina voor professionals. Er zijn echter ook websites waar er niet een duidelijke scheidslijn was en informatie voor hulpzoekenden en professionals erg door elkaar liep. Of dat organisaties zich meer richten op professionals, maar een klein webonderdeel voor slachtoffers hebben. Zoals bijvoorbeeld CoMensha die zich in eerste instantie richt op professionele netwerkpartners.

¹⁴⁷ Een uitgelicht zoekresultaat dat een beknopt antwoord geeft op de zoekvraag. Google plaatst deze bovenaan de organische zoekresultaten.

¹⁴⁸ Hieronder staan vervolgens vier vragen gerelateerd aan de zoekopdracht. Zodra een vraag wordt aangeklikt komt er een verkort antwoord tevoorschijn (door Google overgenomen van een website) en verschijnen onderaan het lijstje weer nieuwe vragen. Dit blijft doorgaan zolang wordt doorgeklikt op vragen.

Toenemende zichtbaarheid van organisaties op sociale media: Een ander aspect dat slachtoffers noemden in het kader van vindbaarheid en zichtbaarheid is actief zijn op sociale media. Uit de deskresearch blijkt dat ongeveer twee derde van de organisaties actief is op sociale media, waaronder op Facebook, Instagram, LinkedIn en Youtube. Alleen Fier en Sense zijn actief op TikTok. Sommige organisaties richten zich op verschillende soorten bezoekers, bijvoorbeeld posts over impact van geweld worden afgewisseld met posts over vacatures voor professionals; andere organisaties richten zich tot het algemene publiek met specifieke aandacht voor slachtoffers. Ook organiseren sommige organisaties online campagnes. Zo organiseerde het Centrum Seksueel Geweld recent de campagne "0800-0188. Dit is wat je belt bij seksueel geweld", waarbij onder andere op Instagram reels (korte video's) werden gepost door het centrum zelf, zedenteams en bekende Nederlanders.¹⁴⁹

5.3.2. Behoeftte aan 24/7 bereikbaarheid

Slachtoffers en plegers geven aan dat noodsituaties waarbij contact met hulpverlening wenselijk is zich geregeld buiten kantoortijden voor doen. Denk bijvoorbeeld aan een escalatie van geweld thuis na alcoholgebruik in de avond of het weekend. Daarom is behoefte aan organisaties die ook in het weekend en de avonden bereikbaar zijn.

Uit de deskresearch komt naar voren dat voor alle geweldsvormen er 24/7 een organisatie bereikbaar is, maar dat organisaties gericht op specifieke doelgroepen vaak niet 24/7 bereikbaar zijn. Lokale ingangen, zoals politie, Centrum Seksueel Geweld en Veilig Thuis, spelen hierin een belangrijke rol met 24/7 bereikbare telefoonnummers een en daarnaast chats die tijdens bepaalde uren beschikbaar zijn. De chatfunctie van Veilig Thuis is alleen tussen 9 en 17 uur bereikbaar, de chatfunctie van Centrum Seksueel Geweld – verzorgd door Chat met Fier - daarentegen alleen 's avonds en 's nachts. Wijkteams en huisartsen/

praktijkondersteuners ggz zijn vaak alleen tijdens kantoortijden bereikbaar, al is voor laatstgenoemde wel de huisartsenpost voor buiten kantoortijden.

Een kwart van de algemene landelijke laagdrempelige organisaties biedt 24/7 bereikbaarheid, variërend van chat (Chat met Fier), telefonisch of WhatsApp. Veel landelijke laagdrempelige organisaties die zelf niet 24/7 bereikbaar zijn, verwijzen naar de 24/7 contactmogelijkheden geboden via lokale ingangen als Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld en politie, voor de momenten dat zij zelf niet bereikbaar zijn. Of in geval van Centrum Veilige Sport is gekozen om samen te werken met Fier! en is er de Fier! Sport Chat. Van de specifieke landelijke laagdrempelige organisaties is er alleen SafeWomen waarbij vrouwen na aanmelden 24/7 toegang hebben tot een online forum. Voor specifieke doelgroepen kan 24/7 toegang dus een drempel zijn.

5.3.3. Behoeftte aan anoniem contact

In de tweede fase van het zoeken naar hulp zijn slachtoffers gericht op het vinden van informatie om te duiden wat er is gebeurd en hoe nu verder (zie hoofdstuk 2). In deze fase hebben slachtoffers vooral behoefte aan anoniem contact.

Via algemene lokale ingangen als politie, Veilig Thuis en Centrum Seksueel Geweld kunnen slachtoffers anoniem bellen. Ook de chatfuncties van Veilig Thuis en Centrum Seksueel Geweld kunnen anoniem gebruikt worden. Van de algemene landelijke organisaties geeft ongeveer een derde aan dat anoniem bellen en chatten mogelijk is; van de specifieke organisaties benoemt ongeveer de helft dat anoniem bellen en chatten mogelijk is. Uniek is de reformato-
risch christelijke stichting Ik Meld Het die anoniem WhatsApp en anoniem mailen biedt. Met het anoniem mailen wil deze stichting hulpzoekenden de mogelijkheid bieden om langer met één coach contact te hebben in plaats van elke keer wisselende coaches als iemand telkens opnieuw de chat gebruikt. Van de organisaties die niet benoemen dat anoniem contact mogelijk is, is de verwachting dat het veelal mogelijk is om anoniem te bellen.

¹⁴⁹ Instagram – Centrum Seksueel Geweld, z.d.

5.3.4. Aandacht voor (h)erkenning (onderliggende) problematiek

Slachtoffers hebben behoefte aan duiding wat hen is overkomen en (h)erkenning van de (onderliggende) problematiek. Dit roept de vraag op in hoeverre websites informatie geven over wat geweld is en wat mogelijke gevolgen van geweld zijn.

[Slachtofferwijzer.nl](https://slachtofferwijzer.nl) geeft een overzicht van signalen van veel verschillende vormen van geweld. Daarnaast zien we dat met name organisaties gericht op seksueel geweld en misbruik hier aandacht aan besteden op hun website. Er worden bijvoorbeeld verhalen gedeeld van slachtoffers en uitleg gegeven over wat seksueel geweld is en wat mogelijke gevolgen kunnen zijn. Bij andere geweldsvormen kwam dit minder (expliciet) naar voren op de website, bijvoorbeeld als het gaat om psychisch geweld. Bij organisaties die aandacht hebben voor plegers, zien we dat hier verhalen en video's van ex-plegers een prominente plek hebben op de website. Dergelijke informatie kan slachtoffers of plegers een spiegel voorhouden en hen motiveren om hulp te zoeken.

5.3.5. Steun en begeleiding bij zoeken passende hulp

Slachtoffers willen graag steun bij het zoeken naar passende hulp. Veel slachtoffers vertelden niet gelijk (passende) hulp te krijgen nadat ze eenmaal de drempel over waren om hulp te zoeken. Bijvoorbeeld omdat de organisatie bij wie ze aanklopten, alleen als meldpunt fungeert en vervolgens niet samen met hen keek naar mogelijke hulp. Ook gaven slachtoffers in de derde fase van het zoekproces aan behoefte te hebben aan outreachende hulp: ze zijn niet in staat om uit bed of huis te komen of durven simpelweg niet buitenshuis te komen uit angst of schaamte. Zij hebben dan behoefte aan hulpverleners die hen in hun eigen omgeving opzoeken in plaats van dat cliënten naar de professional toe moeten komen.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Het gaat in deze fase dus niet om outreachend werken in de vorm van contact leggen met mensen die daar niet zelf om vragen.

Uit het desk research blijkt dat veel organisaties zich richten op het wegwijs maken in het aanbod en ook adviseren welke (hulp)mogelijkheden er zijn. Echter, vaak kunnen landelijke algemene organisaties niet een formele doorverwijzing doen en zijn zij hiervoor afhankelijk van algemene lokale ingangen zoals het wijkteam, Veilig Thuis of de huisarts. Daardoor kan het zijn dat slachtoffers 'van het kastje naar de muur' worden gestuurd of ze opnieuw een drempel over moeten om bij de geadviseerde organisatie aan te kloppen. Van de laagdrempelige hulporganisaties is er maar een handjevol organisaties die outreachend werken.

5.3.6. Behoeft aan contact met ervaringsdeskundigen en lotgenoten

Veel slachtoffers geven aan contact met ervaringsdeskundigen die hetzelfde hebben meegemaakt of lotgenotencontact. Het liefst zouden ze hulp ontvangen van een ervaringsdeskundige professional. Uit het desk research blijkt dat bij ongeveer een kwart van de landelijke organisaties hulp wordt geboden door ervaringsdeskundige vrijwilligers of ervaringsdeskundige professionals. Vaak zijn dit organisaties die zijn opgericht door ervaringsdeskundigen. Slachtoffers kunnen dus als zij behoefte hebben aan contact met ervaringsdeskundige vrijwilligers of professionals terecht bij deze organisaties. Daarnaast wordt lotgenotencontact aangeboden door ongeveer een derde van de landelijke organisaties, bijvoorbeeld via lotgenotendagen of lotgenotenfora. Voor alle geweldsvormen is er een mogelijkheid tot lotgenotencontact.

5.3.7. Financiële drempels

Slachtoffers ervaren financiële drempels tot hulpverlening. Ze kunnen zich geen kosten veroorloven die mogelijk met hulp samenhangen, omdat ze een beperkt budget hebben of financieel afhankelijk zijn van een pleger waarmee ze (kosten voor) hulp niet durven, kunnen en/of willen bespreken. Kosten kunnen reiskosten betreffen, maar slachtoffers zijn soms ook bang dat zij (een deel) eigen risico moeten betalen.

De deskresearch laat zien dat vrijwel alle organisaties gratis contactmogelijkheden bieden via bijvoorbeeld chats, WhatsApp, e-mail en contactformulieren. Ongeveer een kwart biedt gratis bellen aan, anders kan men veelal bellen via regulier tarief. Ook van algemene lokale voorzieningen kan gratis gebruikt gemaakt worden. Als het gaat om meer specialistische hulp of langdurige hulp is de kans dat slachtoffers financiële drempels ervaren meer aanwezig; op vrijwel geen van de websites werd aandacht gegeven aan kosten van eventuele vervolghulp.

5.3.8. Meer aanbod voor een aantal specifieke doelgroepen

Uit de focusgroepen kwam naar voren dat een aantal specifieke doelgroepen ervaren dat het algemene aanbod onvoldoende aansluit op hun behoeften en zij meer specifieke hulp missen. Dit geldt voor mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn, mensen met een beperking en plegers.

Uit de deskresearch komt naar voren dat ruim de helft van de organisaties voor iedereen hulp aan biedt, met soms ook aandacht voor specifieke doelgroepen. Voor de volgende doelgroepen zijn één of enkele specifieke landelijke organisaties: mannelijke plegers, vrouwelijke slachtoffers, vrouwen met een Somalische achtergrond, vrouwen met een Marokkaanse achtergrond, jongeren t/m 24 jaar en christelijke geloofsgemeenschappen. Vooral voor christelijke geloofsgemeenschappen zijn er relatief veel aparte organisaties ten opzichte van andere specifieke doelgroepen. Daarnaast zijn er nog verschillende websites die specifiek aandacht besteden aan jongens en mannen die slachtoffer zijn van seksueel geweld, waaronder het Centrum Seksueel Geweld en het Expertisecentrum Mensenhandel & (Jeugd)Prostitutie ook specifieke aandacht aan jongens en mannen.

Betere aansluiting op niet Nederlandstaligen: Uit de focusgroep met mensen die de Nederlandse taal niet of beperkt beheersen, kwam naar voren dat zij het liefst informatie in hun moedertaal ontvangen. Het huidige aanbod laat

zien dat voor deze groep veel laagdrempelige organisaties niet toegankelijk zijn. Ruim de helft van de websites is alleen in het Nederlands beschikbaar. Een kwart van de websites biedt ook Engels aan. Enkele organisaties bieden naast Engels ook nog andere talen aan. Stichting Fairwork is met een aanbod van achttien talen een uitzondering. De Slachtofferwijzer, die zich vooral richt op het vinden van de juiste hulporganisaties, is beschikbaar in acht talen. De kans is aanwezig dat een niet Nederlands (of Engels)talig slachtoffer wel zo de juiste hulpinstantie vindt, maar vervolgens alsnog 'strandt' als de betreffende hulpinstantie enkel Nederlands aanbiedt. Hulpzoekenden zouden ook de vertaalfunctie van hun internetbrowser kunnen gebruiken. Het zal echter per hulpzoekende verschillen of zij bekend zijn met deze vertaalfunctie en weten hoe deze te gebruiken.

Behoeftte aan aanbod voor mensen met een beperking: Mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking missen organisaties die hier goed op aansluiten. De enige specifieke organisatie die wij in de deskresearch vonden is de Steffie over online flirten voor mensen met een verstandelijke beperking.¹⁵¹ Verder besteden alleen het Centrum Seksueel Geweld en Expertisecentrum Mensenhandel & Jeugdprostitutie specifiek aandacht aan mensen met een lichtverstandelijke beperking en zwakbegaafdheid. Voor mensen met een lichamelijke beperking vonden wij geen specifieke informatie of organisatie in de deskresearch. Mensen met een lichamelijke beperking geven aan dat ze er vooral belang aan hechten dat hulpverleners hier sensitief mee omgaan, bijvoorbeeld door te polsen of reizen mogelijk is.

Behoeftte aan meer aanbod voor plegerhulp: Verschillende algemene lokale en landelijke organisaties noemen plegers op hun website, zoals Veilig Thuis. Er zijn er enkele specifieke plegerorganisaties, namelijk 'Stop it now!', 'Stoppen is mogelijk' en 'Aggressie en daarna?'. De twee eerstgenoemde organisaties richten zich op seksueel kindermisbruik/porno. Er blijken voor andere vormen van

¹⁵¹ Online flirten Steffie, z.d.

seksueel geweld geen specifieke organisaties te zijn; ook de website van het Centrum Seksueel Geweld is voornamelijk op slachtoffers gericht. De derde organisatie, 'Agressie en daarna?', is gericht op huiselijk geweld en/of agressieproblematiek. Hoewel 'Agressie en daarna' benaderbaar is voor plegers uit andere regio's, bieden zij alleen in Eindhoven op locatie hulp. Plegershulp blijkt vooral regionaal georganiseerd en in meer dan de helft van de provincies is hiervoor geen aanbod.¹⁵²

Figuur 5.3 Laagdrempelige plegershulp bij huiselijk geweld in Nederland¹⁵³

Laagdrempelige Plegershulp in het vrijwilligkader 2022
waar ervaringsdeskundigheid een belangrijke rol speelt.

Geweld in specifieke contexten: We hebben niet voor alle geweldscontexten slachtoffers of plegers gesproken. Wat uit de deskresearch opvalt is dat voor seksueel geweld en ook voor huiselijk geweld en kindermishandeling er relatief meer organisaties zijn dan voor andere typen geweld. Daarnaast zijn er organisaties die zich richten op geweld of grensoverschrijdend gedrag in bepaalde contexten. We vonden met name organisaties gericht op grensoverschrijdend gedrag binnen kerkelijke/pastorale relaties en daarnaast enkele organisaties gericht op sportsector (Centrum Veilige Sport Nederland en De Stilte Verbroken) en één organisatie op de film/podiumsector (Mores). Er zijn geen organisaties gevonden die zich richten op grensoverschrijdend gedrag in andere contexten, zoals studentenverenigingen of hobbyclubs.

Om zicht te krijgen op drempels en behoeften van bepaalde religieuze groeperingen zou aanvullend onderzoek nodig zijn: Verder valt uit de deskresearch op dat alleen voor christelijke groeperingen diverse laagdrempelige organisaties zijn gevonden. Voor veel andere religieuze groeperingen, waaronder islam, jodendom, hindoeïsme en boeddhisme, vonden wij geen specifieke organisaties. Ook in het literatuuronderzoek hebben wij geen informatie gevonden over welke specifieke drempels zij kunnen ervaren en wat hun behoeften ten aanzien van laagdrempelige hulpverlening is. Aan de religieuze focusgroep namen enkel reformatorische christenen deel, bij andere focusgroepen namen er wel islamitische mensen deel alleen daarin is niet doorgevraagd op de rol van religie omdat dit niet de focus was van het gesprek.

¹⁵² Agressie, en daarna?, z.d.

¹⁵³ LinkedIn / www.agressieendaarna.nl/hulp-per-provincie.

5.4. Conclusie: Hoe kan het aanbod beter aansluiten op signalen en behoeften van hulpzoekenden?

In deze slotparagraaf gaan we in op wat nodig is om het aanbod te optimaliseren. Het huidige aanbod voorziet in laagdrempelige hulp voor alle geweldsvormen: er is altijd een organisatie voor elk type geweld of grensoverschrijdend gedrag bereikbaar. Algemene lokale ingangen spelen hierin een belangrijke rol met 24/7 bereikbare telefoonnummers of chatfuncties. Er is veel overlap in het algemene aanbod, met name voor huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld.

Om het aanbod verder te optimaliseren zijn er een aantal zaken die hierin vooral helpend kunnen zijn. Ten eerste, door meer eenduidige 'wegwijzers'. Er is een overweldigend aanbod van verschillende soorten 'wegwijzers', omdat veel organisaties een eigen wegwijzer maken. Hierdoor kan het voor het slachtoffer soms lijken alsof ze bij deze organisatie terecht kunnen, maar kan vervolgens blijken dat de betreffende organisatie alleen in een bepaalde regio actief is en kan het vervolgens voor het slachtoffer onduidelijk zijn waar die in zijn eigen regio terecht kan. Het zou helpend kunnen zijn als dergelijke websites standaard verwijzen naar de landelijke informatiewebsite voor hulp in de eigen regio.

Ten tweede, door meer begeleiding te bieden naar de juiste hulp na een eerste melding. Dit gaat verder dan een overzicht bieden van mogelijke organisaties waar het slachtoffer naar toe kan. Slachtoffers zoeken iemand die hen informeert over de mogelijke vervolgstappen in hun specifieke situatie en soms ook advies en begeleiding.

Ten derde, kan het aanbod verder geoptimaliseerd worden voor bepaalde specifieke doelgroepen, waaronder plegers, mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn en/of migratieachtergrond hebben. Voor de christelijke doelgroep zijn relatief veel specifieke organisaties, niet bekend is of andere religieuze groeperingen ook behoefte hebben aan organisaties met specifieke religieuze kennis. Ook is niet bekend in hoeverre bepaalde verenigingen, zoals studentenverenigingen of hobbyclubs, voldoende hebben aan het huidige aanbod. Het is van waarde als organisaties expliciet aangeven dat zij expertise hebben met betrekking tot specifieke doelgroepen.

Tot slot, kan het aanbod verder geoptimaliseerd worden door bepaalde hulpfuncties uit te breiden, waaronder informatie over en ervaringsverhalen met grensoverschrijdend gedrag en meer outreachende hulp voor mensen die (in de derde fase) op zoek zijn naar hulp maar professionals liever in hun eigen omgeving treffen dan naar hulpinstanties te moeten reizen. Ook hebben veel slachtoffers behoefte aan contact met ervaringsdeskundigen of lotgenoten en is verdere uitbreiding van het aanbod van waarde.

6 Samenvattende conclusie

6.1. Aanleiding onderzoek

Naar aanleiding van verschillende moties van Tweede Kamerleden over de noodzaak van laagdrempelige voorzieningen voor slachtoffers van verschillende soorten van geweld, mishandeling of misbruik heeft het ministerie van VWS¹⁵⁴ het Verwey-Jonker Instituut de opdracht gegeven om een onderzoek te doen naar de ervaringen en behoefte van slachtoffers en plegers. Met dit onderzoek wordt de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van deze laagdrempelige hulpdiensten door slachtoffers en plegers van verschillende vormen van geweld nader onderzocht.

Dit onderzoek gaat in op wat de ervaringen en behoeften van slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn ten aanzien van de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulp, en hoe deze behoeften zich verhouden tot het aanbod van laagdrempelige hulp. In het rapport hebben we de resultaten apart besproken voor slachtoffers en plegers van geweld. In dit hoofdstuk gaan we ook apart in op de plegers en hun behoefte aan ondersteuning. Enerzijds hebben we ons in het onderzoek gericht op de behoeften aan laagdrempelige voorzieningen die gelden voor alle slachtoffers. Anderzijds hebben we ook gekeken naar de ervaringen en

behoeften die specifiek zijn voor slachtoffers van een bepaald soort geweld, te weten huiselijk geweld, seksueel geweld, ouderenmishandeling, mensenhandel en arbeidsuitbuiting, en schadelijke praktijken zoals eengerelateerd geweld. Daarnaast is gekeken naar behoeften van slachtoffers binnen een bepaalde context, zoals slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in de sport, of binnen een geloofsgemeenschap. Ook is gekeken naar behoeften van bepaalde doelgroepen zoals jongeren, LHBTIQ+'ers, mensen met een migratieachtergrond, nieuwkomers in Nederland, en mensen met een lichamelijke of verstandelijk beperking. Waar het niet mogelijk was om met mensen uit de doelgroep te spreken is met professionals gesproken, maar dat was maar in zeer beperkt aantal onderwerpen het geval. Ten slotte is apart aandacht besteed aan de behoefte van plegers als het gaat om laagdrempelige voorzieningen.

In het verdrag van Istanbul (19 november 2015) wordt het belang van aandacht voor genderverschillen onderstreept als het gaat om geweld. Ook in dit onderzoek zagen we dat de meeste slachtoffers die deelgenomen hebben, vrouwen waren. In het onderzoek hebben we specifiek gekeken naar de sociale en cultuurhistorische normen en waarden rondom grensoverschrijdend en gewelddadig gedrag. We hebben dit breder opgevat dan alleen te kijken naar gender, maar bijvoorbeeld ook aandacht besteed als het gaat om de context van mensen uit de LHBTIQ+-gemeenschap of mensen met een migratieachtergrond of leeftijd van de slachtoffers.

Het onderzoek heeft een rijk en divers beeld opgeleverd van positieve en negatieve ervaringen van de slachtoffers van hun zoektocht naar hulp en hun wensen en behoeften ten aanzien van laagdrempelige hulpverlening.

¹⁵⁴ De directie Maatschappelijke Ondersteuning (DMO) van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is opdrachtgever maar werkt hierin samen met: de Directie Sancties en Slachtofferbeleid (DSS) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV); de Directie Rechtshandhaving en Criminaliteitsbestrijding (DRC) van het ministerie van JenV; de Directie Samenleving en Integratie (DSI) van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW); de directie Sport van het ministerie van VWS; de directie Jeugd van het ministerie van VWS en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

6.2. Gehanteerde definities en begrippen als het gaat om laagdrempelige toegang voor slachtoffers van geweld

Binnen het onderzoek is zeer breed gekeken naar verschillende soorten geweld. Als we het begrip geweld hanteren verstaan we hieronder: grensoverschrijdend gedrag, huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel geweld, ouderen-mishandeling, mensenhandel en schadelijke praktijken zoals eengerelateerd geweld of huwelijksdwang.

Als we het hebben over behoefte aan laagdrempelige voorzieningen worden er in de praktijk meerdere termen en soorten van hulp gehanteerd. Bij de inventarisatie van soorten laagdrempelige hulp hebben we zo breed mogelijk gekeken en zowel meldpunten als hulplijnen meegenomen. Meldpunten worden door slachtoffers echter veelal gezien als een plek, meestal telefonisch of online, waar je kan melden dat je te maken hebt gehad met grensoverschrijdend gedrag of geweld. In de beleving van de slachtoffers is een meldpunt vooral bedoeld om te melden dat er sprake is van een misdrijf, waardoor herhaling voorkomen kan worden. Een meldpunt is voor hen dan ook geen plek waar je naar toe gaat om hulp te krijgen voor de negatieve gevolgen van het meemaken van geweld. De drempels om melding te maken of aangifte te doen van een geweldsincident of uitbuiting zijn anders dan de drempels die slachtoffers ervaren wanneer zij voor zichzelf hulp zoeken voor de gevolgen van het meemaken van het geweld. In dit rapport hebben wij ons vooral gericht op het zoeken van hulp voor de slachtoffers of plegers zelf. Zaken als melden, aangifte doen of een klachten-procedure starten zijn wel zijdeling in gesprekken aan de orde is gekomen.

Daarnaast blijkt de term van slachtoffer een negatieve connotatie te hebben voor sommige respondenten in het onderzoek. Slachtofferschap wordt door hen veelal geassocieerd met weerloos zijn, niet strijdbaar, iemand die niet goed om kan gaan met wat hen is overkomen. Sommige respondenten willen zich daarom niet identificeren als een slachtoffer, maar als een persoon die te maken heeft gehad met grensoverschrijdend of gewelddadig gedrag. Anderen

zien het als een deel van het proces van acceptatie dat zij erkennen dat zij slachtoffer zijn van een nare en soms langdurige situatie waarin zij gebruikt en misbruikt zijn.

Het illustreert dat er veel verschillende mensen zijn die (seksueel) geweld, misbruik of uitbuiting meegemaakt hebben, die elk hun eigen persoonlijke verhaal hebben. Zonder hieraan voorbij te willen gaan, schetsen we in dit slot-hoofdstuk de rode lijnen en de overkoepelende conclusies in deze veelzijdige en veelal schrijnende verhalen en soms tegenstrijdige behoeften en wensen van de slachtoffers.

6.3. Behoefte aan ondersteuning en de belemmerende en bevorderende factoren in het zoeken naar laagdrempelige hulp of ondersteuning

Een van de onderzoeksvragen is *welke behoefte hebben slachtoffers en plegers aan ondersteuning en welke drempelverhogende en verlagende factoren hebben invloed op het zoekgedrag van slachtoffers*. In deze paragraaf bespreken we de belangrijkste conclusies ten aanzien van de behoefte aan hulp en het hulp-zoekgedrag van slachtoffers.

6.3.1. De wijze waarop slachtoffers hulp zoeken is mede afhankelijk van de impact van het geweld en de relatie met de pleger

Er is een groep slachtoffers die vrijwel meteen nadat zij te maken hebben gehad met geweld of grensoverschrijdend gedrag hulp zoeken of aangifte doen. Dit zijn voornamelijk slachtoffers van (seksueel) geweld die geen relatie hebben met de pleger. De pleger is een onbekende en er is dus geen sprake van een afhankelijke relatie. Slachtoffers hebben het gevoel: er is mij iets aangedaan!

Er is echter een veel grotere groep slachtoffers die niet meteen hulp zoekt of aangifte doet, maar voor wie dit een complex en langdurig proces is.

Een ander onderscheid is dat er slachtoffers zijn waar het geweld gestopt is en slachtoffers die nog steeds in een onveilige situatie verkeren. De eerste categorie heeft niet meer te maken met een onveilige situatie maar heeft hiervoor veelal nog niet met anderen over gesproken of hulp gezocht. De tweede categorie slachtoffers betreft degenen die nog vast zitten in een afhankelijke en veelal onveilige situatie. Ook deze groep heeft meestal nog niet met anderen erover gesproken en geen hulp gezocht. Het betreft slachtoffers die sterk afhankelijk zijn van de plegers en vaak uit angst voor de consequenties geen actie durven te ondernemen. Bijvoorbeeld slachtoffers van arbeidsuitbuiting die hun huis en inkomen dreigen kwijt te raken en daarmee de veiligheid van hun gezin in gevaar brengen of slachtoffers van mensenhandel die bang zijn dat hun familie wat aangedaan wordt als zij naar de politie stappen. Maar ook slachtoffers van huiselijk geweld of ouderenmishandeling die geen andere uitweg zien of voor wie de onveiligheid een dagelijkse realiteit is die min of meer gewoon geworden is. Het zoekproces naar informatie en hulp is voor beide groepen zeer vergelijkbaar. Maar de reactie van omstanders of hulpverleners zou wel anders moeten zijn, omdat de groep slachtoffers, die nog te maken hebben met gewelddadig gedrag of uitbuiting, de eerste prioriteit borging van de veiligheid en bescherming zou moeten zijn.

6.3.2. Er zijn verschillende fasen te herkennen in de wijze waarop slachtoffers naar hulp zoeken

Uit de interviews en focusgroepen blijkt dat er in het hulpzoekgedrag van slachtoffers grofweg drie fasen zijn te onderscheiden:

1. In de eerste fase herkennen slachtoffers niet dat hen iets grensoverschrijdends is overkomen. Het niet herkennen van het probleem zorgt ervoor dat in deze eerste fase een hulpvraag vaak ontbreekt.
2. In de tweede fase zoeken slachtoffers naar informatie over hetgeen hen is overkomen. Zij proberen te duiden wat er is gebeurd, wat dit betekent en wat ze nu moeten doen. Drempels om hulp te zoeken bestaan er in

deze fase veelal uit dat slachtoffers loyaliteit met en afhankelijkheid van de pleger ervaren. Dit gaat vaak gepaard met angst voor zichzelf of hun naasten als zij er wel over praten.

3. In de derde fase zoeken slachtoffers daadwerkelijk hulp. Veelal zoeken slachtoffers eerst naar informele hulp. Zij gaan bijvoorbeeld in gesprek met een vriend, vriendin, partner of familielid. Daarna komen zij pas bij formele hulpinstanties terecht.

Niet elk slachtoffer doorloopt deze drie fasen maar een grote groep doet dat ook wel. Het hulpzoekgedrag van slachtoffers is afhankelijk van de fase waarin zij zich bevinden. In elke fase spelen andere drempelverhogende en drempelverlagende factoren een rol in de behoefte aan, en eventuele zoektocht naar, laagdrempelige hulp.

Eerste fase: Herkennen dat je iets is overkomen

In de eerste fase van het hulpzoekgedrag is vooral een normstellend referentiekader belangrijk. Veelal realiseren slachtoffers zich niet dat er sprake is van grensoverschrijdend of gewelddadig gedrag. Het ontbreekt aan een referentiekader waardoor slachtoffers geneigd zijn de ernst van de situatie te bagatelliseren. Het grensoverschrijdend of gewelddadig gedrag is langzaam steeds verder geëscaleerd en genormaliseerd. Schaamte en schuld, het grote taboe wat op het onderwerp ligt, twijfel of het echt wel zo erg is en twijfel over je eigen aandeel erin, maakt dat slachtoffers er niet over durven of kunnen praten.

Landelijke campagnes, voorlichting over wat grensoverschrijdend gedrag is en wat huiselijk of seksueel geweld of mensenhandel is, kunnen slachtoffers er bewust van maken dat zij te maken hebben (gehad) met een onveilige en grensoverschrijdende situatie. Veel slachtoffers geven aan dat een gesprek met een externe persoon die hen een spiegel voorhield of een gebeurtenis, zoals een uitzending bij televisieomroep MAX over ouderenmishandeling, hen bewust heeft gemaakt van de onwenselijke en onveilige situatie.

Daarnaast hebben slachtoffers de rust nodig om te kunnen reflecteren op de situatie waarin zij verkeren. Met name slachtoffers die langdurig te maken hebben met huiselijk of seksueel geweld, misbruik of uitbuiting hebben behoefte aan een time-out of veiligheid zonder dat ze een expliciete hulpvraag hebben.

Tweede fase: betekenis geven aan wat je is overkomen

De tweede fase van het hulpzoekgedrag is veelal gericht op het duiden van de eigen ervaring. Veel mensen gaan op zoek naar herkenning van hun situatie door op internet informatie te zoeken of door een telefonisch hulplijn te bellen om, meestal anoniem, over hun ervaring te kunnen praten. In dat zoekproces zijn een aantal mechanismen van belang.

Een persoonlijke relatie met de pleger kan het lastig maken om het taboe te doorbreken en hulp voor zichzelf te zoeken. Slachtoffers worstelen veelal met gevoelens van loyaliteit en afhankelijkheid naar de pleger, bijvoorbeeld als de pleger een ouder of partner of goed aangeschreven trainer is. Daarnaast zijn slachtoffers soms bang voor de consequenties die het kan hebben voor zichzelf of hun naasten als zij naar buiten komen met hun verhaal.

Slachtoffers hebben er in deze fase dan ook behoefte aan om, veelal online en anoniem, te zoeken naar informatie over hetgeen hen overkomen is, wat dit betekent en wat zij zouden kunnen doen. Slachtoffers maken gebruik van websites, chatfuncties of telefonische hulplijnen. Ongeveer de helft van de landelijke organisaties in het deskresearch besteedt op hun website aandacht aan wat geweld is en wat mogelijke gevolgen van geweld kunnen zijn. Bijvoorbeeld door het noemen van signalen of door het delen van ervaringsverhalen. Dergelijke informatie kan slachtoffers ook een spiegel voorhouden.

Welke vorm van contact en hulp slachtoffers ook kiezen, in deze tweede fase waarin slachtoffers proberen te duiden wat hen is overkomen, is anonimiteit van belang. Waar slachtoffers een hoge drempel ervaren bij het zoeken van toegang tot de reguliere hulpverlening, durven zij hun verhaal vaak wel anoniem of digitaal te delen. Slachtoffers willen informatie inwinnen of hun verhaal delen zonder dat dit meteen consequenties heeft. Uit de deskresearch komt naar voren dat voor alle geweldsvormen er de mogelijkheid is om anoniem te bellen of te chatten. Ook landelijke organisaties die specifieke doelgroepen bedienen bieden vrijwel altijd de mogelijkheid tot anoniem bellen of chatten, echter hebben zij niet altijd expertise in huis om hulp te verlenen bij minder voorkomende vormen van geweld zoals ouderenmishandeling of mensenhandel.

Derde fase: daadwerkelijk hulp of ondersteuning zoeken

In de derde fase zoeken slachtoffers daadwerkelijk hulp of emotionele steun. Veelal zoeken slachtoffers eerst informele emotionele steun of hulp. Zij gaan bijvoorbeeld in gesprek met een vriend, vriendin, partner of familielid. Daarna komen zij pas bij formele hulpinstanties terecht.

De eerste reactie van familie, vrienden of professionals is essentieel. Vanwege de schaamte, de twijfel over de ernst en hun eigen aandeel, en de impact die het kan hebben op de pleger zijn slachtoffers heel gevoelig voor afwijzende reacties op hun verhaal. Een bagatelliserende of niet gelovende reactie kan slachtoffers weer voor lange tijd doen zwijgen over hun ervaringen en gevoelens.

Slachtoffers kunnen ook hulp zoeken omdat ze helemaal vastlopen en allerlei klachten en problemen ontwikkelen of bijvoorbeeld gedachtes hebben over het zelf gebruiken van geweld tegen de pleger of zichzelf. Dergelijke gedachtes kunnen als een wake-up call functioneren en slachtoffers doen realiseren dat hun situatie onhoudbaar is en ze hulp nodig hebben.

Laagdrempelige hulporganisaties bieden vaak zelf geen hulp en zorg, maar richten zich vooral op het wegwijs maken in het aanbod, informatieverstrekking over wat geweld is en mogelijke gevolgen, of het bieden van een meldfunctie. Ook richten veel organisaties zich via hun website op het wegwijs maken in het aanbod.

Een kwart van de landelijke laagdrempelige organisaties biedt zelf daadwerkelijk hulp of ondersteuning. Ook algemene lokale ingangen, zoals huisartsen en het wijkteam bieden met name acute crisishulp of lichte ondersteuning. Voor meer specialistische hulp is een doorverwijzing nodig via algemene lokale ingangen, waaronder de huisarts of het wijkteam. Veel laagdrempelige hulporganisaties verwijzen op hun website naar bijvoorbeeld Veilig Thuis of in geval van crisis, naar de politie.

Het is voor slachtoffers belangrijk dat ze op het moment dat ze een dringende hulpvraag ervaren, gelijk ergens terecht kunnen. Veelal vindt het geweld niet plaats tussen negen uur 's ochtend en vijf uur 's middags, de tijden dat hulporganisaties veelal bereikbaar zijn. Slachtoffers hebben behoefte aan 24/7 bereikbaarheid. Uit het deskresearch blijkt dat voor alle geweldsvormen er 24/7 een organisatie bereikbaar is. Lokale ingangen, zoals politie, Centrum Seksueel Geweld en Veilig Thuis, spelen hierin een belangrijke rol met 24/7 bereikbare telefoonnummers en daarnaast chats die tijdens bepaalde uren beschikbaar zijn of dus beperkt bereikbaar zijn. Landelijke laagdrempelige organisaties die zelf niet 24/7 bereikbaar zijn, verwijzen naar deze 24/7 contactmogelijkheden.

Een aantal slachtoffers heeft in het zoekproces ook behoefte aan outreachende hulpverlening die bij hen thuis komt, omdat ze niet in staat zijn om zelfstandig naar de organisatie toe te gaan, bijvoorbeeld vanwege lichamelijke beperking of psychische gevolgen van het geweld zoals extreem angstig zijn en niet meer naar buiten durven gaan. Van de laagdrempelige hulporganisaties vermeldt maar een handjevol organisaties op hun website dat zij outreachend werken.

Voor de verschillende fasen van het hulpzoekgedrag hebben we een overzicht gemaakt van de algemene drempelverhogende en drempelverlagende factoren. Daarnaast hebben we in het schema een overzicht gemaakt van specifieke factoren die duidelijk gekoppeld zijn aan het type geweld, de context waarbinnen het geweld plaatsvindt of specifieke doelgroepen.

Schema 6.1 Overzicht van drempelverhogende en drempelverlagende factoren

	Drempel verhogend	Drempel verlagend	Verantwoordelijk
Fase 1 Hulpvraag ontbreekt	- Schaamte en schuldgevoel. - Twijfel over geweldservaring en eigen rol. - Taboe op het bespreken van geweld. - Normaliseren en minimaliseren van geweld. - Vermijdingsstrategie om geweld te vermijden. - Onmacht jongeren ten aanzien van ouderlijk gedrag.	- Iemand die een spiegel voorhoudt aan het slachtoffer en pleger. - Maatschappelijke discussie over grensoverschrijdend gedrag. - Rust om te kunnen reflecteren: niet alleen maar bezig zijn met overleven. - Wake-up call, realiseren dat er een grens is bereikt. - Aandacht vanuit de hulpverlening voor pleger.	- Sociale omgeving slachtoffer. - Hulporganisaties. - Overheid via campagnes.
Fase 2 Anoniem informatie inwinnen	- Loyaliteit naar en afhankelijkheid van pleger. - Angst door dreigementen van pleger. - Genderstereotype beelden en taboes (mythes over seksueel geweld, mannelijke plegers). - Geen toegang tot internet of telefoon (mensenhandel).	- Sterke wens om naasten te beschermen. - Anonieme informatievoorziening over grensoverschrijdend gedrag, mogelijke hulp en wat er gebeurt als je om hulp vraagt. Via websites, social media, chatfuncties en telefonisch. - Goede eerste reactie op disclosure: de tijd nemen, vragen stellen en helpen met het verhelderen van situatie en problematiek. - Voorlichting sociale netwerk van slachtoffer van bijvoorbeeld oudermishandeling/slachtoffers met een fysieke beperking.	- Hulporganisaties. - Sociale omgeving. - Overheid als opdrachtgever van hulporganisaties.
Fase 3 Hulp zoeken	- Geen warm sociaal netwerk. - Ontbreken van vertrouwen sociaal netwerk. - Sociaal netwerk niet willen belasten. - Geen heldere hulpvraag. - Afgegeven signalen worden niet opgepikt. - Eerdere negatieve ervaringen (in)formele hulp. - Angst voor negatieve consequenties (zoals uithuisplaatsing kinderen, verlies verblijfsvergunning) (bij plegers angst voor sociale en juridische gevolgen). - Angst voor pleger als over geweld wordt gesproken. - Geen duidelijk beeld van hulpverlening. - Weinig cultuur sensitieve hulp.	- Contact met lotgenoten en ervaringsdeskundigen. - Ondersteuning voor naasten van slachtoffers die informele hulp bieden - Expliciet doorvragen bij signalen die mogelijk kunnen duiden op een geweldservaring. - Vragen stellen om slachtoffers te ondersteunen in het verhelderen van hun situatie. - Erkenning van verhaal. - Begeleiding richting passende hulp (inzet ervaringsdeskundigen, intermediairs of buddies). - Heldere informatievoorziening over wat er gebeurt als een slachtoffer om hulp vraagt en beschrijvingen van de ervaringen van slachtoffers die dit traject al hebben doorlopen. - Gender- en cultuur sensitieve hulp.	- Instellingen die verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de professionals. - Overheid als opdrachtgever van hulporganisaties, die verantwoordelijk is voor voldoende aanbod waarnaar verwezen kan worden.
Aangifte of melding doen	- Nadruk op feitelijke benadering bij aangifte en de duur en complexiteit van het proces. - Geen of gebrekkig bewijs. - Geen vertrouwen in officiële instanties.	Goede informatievoorziening over procedures van melding en aangifte.	- Politie. - Hulporganisaties.
Vindbaarheid en toegankelijkheid laagdrempelige diensten	- Verwarring over hetgeen een meldpunt of hulplijn kan doen. - Overweldigd door aanbod: niet weten waar je precies heen moet. - Hulpvragen worden niet altijd meteen opgepikt: vergt te veel om juiste hulp te vinden. - Hulp is moeilijk bereikbaar voor slachtoffer (slachtoffer te kwetsbaar om te reizen, geen financiële middelen voor vervoerskosten).	- Informatie verstrekken over grensoverschrijdend gedrag, de mogelijkheden en ervaringen met hulpverlening, bijvoorbeeld online en via social media. - Bij media aandacht voor grensoverschrijdend gedrag altijd informatie over waar hulp te vinden is voor andere slachtoffers. - Doorvragen naar situatie en behoeften van slachtoffer. - Tijd nemen om vertrouwensband op te bouwen. - Hulpinstanties ook buiten kantooruren en zonder afspraak bereikbaar. - Meer organisaties die ook outreachend werken en naar een slachtoffer toe gaan. - Actieve doorverwijzing naar passende hulp, eventueel via buddy/intermediair. - Minder wachtlijsten en hulp om wachttijd te overbruggen.	- Hulporganisaties. - Hulpverleners. - Media: informatievoorziening over hulpmogelijkheden na items die daaraan gerelateerd zijn. - Overheid.

6.4. Het hulpzoekgedrag van slachtoffers

Een van de conclusies is dat slachtoffers niet zozeer hulp zoeken voor de geweldservaring an sich maar veelal hulp zoeken voor de klachten die het gevolg zijn van het geweld. Daarnaast blijkt de context van het geweld zelf of van het slachtoffer bepalend te zijn voor het zoek- en verwerkingsproces. Er is ook een groep slachtoffers die vooral wil ontsnappen aan de acute onveiligheid en op zoek is naar rust en veiligheid, maar die geen expliciete hulpvraag heeft.

6.4.1. Slachtoffers zoeken veelal hulp voor klachten die gevolg zijn van geweld maar niet voor geweldservaring

Slachtoffers kunnen te maken krijgen met negatieve gevolgen van een geweldervaring, zoals slaapproblemen, depressieve of suïcidale gevoelens. Slachtoffers zoeken dan wel hulp voor deze klachten, die een gevolg zijn van het meege maakte geweld of grensoverschrijdend gedrag, maar niet voor de situatie die eraan ten grondslag ligt. Enerzijds omdat slachtoffers zelf niet bewust zijn van de relatie tussen beiden, anderzijds omdat slachtoffers het onderwerp willen vermijden en het gemakkelijker vinden om over hun klachten te praten dan over de onderliggende oorzaak ervan.

Veelal komen slachtoffers voor deze klachten eerst bij de huisarts terecht, ook omdat de huisarts degene is die verantwoordelijk is voor de doorverwijzing. Van belang is dat de huisarts maar ook andere professionals de signalen leren herkennen dat er meer aan de hand is dan de klachten waarvoor hun cliënt komt. Het hoort bij hun professionele deskundigheid om door te vragen naar oorzaken van psychische of fysieke klachten en er niet voor te schuwen te vragen naar ongemakkelijke onderwerpen zoals seksueel misbruik of huiselijk geweld.

Van belang is dat professionals zich realiseren dat slachtoffers soms bewust het onderwerp vermijden, omdat zij bang zijn voor de mogelijke consequenties als het geweld of misbruik bekend wordt. In het geval van mensenhandel en arbeidsuitbuiting zijn slachtoffers soms bang dat zij het land uitgezet worden als zij de aandacht op zichzelf vestigen. Bij huiselijk geweld of kindermishandeling is men bang dat kinderen uithuisgeplaatst worden vanwege de onveilige situatie thuis. Slachtoffers in de sportwereld zijn bang voor de impact die praten heeft op hun (sport)carrière, en slachtoffers van ouderenmishandeling vrezen eenzaamheid als de relatie met de kinderen hierdoor verbroken of verstoord wordt.

6.4.2. De context van het geweld is essentieel voor het zoek- en verwerkingsproces

Zowel de aard van het geweld als de context waarbinnen het geweld plaatsvindt is van belang voor het zoek- en verwerkingsproces met name in die situaties waarin het geweld of misbruik langdurig en soms chronisch is en waar er sprake is van een afhankelijkheidsrelatie ten opzichte van de pleger. Van belang is of men de pleger kent, of er sprake is van ongelijke machtsverhouding tussen slachtoffer en pleger.

De context waarbinnen het geweld zich afspeelt heeft invloed op de wijze waarop slachtoffers naar hulp zoeken en hetgeen hen overkomen is te verwerken. Slachtoffers geven aan dat het vaak lang duurt voordat ze de juiste hulp hebben gevonden. Dat komt doordat de hulpvraag niet altijd helder gearticuleerd wordt (om hulp vragen voor andere problemen), maar ook doordat hulpverleners te weinig kennis hebben van de context waarin het geweld heeft plaatsgevonden en er handelingsverlegenheid is bij hulpverleners om expliciet ernaar te vragen als er wel impliciete signalen gegeven worden. Voor veel slachtoffers is het van belang dat men begrijpt binnen welke context het geweld of misbruik heeft plaatsgevonden. Als dit binnen een geloofsgemeenschap of binnen de sportvereniging plaats heeft gevonden, dan geeft dat een geheel andere kleur aan

de ervaring en de verwerking ervan. Of een slachtoffer grensoverschrijdend gedrag heeft meegemaakt binnen de LHBTIQ+ gemeenschap kan ook verschil maken, bijvoorbeeld als je nog niet uit de kast bent gekomen of juist nog aarzelt over je seksuele voorkeur. Slachtoffers willen niet uit hoeven te leggen wat deze context van betekenis is als de professional geen oog hiervoor heeft.

Kennis over de context van het geweld en de achtergrond van de slachtoffers kan ook voorkomen dat verkeerde aannames gemaakt worden of dat er sprake is van secundaire victimisatie omdat de vragen van hulpverleners het gevoel van het slachtoffer bevestigt dat zij mede de oorzaak van het ongewenste geweld is of dat zij het gevoel heeft te overdrijven. Tevens moet voorkomen worden dat er oplossingen geboden worden die niet bijdragen aan de verwerking ervan.

Aparte aandacht moet er ook zijn voor mensen die niet bekend zijn met het Nederlandse zorgsysteem, zoals mensen met een migratieachtergrond of nieuwkomers zoals vluchtelingen. Maar ook slachtoffers die te maken hebben met mensenhandel of arbeidsuitbuiting, die niet in bezit zijn van verblijfsstatus, hebben veelal geen idee waar zij terecht kunnen en zijn zeer terughoudend in het benaderen van officiële instanties uit angst voor juridische consequenties. Een intermediair¹⁵⁵ of een vertrouwenspersoon is van belang voor degenen die niet rechtstreeks toegang tot de zorg en hulp hebben en niet bekend zijn met het Nederlandse zorg- en rechtssysteem. Allerlei misverstanden kunnen daarmee voorkomen worden.

¹⁵⁵ Een intermediair is een tussenpersoon die een brugfunctie kan vervullen naar allerlei instanties waarmee mensen met een migratieachtergrond niet bekend mee zijn. Ook omdat zij niet altijd op de hoogte zijn van de Nederlandse systeem en de taal soms niet goed beheersen kan zo'n intermediair een verbindende brugfunctie vervullen in het beter toegankelijk maken van voorzieningen. Een intermediair kan afkomstig zijn uit een migrantenorganisatie maar dat hoeft niet.

Een andere groep die specifieke aandacht nodig heeft, zijn mensen die binnen een instelling te maken krijgen met seksueel overschrijdend gedrag of misbruik, zoals ouderen of mensen met een lichamelijke beperking of mensen met een verstandelijke beperking die in een zorginstellingen verblijven of thuis afhankelijk zijn van mantelzorg. Voor deze doelgroep die veelal niet zelfstandig om hulp kan vragen kan het sociale netwerk of de huisarts of de wijkverpleegkundige of het personeel van de zorginstelling een belangrijke signalerende functie hebben. Daarnaast geven deze slachtoffers aan dat zij behoefte hebben aan een buddy, een vrijwilliger die een hulpbehoevende medemens steunt, die de brug kan vormen naar de toegang tot zorg.

Vooralsl slachtoffers van bijvoorbeeld mensenhandel in een onveilige situatie zitten waarin het geweld of de uitbuiting nog steeds speelt, is er in de eerste plaats behoefte aan rust en een time-out in de vorm van een veilige plek zonder dat zij een concrete hulpvraag hebben ten aanzien van hun persoonlijke klachten. Hoewel er wel veilige plekken zijn voor deze groep slachtoffers, zijn deze niet altijd toegankelijk en denken ze soms dat hulp zoeken ook geen zin heeft.

Ten slotte is er een groep slachtoffers die te maken krijgt met (seksueel) geweld binnen een institutionele setting zoals de sport- of hobbyclub. Het is vooral van belang dat deze instituties goede procedures hebben met vertrouwenspersonen die men 'echt' kan vertrouwen en heldere klachtenregelingen om ongewenst gedrag aan de orde te stellen. Deze procedures zoals een klachtenregeling of een vertrouwenspersoon hebben de functie om de slachtoffers te beschermen tegen de plegers en te zorgen dat het voorkomt dat de pleger verhaal gaat halen bij het slachtoffer omdat zij het grensoverschrijdend gedrag of geweld aangekaart heeft. Hierbij is de cultuur ten aanzien van ongewenst gedrag binnen de organisatie ook van belang. Een normstellend kader waarin wordt beschreven wat als ongewenst grensoverschrijdend gedrag beschouwd wordt, kan er aan bijdragen dat slachtoffers eerder aan de bel trekken.

6.5. Waar kunnen de slachtoffers terecht, hoe verloopt het proces van het vinden van de laagdrempelige hulp

Een van de onderzoeksvragen is waar kunnen slachtoffers terecht als zij laagdrempelige hulp zoeken en of ze die hulp weten te vinden. De toegang naar laagdrempelige hulp en ondersteuning blijkt niet eenvoudig te zijn. Het is veelal een langdurig en ingewikkeld proces om de juiste hulp te vinden. In deze paragraaf beschrijven we het proces en de mogelijkheden om de toegankelijkheid te bevorderen.

6.5.1. Toegang naar laagdrempelige hulp verloopt moeizaam

Uit de inventarisatie en de gesprekken met de slachtoffers blijkt dat er sprake is van een enorm aanbod van voorzieningen. Maar tegelijkertijd is duidelijk dat de juiste hulp moeilijk vindbaar is en dat het aanbod niet afdoende is voor bepaalde specifieke doelgroepen. Ten eerste zien slachtoffers door de bomen het bos niet meer. Slachtoffers verdwalen in de enorme hoeveelheid aan telefoonnummers, websites met informatie en voorzieningen. Slachtoffers gaven in de focusgroepen en interviews vrijwel unaniem aan dat het een hele zoektocht was om passende zorg en behandeling te vinden die aansloot op het type geweld en hun persoonlijke behoeften. Dit beeld wordt bevestigd door de professionals die we gesproken hebben. Ook de deskresearch waarbij de zoekterm 'hulp bij huiselijk geweld' gebruikt werd, leverde meer dan een miljoen zoekresultaten op. Er is meer afstemming nodig als het gaat om de overlap in de hoeveelheid aanbod.

Ten tweede is het nodig om een direct toegankelijk zorgaanbod te hebben. Het heeft geen zin om de toegang goed te organiseren als daarna niet gelijk hulp ingezet wordt door wachtlijsten, herhaalde intakes of doordat iemand wordt geadviseerd of doorverwezen waarna zijzelf weer verder actie moeten ondernemen om het contact te zoeken. Ook blijkt uit de deskresearch dat de toegang tot het zorgaanbod lang niet altijd goed geborgd is: veel organisaties

richten zich op het wegwijs maken in het aanbod en ook adviseren welke (hulp) mogelijkheden er zijn. Echter, vaak kunnen landelijke algemene organisaties niet een formele doorverwijzing doen en zijn zij hiervoor afhankelijk van algemene lokale ingangen zoals het wijkteam of de huisarts. Daardoor kan het zijn dat slachtoffers 'van het kastje naar de muur' worden gestuurd of opnieuw een drempel over moeten om bij de geadviseerde organisatie aan te kloppen.

Ten derde kwam uit de focusgroepen naar voren dat een aantal specifieke doelgroepen ervaren dat het algemene aanbod onvoldoende aansluit op hun behoeften aan hulp. Dit geldt met name voor niet-Nederlandstalige slachtoffers, slachtoffers met een fysieke beperking en voor plegers. Vanuit de deskresearch wordt bevestigd dat het landelijk beschikbare aanbod voor deze doelgroepen beperkt is. De informatie van de landelijk beschikbare/opererende laagdrempelige organisaties is voor ongeveer een kwart ook in het Engels of andere talen beschikbaar; driekwart dus niet. Verder zien we dat er wel een aantal landelijke organisaties zijn die daadwerkelijk hulp aanbieden voor plegers. Als het gaat om laagdrempelige voorzieningen, zoals lotgenotencontact of maatjesprojecten, dan verschilt het aanbod voor plegers sterk van regio tot regio. In Brabant, Utrecht en Gelderland is er een redelijk aanbod, maar in veel andere regio's is het laagdrempelige aanbod zeer beperkt. Voor plegers is er buiten kantooruren geen enkel telefoonnummer beschikbaar als zij behoefte hebben aan steun of hulp. Alleen voor (potentieel) plegers van seksueel kindermisbruik is er de mogelijkheid van telefonisch of online contact in de avonden of weekenden.

Andere specifieke doelgroepen waar geen toegespitst aanbod voor is gevonden zijn slachtoffers binnen islamitische, hindoeïstische en boeddhistisch geloofsgemeenschappen en studentenverenigingen en hobbyclubs. Het aanbod voor deze specifieke doelgroepen kan verder worden geoptimaliseerd door een intermediair in te zetten en cultureel sensitief te werken bij laagdrempelige voorzieningen.

6.5.2. Stroomlijning van het proces is nodig

Uit de verhalen van de slachtoffers komt ook naar voren dat een eerste contact met een hulpverlener, al dan niet anoniem via chats of telefoon, te weinig houvast biedt om op de juiste plek terecht te komen voor hulp. Begeleiding van slachtoffers in dit proces is belangrijk.

Daarnaast zou het voor sommige mensen, voor wie het niet gemakkelijk is om zelf de hulp te organiseren zoals mensen met een verstandelijke of fysieke beperking, ouderen of mensen die te maken hebben met arbeidsuitbuiting om een buddy of contactpersoon te krijgen die hen helpt om de juiste hulp en ondersteuning te vinden en te krijgen. Dit kan een ervaringsdeskundige zijn, maar het kan ook iemand zijn uit het eigen netwerk of een professional. De resultaten van het onderzoek laten zien dat enerzijds slachtoffers snel afhaken als zij het gevoel hebben niet begrepen te worden of bij de verkeerde deur aankloppen. Anderzijds laat de ervaringen van slachtoffers ook zien dat zij zeer vasthoudend zijn in hun zoektocht om de juiste hulp te krijgen. Dit laatste mede doordat de klachten die aanleiding waren voor het zoeken van de hulp niet zomaar verdwijnen.

6.5.3. De inzet van ervaringsdeskundigen kan de drempel verlagen

Wat helpt zijn ervaringsdeskundigen die hetzelfde hebben meegemaakt of lotgenotencontact. De wetenschap dat de ander hetzelfde heeft meegemaakt, maakt het voor slachtoffers gemakkelijker om te praten over wat hen overkomen is en welke impact het heeft. Een mogelijke oplossing die in de gesprekken aan de orde kwam, is dat standaard aangeboden moet worden om een ervaringsdeskundige te spreken. Maar slachtoffers geven aan dat daarnaast ook professionele hulp en behandeling nodig is om daadwerkelijk hun problemen als gevolg van geweld op te lossen en te verwerken. Hoewel een ervaringsdeskundige professional de ideale oplossing zou zijn, realiseren slachtoffers zich ook dat dit veelal niet haalbaar is. We zien in de deskresearch dat bij

ongeveer een kwart van de landelijke organisaties hulp wordt geboden door ervaringsdeskundige vrijwilligers of ervaringsdeskundige professionals. Vaak zijn dit organisaties die zijn opgericht door ervaringsdeskundigen. Slachtoffers kunnen dus terecht bij deze organisaties als zij behoefte hebben aan contact met ervaringsdeskundige vrijwilligers of professionals. Ongeveer een derde van de landelijke organisaties biedt lotgenotencontact aan via bijvoorbeeld lotgenotendagen of lotgenotenfora.

In het geval dat ervaringsdeskundigen niet beschikbaar zijn, is het wederom van belang dat professionals directe vragen stellen over de context van de slachtoffers en de impact van het soort geweld. Dit helpt de professional om bewust te worden hoe de context bepalend kan zijn voor het verwerkingsproces van de slachtoffers.

6.6. Belangrijkste conclusies van het onderzoek voor plegers

Niet alle plegers van geweld, zoals bijvoorbeeld bij mensenhandel of eergereleerd geweld vinden hun eigen gedrag problematisch en dat zij hulp nodig hebben. Bij eergereleerd geweld kan de plegers geweld gebruiken vanuit de overtuiging dat daarmee de eer van de familie beschermd of hersteld wordt. Bij mensenhandel is er sprake van crimineel handelen waarbij niet de verwachting is dat plegers hulp zoeken om hun gedrag te veranderen. Het zijn vooral de plegers van (seksueel en huiselijk) geweld, waarbij sprake is van (beginnende) agressie, die zich realiseren dat het wel eens echt mis kan gaan als het geweld nog meer uit de hand loopt. In het onderzoek is alleen met mannelijke plegers van huiselijk geweld en seksueel geweld gesproken. In het hulpzoekgedrag van deze plegers zijn dezelfde fasen te onderscheiden als bij slachtoffers.

6.6.1. Eerste fase: geen probleemarticulatie en hulpvraag

In de eerste fase identificeren plegers zich niet als zodanig. De drempel om hun gewelddadige of grensoverschrijdend gedrag te herkennen is groot. Stereotype beelden over mannen die hun eigen problemen oplossen, in plaats van hulp te zoeken, kunnen ertoe bijdragen dat mannelijke plegers ervaren dat het taboe is om kwetsbaar te zijn en niet op hun gedrag reflecteren. Zolang plegers niet herkennen dat hun gedrag problematisch is, formuleren zij ook geen hulpvraag. Het helpt plegers in deze fase om het eigen gewelddadige gedrag te herkennen als feiten bij geweld, zoals verwondingen, benoemd en genormeerd worden, en hen op constructieve wijze een spiegel voorgehouden wordt door mensen uit de omgeving.

6.6.2. Tweede fase: anoniem informatie inwinnen over gedrag

In de tweede fase zoeken plegers naar informatie over hun gedrag en situatie. Zij willen hun gedrag en situatie duiden en weten wat ze nu moeten doen. Schaamte, vooroordelen en angst voor juridische gevolgen weerhouden plegers er in deze fase van om openlijk informatie in te winnen over hun gewelddadig gedrag. Anonieme informatievoorziening en hulpverlening werkt dan drempelverlagend.

6.6.3. Derde fase: hulp zoeken, maar plegerssensitieve hulp is moeilijk vindbaar

Na het anoniem aftasten van de eigen situatie en mogelijke vervolgstappen, zoeken plegers in de derde fase daadwerkelijk hulp. In deze fase is de voorname drempel dat er relatief weinig hulpverlening beschikbaar is voor plegers. Het is van belang dat hulp makkelijk vindbaar is en snel geboden kan worden, met name kort na een incident. In een crisissituatie wordt de noodzaak voor hulp meer gevoeld door slachtoffers en plegers. Als hulp dan geboden wordt, is het voor het blijvend gemotiveerd houden van plegers van belang als

hulpverlening de situatie van kinderen en een (ex-)partner expliciet meeneemt in het perspectief waar naartoe gewerkt wordt. Plegers hebben tevens behoefte aan gendersensitief en traumasensitief werkende hulpverleners en waarderen de inzet van ervaringsdeskundigen. In gesprek met ervaringsdeskundigen wordt herkenning van de problematiek gewaardeerd evenals de aandacht die ervaringsdeskundigen hebben voor de oorzaken die leiden tot geweld, zoals de stress die plegers ervaren door allerlei problemen die er spelen.

6.7. Hoe verhoudt het bestaande aanbod ten aanzien van de behoefte van slachtoffers en plegers?

Zoals eerder in dit hoofdstuk besproken, is er een enorme veelheid aan laagdrempelige voorzieningen op gemeentelijk, regionaal of landelijk niveau beschikbaar. Niet van alle voorzieningen is bekend hoeveel slachtoffers er gebruik van maken. Zo zijn er geen cijfers bekend in hoeverre slachtoffers van geweld naar de huisarts gaan. Dit is ook lastig om te registreren omdat slachtoffers doorgaans voor andere klachten (veelal wel het gevolg van het geweld) naar de huisarts of wijkteams gaan. Van een aantal organisaties zijn er wel cijfers bekend. Uit deze cijfers blijkt dat er maar een klein aantal van de slachtoffers bereikt wordt. Van de algemene hulplijnen wordt zowel gebruik gemaakt door vrouwelijke als mannelijke slachtoffers. Van specifieke voorzieningen zijn het vooral vrouwelijke slachtoffers die zich melden. Slechts twee organisaties registreren wanneer het geweldsincident heeft plaatsgevonden en hoe lang het geduurd heeft voordat zij zich aanmelden bij de organisatie. Daaruit blijkt dat veelal gewacht wordt voordat er hulp wordt gezocht.

Daarnaast is er op het internet een enorme hoeveelheid aan informatie waar slachtoffers terecht kunnen, dit geldt overigens niet voor plegers. Een website die voor vrijwel alle geweldsvormen hoog scoort in de Google zoekresultaten is SlachtofferWijzer.nl. Lastig blijft het om in deze hoeveelheid van websites algemene informatie te vinden over waar je terecht kan voor directe hulp. Veel websites zijn ook meer gericht op professionals zodat het lastig is om de juiste informatie voor slachtoffers eruit te filteren.

Voor plegers van geweld zijn zeer weinig websites te vinden die zich op deze specifieke doelgroep richten. Daarnaast zijn er geen organisaties die buiten kantooruren bereikbaar zijn voor plegers, met uitzondering van plegers van seksueel kindermisbruik.

Kortom er is sprake van veel en zeer gevarieerd laagdrempelige hulpaanbod, waarbij we niet weten hoeveel slachtoffers er gebruik van maken en of slachtoffers hierdoor beter de juiste hulp weten te vinden.

6.8. Suggesties om de laagdrempelige toegang te verbeteren

Grensoverschrijdend gedrag is een veel groter probleem dan vaak wordt gedacht. Tegelijkertijd geven slachtoffers aan dat zij zich niet realiseren dat er sprake is van grensoverschrijdend gedrag en dat schaamte of schuldgevoel maakt dat zij hiervoor geen hulp zoeken. Belangrijk is om een normstellend publiek debat te blijven voeren door middel van campagnes of voorlichting die gericht zijn aan de verschillende fasen van hulp zoeken. Naast een goede toegang is van belang om goede landelijk gecoördineerde voorlichting te bieden, die niet alleen gericht is op de slachtoffers maar ook op het sociale netwerk, aangezien deze een belangrijke functie vervullen in het hulpzoekgedrag van de slachtoffers. De voorlichting moet gericht zijn op psycho-educatie. Psycho-educatie over wat is grensoverschrijdend gedrag en wat is de mogelijke impact van de geweldservaring. Deze voorlichting moet breed uitgezet worden via allerlei kanalen zoals sociale media, het publieke debat op tv, radio en krant of juist op scholen. Een goed voorbeeld is de klokhuisaflevering over kindermishandeling die gebruikt wordt als lespakket op scholen.

Zoals al eerder geconstateerd, is de behoefte aan laagdrempelige voorzieningen zeer divers. Waar de één graag de mogelijkheid heeft van een chatfunctie, wil de ander graag persoonlijk contact en de derde een inloophmogelijkheid. Er zijn

wel een aantal facetten dat essentieel is als het gaat om de toegang, ongeacht welke vorm. Facetten van toegang die essentieel zijn:

Competentie van professionals die de slachtoffers te woord staan:

- Kwalitatief goede professional die het gesprek met een slachtoffer kan voeren zonder vooroordelen, waardoor secundaire victimisatie voorkomen kan worden omdat professionals gender- en cultuursensitief zijn.
- Heldere triage bij de voordeur over wat de behoefte is van het slachtoffer gezien de aard van het geweld en de context waarin dat plaatsvindt.
- Aandacht voor de onveiligheid van de slachtoffers en het triageren van acuut en structureel gevaar.
- Kennis bij professionals over de impact van het soort geweld en de specifieke context waarin het geweld plaatsvindt of heeft gevonden.
- Bewustzijn dat er verschillende fasen in hulpzoekgedrag zijn die om andere reacties vragen van professionals.
- Slachtoffers niet alleen als slachtoffer behandelen maar hen in hun kracht laten en de regie laten houden.

Kennis van de professionals van de sociale kaart en goede doorverwijzing en begeleiding daarnaartoe:

- Professionals in de laagdrempelige voorzieningen hebben zicht op het netwerk van ketenpartners zodat zij slachtoffer of pleger kunnen verwijzen naar instellingen waar de juiste hulp gevonden kan worden.
- Goede doorleiding van slachtoffer en pleger na melding is van belang. Zij moeten niet zomaar een nummer krijgen dat ze kunnen bellen; warme overdracht is wenselijk.
- Bij eerste contact, het slachtoffer en de pleger aanbieden dat er contact kan zijn met een ervaringsdeskundige of intermediair die bijvoorbeeld een rol kan vervullen in een goede doorgeleiding naar de juiste hulp.

- Breid het huidige aanbod van laagdrempelige hulp voor plegers uit, bijvoorbeeld door te zorgen dat in elke regio ook daadwerkelijk laagdrempelige hulp en zorg beschikbaar is zoals een lotgenotengroep voor plegers, als aanvulling op professionele hulp.

Organisatorische bereikbaarheid en zichtbaarheid ook voor specifieke groepen:

- Expliciet benoemen op de website of in folders welke specifieke kennis aanwezig is bij de voorziening die de toegang organiseert, bijvoorbeeld over seksueel geweld van jongeren of ouderenmishandeling of kennis van LHBTIQ+ of arbeidsuitbuiting.
- Goede bereikbaarheid van de laagdrempelige voorziening: 7 keer 24 uur beschikbaar voor acute hulpvragen.
- Goede toegankelijk van de laagdrempelige voorzieningen voor niet Nederlandstaligen, bijvoorbeeld via meertalige websites.
- Richt de informatie op zowel slachtoffers als hun sociale netwerk, juist ook voor minder toegankelijk groepen die zelf lastiger hulp kunnen zoeken zoals mensen met fysieke beperking of dementerende ouderen.

6.9. Mogelijke modellen voor de toegang die aansluit bij de behoefte van de slachtoffers

Uit het onderzoek blijkt dat er allerlei verschillende drempelverhogende factoren spelen die zowel te maken hebben met de slachtoffers zelf als met de wijze waarop de laagdrempelige voorzieningen georganiseerd zijn. Er is niet zozeer een gebrek aan laagdrempelige voorzieningen als wel een enorme lappendeken van een zeer divers aanbod waardoor slachtoffers niet goed weten waar ze naartoe kunnen met hun vragen, en niet al het aanbod sluit aan op de behoefte bij het eerste contact.

Vanuit de slachtoffers is er geen expliciete wens voor een specifieke laagdrempelige toegang die afgestemd is op hun situatie. Er is wel een duidelijke behoefte aan een hulpaanbod dat afgestemd is op hun specifieke situatie, waar kennis is over het soort geweld dat men meegemaakt heeft, en dat aansluit bij de levenssituatie van de slachtoffers. Er is een enorm verschil in de beleving van slachtoffers van bijvoorbeeld seksueel geweld, van mensenhandel of arbeidsuitbuiting. Slachtoffers willen de hulp die bij die beleving aansluit. Daarnaast is een verschil in de context en levenssituatie van de slachtoffers. Slachtoffers geven aan dat het prettig is om hun ervaringen met anderen, die hetzelfde meegemaakt hebben, te kunnen delen waarbij slachtoffers graag in een groep met gelijkgezinden terecht komen. Hoewel slachtoffers te maken kunnen hebben met dezelfde vorm van geweld vinden bijvoorbeeld jongeren en ouderen het niet prettig om in dezelfde praatgroep terecht te komen.

Met andere woorden slachtoffers willen meer een eenduidige toegang tot de zorg en hulp die ze nodig hebben. En zij geven de voorkeur aan instellingen die de zorg bieden, kennis en inzicht hebben in de aard van het geweld en waarin hulpverleners gender- en cultuursensitief zijn en rekening houden met de context zoals een (licht) verstandelijke beperking van slachtoffers en waar nodig acute veiligheid kunnen bieden.

Uitzondering hierop zijn de plegers van geweld, voor hen zijn er zeer beperkte mogelijkheden zowel als het gaat om de laagdrempelige toegang als de geboden hulp. Vooral als plegers zelf de behoefte hebben aan hulp, wat veelal in een crisissituatie is, zijn er weinig mogelijkheden om direct hulp en ondersteuning te krijgen.

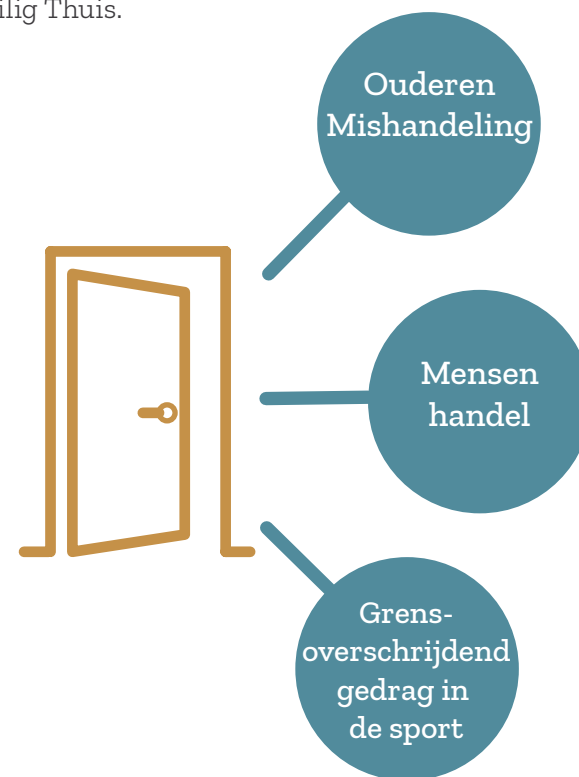
Vanuit de gesprekken met slachtoffers en de expertmeetings met deskundigen, professionals en beleidsmakers kwamen verschillende suggesties aan de orde die de onoverzichtelijkheid van de veelheid aan toegangsmogelijkheden kunnen reduceren en ervoor kunnen zorgen dat slachtoffers sneller de hulp en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Deze suggesties betreffen twee modellen. Hoewel dit niet tot de onderzoeksopdracht behoorde, willen we deze twee modellen hier presenteren omdat ze weerspiegelen wat de wensen en behoefte zijn van slachtoffers en plegers. Het gaat om het visualiseren van de behoefte van degenen die we gesproken hebben en niet om een organisatorische goed uitgewerkte modellen.

Model 1 Een landelijke entree: een voordeur voor alle slachtoffers

Het eerste model gaat uit van een landelijke online of telefonische entree voor zowel slachtoffers als plegers. Momenteel is er een enorme hoeveelheid aan toegangsmogelijkheden waardoor de slachtoffers door de bomen het bos niet meer kunnen zien terwijl er voor plegers zeker buiten kantooruren geen duidelijk toegang is. Eén centrale online toegang kan helpen om ervoor te zorgen dat slachtoffers op de juiste plek terechtkomen en de juiste ondersteuning krijgen. Dit kan in de vorm van een landelijk nummer, een soort 112 of een digitaal loket waar iedereen terecht kan voor hulp en vragen als het gaat om ervaringen met (seksueel/huiselijk) geweld, misbruik of uitbuiting. Achter deze digitale voordeur moeten goed getrainde professionals zitten die in staat zijn om de eerste triage te doen. Deze experts moeten een inschatting maken ten aanzien van wat er nodig is gezien de individuele situatie en de vraag of er sprake is van acute onveiligheid. Deze experts moeten de slachtoffers begeleiden in

het proces van de juiste hulp krijgen. Achter de voordeur zitten de landelijke of regionale hulpverleningsinstellingen die gericht zijn op specifieke vorm van hulp of kennis hebben over een bepaalde vorm van geweld binnen een bepaalde context zoals ouderenmishandeling of mensenhandel of mensen met een migratieachtergrond of geloofsgemeenschap.

Een centrale entree kan een belangrijke stap zijn in het tegengaan van versnippering en beter de hulpverlening stroomlijnen. Achter de voordeur kan er dan geregeld worden dat slachtoffers op de juiste plek terechtkomen en waar nodig ondersteuning krijgen van gespecialiseerd personeel. Dit centraal punt is belangrijk omdat kennis gebundeld wordt, aangezien op regionaal of gemeentelijk niveau soms slechts kleine aantallen slachtoffers zich melden bij bijvoorbeeld algemene voorzieningen zoals de huisarts of specifieke voorzieningen het CSG of Veilig Thuis.

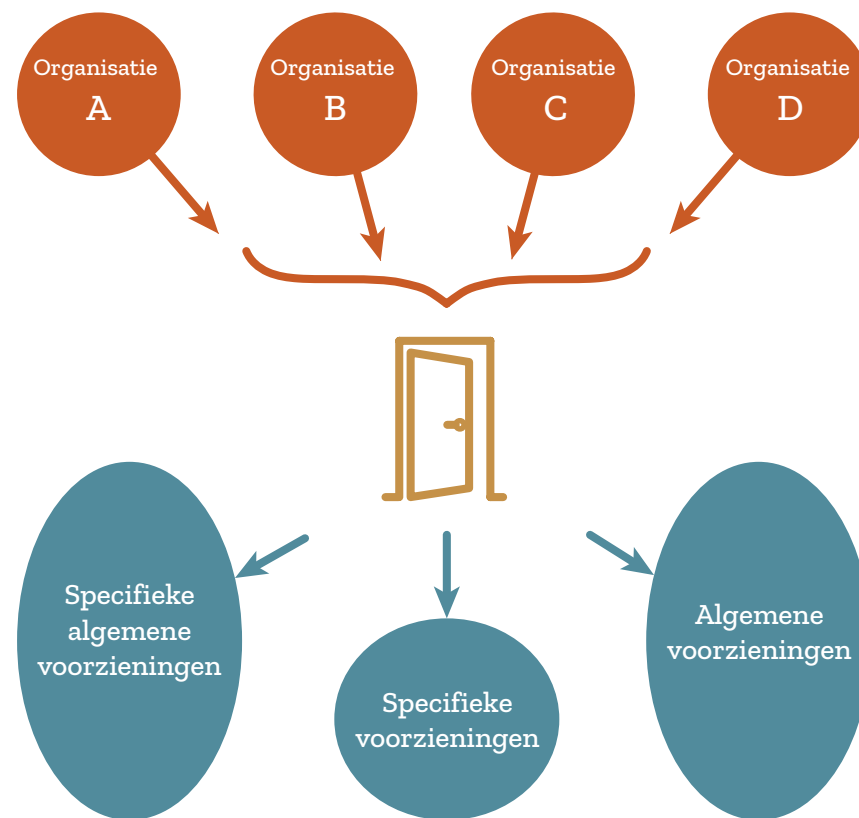

Model 2: Meerdere voordeuren maar samenwerking op bepaalde specifieke onderwerpen of doelgroepen

Binnen dit model wordt door een samenwerking aangegaan op een specifiek onderwerp of voor een bepaalde doelgroep. In dit model blijven verschillende vormen van de bestaande toegangsvoorzieningen bestaan, maar wel op onderwerp of doelgroep gebundeld zodat de toegankelijkheid beter en overzichtelijker wordt. Door de samenwerking aan te gaan wordt geprobeerd om bestaande online en offline expertise en hulp beter op elkaar te laten aansluiten. Dat moet uiteindelijk resulteren in betere en snellere hulp.

Een voorbeeld van deze ontwikkeling is het Centrum Seksueel Geweld (CSG), Helpwanted.nl, Fier en het Fonds Slachtofferhulp die hun krachten bundelen in de strijd tegen online seksueel misbruik van minderjarigen. Doel van de samenwerking is om minderjarige slachtoffers van (seksueel) geweld sneller en beter te kunnen helpen. Een ander voorbeeld is de Chat met Fier die deze chatfunctie ook verzorgt voor het Centrum Seksueel Geweld en het Centrum Veilige Sport Nederland.

Onderstaand figuur illustreert dit model, waarbij verschillende organisaties een voordeur voor slachtoffers van (seksueel) geweld of misbruik vormen.

Mogelijk dat beide modellen in de praktijk gerealiseerd kunnen worden, waarbij er één algemene online en telefonische toegang is waar slachtoffers en plegers ook anoniem terecht kunnen met hun vragen maar ook begeleid kunnen worden naar instellingen. Daarnaast kan er een specifieke toegang zijn gericht op een bepaald onderwerp, zoals slachtoffers in de sport of mensenhandel, maar waarbinnen alle instellingen die actief zijn op dat onderwerp samenwerken, maar het voor de slachtoffers en plegers ervaren wordt als één toegang.

7 Literatuurlijst

Aanwijzing Mensenhandel (2022). Geraadpleegd van [Aanwijzing mensenhandel \(2022A002\)](#) | [Beleid en Straffen](#) | [Openbaar Ministerie \(om.nl\)](#)

Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American psychologist*, 58(1), 5.

Adib, M., Esmaeili, M., Zakerimoghadam, M., & Nayeri, N. D. (2019). Barriers to help-seeking for elder abuse: A qualitative study of older adults. *Geriatric nursing*, 40(6), 565-571.

Agressie, en daarna. Hulp voor plegers van huiselijk geweld en/of agressie problematiek. Geraadpleegd in december 2022, van [Huiselijkgeweld Seksueel misbruik Kindermishandeling \(agressieendaarna.nl\)](#).

Akkersmans, M., Gielen, W., Kloosterman, R., Moons, E., Reep, C., & Wingen, M. (2020). Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld.

Alliantie Verandering van Binnenuit (2020). Zelfbeschikking, veiligheid en gelijkheid. Movisie.

Askari, L., Dekkers, M., van Eeden, Q., & Nooijer, A. (2019). *Verkenning schadelijke traditionele praktijken. Voor een samenhangende aanpak van praktijken die zelfbeschikking beperken*, Utrecht: Andersson Elffers Felix.

Asmoredjo, J., Van Hal, L., Heskes, H., & Badou, M. (2019). *Communicatie tussen gemeente en laagtaalaardige burgers met een migratieachtergrond*.

Augeo Foundation. Handle with Care. Geraadpleegd in december 2022, van [Handle with Care \(augeo.nl\)](#).

Bakker, H. & Noor, S. (2015). *Factsheet huwelijksdwang*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.

Bakker, H. & Storms, O. (2016). *Factsheet De Meldcode bij (vermoedens van) eengerelateerd geweld*. Movisie.

Bakker, H., & Felten, H. (2012). 'De mantel der liefde': Quickscan naar huiselijk geweld in orthodox-protestantse gezinnen. Movisie.

Bakker, H., Felten, H., & van Yperen, P. (2019) *Verandering van Binnenuit: Zelfbeschikking bevorderen binnen migranten-en vluchtelingengemeenschappen: Handreiking voor gemeenten*. Movisie, Alliantie Verandering van Binnenuit.

Bakker, L., Witkamp, B., & Timmermans, M. (2018). *Aard en omvang ouderenmishandeling*. Regioplan Beleidsonderzoek.

Bastiaanse, H. (2022). Mannenpraatgroep over huiselijk geweld: 'Ze willen niet overgeleverd zijn aan emoties'. *Zorg + Welzijn*. Geraadpleegd van [Mannenpraatgroep over huiselijk geweld: 'Ze willen niet overgeleverd zijn aan emoties' - Zorg+Welzijn](#)

Barendregt, C., Martinelli, T., Van Straaten, B., Collij, T., & Nagelhout, G. (2021). *Acceptatie van vrijwillige hulpverlening door plegers van huiselijk geweld. Exploratie van hulpaanbod en (rand)voorwaarden van goede hulpverlening*. Den Haag: IVO.

Bellaart, H., Hamdi, A., Day, M., & Achahchah, J. (2018). *Wijkteams voor alle doelgroepen effectief: een diversiteitskader met praktische tips*. Kennisplatform Integratie & Samenleving.

Bertling, L., Mack, A., Vonk, H., Timmermans, M. (2017). *Slachtoffers van zedenmisdrijven: Een verkenning van de overwegingen voor contact met politie en/of hulpverlening*. Regioplan Beleidsonderzoek.

Bicanic, I., & Van Minnen, A. (2019). *Jongens en mannen als slachtoffer van seksueel geweld*. Nascholingsmagazine PsyXpert.

Bouhaj-Vrij, P., & Kaal, H. L. (2019). *Licht Verstandelijke Beperking en jeugdrecht: de kinderrechter: Een handreiking voor de zittende magistratuur voor de behandeling van zaken met jeugdigen en ouders met een LVB*.

Brown, T. N., & Herman, J. (2015). *Intimate partner violence and sexual abuse among LGBT people*. eScholarship, University of California.

Browne, A., Agha, A., Demyan, A., & Beatriz, E. (2016). *Examining criminal justice responses to and help-seeking patterns of sexual violence survivors with disabilities*.

Butter, E., & Omlo, J. (2021). *Een verkennend onderzoek naar de preventieve aanpak van schadelijke praktijken in Nederland: Over witte vlekken in het beleid en effectieve interventies*.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2019). *Clënten van Slachtofferhulp*. Geraadpleegd van [StatLine - Clënten van Slachtofferhulp; type, delict, migratieachtergrond en leeftijd \(cbs.nl\)](#).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). *Huiselijk geweld*. Geraadpleegd van [StatLine - Huiselijk geweld; aard geweld, aanvullende informatie, regio \(cbs.nl\)](#).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). *Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld*. Geraadpleegd van [Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel geweld 2020. \(cbs.nl\)](#).

Centraal Bureau voor de Statistiek (2020). *Religie in Nederland*. Geraadpleegd van [Religie in Nederland \(cbs.nl\)](#)

Centraal Bureau voor de Statistiek (2022). *Loonverschil tussen mannen en vrouwen verder afgenomen*. Geraadpleegd van [Loonverschil tussen mannen en vrouwen verder afgenomen \(cbs.nl\)](#).

Centrum Seksueel Geweld (2020). *Jaarverslag Landelijk netwerk Centrum Seksueel Geweld*. Geraadpleegd van [210424 Jaarverslag 2020.indd \(centrumseksueelgeweld.nl\)](#).

Centrum Veilige Sport Nederland (2020). *Jaarverslag 2020*. Geraadpleegd van [jaarverslag-cvsn-2020-11-v7.pdf \(centrumveiligessport.nl\)](#).

CoMensha Coördinatie centrum tegen Mensenhandel. *Over mensenhandel*. Geraadpleegd in november 2022, van [Over mensenhandel - CoMensha - Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel](#).

Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2010). *Marital conflict and children: An emotional security perspective*. Guilford Press.

Davies, P. T., Martin, M. J., Sturge-Apple, M. L., Ripple, M. T., & Cicchetti, D. (2016). The distinctive sequelae of children's coping with interparental conflict: testing the reformulated Emotional Security Theory. *Developmental Psychology*, 52(10), 1646- 1665.

De Vogel, V., & Uzieblo, K. (2020). Geweld in tijden van Corona: Hoe de COVID-19 pandemie het stereotype denken over huiselijk geweld nog duidelijker blootlegt. *De Psycholoog*, 2020(oktober), 23-30.

De Wildt, R. (2019). *Post-War Prostitution: Human Trafficking and Peacekeeping in Kosovo*. Springer International Publishing.

De Wildt, R. (2016). Ethnographic Research on the Sex Industry: The Ambivalence of Ethical Guidelines. In Dina Siegel & Roos de Wildt (Eds.), *Ethical Concerns in Research on Human Trafficking* (pp. 51-69). Springer International Publishing.

Dibi, B. (2020). *Knelpunten en oplossingen voor het sociaal bereik van instanties op wijkniveau*. Bureau Krachtwijken.

Distelbrink, M., & Aarts, W. (2019). *Werken met culturele diversiteit. Handreiking voor professionals*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut & S-IPI.

Dorahy, M. J., & Clearwater, K. (2012). Shame and guilt in men exposed to childhood sexual abuse: A qualitative investigation. *Journal of child sexual abuse*, 21(2), 155-175.

Drijber, B. C., Reijnders, U. J. L., & Ceelen, M. (2009). *Female victims of domestic violence do not generally seek help from their GP*.

Expertisebureau online kindermisbruik (2021). *Jaarverslag 2021*. Geraadpleegd van [EOKM-jaarverslag2021-A5-NL-DEF-interactief.pdf](#).

Fair Work (2020). *Jaarverslag 2020*. Geraadpleegd van [Jaarverslag-FairWork-2020.pdf](#)

Felten, H. (2020) *Zelfbeschikking, veiligheid en gelijkheid. Hoe we die van binnenuit kunnen bevorderen*. Utrecht: Movisie.

Fier (2020). *Jaarverslag 2020*. Geraadpleegd van [Jaarverslag 2020 Fier](#).

Findley, P. A., Plummer, S. B., & McMahon, S. (2016). Exploring the experiences of abuse of college students with disabilities. *Journal of interpersonal violence*, 31(17), 2801-2823.

GGD GHOR. *Wat doet GGD GHOR Nederland*. Geraadpleegd in december 2022, van [Over ons - GGD GHOR Nederland](#).

Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2003). Intimate terrorism and common couple violence: A test of Johnson's predictions in four British samples. *Journal of interpersonal violence* 18(11), 1247-1270.

GREVIO (2020). *GREVIO's evaluatierapport inzake wettelijke en andere maatregelen om uitvoering te geven aan de bepalingen van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (het Verdrag van Istanbul)*. GREVIO/Inf(2019)19.

Howerton, A., Byng, R., Campbell, J., Hess, D., Owens, C., & Aitken, P. (2007). Understanding help seeking behaviour among male offenders: qualitative interview study. *Bmj*, 334(7588), 303.

Instagram. Centrum seksueel geweld. Geraadpleegd in december 2022, van [Centrum Seksueel Geweld \(@centrumseksueelgeweld\)](#) • Instagram photos and videos

Janssen, J. (2022). *Eergerelateerd geweld* [webinar].

Jongerenteam FOCUS (2022). *Wachten tot het overgaat? Wat jongeren doen én nodig hebben bij een delict dat schaamte of angst oproept*. Geraadpleegd van [defenceforchildren.nl](#)

Kindertelefoon. (2021). *Het jaar 2021 in vogelvlucht*. Geraadpleegd van [Jaarverslag 2021 | De kindertelefoon](#)

Landelijke Huisartsen vereniging. *Kindermishandeling en huiselijk geweld*. Geraadpleegd in december 2022, van [Kindermishandeling en huiselijk geweld - LHV](#)

Lavoie, J., Dickerson, K. L., Redlich, A. D., & Quas, J. A. (2019). Overcoming disclosure reluctance in youth victims of sex trafficking: New directions for research, policy, and practice. *Psychology, public policy, and law*, 25(4), 225.

Lenkens, M. (2022). *More than a Mirror: Mechanisms of experiential peer support for young people engaging in criminal behaviour*.

Levenson, J. S., Willis, G. M., & Vicencio, C. P. (2017). Obstacles to help-seeking for sexual offenders: Implications for prevention of sexual abuse. *Journal of child sexual abuse*, 26(2), 99-120.

Lubbers, S., Lardinois, M., Coenen, L., & Mol, J. (2021). *Online hulpverlening Huiselijk en Seksueel Geweld: Rapport*.

Luisterlijn (2021). *Factsheet 2021*. Geraadpleegd van [Factsheet 2021 | De luisterlijn](#)

Mancera, B. M., Dorgo, S., & Provencio-Vasquez, E. (2017). Risk factors for Hispanic male intimate partner violence perpetration. *American journal of men's health*, 11(4), 969-983.

Mannenmishandeling. *Het landelijk netwerk*. Geraadpleegd in december 2022, van [Over - Mannenmishandeling](#)

McCart, M. R., Smith, D. W., & Sawyer, G. K. (2010). Help seeking among victims of crime: A review of the empirical literature. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 23(2), 198-206.

Meijer, Y. (2018). *Kiekeboem! Hulp aan het jonge kind dat opgroeit in stress en geweld*. Amsterdam, SWP

Meld Misdaad Anoniem (2022). *Anonieme tips voor tweede jaar op rij uitzonderlijk hoog, veel tips over geweldplegers en relschoppers*. Geraadpleegd van [Anonieme tips voor tweede jaar op rij uitzonderlijk hoog, veel tips over geweldplegers en relschoppers | Meld Misdaad Anoniem](#).

Meldpunt Grensoverschrijdend gedrag Rooms-Katholieke Kerk (2021). *Jaarverslag 2021*. Geraadpleegd van [Jaarverslag-2021-R.-K.-Meldpunt-Grensoverschrijdend-Gedrag.pdf \(meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl\)](#)

Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (2021). *Jaarverslag 2021*. Geraadpleegd van [jaarverslag_SMPR_2021.pdf](#)

Meyer, I. H. (2003). *Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence*. *Psychological bulletin*, 129(5), 674.

MIND Korrelatie (2019). *Jaarverslag 2019*. Geraadpleegd van [MIND-jaarverslag-2019-v4-def.pdf \(mindkorrelatie.nl\)](#)

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). *Verzekerdenmonitor 2020*. Geraadpleegd van [VWS- Verzekerdenmonitor 2016 \(overheid.nl\)](#)

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. *Algemene voorzieningen vanuit Wmo*. Geraadpleegd in december 2022, van [Algemene voorzieningen vanuit de Wmo | Direct hulp \(zonder verwijzing\) | Regelhulp - Ministerie van VWS](#).

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. *Maatschappelijke opvang*. Geraadpleegd in december 2022, van [Maatschappelijke opvang | Opvang en begeleiding | Regelhulp - Ministerie van VWS](#).

Movisie (2019). *Sociale (wijk)teams: vijf jaar later*. Geraadpleegd van [Sociale-wijkteams-vijf-jaar-later-rapport-2020.pdf \(movisie.nl\)](#).

Movisie. (2014). *Factor Veiligheid: de rol van het sociaal wijkteam bij huiselijk geweld*. Geraadpleegd van [Factor-Veiligheid-De-rol-van-het-sociaal-wijkteam-bij-huiselijk-geweld \[MOV-3960708-1.1\].pdf \(movisie.nl\)](#).

Nanhoe, A. C., Lünemann, K., & Pels, T. (2013). *Eer en partnergeweld onder Hindoestanen. Een verkennende studie naar de rol van eer en huwelijksdwang bij partnergeweld onder hindoestanen en de mogelijkheid van preventie*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022). *Slachtoffers mensenhandel in beeld bij CoMensha 2017-2021*. Nationaal Rapporteur.

Nivel. Kennis voor betere zorg. Geraadpleegd in december 2022, van [Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn | Nivel](#).

O'Neill, S., & Pallitto, C. (2021). The consequences of female genital mutilation on psycho-social well-being: a systematic review of qualitative research. *Qualitative health research*, 31(9), 1738-1750.

Okur, P., van der Knaap, L. M., & Bogaerts, S. (2016). Ethnic differences in help-seeking behaviour following child sexual abuse: A multi-method study. *Culture, health & sexuality*, 18(1), 99-111.

Online flirten Steffie. Geraadpleegd in december 2022, van [Online flirten \(steffie.nl\)](#).

Pharos (2019). *Vrouwelijke Genitale Verminking: Stand van zaken in Nederland*. Geraadpleegd van [Vrouwelijke genitale verminking - Stand van zaken in Nederland \(pharos.nl\)](#).

Pels, T. & De Gruijter, M. (2006) *Emancipatie van de tweede generatie. Keuzen en kansen in de levensloop van jonge moeders van Marokkaanse en Turkse afkomst*.

Pels, T., Lünemann, K. D., & Steketee, M. (2011). *Opvoeden na partnergeweld*. Assen: Van Gorcum, 46-50.

Politie (2020). *De cijfers van 2020*. Geraadpleegd van [jaarverantwoording-2020.pdf \(politie.nl\)](#).

Politie. *Zo komt u in contact met het slachtofferloket van de politie*. Geraadpleegd in december 2022, van [Zo komt u in contact met het Slachtofferloket van de politie | politie.nl](#).

Reed, E., Raj, A., Miller, E., & Silverman, J. G. (2010). Losing the "gender" in gender-based violence: The missteps of research on dating and intimate partner violence. *Violence against women*, 16(3), 348-354.

Reformatorisch Dagblad (2022). *Echtscheiding: hoe ga je daar als christen mee om?* [\[video\] https://www.youtube.com/watch?v=tP2OsJIBksk](https://www.youtube.com/watch?v=tP2OsJIBksk).

Reformatorisch Meldpunt (2021). *Jaarverslag 2021*. Geraadpleegd van [Microsoft Word - Jaarverslag 2021.docx \(ikmeldhet.nl\)](#).

Regioplan (2017). *Het delen van informatie bij huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd van [Het delen van informatie bij huiselijk geweld en kindermishandeling - Regioplan](#).

Regioplan (2018). *Aard en omvang van ouderenmishandeling*. Geraadpleegd van [Aard en omvang ouderenmishandeling - Regioplan](#).

Resnick, H. S., Holmes, M. M., Kilpatrick, D. G., Clum, G., Acierno, R., Best, C. L., & Saunders, B. E. (2000). Predictors of post-rape medical care in a national sample of women. *American Journal of Preventive Medicine*, 19(4), 214-219.

Rijken, C., van Dijk, J. & Klerx-van Mierlo, F. (2013). *Mensenhandel: het slachtofferperspectief. Een verkennende studie naar behoeften en belangen van slachtoffers mensenhandel in Nederland*. Tilburg: Intervict.

Roberto, K. A., & Hoyt, E. (2021). Abuse of older women in the United States: A review of empirical research, 2017–2019. *Aggression and Violent Behavior*, 57, 101487.

Römkens, R., Bogaerts, S., van der Veen, H. C. J., van der Knaap, L. M., Valk, P., de Vaan, K. B. M., ... & Smit, M. (2010). *Huiselijk geweld*.

Scheer, J. R., Martin-Storey, A., & Baams, L. (2020). Help-seeking barriers among sexual and gender minority individuals who experience intimate partner violence victimization. *Intimate partner violence and the LGBT+ community*, 139-158.

Solstad, G. M. (2019). Reporting abuse in sport: A question of power? *European Journal for Sport and Society*, 16(3), 229-246.

Spencer, C. M., Stith, S. M., & Cafferky, B. (2019). Risk markers for physical intimate partner violence victimization: A meta-analysis. *Aggression and violent behavior*, 44, 8-17.

Steketee, M., Romkens, R., Pels, T. V. M., Lunnemann, K., van Waesberghe, E. S., Mak, J., ... & Harthoorn, H. (2016). *Preventie van intergenerationeel geweld Nederland en EU: verkenning van wat werkt*. Utrecht - Verwey-Jonker Instituut.

Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). *Kwestie van lange adem: Kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Stichting Evangelisch Meldpunt (2020). *De jaarinfo van SEM 2020*. Geraadpleegd van [Jaarinfo – Wij zijn SEM](#).

Tanha, M., Beck, C. J., Figueredo, A. J., & Raghavan, C. (2009). Sex differences in intimate partner violence and the use of coercive control as a motivational factor for intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(10) 1836-1854.

Ten Boom, A., Wittebrood, K., Alink, L. R., Cruyff, M. J. L. F., Downes, R. E., Van Eijkern, E. Y. M., ... & Veenstra, D. R. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Cahiers 2019-01.

Thiara, R. K., & Humphreys, C. (2017). Absent presence: The ongoing impact of men's violence on the mother-child relationship. *Child & Family Social Work*, 22(1), 137-145.

Tierolf, B., Lünneke, K., & Steketee, M. (2014). Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4. Verwey-Jonker Instituut, Utrecht.

Trimbos (z.d.). Alcohol en seksuele grensoverschrijding. Geraadpleegd in december 2022 van [Alcohol en seksuele grensoverschrijding - Expertisecentrum Alcohol \(trimbos.nl\)](https://www.expertisecentrumalcohol.nl/alcohol-en-seksuele-grensoverschrijding).

Ullman, S. E., & Filipas, H. H. (2001). Correlates of formal and informal support seeking in sexual assault victims. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(10), 1028-1047.

Van Arum, S., Mobach, C. & Stolzenbach, R. (2021). *Focus op de pleger - deel van het geheel: bouwstenen plegeraanbod in vrijwillig kader huiselijk geweld en kindermishandeling voor (centrum)gemeenten en GHNT-regio's*. VNG.

Van Berlo, W., de Haas, S., van Oosten, N., van Dijk, L., Brants, L., Tonnon, S., & Storms, O. (2011). *Beperkt weerbaar. Een onderzoek naar seksueel geweld bij mensen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking*. Utrecht: Rutgers WPF/MOVISIE.

Van Dam, A., Baselier, B., Bosse, W., Dingemans, B., Hermes, F., Verdult, J., & Verlegh, R. (2015). *Mannen tegen agressie. 12-stappenplan*. Bergen op Zoom: GGZWNB

Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Intomart GfK, Hilversum.

Van Eijkern, L., Downes, R., & Veenstra, R. (2018). *Slachtofferschap van huiselijk geweld: Prevalentieonderzoek naar de omvang, aard, relaties en gevolgen van slachtoffer-en pleger-schap*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum, Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Van Gemert, M. (2019). *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling*. Bohn Stafleu van Loghum.

Van Meeteren, M. J., & Heideman, N. (2021). Taking stock of labour trafficking in the Netherlands. *Archiwum Kryminologii= Archives of Criminology*, 43(1), 143-168.

Van Meeteren, M. V., Hiah, J., & Winterdyk JA, J. J. (2019). *Self-identification of victimization of labor trafficking. The Palgrave international handbook of human trafficking*.

Van Minnen, A. (2017). *Verlamd van Angst*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Van Loon, e.a., 2022. *Tussenrapportage derde cohortstudie resultaten aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Utrecht - Verwey-Jonker instituut.

Veilig Thuis. Hoe werkt Veilig Thuis? Geraadpleegd in december 2022, van <https://veiligthuis.nl/hoe-werkt-veilig-thuis/>.

Vloeberghs, E., van der Kwaak, A., Knipscheer, J., & van den Muijsenbergh, M. (2012). Coping and chronic psychosocial consequences of female genital mutilation in the Netherlands. *Ethnicity & health*, 17(6), 677-695.

Walker, J., Archer, J., & Davies, M. (2005). Effects of male rape on psychological functioning. *British Journal of Clinical Psychology*, 44(3), 445-451.

Webb, T., Dicks, M., Thelwell, R., van der Kamp, J., & Rix-Lievre, G. (2020). An analysis of soccer referee experiences in France and the Netherlands: Abuse, conflict, and level of support. *Sport Management Review*, 23(1), 52-65.

Zinzow, H. M., Littleton, H., Muscari, E., & Sall, K. (2022). Barriers to formal help-seeking following sexual violence: review from within an ecological systems framework. *Victims & Offenders*, 17(6), 893-918.

Bijlage 1 Methodologische verantwoording

In deze bijlage lichten we de gehanteerde methoden voor de verschillende onderdelen van het onderzoek toe: eerst voor het literatuuronderzoek, vervolgens focusgroepen en interviews en tot slot voor het kwalitatieve en kwantitatieve deskresearch. We bespreken voor elke methode het doel, de aanpak en de analyse.

B1.1. Literatuuronderzoek

In deze methodologische verantwoording wordt kort de aanpak van het literatuuronderzoek toegelicht. Er wordt uiteen gezet naar welke onderwerpen een literatuuronderzoek is uitgevoerd en hoe deze uiteindelijk zijn geanalyseerd.

B1.1.1. Doel

Het doel van de literatuurstudie is om inzichtelijk te maken wat bekend is in zowel de Engelse als de Nederlandse wetenschappelijke literatuur rondom de behoeften en het aanbod van laagdrempelige hulpdiensten voor slachtoffers en plegers van diverse typen geweld.

Allereerst is geprobeerd om inzicht te krijgen in de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van het laagdrempelig hulpaanbod voor slachtoffers en plegers. Ten tweede is gezocht naar eventuele discrepanties tussen de behoeften aan laagdrempelige hulp en het aanbod ervan.

De volgende thema's zijn onderzocht in het literatuuronderzoek:

- Partnergeweld/huiselijk geweld
- Seksueel geweld/grensoverschrijdend gedrag
- Ouderenmishandeling
- Kindermishandeling
- Mensenhandel
- Schadelijke praktijken
- Geweld in de sportwereld

Voor elk thema is apart gezocht naar literatuur rondom slachtofferschap en plegerschap. Tevens is gekeken naar specifieke achtergronden zoals migratie-achtergrond, religie, LHBTIQ+ en naar lichamelijke en/of geestelijke beperking.

B1.1.2. Aanpak

Allereerst is een onderscheid gemaakt tussen verschillende factoren die van invloed kunnen zijn op de behoeften van slachtoffers en plegers rondom ondersteuning en het hulpzoekgedrag en in hoeverre deze laagdrempelige diensten vindbaar zijn. Deze factoren zijn onderverdeeld in drie verschillende niveaus, namelijk:

1. Factoren die te maken hebben met de laagdrempelige hulpdienst zelf, zoals de functie, scope en organisatiewijze van de laagdrempelige hulpdienst.
2. Factoren die te maken hebben met de geweldservaring van het slachtoffer of de pleger, zoals het soort geweld en de context waarbinnen het geweld plaatsvindt.
3. Factoren die te maken hebben met het slachtoffer of de pleger, zoals sekse, leeftijd, migratieachtergrond, geloofsovertuiging, genderexpressie, seksualiteit, lichamelijke en/of verstandelijke beperking.

Vervolgens is op basis van deze factoren gezocht naar literatuur via drie databases: *Google Scholar*, *Web of Science* en *Scopus*. Alle drie de databases hebben een uitgebreide verzameling van peer-reviewed en interdisciplinaire wetenschappelijke artikelen. De artikelen zijn gezocht middels vooraf vastgestelde zoektermen die in tabel 1.1 staan vermeld.

Tabel 1.1 Zoektermen

Hoofdthema	Zoektermen
Hulpzoekgedrag (NL)	Hulpzoekgedrag slachtoffer; hulpzoekgedrag pleger; hulpzoekgedrag melden; hulpzoekgedrag obstakels.
Hulpzoekgedrag (EN)	Help seeking; victim-decision making; help seeking obstacles; sexual victimization reporting/help seeking; help-seeking behavior; perpetrator.
Specifieke doelgroepen (NL)	Partnergeweld; huiselijk geweld; kindermishandeling; mishandeling; verwaarlozing; ouderenmishandeling; ouderenverwaarlozing; mensenhandel; eengerelateerd geweld.
Specifieke doelgroepen (EN)	Intimate partner violence; domestic violence; child physical abuse child abuse and neglect (CAN); elder abuse & neglect; sexual victimization; human trafficking; honor-related violence.

B1.1.3. Analyse

Nadat de artikelen zijn gevonden, is per onderwerp een overzicht gemaakt van de belangrijkste bevindingen uit de literatuur. De inhoud van de artikelen zijn geanalyseerd en gestructureerd op basis van drie onderwerpen, namelijk (1) de motivatie en barrières rondom het hulpzoekgedrag; (2) de vindbaarheid en toegankelijkheid van de hulp en (3) de waardering van de geboden hulp.

B1.2. Focusgroepen, interviews en expertmeetings

In deze methodologische verantwoording lichten wij kort de aanpak van de focusgroepen, interviews en expertmeetings toe.

B1.2.1. Doel

Het doel van de focusgroepen, interviews en expertmeetings is om inzicht te krijgen in de behoeften en wensen die bestaan met betrekking tot de aanwezige en wenselijke hulp voor slachtoffers en plegers van verschillende soorten geweldsdelicten. Met de focusgroepen, interviews en expertmeetings is geprobeerd antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- Waar hebben slachtoffers en plegers hulp gezocht en hoe wisten ze deze hulp te vinden? Hoe wordt de vindbaarheid, toegankelijkheid en waardering van laagdrempelige hulpinstanties ervaren en welke factoren spelen hierbij een rol?
- In welke mate spelen drempelverhogende en drempelverlagende factoren mee voor slachtoffers en plegers binnen hun hulpzoekgedrag?
- Welke behoefte aan hulp en ondersteuning is er bij slachtoffers en plegers?
- Hebben slachtoffers en plegers behoefte aan algemene hulp of specifieke domein- en/of geweldstype gerelateerde hulp?

B1.2.2. Methode en wervingsstrategie

Via focusgroepen en interviews is inzicht verkregen in hoe slachtoffers en plegers hulp zochten, welke drempelverhogende en drempelverlagende factoren daarbij een rol speelden en hun behoeften in het zoekproces. In enkele gevallen lukte het niet om met slachtoffers en plegers zelf te spreken en spraken we in plaats daarvan met een ervaren professional. Vervolgens zijn de voorlopige resultaten uit de focusgroepen en interviews besproken in een drietal expertbijeenkomsten. Hieronder gaan we in op de wervingsstrategie per methode.

Focusgroepen en interviews met slachtoffers en plegers

Voor de werving van slachtoffers en plegers zijn meerdere strategieën ingezet. Via contacten vanuit eerdere onderzoeken en op (online) fora, sociale media en nieuwsberichten is een wervingsflyer uitgezet. Ook zijn voor de specifieke doelgroepen meerdere organisaties en (studenten)verenigingen benaderd met de vraag of zij mensen kenden die mogelijk wilden deelnemen en de wervingsflyer verder wilden verspreiden. Daarnaast is de sneeuwbalmethode ingezet, waarbij we aan reeds gesproken respondenten vroegen of zij mensen uit hun netwerk wilden vragen om ook deel te nemen. Tot slot, zijn ook ervaringsdeskundige slachtoffers en plegers uitgenodigd. Het includeren van ervaringsdeskundigen heeft als voordeel dat we gemakkelijker moeilijk bereikbare doelgroepen konden includeren in het onderzoek. Ook staan ervaringsdeskundigen in contact met veel andere slachtoffers, waardoor zij een meer overstijgend beeld hebben van welke hulpbehoeften er zijn.

In de werving zijn veel organisaties benaderd met de vraag om de wervingsflyer te verspreiden. Van weinig van deze benaderde organisaties kregen we echter reactie, ook niet na het versturen van een reactie. Zo benaderden we ruim dertig studenten(sport)verenigingen met de vraag of zij de flyer via hun sociale media wilden delen, echter heeft slechts één vereniging geantwoord dit te doen. Voor de benadering van plegers van huiselijk en seksueel geweld zijn 18 organisaties benaderd, voor het thema misbruik, geweld en grensoverschrijdend gedrag binnen de sportwereld, de hobbyclubs en studentenverenigingen zijn 56 organisaties benaderd en voor het thema arbeidsmigranten en expats 22 organisaties. Ook hierbij kregen we van de overgrote meerderheid van de benaderde organisaties geen reactie.

Aanvullende interviews met professionals bij moeilijk bereikbare doelgroepen

In sommige gevallen bleek het lastig de focusgroepen te vullen of voldoende slachtoffers te bereiken voor een individueel interview, waaronder grensoverschrijdend gedrag binnen sport of hobbyclubs en ouderenmishandeling. Bij deze thema's hebben we er daarom voor gekozen ter aanvulling interviews te houden met professionals werkzaam met deze doelgroep. De volgende organisaties hebben hieraan deelgenomen Chat met Fier, Earl Advice & Projects, Stop it now! (thema pleger), Regiecentrum Bescherming & Veiligheid (thema pleger), particulier forensisch agoog (thema pleger), Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologie, Stichting de Stilte verbroken (thema sport), Instituut Sportrechtspraak (thema sport), Emancipator, MORES (thema cultuur).

Expertmeetings

Om de eerste resultaten en signalen uit de focusgroepen en interviews te toetsen bij de ervaringen van experts, organiseerden we drie expertmeetings. We organiseerden een eerste expertmeeting voor praktijkprofessionals, een tweede expertmeeting voor beleidsmedewerkers en een derde expertmeeting voor een diverse groep professionals met een verscheidenheid aan deskundigheid, zoals beleidsadviseurs en een ervaringsdeskundigen met een eigen praktijk.

Aan de experts is gevraagd of zij de behoefteprofielen herkennen, of zij overlap en/of gaten ervaren in de praktijk en hoe de bekendheid van hulpdiensten voor bepaalde groepen vergroot kan worden. Met de praktijkprofessionals is gekeken in hoeverre zij de signalen herkennen uit hun eigen praktijk en in hoeverre zij denken hierin nog iets te missen. Met de beleidsmedewerkers is besproken in hoeverre de opgehaalde kennis uit het onderzoek vorm kan krijgen in de beleidspraktijk.

Response

In totaal zijn er 15 focusgroepen (met 12 verschillende thema's) en 11 diepte-interviews gehouden met in totaal 60 slachtoffers, 3 plegers en 12 professionals (zie onderstaande tabel voor een overzicht). Aan de drie expertmeetings namen in totaal 40 experts deel: zowel hulpverleners als **beleidsmakers**. Zowel de interviews, de focusgroepen als de expertmeetings duurden gemiddeld 1.5 uur.

Tabel 1.2 Overzicht aantal respondenten

Thema	Groepsgesprekken slachtoffers/plegers*	Interviews slachtoffers/plegers	Interviews professionals
Huiselijk geweld en kindermishandeling	4		
Seksueel geweld	9	1	
Mensenhandel en uitbuiting	5	2	4
Schadelijke praktijken	2		
Lichtverstandelijke beperking	2	2	1
Lichamelijke beperking	2		
Geloofsgemeenschap	5		1
LHBTIQ+	5	3	
Ouderenmishandeling	5	1	
Migratie	5		
Jong	6		
Sport		1	2
Culturele sector			1
Pleger	2	1	3
Totaal	52	11	12

*Voor deze 12 thema's organiseerden we in totaal 14 groepsgesprekken. Voor seksueel geweld en lichamelijke beperkingen organiseerden we twee focusgroepen.

Analyse

Van alle gesprekken is een verslaglegging gedaan. Op basis van de verslagleggingen van de focusgroepen en interviews is een schema gemaakt met de eerste inzichten. Vervolgens is dit schema gebruikt om alle focusgroepen en interviews te coderen middels het coderingsprogramma ATLAS.ti.

B1.3. Deskresearch: kwalitatief

In deze paragraaf gaan we in op het kwalitatieve **deskresearch**, gericht op het inzichtelijk maken van het aanbod van laagdrempelige hulpinstanties.

B1.3.1. Doel

Het doel van het kwalitatieve deskresearch is om inzicht te geven in het aanbod van laagdrempelige hulpinstanties bij geweld of grensoverschrijdend gedrag. Ook is er aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met een lichtverstandelijke beperking of met een migratieachtergrond.

B1.3.2. Methode

Via de zoekmachine Google is in augustus 2022 een online search uitgevoerd (zie Tabel 5 voor de zoektermen). De zoekresultaten zijn meegenomen tot en met maximaal drie pagina's zoekresultaten. Organisaties die alleen regionaal werken zijn niet meegenomen. De uitkomsten van de search zijn aangevuld met organisaties die door experts vanuit het Verwey-Jonker Instituut, geïnterviewde experts of experts uit de begeleidingscommissie zijn aangedragen. We realiseren ons dat websites voortdurend aan verandering onderhevig zijn en het kan zijn dat er op moment van publicatie van het rapport er bijvoorbeeld gewijzigde openingstijden kunnen zijn of het aanbod is uitgebreid.

Tabel 1.3 Zoektermen

Thema's	Zoektermen
Type hulp	Hulp; online hulp; hulporganisatie; hulpverleningsorganisatie; begeleiding.
Type geweld	Huiselijk geweld; kindermishandeling; oudermishandeling; seksueel geweld; schadelijke praktijken; mensenhandel en uitbuiting; grensoverschrijdend gedrag.
Specifieke doelgroepen	Plegers; religie; sport; spel; studenten; mannen; vrouwen; jongeren; jongvolwassenen; lichamelijke/lichtverstandelijke beperking; LHBTIQ+; migratieachtergrond.

B1.3.3. Analyse

We hebben de hoofdpagina's op de website bekeken en ingevuld in een codeerformat met aandacht voor onderstaande thema's, die vervolgens thematisch zijn geanalyseerd:

- Algemene informatie: zoals doelstelling van de organisatie, werkgebied, initiatiefnemer.
- Type geweld: huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel geweld, oudermishandeling, mensenhandel en uitbuiting, schadelijke praktijken en grensoverschrijdend gedrag.
- Sensitiviteit voor specifieke doelgroepen: mannen, vrouwen, jongeren, studenten, sporters, queer, migratieachtergrond, religie, en licht verstandelijke beperking.
- Hulpaanbod: door wie wordt de hulp geboden en welk type hulp wordt geboden. Bijvoorbeeld melden, informatievoorziening over wat geweld is en mogelijk gevolgen van het meemaken van geweld, wegwijs maken in aanbod, luisterend oor, advies, hulp en zorg, lotgenotencontact, doorverwijzing).
- Toegankelijkheid: zoals bereikbaarheid, vindbaarheid, beschikbare tijden, beschikbare talen, mogelijkheid tot anonimiteit, kosten.
- Contactmogelijkheden: onder andere telefoon, fysiek, chat, etc.).

B1.4. Deskresearch: kwantitatief

In deze paragraaf gaan we in op het kwantitatieve deskresearch, gericht op het cijfermatig inzichtelijk maken van de mate waarin van het huidige aanbod gebruik wordt gemaakt.

B1.4.1. Doel

Het doel van het kwantitatieve deskresearch is om inzicht te krijgen in de mate waarin gebruik wordt gemaakt van het laagdrempelige hulpaanbod bij geweld of grensoverschrijdend gedrag.

Methode

Het overzicht van het laagdrempelige hulpaanbod voortkomend uit het kwalitatieve deskresearch, fungeerde als startpunt voor het kwantitatieve deskresearch. We onderzochten welke organisaties cijfers rapporteren over het gebruik van hun diensten. Via de website en jaarverslagen van de gevonden organisaties en via Google is gezocht naar jaarcijfers hierover. We besloten welke cijfers in het overzicht werden meegenomen op basis van vijf inclusiecriteria:

- Het gaat om een landelijke (niet enkel regionale) organisatie of hulpdienst.
- Er zijn jaarcijfers beschikbaar die niet ouder zijn dan vijf jaar.
- Geweldsslachtoffers en/of -plegers moeten direct om hulp kunnen vragen bij de organisatie of hulpdienst.
- Cijfers moeten een betrouwbaar beeld geven van het aantal geweldssituaties. In andere woorden: als een organisatie of hulpdienst zich niet alleen op geweld richt moet wel expliciet zijn aangegeven hoe vaak er sprake is van geweldssituaties.
- Cijfers moeten enig inzicht geven in kenmerken van de mensen die hulp zoeken, van de geweldssituatie of van het contact. Organisaties die alleen aangeven hoeveel mensen met geweldssituaties aanklopten (zonder verdere uitsplitsing) zijn dus niet meegenomen.

Meestal is gekozen voor de meest recente cijfers, in sommige gevallen is gekozen voor eerdere jaarcijfers omdat deze rijkere informatie verschaffen dan de meest recente jaarcijfers. Cijfers van organisaties die niet aan alle inclusiecriteria voldeden, zijn in de laatste paragraaf van deze bijlage beschreven.

B1.4.2. Analyse

Acht geselecteerde hulporganisaties en -diensten zijn in de overzichtstabel opgenomen. Als meer dan één organisatie informatie over een bepaald kenmerk verschaft, dan is dat kenmerk in de tabel opgenomen. De opgenomen kenmerken gaan over de mensen die hulp zoeken (gender, leeftijd, land van herkomst/migratieachtergrond, regio), over de geweldssituatie (type probleem, relatie tot het probleem) en over het contact (vorm van contact, moment van contact). Zo kan overzichtelijk worden gemaakt welke informatie beschikbaar is en hoe de cijfers onderling van elkaar verschillen of overeenkomen.

Alle cijfers zijn uitgedrukt in percentages. Als de organisaties geen percentages rapporteerden, hebben we deze zelf gecalculeerd op basis van de beschikbare cijfers. Kenmerken waarover maar één organisatie rapporteerde en dus niet in de tabel zijn opgenomen, worden buiten de tabel wel benoemd.

B1.4.3. Cijfers van organisaties die niet zijn vermeld in tabel 5.2

Behalve de organisaties die in tabel 5.3 in hoofdstuk 5 worden genoemd, zijn er meer organisaties die cijfers beschikbaar stellen. Deze cijfers zijn echter niet opgenomen in de tabel omdat ze onvoldoende inzicht geven. Bijvoorbeeld er is niet bekend in hoeveel gevallen sprake is van een geweldssituatie of er kan geen uitsplitsing op basis van kenmerken gemaakt worden. We benoemen hieronder per organisatie welke cijfers wel bekend zijn.

Huisartsen: Er zijn geen betrouwbare cijfers beschikbaar over het gebruik van huisartsen als laagdrempelige hulpingang. Onderzoeksinstituut Nivel houdt een dataset bij waarin huisartsen documenteren met welke typen problemen

hun patiënten bij hen aankloppen.¹⁵⁶ Huisartsen maken hier gebruik van ICPC codes waarmee elke episode een label krijgt (zoals bijvoorbeeld 'problemen met gedrag van ouders/familie' of 'relatieproblemen met partner'). Onderzoekers van Nivel lieten ons echter weten dat deze labels te algemeen zijn en niet zorgvuldig genoeg door huisartsen gerapporteerd worden om een beeld te schetsen van het aantal patiënten dat bij een huisarts aanklopt met een geweldsprobleem. Bijvoorbeeld, in 91% van de episoden die zijn gelabeld met de ICPC hoofdcode 'probleem met gedrag van ouders/familie' hebben huisartsen geen specifieke subcode opgegeven (zoals bijvoorbeeld 'probleem met agressie ouders/familie').

Wijkteams: Er zijn geen openbare cijfers beschikbaar over het gebruik van wijkteams in relatie tot geweldssituaties. Uit een peiling onder gemeenten, uitgevoerd door Movisie, blijkt wel dat bijna alle wijkteams in Nederland taken oppakken rondom huiselijk geweld en kindermishandeling.¹⁵⁷ Zo gaf in 2019 93% van de ondervraagde gemeenten aan dat medewerkers van het (wijk) team huiselijk geweld en mishandeling signaleren, 84% gaf aan dat het wijkteam doorverwijst naar specialistische hulp en 73% gaf aan dat het wijkteam laagdrempelige ondersteuning aanbiedt bij vragen over huiselijk geweld en mishandeling. Deze cijfers geven aan dat dat wijkteams volgens gemeenten en belangrijke rol vervullen als laagdrempelige ingang, maar geven geen informatie over hoeveel gebruik hiervan gemaakt wordt.

De Luisterlijn: De Luisterlijn voerde in 2021 354.352 gesprekken via telefoon en chat. Het is echter niet bekend in hoeveel gevallen deze gesprekken over geweld gingen. De meeste gesprekken gingen over daginvulling, relaties, geestelijke gezondheid, corona, lichamelijke gezondheid en omgaan met een psychiatrisch ziektebeeld.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Nivel, z.d.

¹⁵⁷ Movisie, 2019.

¹⁵⁸ Luisterlijn, 2021.

Mind Korrelatie: MIND Korrelatie verzorgde in 2019 18.360 hulpverleningscontacten. Het is niet duidelijk hoe vaak het hierbij om geweld ging. De meeste hulpvragen gingen over angst, dwang of fobie, depressie en problemen in relatie/contact met partner.¹⁵⁹

Meld Misdaad Anoniem: Bij dit onafhankelijke meldpunt kan anoniem informatie worden doorgegeven over criminaliteit en misdaad. Meld Misdaad Anoniem rapporteert jaarlijks per type criminaliteit het aantal meldingen, maar rapporteert (vanwege de anonimiteit) geen verdere informatie over de melder of bijvoorbeeld de relatie tot het probleem. In 2021 waren er ruim 3.000 meldingen van geweldsdelicten.¹⁶⁰

Vraag het de politie: In 2020 sprak de politie 3.218 jongeren via chatsessies op vraaghetdepolitie.nl.¹⁶¹ Jongeren kunnen hier terecht met vragen over veiligheid. Hoe vaak dit geweld betrof, is niet bekend.

Stichting Evangelisch Meldpunt: De Stichting Evangelisch Meldpunt kreeg in 2020 37 meldingen en 4 klachten binnen en bracht 21 adviezen uit.¹⁶² Er is geen verdere informatie bekend.

Reformatorisch Meldpunt: Het Reformatorisch Meldpunt ontving in 2021 360 hulpvragen.¹⁶³ Er is geen verdere informatie bekend, behalve dat het grootste gedeelte van de hulpvragen via de chat op de website werd gesteld en daarna via WhatsApp. Daarnaast is bekend wat meestal het gespreksdoel is: het bieden van een luisterend oor, doorverwijzen naar professionele hulpverlening en het advies om hulp te zoeken in de naaste omgeving. Exacte cijfers zijn niet beschikbaar.

Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties: Het Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties ontving in 2021 9 nieuwe meldingen van seksueel misbruik in een pastorale of gezagsrelatie, 3 klachten en 29 overige gerelateerde vragen en meldingen.¹⁶⁴ Verdere informatie is niet beschikbaar.

Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag RKK: Bij het Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag RKK zijn 13 meldingen in 2021 binnengekomen. Met betrekking tot seksueel gerelateerd grensoverschrijdend gedrag is één melding binnengekomen.¹⁶⁵

¹⁵⁹ MIND, 2019.

¹⁶⁰ Meld Misdaad Anoniem, 2021.

¹⁶¹ Politie, 2020.

¹⁶² Stichting Evangelisch Meldpunt, 2020.

¹⁶³ Reformatorisch Meldpunt, 2021.

¹⁶⁴ Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties, 2021.

¹⁶⁵ Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag RKK, 2021.

Bijlage 2 Overzicht aanbod laagdrempelige hulp

In deze bijlage geven we een overzicht van organisaties die laagdrempelige hulp bieden en landelijk opereren. Algemene lokale ingangen/voorzieningen zijn in onderstaand overzicht niet meegenomen, deze zijn toegelicht in paragraaf 5.1.1.). Organisaties die alleen in bepaalde regio's actief zijn, zijn niet meegenomen omdat dit buiten de scope van het onderzoek viel. Voor een verdere methodologische verantwoording verwijzen we naar bijlage 1.3 en voor verdere duiding van het aanbod van laagdrempelige hulp op lokaal en landelijk niveau verwijzen we naar hoofdstuk 5.

Inhoudsopgave

Agressie, en daarna? Misbruik, en daarna?	122	Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (SMPR)	150
Alles oké?	123	Mind Korrelatie & Mind Young	151
Centrum Veilige Sport Nederland	124	Mores	152
Chris	126	No need to hide	153
De Juiste Schakel	127	Online flirten – Steffie	154
De Luisterlijn	128	Opvang Atlasv155	
Defence for Children (Kinderrechtenhelpdesk)	129	Platform Safe	156
Expertisebureau Helse Liefde	130	Potifarv157	
Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)Prostitutie	131	Project Speak Now	158
Fairwork	132	Seksualiteit.nl	159
Federatie Somalische Associaties Nederland	133	Sense	160
Femmes for Freedom	134	Slachtofferhulp Nederland	161
Fier	135	Slachtofferwijzer (Fonds Slachtofferhulp)	162
Geweld tegen vrouwen melden	136	Stichting de Schuilplaats	163
Helpwanted	137	Stichting de Stilte Verbroken	164
Huiselijk geweld en nu	138	Stichting de Vluchtheuvel	165
Jongeren Hulp Online	139	Stichting Evangelisch Meldpuntv166	
Kindertelefoon	140	Stichting Misbruikt	167
Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating	141	Stichting Rise	168
Landelijk Meldpunt Seksueel Misbruik Reformatorische Kerken	142	Stichting Seksueel Geweld	169
Landelijk Meldpunt Zorg	143	Stichting voor ons	170
Lotgenoten Seksueel Geweld	144	Stop it now!	171
Meld Misdaad Anoniem	145	Verbreek de stilte	172
Meld.nl	146	Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik	173
Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag RKK	147	WTFFF!?	174
Meldpunt kinderporno	148	Zelfregietool	175
Meldpunt: seksueel misbruik in kerkelijke relaties	149		

Agressie, en daarna? Misbruik, en daarna?

Over: Agressie, en daarna? staat klaar voor plegers van huiselijk geweld die op een vrijwillige basis de cirkel van geweld willen verbreken. Plegers uit het hele land kunnen hier terecht voor laagdrempelige individuele begeleiding en ondersteuning door getrainde ervaringsdeskundigen, waarin waar mogelijk samengewerkt wordt met professionele organisaties of gemeenten. Daarnaast biedt Agressie, en daarna? in enkele regio's mannen supportgroepen aan waarin gewerkt wordt volgens de MTA (mannen tegen agressie)-methodiek.

Algemene informatie

Website	www.agressieendaarna.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis/regulier tarief: n.n.b), mail, fysiek
Bereikbare tijden	Dagelijks tot 22.00 uur
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, LinkedIn
Hulpverlening door	Getrainde ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Slachtoffers en plegers, met speciale mannen supportgroep voor plegers

Type geweld

- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Luisterend oor
- Informatievoorziening (voorlichting en workshops)
- Hulp en zorg (alleen in regio Eindhoven/de Kempen)
- Wegwijs maken in aanbod

Alles oké?

Over: De Alles Oké? Supportlijn biedt een luisterend oor aan jongvolwassenen tussen de 18 tot 25 jaar. Alles Oké helpt jongeren om een stap verder te komen.

Algemene informatie

Website	www.allesoke.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis), chat op website
Bereikbare tijden	14:00 - 22:00 (telefonisch en chatten)
Beschikbare talen	Nederlands en Engels
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Instagram, LinkedIn
Hulpverlening door	Getrainde vrijwilligers

Doelgroep

- Jongvolwassenen tussen de 18 tm 25 jaar

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor

Centrum Veilige Sport Nederland

Over: Het Centrum Veilige Sport fungeert als meldpunt en kenniscentrum voor (seksueel)grensoverschrijdend gedrag, matchfixing en doping in de sport.

Algemene informatie

Website	www.centrumveiligesport.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis), mail, chat op website, fysiek
Bereikbare tijden	Ma – vrij 8:30 – 17:30 (telefonisch)
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Twitter, Facebook, Instagram, LinkedIn
Hulpverlening door	Professionals en ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk sporters

Type geweld

- Grensoverschrijdend gedrag binnen sportverenigingen en bonden

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Latere hulp
- Meldfunctie
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Informatievoorziening (alle vormen van grensoverschrijdend gedrag, preventie en melding maken)
- Advies (grensoverschrijdend gedrag, sociale veiligheid, VOG, campagnes)
- Doorverwijzing

Chris

Over: Chris is een online platform waar kan worden gepraat over allerlei vraagstukken waar jongeren tegenaan lopen. Jongeren kunnen altijd bij Chris terecht om te praten. Bijvoorbeeld over ruzie thuis, als ouders gaan scheiden of ze ergens anders mee zitten.

Algemene informatie

Website	www.jongeren.chris.nl/kindermishandeling/
Contactmogelijkheden	Mail en chat (gratis) op website, en bellen op woensdagavond (normaal tarief bellen)
Bereikbare tijden	Elke dag staan onze chatcoaches voor je klaar van 15:00 tot 17:00 en van 19:00 tot 22:00
Beschikbare talen	Nederlands
Sociale media	Facebook, Instagram, Twitter, Youtube, LinkedIn
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep
- Christelijk

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling

Type hulp

- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor

De Juiste Schakel

Over: De Hulpapp helpt hulpzoekenden bij het zoeken naar hulp door informatie te geven over landelijke, regionale en lokale organisaties en/of initiatieven waar mensen terecht kunnen bij specifieke geweldsvormen, met aandacht voor specifieke leeftijdsgroepen (jongeren en ouderen). Hulpapp.nl biedt organisaties aan die op dat moment bereikbaar is; de app werkt tijd- en plaatsgebonden.

Algemene informatie

Website	www.dejuisteschakel.nl/HOME/
Contactmogelijkheden	Online app
Bereikbare tijden	Online website / app 24/7
Beschikbare talen	Nederlands, Engels, Turks
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod

Overige hulp

- Forum

De Luisterlijn

Over: De Luisterlijn is dag en nacht, het hele jaar door, bereikbaar voor mensen die behoefte hebben aan een vertrouwelijk gesprek.

Algemene informatie

Website	www.deluisterlijn.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, chat op website
Bereikbare tijden	24/7 (telefonisch) 10:00 – 22:000 (chat)
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Instagram, Twitter, Youtube, LinkedIn, Pinterest
Hulpverlening door	Getrainde vrijwilligers en professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Latere hulp
- Luisterend oor

Defence for Children (Kinderrechtenhelpdesk)

Over: Kinderen, (pleeg)ouders, advocaten, hulpverleners en andere professionals kunnen contact opnemen met de Kinderrechtenhelpdesk als zij een vraag hebben over kinderrechten. Op de Kinderrechtenhelpdesk werken juristen die gespecialiseerd zijn in (inter)nationale kinderrechten. Zij geven gratis juridisch advies. In iedere zaak bekijken zij om welke kinderrechten het gaat en geven zij, waar mogelijk, advies over welke stappen gezet kunnen worden om ervoor te zorgen dat de rechten van het kind worden nageleefd.

Algemene informatie

Website	www.defenceforchildren.nl/wat-doen-we/kinderrechtenhelpdesk
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis/regulier tarief n.n.b.), mail en contactformulier (gratis)
Bereikbare tijden	Ma – do 9:00 – 17:00, vrij 9:00 – 13:00
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Instagram, Twitter, Youtube
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling

Type hulp

- Informatievoorziening (jurisprudentie en andere internationale verdragen als uitgangspunt voor kinderrechten)
- Latere hulp
- Luisterend oor
- Advies (juridische vragen)
- Overig: trainingen

Expertisebureau Helse Liefde

Over: Helse Liefde is een expertisebureau met expertise in slachtoffers van loverboys (mensenhandel), seksuele uitbuiting, eengerelateerd geweld en afhankelijkheid in relaties. Helse Liefde biedt advies en consultancy voor slachtoffers, bezorgde ouders, leerkrachten en professionals.

Algemene informatie

Website	www.helseliefde.nl
Werkgebied	Landelijk
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail, contactformulier
Bereikbare tijden	n.n.b.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	n.n.b.
Sociale media	Facebook, Instagram, LinkedIn
Hulpverlening door	Professionals, ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Mensenhandel en uitbuiting
- Eengerelateerd geweld
- Loverboys

Type hulp

- Acute hulp
- Latere hulp
- Luisterend oor
- Informatievoorziening (proces emotionele afhankelijkheid, kenmerken slachtoffer, gevolgen slachtoffer)
- Advies (veiligheid, de-escaleren, verdieping en individuele en contextuele/systemische hulp)
- Hulp en zorg

Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)Prostitutie

Over: Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)Prostitutie is een expertisecentrum dat hulp biedt aan mensen die slachtoffer zijn geworden van mensenhandelen en/of prostitutie. Dit doen zij door in contact te komen met slachtoffers, trainingen en voorlichtingen aan te bieden.

Algemene informatie

Website	www.expertisecentrum-mensenhandel-jeugdprostitutie.nl
Contactmogelijkheden	Telefonisch, mail, chat, LinkedIn, Instagram
Bereikbare tijden	Kantoortijden
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja (nicknaam opgeven)
Sociale media	LinkedIn, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- Jongeren
- Ook jongensprostitutie
- Licht verstandelijke beperking (LVB)

Type geweld

- Mensenhandel en uitbuiting
- Schadelijke praktijken

Type hulp

- Meldfunctie
- Luisterend oor
- Juridische ondersteuning
- Overig: trainingen en voorlichting

Fairwork

Over: FairWork bestrijdt en voorkomt moderne slavernij in Nederland en komt op voor de belangen van de slachtoffers. FairWork begeleidt onder andere slachtoffers die uit hun isolement willen breken, of die dat net hebben gedaan. FairWork werkt hierin nauw samen met politie, justitie en andere organisaties.

Algemene informatie

Website	www.fairwork.nu
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), contactformulier, Whatsapp
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	Website in heel veel talen
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter, Youtube
Hulpverlening door	Professionals en vrijwilligers

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- Mensen met een migratieachtergrond

Type geweld

- Mensenhandel en uitbuiting
- Geen focus op seksindustrie

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies (omtrent mensenhandel of arbeidsuitbuiting)
- Doorverwijzing

Federatie Somalische Associaties Nederland

Over: FSAN is een platform opgezet en bedoeld voor Somaliërs. Het hoofddoel is hierbij emancipatie en participatie van Somaliërs met de hulp van Somaliërs. projecten die FASN coördineert zijn gericht op bestrijding vrouwenbesnijdenis, emancipatie, maatschappelijke participatie, werkgelegenheid, ondernemerschap en psychische gezondheidszorg. FSAN heeft een netwerk van sleutelpersonen die onder andere vrouwen de reeds besneden zijn, kunnen toe leiden naar hulp.

Algemene informatie

Website	www.fsan.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, fysiek
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	Website in Nederlands, Engels, Frans, Somalisch, Arabisch, Ethiopisch
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter, Youtube
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk mensen met een Somalische achtergrond

Type geweld

- Schadelijke praktijken

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Informatievoorziening (podcast)
- Advies (vrouwelijke genitale verminking, gedragsverandering en mogelijkheden)
- Overige functie, namelijk bestrijding vrouwenbesnijdenis, emancipatie, maatschappelijke participatie, werkgelegenheid, ondernemerschap en psychische gezondheidszorg

Femmes for Freedom

Over: Femmes for Freedom zet zich in voor biculturele meisjes en vrouwen met als doel dat zij hun rechten kennen en zelf beslissen over hun lichaam, leven en geld.

Algemene informatie

Website	www.femmesforfreedom.com
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, chat op website
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	Website in Nederlands, Engels, Turks, Arabisch, Frans, Perzisch, Spaans, Urdu
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter, Youtube, LinkedIn, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Meisjes en vrouwen
- Specifieke doelgroep, namelijk voor half Nederlandse/half Marokkaanse vrouwen (biculturaal)

Type geweld

- Schadelijke praktijken

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Doorverwijzing
- Overige functie, namelijk het inzetten voor het zelfbeschikkingsrecht en de algehele emancipatie van vrouwen met een biculturele achtergrond (o.a. trainingen en campagnes)

Fier

Over: Fier biedt opvang, hulp en behandeling bij geweld in afhankelijkheidsrelaties en zijn gespecialiseerd in het bieden van veiligheid en bescherming bij zeer ernstige dreiging. Expertisegebieden zijn onder andere huiselijk geweld, kindermishandeling, eengerelateerd geweld, mensenhandel, loverboyproblematiek, seksueel geweld en (vroegkinderlijke) traumatisering. Fier werkt intensief samen met gespecialiseerde diensten van politie en OM, zoals het landelijk Expertise Centrum eengerelateerd geweld en het Stelsel Bewaken en Beveiligen (SBB).

Algemene informatie

Website	www.fier.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis), mail, chat op website, fysiek
Bereikbare tijden	Ma – vrij 16:00 – 06:00, za – zo 20:00 – 06:00 (chat)
Beschikbare talen	Website in Nederlands, Engels, Turks, Arabisch
Sociale media	Facebook, Twitter, Instragram, LinkedIn, Youtube, TikTok
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Hulpverlening door	Professionals, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- Voor jongens: www.fier.nl/ik-zoek-hulp/ik-had-seks-tegen-betaling-hulp-voor-jongens
- Voor migranten: www.fier.nl/verwijzen/buitenlandse-slachtoffers-mensenhandel

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Menshandel en uitbuiting
- Eengerelateerd geweld
- Loverboys

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Informatievoorziening (rechten en plichten als cliënt in de hulpverlening)
- Advies (vrouwelijke Genitale Verminking, gedragsverandering en mogelijkheden)
- Hulp en zorg

Geweld tegen vrouwen melden

Over: Deze website biedt uitleg en informatie over de verschillende vormen, verschillende meldpunten en organisaties, campagnes, tips en nationaal en internationaal beleid tegen geweld tegen vrouwen.

Algemene informatie

Website	www.geweldtegenvrouwenmelden.nl
Contactmogelijkheden	Mail
Bereikbare tijden	N.v.t.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene informatie
- Geweld tegen vrouwen

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Kind-oudermishandeling
- Oudermishandeling
- Mensenhandel en uitbuiting
- Grensoverschrijdend gedrag
- Schadelijke praktijken
- Online geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Meldfunctie
- Informatievoorziening (trainingen en lesmateriaal over geweld tegen vrouwen)
- Wegwijs maken in aanbod

Overige hulp

- Workshops

Helpwanted

Over: Helpwanted.nl is onderdeel van het EOKM - Expertisebureau Online Kindermisbruik. Het EOKM is een onafhankelijke stichting die zich inzet voor de veiligheid van alle kinderen. Slachtoffers kunnen hier terecht voor advies, informatie over wat het is, hoe online kindermisbruik kan worden voorkomen en wat ze kunnen doen als het hen wel is overkomen.

Algemene informatie

Website	www.helpwanted.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail en chat
Bereikbare tijden	Ma t/m vrij van 7:00 tot 23:00
Za en zo van 11:00 tot 19:00	
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter
Hulpverlening door	n.n.b.

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag (alleen online)

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies

Huiselijk geweld en nu

Over: De organisatie 'Huiselijk geweld en nu' probeert door middel van een website en diverse activiteiten het taboe op huiselijk geweld te doorbreken en hierover te informeren.

Algemene informatie

Website	www.huiselijkgeweldennu.nl
Contactmogelijkheden	Mail, contactformulier en fysiek
Bereikbare tijden	N.v.t.
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	LinkedIn
Hulpverlening door	n.n.b.

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- (Ex-)plegers
- Slachtoffers
- Professionals
- Omstanders

Type geweld

- Huiselijk geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Lotgenotencontact
- Masterclasses

Jongeren Hulp Online

Over: Jongeren Hulp Online biedt een overzicht van meer dan 20 hulplijnen waar jongeren terecht kunnen voor snel, anoniem en gratis ondersteuning in de vorm van een luisterend oor, deskundig advies en handige tips.

Algemene informatie

Website	www.jongerenhulponline.nl
Contactmogelijkheden	Mail
Bereikbare tijden	N.v.t.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- Jongeren

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Wegwijs maken in aanbod
- Doorverwijzing
- Luisterend oor

Kindertelefoon

Over: Kinderen en jongeren kunnen naar de kindertelefoon bellen om te praten.

Algemene informatie

Website	www.kindertelefoon.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis), chat op website
Bereikbare tijden	Dagelijks 11:00 – 21:00 (telefonisch en chat)
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Instagram, Youtube, Facebook, LinkedIn
Hulpverlening door	Vrijwilligers

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk kinderen

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor

Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating

Over: Het landelijk knooppunt huwelijksdwang en achterlating biedt een eerste plaats hulp aan professionals. Daarnaast geven ze informatie over waar slachtoffers zelf terecht kunnen in geval van huwelijksdwang en achterlating.

Algemene informatie

Website	www.huwelijksdwangenachterlating.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Twitter
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Schadelijke praktijken

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Latere hulp
- Meldfunctie
- Doorverwijzing

Landelijk Meldpunt Seksueel Misbruik Reformatorische Kerken

Over: Slachtoffers van seksueel misbruik kunnen anoniem terecht bij dit meldpunt voor het doen van hun verhaal. Binnen de reformatorische gezindte is bij de meeste kerkgenootschappen een kerkelijk meldpunt seksueel misbruik ingericht. Deze meldpunten zijn bedoeld voor het melden van seksueel misbruik in ambtelijke relaties binnen het betreffende kerkgenootschap, waarbij kerkrechtelijke stappen ondernomen kunnen worden. Het werk van het Reformatorisch Meldpunt is complementair aan het werk van de kerkelijke meldpunten en bestrijkt de terreinen die buiten de opdracht van de kerkelijke meldpunten vallen. Denk hierbij aan seksueel misbruik binnen familierelaties (incest) of in andere vertrouwensrelaties. Waar mogelijk wordt door Reformatorisch Meldpunt een samenwerking met de kerkelijke meldpunten gezocht. Het meldpunt kan zelf geen (kerk)rechtelijke stappen ondernemen.

Algemene informatie

Website	www.ikmeldhet.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, chat op website
Bereikbare tijden	Maandagavond 19:00 – 21:00 (telefonisch, ma – vrij 19:30 – 21:30 (chat en Whatsapp))
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja (incl. anoniem WhatsApp en anoniem mailaccount)
Sociale media	Facebook, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk christelijke doelgroep

Type geweld

- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag binnen geloofsinstituten

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Opvang
- Advies

Landelijk Meldpunt Zorg

Over: Bij het Landelijk Meldpunt Zorg van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugdkunnen burgers onder andere terecht voor klachten of vragen over seksueel, fysiek of psychisch grensoverschrijdend gedrag in de zorgcontext. Het Landelijk Meldpunt Zorg geeft informatie en advies. Het Landelijke Meldpunt Zorg beantwoordt vragen van de melder, informeert over de mogelijkheden om de klacht op te lossen en helpt met praktische tips. Het Landelijk Meldpunt Zorg lost zelf geen klachten op.

Algemene informatie

Website	www.igj.nl/onderwerpen/klacht-of-vraag-over-zorg-lof-jeugdhulpverlening/wat-kan-het-landelijk-meldpunt-zorg-voor-u-doen
Contactmogelijkheden	Telefonisch, mail, contactformulier, brief
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Twitter, LinkedIn
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Latere hulp
- Meldfunctie
- Advies

Lotgenoten Seksueel Geweld

Over: Lotgenoten Seksueel Geweld (LSG) is er voor vrouwen én mannen in Nederland en Vlaanderen die slachtoffer zijn geweest van seksueel geweld of misbruik. LSG geeft informatie en mogelijkheid om contact op te nemen met lotgenoten.

Algemene informatie

Website	www.lotgenotenseksueelgeweld.nl
Contactmogelijkheden	Chat, contactformulier, fora
Bereikbare tijden	24/7, maar niet altijd staff aanwezig
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Twitter, Youtube
Hulpverlening door	Vrijwilligers die zelf lotgenoot zijn of hier nauw bij betrokken zijn geweest

Doelgroep

- Algemene doelgroep, met oog voor mannelijke slachtoffers

Type geweld

- Seksueel geweld

Type hulp

- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Lotgenotencontact

Meld Misdaad Anoniem

Over: Meld Misdaad Anoniem (M.) is het onafhankelijke meldpunt waar je anoniem informatie kunt geven over criminaliteit. Je kunt bij M. melden over bijvoorbeeld moord en doodslag, mishandeling, overvallen, brandstichting, wapen- of mensenhandel. Maar ook met informatie over fraude en corruptie kun je bij M. terecht.

Algemene informatie

Website	www.meldmisdaadanoniem.nl
Contactmogelijkheden	Telefonisch
Bereikbare tijden	Doordeweeks: 08:00 – 22:00, weekend: 09:00 – 17:00
Beschikbare talen	Nederlands, Engels
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Instagram, Twitter, Youtube
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Alle vormen van geweld die strafbaar zijn

Type hulp

- Meldfunctie

Meld.nl

Over: Om overzicht te brengen in alle meldpunten in Nederland, is de website Meld.nl geopend. Daar zijn links te vinden naar alle bestaande meldpunten en instanties, zodat mensen snel hun melding kunnen doen.

Algemene informatie

Website	www.meld.nl
Contactmogelijkheden	Meldformulier
Bereikbare tijden	24/7 (website)
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Seksueel geweld

Type hulp

- Acute hulp
- Meldfunctie
- Doorverwijzing

Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag RKK

Over: Slachtoffers kunnen bij grensoverschrijdend gedrag binnen de Rooms-Katholieke Kerk terecht bij dit meldpunt voor een luisterend oor en informatie over mogelijke vervolgstappen.

Algemene informatie

Website	www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl
Werkgebied	Landelijk
Contactmogelijkheden	Telefoon (normaal tarief), mail
Bereikbare tijden	Maandag, woensdag en vrijdag 09:00 – 12:00
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk Rooms-Katholieke christenen

Type geweld

- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Latere hulp
- Meldfunctie
- Luisterend oor
- Advies
- Doorverwijzing
- Eventueel gesprekken met vertrouwenspersoon mogelijk

Meldpunt kinderporno

Over: Het Meldpunt Kinderporno is onderdeel van het Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM). Het EOKM is een onafhankelijke stichting die zich inzet voor het bestrijden en voorkomen van (online) seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van minderjarigen.

Algemene informatie

Website	www.meldpunt-kinderporno.nl
Werkgebied	
Contactmogelijkheden	Mail, contactformulier en fysiek
Bereikbare tijden	N.v.t.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemeen

Type geweld

- Seksueel geweld
- Online geweld

Type hulp

- Acute hulp
- Meldfunctie

Meldpunt: seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Over: Het Meldpunt Misbruik is er in de eerste plaats voor slachtoffers van misbruik door een kerkelijke functionaris. Slachtoffers kunnen verhaal kwijt en indien gewenst advies. Het SMKR kan ondersteunen bij de stappen die een slachtoffer wil zetten en bij het doen van een melding of het indienen van een klacht.

Algemene informatie

Website	https://meldpuntmisbruik.nl/
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail
Bereikbare tijden	Ma – vrij 09:00 – 17:00 (telefonisch)
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk Christelijke

Type geweld

- Grensoverschrijdend gedrag binnen geloofsinstituten

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Meldpunt
- Wegwijs maken in aanbod
- Advies

Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (SMPR)

Over: Slachtoffers kunnen bij Seksueel misbruik in pastorale relaties bij SMPR terecht om hun hun verhaal te vertellen. SMPR geeft informatie over de mogelijkheden van de aanpak.

Algemene informatie

Website	www.smpr.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, fysiek
Bereikbare tijden	Ma – vrij 9:00 – 17:00
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook (afgeschermd), Instagram (afgeschermd))
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk Christelijke

Type geweld

- Grensoverschrijdend gedrag binnen geloofsinstituten

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor

Mind Korrelatie & Mind Young

Over: MIND Korrelatie is de hulplijn van MIND. Iedereen die te maken heeft met psychische en psychosociale problemen kan bij ons terecht.

Algemene informatie

Website	www.mindkorrelatie.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis) mail, chat op website, contactformulier, Whatsapp
Bereikbare tijden	Telefonisch: Ma – vrij 9:00 – 21:00 Chat: ma – vrij 9:00 – 20:30
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Twitter, Instragram, LinkedIn, Youtube
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Ouderenmishandeling
- Grensoverschrijdend gedrag
- Schadelijke praktijken

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Doorverwijzing

Mores

Over: Mores is de toegankelijke, onafhankelijke en centrale plek waar iedereen die werkzaam is in de podiumkunsten, film- en televisiesector terecht kan bij grensoverschrijdend gedrag. Mores biedt luisterend oor en ondersteuning als je wilt praten met de 'veroorzaker', een formele klacht wilt indienen bij de betreffende organisatie en/of aangifte bij politie wilt doen.

Algemene informatie

Website	www.mores.online.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, fysiek
Bereikbare tijden	Altijd mogelijk om te bellen, reactietijd binnen 24 uur
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professional

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies

No need to hide

Over: No need to hide biedt slachtoffers van seksueel misbruik ondersteuning door ervaringsdeskundigen. Slachtoffers kunnen terecht voor een veilige plek om hun verhaal te delen en No need to hide helpt slachtoffers om regie over hun leven weer terug te krijgen. No need to hide richt zich op slachtoffers binnen het gezin, de sportwereld, kerkelijke omgeving en andere netwerken, religie of seksuele voorkeur. Indien het geweld korter dan 7 dagen geleden is en/of als het om minderjarige slachtoffers gaat, wordt gelijk doorverwezen naar het Centrum Seksueel Geweld.

Algemene informatie

Website	www.noneedtohide.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail, contactformulier, Whatsapp
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	n.n.b.
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Seksueel geweld

Type hulp

- Wegwijs maken in aanbod
- Lotgenotencontact
- Doorverwijzing

Online flirten – Steffie

Over: De online flirten van Steffie geeft in eenvoudig beeld en taal uitleg over online flirten en sexting.

Algemene informatie

Website	https://onlineflirten.steffie.nl/nl/
Contactmogelijkheden	Website
Bereikbare tijden	N.v.t..
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Instagram, Twitter
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Mensen met verstandelijke beperking

Type geweld

- Seksueel geweld of grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Informatievoorziening

Opvang Atlas

Over: De opvangatlas biedt een digitale zoekkaart van opvanginstellingen bij dakloosheid, huiselijk geweld, huisuitzetting, (seksuele) uitbuiting of vrijlating uit gevangenis.

Algemene informatie

Website	www.opvangatlas.nl
Contactmogelijkheden	Website
Bereikbare tijden	N.v.t.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Seksueel geweld
- (seksuele) uitbuiting

Type hulp

- Wegwijs maken in aanbod
- Doorverwijzing

Platform Safe

Over: Platform Safe is een online hulpmiddel voor vrouwen die te maken hebben (gehad) met partnergeweld. Platform Safe biedt informatie over relaties en partnergeweld, tips over hoe je veiliger kan zijn, een zoekmachine om hulp in de buurt te vinden en manieren om contact te krijgen met andere vrouwen die ervaring hebben met onveilige relaties en partnergeweld (onder andere door een forum)

Algemene informatie

Website	www.safewomen.nl
Contactmogelijkheden	Contactformulier
Bereikbare tijden	24/7 forum (beschikbaar na aanmelden)
Beschikbare talen	Nederlands, Engels, Arabisch (website)
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	n.n.b.

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk vrouwen

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Seksueel geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Lotgenotencontact

Potifar

Over: Platform Potifar ondersteunt mannen die vals beschuldigd zijn van een zedendelict

Algemene informatie

Website	www.potifar.nl
Werkgebied	Landelijk
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail
Bereikbare tijden	Geen info
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	n.n.b.
Sociale media	Twitter
Hulpverlening door	Ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk mannen die onterecht beschuldigd zijn van een zedendelict

Type geweld

- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Latere hulp
- Lotgenotencontact
- Advies
- Luisterend oor

Project Speak Now

Over: Stichting Project Speak Now heeft als doel seksueel misbruik en seksueel geweld breed bespreekbaar te maken. Stichting Project Speak Now biedt verschillende subprojecten: Community Lotgenoten PSN, Helingsgroeptraject, Talking Circles, Online coaching, Hoopverleners, Toolki praatondersteuning, Toolkit partnerondersteuning, Hulp waarderen. De meeste slachtoffers zwijgen. Maar door te zwijgen, groeit hun innerlijke strijd en blijft het een geheim. Door te praten, komt het in de openheid en juist daar is geen plaats meer voor manipulatie, dreiging en geheimzinnigheid. Project Speak Now onderstreept dat praten over je ervaringen een belangrijke stap is op weg naar heling. Het zorgt ervoor dat lotgenoten weer meer vertrouwen krijgen, in zichzelf en de omgeving.

Algemene informatie

Website	www.seksueelmisbruik.nl/default.asp
Contactmogelijkheden	Mail, contactformulier, fysiek, telefonisch (op aanvraag), Facebook, Twitter, YouTube, Instagram
Bereikbare tijden	Op aanvraag
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter, YouTube, Instagram
Hulpverlening door	Professionals, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Individueel coachingstraject
- Lotgenotencontact

Seksualiteit.nl

Over: Seksualiteit.nl biedt informatie, tips en oefeningen om te helpen bij vragen rond seksualiteit. Rutgers strategie voor 2017-2020 is jongeren versterken, om gezond en gelukkig te leven. Rutgers' visie is: Mensen zijn vrij om seksuele en reproductieve keuzes te maken, met respect voor de rechten van anderen, in een samenleving die ze daarin ondersteunt.

Algemene informatie

Website	Seksualiteit.nl
Contactmogelijkheden	Twitter, Facebook, LinkedIn, YouTube, Instagram
Bereikbare tijden	N.v.t.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	N.v.t.
Sociale media	Twitter, Facebook, LinkedIn, Youtube, Instagram
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- LHBTI+

Type geweld

- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag
- Online geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Doorverwijzing
- Advies
- Wegwijs maken in aanbod

Sense

Over: Sense.info is dé landelijke seksuele voorlichtingssite met betrouwbare seksualiteitsinformatie- en hulpverlening voor jongeren die informatie willen of vragen hebben over relaties en seksualiteit. Sense.info is de centrale website van Sense. Sense is de seksualiteitshulpverlening voor jongeren tot 25 jaar. De rubriek 'Over je grens' gaat over seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Algemene informatie

Website	https://sense.info/nl
Contactmogelijkheden	Chat, bellen, mail, fysieke afspraak, Instagram, TikTok, Facebook, Snapchat, YouTube, Twitter Bellen: ma t/m woe: 09:30 – 15:30, donderdag en vrijdag 13:30 – 15:30.
Bereikbare tijden	Chat: maandag en woensdag 11:30 – 21:00, dinsdag 11:30 – 17:30, donderdag en vrijdag 13:30 - 17:30; mogelijkheid tot afspraak maken op website
Beschikbare talen	Nederlands en Engels
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Instagram, Tiktok, Facebook, Snapchat, Yotube, Twitter
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk jongeren van 12 tot 25 jaar
- Mannen, vrouwen en LHBTI+

Type geweld

- Seksueel geweld
- Seksueel overschrijdend gedrag
- Mensenhandel en uitbuiting
- Online geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Informatievoorziening
- Luisterend oor
- Advies
- Individuele training
- Doorverwijzing

Slachtofferhulp Nederland

Over: Slachtoffers kunnen gratis bij Slachtofferhulp Nederland terecht voor emotionele steun, hulp in het strafproces, ondersteuning bij schadevergoeding en/of advies.

Algemene informatie

Website	www.slachtofferhulp.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis) mail, chat op website, fysiek
Bereikbare tijden	Ma – vrij 8:00 – 20:00, vrij 10:00 – 17:00 (telefoonisch), Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram
Beschikbare talen	Nederlands en Engels
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram
Hulpverlening door	Professionals en vrijwilligers

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag
- Ouderenmishandeling
- Mensenhandel en uitbuiting
- Schadelijke praktijken
- Online geweld

Type hulp

- Acute hulp
- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Informatievoorziening
- Luisterend oor
- Advies
- Juridische ondersteuning
- Lotgenotencontact

Slachtofferwijzer (Fonds Slachtofferhulp)

Over: Als je slachtoffer bent geworden kom je in een onbekende situatie terecht. In Nederland is goede hulp beschikbaar, maar voor veel slachtoffers is deze moeilijk of niet te vinden. Daarom biedt SlachtofferWijzer.nl een overzicht van beschikbare hulp voor slachtoffers van (seksueel) geweld, een ongeval, diefstal en voor achterblijvers van vermisten. Je vindt er algemene informatie en een overzicht van hulpverlenende organisaties. Bij deze organisaties kan je terecht voor praktische, juridische, financiële en/of emotionele hulp.

Algemene informatie

Website	www.slachtofferwijzer.nl
Contactmogelijkheden	Website, mail, Facebook, Twitter, LinkedIn
Bereikbare tijden	24/7
Beschikbare talen	Nederlands, Engels, Spaans, Russisch, Arabisch, Chinees, Turks, Pools
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Facebook, Twitter, LinkedIn
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Grensoverschrijdend gedrag
- Seksueel geweld
- Schadelijke praktijken
- Online geweld
- Ouderenmishandeling
- Mensenhandel en uitbuiting
- Discriminatie

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Informatievoorziening
- Advies
- Doorverwijzing

Stichting de Schuilplaats

Over: Stichting de Schuilplaats is een landelijke, interkerkelijke instelling voor Bijbels genormeerde psychosociale hulpverlening op maat. De hulpverleners combineren professionaliteit met een aan de Bijbel ontleende passie, die gestalte krijgt in compassie met de medemens. De hulpverlening van Schuilplaats draagt bij aan (nieuw) perspectief bij mensen die door uiteenlopende oorzaken zijn vastgelopen. Zo biedt de organisatie hulp bij problemen op andere het gebied van relaties, seksualiteit, huiselijk geweld, echtscheiding, porno en incest.

Algemene informatie

Website	www.stichtingschuilplaats.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail, contactformulier, fysiek
Bereikbare tijden	Elke werkdag 08:30 - 10:00
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk christelijk
- Zowel slachtoffers als plegers
- Fysieke handicap

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Ouderengeweld
- Grensoverschrijdend gedrag
- Online geweld

Type hulp

- Acute hulp
- Latere hulp
- Wegwijs maken in het aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Begeleidingstraject
- Relatietherapiegesprekken
- Digitale ondersteuning
- Lotgenotencontact
- Groepscurssussen
- Doorverwijzing

Stichting de Stilte Verbroken

Over: Stichting De Stilte Verbroken heeft als primair doel om (seksueel) misbruik binnen de sport uit te bannen, maar zet zich ook in tegen pesten en intimidatie. De stichting is een laagdrempelig, landelijk platform om misbruik bespreekbaar te maken binnen de (voetbal)sport, in samenwerking met de KNVB. De Stilte Verbroken biedt een luisterend oor en vormt een wegwijzer binnen de sport om de bovengenoemde misstanden aan het licht te brengen. Zo gaan wij met slachtoffers in gesprek, maar bieden ook 'kleedkamergesprekken' aan voor sportclubs om uit te leggen hoe zij om moeten gaan met dergelijke situaties binnen hun vereniging. Op deze manier wil de stichting een bijdrage bieden aan een veilig sportklimaat voor iedereen.

Algemene informatie

Website	www.destilteverbroken.nl
Contactmogelijkheden	Contactformulier, mail,
Bereikbare tijden	Geen informatie
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals en ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk sporters

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag binnen de sportsector

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Lotgenotencontact

Doorverwijzing

Stichting de Vluchtheuvel

Over: Stichting de Vluchtheuvel is een christelijke hulporganisatie die psychosociale hulp biedt bij vragen over huwelijk, seksualiteit, opvoeding en het leven. De missie van De Vluchtheuvel is het bieden van christelijke, professionele, psychosociale hulp bij levensvragen voor alle leeftijden en gezinssituaties. Het Woord van God geeft een bondige samenvatting van deze missie in Galaten 6 vers 10: "Zo dan, terwijl wij tijd hebben, laat ons goed doen aan allen, maar meest aan de huisgenoten van het geloof."

Algemene informatie

Website	www.stichtingdevluchtheuvel.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail, contactformulier, Whatsapp, Instagram, Facebook, LinkedIn
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Instagram, Facebook, LinkedIn
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifiek
- Daders
- Christelijk
- Ook mannengroepen

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Preventie
- Acute hulp
- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Informatievoorziening
- Luisterend oor
- Individuele begeleiding
- Cursussen online en live
- Lotgenotengroep
- Doorverwijzen
- Outreachend

Stichting Evangelisch Meldpunt

Over: SEM is als Stichting Evangelisch Meldpunt hét netwerk van alle deelnemers, professionals en vrijwilligers die willen bijdragen aan veiligere kerken en organisaties binnen de volle breedte van de evangelische beweging. SEM is in het leven geroepen om leidinggevend en ondersteunend in betrouwbaar en transparant leiderschap en slachtoffers recht te doen bij grensoverschrijdend gedrag. Stichting Evangelisch Meldpunt biedt onder andere een meld- en adviespunt waar gemeente/kerkleden terecht kunnen bij grensoverschrijdend gedrag.

Algemene informatie

Website	www.wijzijnsem.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail
Bereikbare tijden	Kantooruren
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk christelijk

Type geweld

- Grensoverschrijdend gedrag binnen geloofsinstituten
- Seksueel geweld

Type hulp

- Acute eerste hulp
- Latere hulp
- Meldfunctie
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Doorverwijzing

Stichting Misbruikt

Over: Stichting Misbruikt is er onder andere voor mensen die zelf misbruikt zijn of iemand hebben misbruikt. Stichting Misbruikt! heeft de ambitie om de landelijk erkende organisatie te zijn waarin de belangen van slachtoffers van seksueel misbruik en van de directe betrokkenen worden behartigd, waar lotgenoten en lotgenoten-activiteiten worden ondersteund en waar iedereen terecht kan voor informatie.

Algemene informatie

Website	www.misbruikt.nl
Contactmogelijkheden	Mail, fysiek (gratis)
Bereikbare tijden	24/7 (mail)
Beschikbare talen	n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals en vrijwilligers

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- Plegers

Type geweld

- Seksueel geweld
- Kindermishandeling

Type hulp

- Latere hulp
- Advies
- Lotgenoten contact

Stichting Rise

Over: Een landelijke beweging voor en door mensen die als kind seksueel mishandeld zijn. Ontmoeting, (h)erkenning, bewustwording en verandering staan centraal.

Algemene informatie

Website	www.stichtingrise.nl
Contactmogelijkheden	Mail, fysiek, LinkedIn, Facebook
Bereikbare tijden	Geen informatie
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	LinkedIn, Facebook
Hulpverlening door	Professionals en ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Algemene doelgroep
- Volwassenen die als kind zijn misbruikt

Type geweld

- Huiselijk geweld en kindermishandeling
- Seksueel misbruik van kinderen

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Informatievoorziening
- Lotgenotencontact
- Doorverwijzing
- Professionele begeleiding door ervaringsdeskundigen

Stichting Seksueel Geweld

Over: Stichting Seksueel Geweld zorgt voor hulpadressen en tips en biedt gelegenheid tot contact voor iedereen die met seksueel geweld te maken heeft, of heeft gehad.

Algemene informatie

Website	www.seksueelgeweld.nl/
Contactmogelijkheden	Chat, mail, contactformulier, forum
Bereikbare tijden	Chat: variërende tijden
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	Instagram, Facebook, LinkedIn
Hulpverlening door	Ervaringsdeskundigen, organisatie opgezet door vrijwilligers

Doelgroep

- Algemene doelgroep, met ook oog voor mannen

Type geweld

- Seksueel geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Lotgenotencontact

Stichting voor ons

Over: Stichting voor Ons is er voor jongens en meisjes, vrouwen en mannen in alle leeftijden, voor mensen in verschillende situaties en achtergronden met als gedeelde ervaring dat zij misbruik of mishandeling hebben meegemaakt. Stichting voor Ons versterkt, ondersteunt en verbindt op deze manier slachtoffers. Ook gaan zij het gesprek aan met verschillende overheidsinstanties en denken zij mee over wat beter kan om de hulpverlening te verbeteren.

Algemene informatie

Website	www.stichtingvoorons.org/
Contactmogelijkheden	Telefoon (regulier tarief), mail, contactformulier, fysiek, Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, YouTube
Bereikbare tijden	Geen informatie
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, YouTube
Hulpverlening door	Professionals, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Online geweld
- Grensoverschrijdend gedrag
- Verwaarlozing

Type hulp

- Latere hulp
- Informatie over de prevalentie, gevolgen en risicofactoren van/voor kindermishandeling, seksueel misbruik en verwaarlozing
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Lotgenotencontact
- Doorverwijzing
- Lezingen
- Workshops

Stop it now!

Over: Het doel van Stop it Now is om seksueel kindermisbruik te voorkomen. Stop it now! is een initiatief van Expertisebureau Online Kindermisbruik. Via een telefonische hulplijn en een chat biedt Stop it Now anoniem, vertrouwelijk en gratis ondersteuning aan iedereen die zich zorgen maakt over zijn of haar seksuele gevoelens en/of gedrag richting minderjarigen (bijv. kinderporno of seksueel kindermisbruik) of dat van mensen in zijn of haar omgeving.

Algemene informatie

Website	www.stopitnow.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis), chat op website, fysiek Chat en bellen: ma, vrij en za 09:30-17:30, di t/m do
Bereikbare tijden	09:30-17:30 en 18:00-22:00; mail altijdBeschikbare talen n.n.b.
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk plegers van seksueel geweld jegens kinderen
- Ook voor naasten die zich zorgen maken over iemand in hun omgeving

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Seksueel geweld
- Online geweld
- Grensoverschrijdend gedrag

Type hulp

- Acute hulp
- Latere hulp
- Meldfunctie
- Informatie over de gevolgen van kindermisbruik en het kijken van kinderporno, en over behandeling en zelfmoordpreventie
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Advies
- Lotgenotencontact
- Doorverwijzing

Verbreek de stilte

Over: Slachtofferhulp Nederland biedt via deze hulplijn hulp bij seksuele intimidatie, misbruik, geweld, aanranding of verkrachting. De hulplijn biedt emotionele, juridische en praktische ondersteuning. Zowel als het pas of langer geleden is gebeurd en ongeacht waar het is gebeurd (in gezin, sportclub, instelling met een culturele of religieuze achtergrond etc.).

Algemene informatie

Website	www.verbreekdestilte.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon (gratis), mail, chat, contactformulier
Bereikbare tijden	Ma – vrij 8:00 – 20:00, za 10:00 -1 7:00
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	Professionals

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag
- Online geweld

Type hulp

- Acute hulp
- Latere hulp
- Informatie over de signalen van misbruik
- Wegwijs maken in aanbod
- Advies
- Lotgenotencontact
- Doorverwijzing

Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik

Over: Het Vrouwen Platform Kerkelijk Kindermisbruik (VPKK) geeft een stem aan mannen en vrouwen met een geschiedenis van kindermishandeling en -misbruik in de RKK en ondersteunt hun streven naar erkenning en genoegdoening.

Algemene informatie

Website	www.vpkk.nl
Contactmogelijkheden	Mail, contactformulier, fysiek, Facebook, Twitter
Bereikbare tijden	n.n.b.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Twitter
Hulpverlening door	Ervaringsdeskundigen en vrijwilligers

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk Christelijke mannen en vrouwen die in de kindertijd misbruikt zijn binnen de Rooms-Katholieke kerk

Type geweld

- Kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag binnen geloofsinstituties

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Lotgenotencontact
- Meldingen van misbruik in de RKK in behandeling nemen

WTFFF!?

Over: WTFFF!? is ontwikkeld door Fonds Slachtofferhulp voor kinderen en jongeren te maken krijgen met online seksueel misbruik. WTFFF!? wil bewustwording over online seksueel misbruik creëren, het taboe doorbreken en de drempel tot de gespecialiseerde hulpverlening door het Centrum Seksueel Geweld, Helpwanted.nl en Fier verlagen. Op het platform WTFFF.nl staan de vijf verhalen centraal van jongeren die online seksueel misbruik hebben meegemaakt en hebben overwonnen. WTFFF!? geeft jongeren een podium om zelf te vertellen over wat zij hebben meegemaakt, over de weg die zij hebben afgelegd naar hulp en herstel en wat zij anderen mee willen geven.

Algemene informatie

Website	www.wtfff.nl / www.fondsslachtofferhulp.nl/projecten/online-seksueel-misbruik-wtfff
Werkgebied	Landelijk
Contactmogelijkheden	Online platform
Bereikbare tijden	Platform 24/7 bereikbaar
Beschikbare talen	Nederlands en Engels
Anonimiteit mogelijk?	Ja
Sociale media	-
Hulpverlening door	n.v.t.

Doelgroep

- Specifieke doelgroep, namelijk jongeren uit generatie Z

Type geweld

- Seksueel geweld
- Grensoverschrijdend gedrag
- Online geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Lotgenotencontact

Zelfregietool

Over: De website Zelfregietool.nl is een hulpmiddel voor mensen om de mogelijkheden voor zelfhulp in kaart te brengen, onder andere omtrent geweld of grensoverschrijdend gedrag. Ook wordt gebruik gemaakt van de ervaring en kennis van mensen die hetzelfde hebben meegemaakt, ervaringsdeskundigen.

Algemene informatie

Website	www.zelfregietool.nl
Contactmogelijkheden	Telefoon, mail, contactformulier, Facebook, Youtube, LinkedIn
Bereikbare tijden	n.n.b.
Beschikbare talen	Nederlands
Anonimiteit mogelijk?	Nee
Sociale media	Facebook, Youtube, LinkedIn
Hulpverlening door	Ervaringsdeskundigen

Doelgroep

- Algemene doelgroep

Type geweld

- Huiselijk geweld
- Kindermishandeling
- Seksueel geweld
- Ouderenmishandeling
- Mensenhandel en uitbuiting
- Grensoverschrijdend gedrag
- Schadelijke praktijken
- Online geweld

Type hulp

- Latere hulp
- Wegwijs maken in aanbod
- Luisterend oor
- Lotgenotencontact
- Doorverwijzing
- Georganiseerde zelfhulp

Bijlage 3 Leden van de begeleidingscommissie

Dr. Inge Claringbould

Universiteit Utrecht.

Prof. dr. Saskia Keuzenkamp

Movisie

Prof. dr. Masja van Meeteren

Radboud Universiteit

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

COLOFON

Opdrachtgever	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de directie Maatschappelijke Ondersteuning
Auteurs	Dr. R. de Wildt Prof. dr. M.J. Steketee M. Compagner, MSc
Met medewerking van	Dr. S. M. Andeweg-van Leeuwen L.M. Kappelhof, MSc Mr. Dr. K.D. Lünemann L. van Schalkwijk T. Voorwinden N.de Wit D. Yassine
Foto omslag	Adobe Stock, Africa Studio, 185425860
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-206-6

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, december 2022.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron
wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is